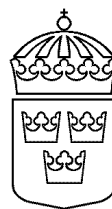

Riksdagens protokoll

2002/03:13

Torsdagen den 7 november

Kl. 11.00 – 22.31

Protokoll
2002/03:13

1 § Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Chris Heister* (m) anhållit om entledigande från uppdraget som ledamot av riksdagen från och med den 7 november.

Kammaren biföll denna anhållan.

2 § Ansökan om ledighet

Förste vice talmannen meddelade att *Åsa Domeij* (mp) ansökt om föräldraledighet under tiden den 11 november–20 december.

Kammaren biföll denna ansökan.

Förste vice talmannen anmälde att *Gunnar Goude* (mp) skulle tjänstgöra som ersättare för Åsa Domeij.

3 § Anmälan om ordförande och vice ordförande i vissa utskott

Förste vice talmannen anmälde att *Tomas Eneroth* (s) utsetts till ordförande i socialförsäkringsutskottet, *Susanne Eberstein* (s) till förste vice ordförande i justitieutskottet och *Kristina Zakrisson* (s) till andre vice ordförande i socialutskottet från och med den 5 november.

4 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

2002/03:FPM17 Främjande av biodrivmedel *KOM(2002)508* till miljö- och jordbruksutskottet

Anf. 1 CECILIA WIDEGREN (m):

Herr talman, ledamöter och övriga åhörare! Sverige måste vara attraktivt. Det behövs en politik för att företag ska kunna expandera och individer få möjlighet att växa. I syfte att skapa ett konkurrenskraftigt klimat är en rad åtgärder viktiga. Jag tänker använda detta anförande till att tala om vikten av infrastruktur för förnyelsen av svensk ekonomi.

Bristen på en bra och effektiv infrastruktur verkar tillbakahållande på våra storstadsregioner och hindrar också tillväxten att spridas till mer tätbefolkade och mindre expansiva regioner i vårt land.

Just eftersom infrastrukturen är en så viktig grund för en god tillväxt och för att ge lika möjligheter för alla – till exempel en god utbildning – beklagar jag oerhört mycket i dag att det är helt tomt borta på statsrådets bänkar när vi för denna diskussion. Är det så illa att den socialdemokratiska regeringen inte inser vikten av en god infrastruktur för en god tillväxt? Eller är det så illa att man är nöjd med dagens infrastruktur och därför inte vill delta i diskussionen?

Herr talman! Med tanke på de nödvändiga beslut som nu står inför dörren är det nästintill oansvarigt att inte vilja delta. Det skulle jag vilja säga till regeringens nya infrastrukturminister Ulrica Messing.

Men efter förra veckans frågestund då jag hade möjlighet att ställa en kort och koncis fråga till det nya statsrådet förstår jag att dessa områden är nya och stora för henne. Jag frågade då som jag gör nu: Anser den socialdemokratiska regeringen att det är rimligt att vi har en motorväg mellan Sveriges huvudstad och Sveriges andra stad, Göteborg? Svaret blev att en utbyggnad av E 6:an är viktig att fullfölja. Norrmännen kanske gläds åt att Oslo plötsligt har blivit Sveriges huvudstad.

Dessvärre är felsägningen som statsrådet gjorde självklar utifrån den förutsättning som finns i dag. Man har inte ens koll på de stora stråken i Sverige som har nog så stor betydelse för svensk tillväxt. E 20 är bara en av de oerhört eftersatta vägar som finns runt om i vårt land. Det finns många fler eftersatta områden, både vägar, järnvägar, flygplatser, hamnar, IT- och sjöfartsobjekt när det gäller infrastruktur. Det finns effektiva planer från både vägverk och andra som man mycket väl kan följa upp för att få fart på Sverige. Det är inte planer som saknas.

Många ropar i dag efter statens ansvar på området. Barnfamiljer, åkare, pendlare och andra vill verkligen få nya möjligheter. Jag tycker att man ska ta det ansvar som man har eller ha en diskussion om ansvaret ska ligga på staten över huvud taget.

Den socialdemokratiska regeringen är i dag beroende av två tillväxtfientliga partier, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Det står skattebetalarna väldigt dyrt, inte minst ur näringslivssynpunkt. Ska vi få en positiv utveckling så att vi får råd att anställa fler i skolan och i vården? Man bör nog fundera över vilka samarbetspartner man har om man ska kunna klara det. Beroendet av Vänsterpartiet och Miljöpartiet har ett väldigt högt pris. Trafikanterna tvingas betala detta.

Den ekonomiska prioritering regeringen gjorde i förra höstens mycket efterlängtnade infrastrukturproposition innebär att anslagen till järnvägs-

satsningar kraftigt sväller. Men de stora behoven finns både enligt Vägverket och Godstransportdelegationen inom vägsektorn. Regeringen borde därför omgående redovisa skälen till att man valde järnvägarna.

Herr talman! Kommunikationer har väldigt stor regional betydelse både för var människor bor och för var de har möjlighet att arbeta. De har väldigt stor betydelse inte minst på landsbygden.

Regeringens överenskommelse med Vänsterpartiet och Miljöpartiet innebär också att vi ska få trängselavgifter för att reglera vägtrafiken. Detta sker i en nationell förhandling med regeringsmakten ovanför huvudet på de kommunala beslutsfattarena – tvärt emot vad som sades i den tidigare infrastrukturpropositionen.

Enligt vår mening är det helt fel väg att gå. De problem som finns i dag beror i stor utsträckning på att vägkapaciteten är otillräcklig. Enstaka vägtrafikanter ska inte betala ytterligare för de redan i dag undermåliga vägarna.

De som på allvar vill ta del av regional politik och få balans i de obalanser som finns runtom i landet borde aktivt stödja de lokala folkröstningskrav som nu ställs så att det inte blir ett nationellt beslut som förringar det decentraliserade kommunala självstyre som så många förfäktar.

Herr talman! Vår uppfattning är att infrastrukturen är av oerhört stor betydelse för människor och företag, men vår uppfattning skiljer sig från regeringens på många punkter. Tydligast syns detta i de ekonomiska prioriteringarna. Vi har länge varit av den uppfattningen att det framför allt är vägnätet som är i stort behov av resursförstärkningar. Vi har tydligt markerat detta i vårt budgetförslag. Redan för fyra år sedan avsatte vi 22 miljarder kronor mer än regeringen både till järnvägar och till vägar. Med vårt förslag kan de nödvändiga investeringarna komma i gång omedelbart.

Anf. 2 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Herr talman! Under valrörelsen försäkrade samtliga partier att de ville arbeta för att hela landet ska leva. De flesta av oss är överens om denna målsättning. Men när målsättningen ska utformas i praktisk politik skiljs vägarna åt. För somliga partier verkar det mer handla om läpparnas beaktelse än om konkret politik. Men jag hoppas att vi alla kan vara överens om att de yttre förutsättningarna inte är riktigt lika i hela landet. Olika regioner har olika förutsättningar.

Norrbotten, som upptar en fjärdedel av landets yta, har sina speciella förutsättningar. Klimat och avstånd är två faktorer som påverkar förutsättningarna för att leva och bo i länet.

En höjning av energiskatten slår hårdare mot de norra delarna än mot de södra delarna, eftersom ett hushåll i norr förbrukar dubbelt så mycket energi jämfört med motsvarande hushåll längre söderut.

Avstånden är långa till det mesta för de flesta i Norrbotten. På många orter finns inte heller några allmänna kommunikationer att tillgå. Bilen är det enda alternativet, och då har de höga drivmedelsskatterna stor betydelse.

Herr talman! Jag tror inte på några enkla lösningar för att komma till rätta med orättvisorna i landet. Enstaka punktåtgärder eller brandkårsutryckningar löser inte problemen. Ska vi kunna ge hela landet möjlighet

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

att utvecklas och överleva behövs ett batteri av konstruktiva och offensiva åtgärder. Gammal skåpmat duger icke längre. Den tiden är förbi.

Tyvärr verkar regeringen helt sakna förmågan till nytänkande i regionalpolitiska frågor. Fortfarande verkar regeringen tro att bara vi ger fagra löften och upprepar finurliga slogan som "Stolt men inte nöjd" och "Hela landet ska leva" så får vi folk att tro att någonting stort är på gång. Tyvärr är det inte så.

Herr talman! Ett av de största bekymren i Norrbotten är befolkningsutvecklingen. Vi blir allt färre, det föds för få barn, befolkningen blir äldre och sjukare. Bristen på jobb tvingar ungdomar från länet. Då är det kanske inte så konstigt att sjuktalen i Norrbottenskommunerna är bland de högsta i landet.

Herr talman! På 60-talet var vi vana vid att all hjälp skulle komma från Stockholm. Vi stod med mössan i hand, bugade och väntade på att någon nådig minister från Stockholm skulle komma med något sysselsättningspaket eller bidragspengar i portföljen.

Situationen är inte så olik i dag. Nu ropar man inte efter mer bidrag, men den är inte så olik i dag, på 2000-talet. I valrörelsen stod många partiföreträdare och ropade på hjälp från Stockholm. "Utlokalisera statliga verk och myndigheter till Norrbotten", skallade ropen. Är det här Norrbottens framtid? Visst är utlokalisering av lämpliga myndigheter en möjlighet. Det kan ge oss tillfälligt andrum i en nödsituation – men en bestående lösning på lands- och glesbygdens problem lär det knappast vara.

Ska utvecklingen kunna vändas behövs offensiva åtgärder. Möjligheterna finns i Norrbotten, men frågan är: Finns viljan att förändra och vända resursströmmarna från Norrbotten till Norrbotten? Jag tänker då i första hand på en återföring av delar av vattenkraftsvinsterna. Varför är Socialdemokraterna med sina stödpartier så ovilliga att åstadkomma sådana förändringar?

Skogen, malmen och vattenkraften är näringar som byggt upp välfärden i Sverige under årtionden. Nu behövs beslut som ger bättre villkor för näringslivet, för småföretagen, för jord- och skogsbruk, för hushållen, för de enskilda människorna i Norrbotten.

Herr talman! Kristdemokraterna har lagt fram flera konkreta förslag som skulle göra det möjligt för hela landet att utvecklas och fortleva, bland annat:

- en 7-procentig sänkning av arbetsgivaravgiften på lönesummor upp till 900 000 kr redan nästa år;
- sänkt dieselskatt för jordbruks- och anläggningsmaskiner ned till 53 öre/liter år 2004;
- en generell sänkning av dieselskatten med 25 öre /liter och en sänkning av bensinskatten med 25 öre/liter i stödområde A. Det motsvarar en sänkning med 31 öre/liter i ett första steg.
- Samtidigt vill vi sänka gränsen för reseavdragen från 7 000 till 5 000 kr. Detta gynnar boende i glesbygden där man har långa resor till och från arbetet, inte enbart glesbygden i Norrbotten utan i hela landet.

Herr talman! Arbetslösheten är hög i Norrbotten. Enligt länsarbetsnämndens senaste rapport är andelen öppet arbetslösa och människor i åtgärder ca 9 %. Sedan har näringsministern gått ut och sagt att vi nu har kommit under 4 %. Sanningen är en helt annan. Läger man till långtids-sjukskrivningarna blir siffran närmare 20 %.

Det finns många goda idéer om nya jobb i Norrbotten. Men regeringen är tyvärr handlingsförlamad. Jag skulle kunna nämna många brister. Infrastruktursatsningarna har släpat efter. Kostnadsberget rör sig om 15 miljarder i dag i hela landet. Vi har avsatt betydligt mer pengar än vad regeringen har gjort.

Anf. 3 MARIE ENGSTRÖM (v):

Herr talman! När vi, som i dag, diskuterar regionalpolitik framhåller vi gärna behovet av bra kommunikationer, farbara vägar, tillgång till utbildad arbetskraft och en fungerande offentlig sektor för trygghet och omsorg och möjlighet för företag att expandera och anställa fler människor. Det här är viktiga nav för att få fart på sysselsättningen i de områden i landet som kännetecknas av befolkningsminskning och som har en befolkningsstruktur med en mycket större andel äldre än övriga landet. Det har vi hört tidigare talare också tala om. Vad jag framför allt talar om är skogslänen.

Vänsterpartiet har försökt att jobba med att utveckla en politik för de här områdena. Vi vill satsa på den gemensamma välfärden, men vi tycker att detta måste gå hand i hand med satsning på jobben. Vi har lagt fram en del förslag om att underlätta för mindre företag. Syftet är att vi måste kunna få fler människor i arbete. Det handlar om förenklingar i beskattning, om att minska sjuklönekostnader för småföretag, om tryggheten för de anställda. Det gäller tillgången till riskkapital, kanske nya placeringsregler för AP-fonderna för att riskkapitalet ska leta sig ut i andra delar av landet. Vi vill också förändra reglerna för avdrag vid dubbelbosättning för att kunna ge människor större möjligheter att ta arbete.

Regionalpolitik handlar därmed om en lång rad politikområden. Men det finns ett område inom regionalpolitiken som inte nämns så mycket i debatten, och det är jämställdhetsområdet. Jag ska ta ett exempel.

I mitt hemlän gjordes nyligen en kartläggning av representationen av kvinnor och män i olika samhällssektorer. Man tittade närmare på till exempel politiska församlingar, myndigheter, organisationer, större företag och medier. I första hand tittade man på styrelse- och ledningsgrupper. Resultatet, hur kvinnor och män var representerade, var ingen rolig läsning. Många tyckte att det var ett tecken på att någon gammal brukskultur lever kvar, det är i stort sett männen som bestämmer. Man kan ta olika exempel. Nästan överallt är trenden densamma. Ju tyngre poster, desto färre kvinnor. Det handlar om länstäckande organisationer som handelskammare, regionala trafikbolag, LRF, stora företag som kanske bara har män i sina styrelser. Det finns vissa företag som har tagit in någon kvinna. I kommunerna är drygt 70 % av de högre cheferna män. Då ska man ha i minnet att ca 80 % av de anställda i kommunsektorn faktiskt är kvinnor.

Det finns många exempel man kan ta fram. Jag ska bara ge ett exempel på vad detta kan leda till. Nyligen bildades en styrgrupp i mitt hemlän på länsnivå för att vi skulle försöka lyfta fram positionerna när det gäller

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

underhåll och satsningar på vägar och så vidare. Helt plötsligt visade det sig att den här styrgruppen innehöll enbart män. 14 män skulle föra länets talan, vara länets ansikte utåt.

Varför blir det så här? Är det ingen som reagerar? Jo, vi kvinnor reagerar, men det är nästan ingen annan som reagerar, och det är nästan kuriosa i sammanhanget att ett av de trafikpolitiska mål man skulle framhålla var just jämställdhetsmålet.

När det gäller styrelserepresentationen i större företag har Vänsterpartiet lämnat in en motion under allmänna motionstiden där vi ställer krav på att det måste finnas fler kvinnor i styrelserummen. Jag tycker att det är intressant att i vissa tidningsartiklar se att större företag har tagit till sig den här kritiken. Det är väl det bästa om detta kan leda till en självinsikt och en självsanering.

Nutek gav för något år sedan ut en rapport om jämställdhet och lönsamhet, en väldigt intressant läsning. Det handlar alltså också om företagssfären. Man hade helt enkelt med olika ekonomiska variabler på arbetsplatser försökt mäta effekter av jämställdhetsarbete inom företag, och man har kommit fram till att ökat jämställdhetsarbete också kan ge resultat.

Herr talman! Jag tycker att det är viktigt när vi pratar om regionalpolitik att också ta med det här perspektivet, se till att vi planerar för kvinnor och kvinnors behov, att invånarna i en region måste ses som en helhet och inte utgå från en norm, mannen. Här finns det uppenbarligen brister i dag, därför måste jämställdhetsarbetet få en självklar plats i det regionalpolitiska arbetet.

Anf. 4 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna på Marie Engström och hennes regionalpolitiska inlägg. Vi som har missat att anmäla oss i tid får ta repliker.

Vi sitter i samma länsstyrelse och har varit med och tagit ut gruppen med 14 män. Jag kan inte annat än hålla med. Jämställdhetsproblematiken är svår. Men den är också svår åt andra hållet. Om vi går till våra värmländska förhållanden inom sjukvården till exempel kan vi se att vi där har brist på män.

Min fråga till Marie Engström i den regionalpolitiska debatten gäller kanske speciellt vårt eget län. Jag hörde Marie nämna vägar och infrastrukturen. I vårt län, med ett sådant behov av en bra infrastruktur, är en stor möjlighet att lösa vägproblematiken via PPP-projekt. Vi i Folkpartiet säger att 50 miljarder under perioden skulle kunna vara lösningen, vilket betyder ca 5 miljarder per år till annan form av utväg när det gäller tjälsäkring och grusvägnät i hela Sverige.

Jag skulle vilja fråga: Är Vänsterpartiet och Marie Engström redo att använda PPP-vägen för att regionalpolitiken ska få genomslag när det gäller infrastruktur?

Anf. 5 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Runar Patriksson ska få två ganska korta svar på den här frågan.

För det första går pengar som kanaliseras via PPP-lösningar ofta inte till de mindre vägarna. Jag tror att både jag och Runar Patriksson är in-

tresserade av att det är just där vi måste få resurserna. De här pengarna går till de större byggena. Det är inte i första hand en Värmlandsfråga.

För det andra tycker jag att man många gånger i debatten när man tar fram just PPP-lösningar får det att låta som om det regnar manna från himlen i någon mening. Detta ska också betalas, Runar Patriksson.

Anf. 6 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Nej, det regnar inte manna från himmelen, det regnar manna från det privata näringslivet, från ekonomin som rullar i hela världen. Det innebär att stora storstadslösningar kanske kan göras via PPP-pengar så att vi som pratar regionalpolitik, Marie Engström, jag och andra, skulle kunna få den fördelning som vi anser är regionalpolitiskt rättvis till övriga landet. Det skulle kunna rädda Värmlands vägsystem anser vi som mår om Skoghallsverken, gruvor, alla sågverk och allt som finns i Värmland, Dalsland, Dalarna och upp mot Norrland. Det är den problematiken vi talar om, som jag hoppas att Marie Engström alltså har missuppfattat. Möjligheten att skapa fram kanske 5 miljarder per år till glesbygden finns via PPP-lösningar.

Anf. 7 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! I det här inlägget pratar Runar Patriksson om att man ska göra väldigt stora satsningar i storstadsområdena. Det kanske är just det som skiljer mig och Runar Patriksson åt i synen på det här. Vi vill kanalisera mer resurser ut till de små regionerna och inte till de stora regionerna.

Och, återigen, Runar Patriksson, detta ska betalas.

Anf. 8 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Herr talman! Det finns som Marie Engström sade också glesbygd i Värmland. Min korta fråga till Marie är: Hur ser Vänsterpartiet på möjligheten att differentiera eller sänka drivmedelsskatterna och också genomföra en sänkning av energiskatterna för folk boende i glesbygden?

Anf. 9 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Erling Wälivaaras fråga är mycket berättigad. Människor i glesbygd har ofta tuffare kostnader för resor och sådana saker.

Problemet är många gånger att ska man dela in regionerna i olika delar får man väldigt mycket gränsdragningsproblematik. Jag skulle, även om det inte finns några sådana förslag nu, kunna tänka mig att snarare föra en diskussion om reseavdragen och att man i så fall den vägen skulle kunna hjälpa just människor som bor i glesbygd.

Anf. 10 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Herr talman! Jag delar helt Marie Engströms syn på att det är en mycket tuffare tillvaro för dem som bor i glesbygden. Marie säger att det är ett gränsdragningsproblem om man inför differentierade drivmedelsskatter.

Vi har levt med det här i Norrbotten, i Tornedalen, som jag vet att Marie har besökt. Där har vi haft billigare drivmedel, billigare matvaror på finska sidan, dit vi har kunnat åka. Det finns en gräns för när det inte

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

längre bär sig att köra den här sträckan. Jag tycker inte att vi ska göra ett problem av gränsdragningen.

Till slut konstaterar jag att Marie säger att möjligheten finns att göra bättre reseavdrag. Kristdemokraterna har i sin budgetproposition föreslagit det. Är Marie Engström och Vänsterpartiet beredda att stödja den?

Anf. 11 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Nej, Erling Wälivaara, jag kan naturligtvis inte stödja något annat parti. Vi deltar i ett ekonomiskt samarbete mellan Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Efter den tingens ordning kan jag naturligtvis inte stödja något annat parti.

Men jag kan tänka mig, om man nu ska titta på olika lösningar som gynnar glesbygden, att av de förslag som Erling Wälivaara här tog fram är just en reduktion av resekostnaderna den lättare vägen att gå än att ha olika nivåer på olika ställen i landet. Jag tror att precis det leder till en gränsdragningsproblematik som kan bli väldigt svår att hantera.

Anf. 12 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att hålla med Marie Engström om en del av de mål som hon beskriver. Det är viktigt att vi alla på lika villkor får vara med och tycka till om saker och ting. Men jag är något förvånad över de olika lösningar som hon lyfter fram här.

Nog för att vi kan ha planer kring jämställdhet och att det skulle kunna lyfta oss framöver. Men det finns många andra som också har planer som det inte händer så mycket med. Om man ska lyckas med en jämställdhet i hela landet är det också viktigt att man har en säker och god infrastruktur. Vägverket har presenterat ett antal planer runtom i landet för hur vi kan få en bra och säker infrastruktur som också skulle göra det möjligt för tillväxt i hela landet.

Jag undrar rakt upp och ned, Marie Engström och Vänsterpartiet: Är ni beredda att stötta de planer som Vägverket har presenterat och även tillföra de resurser som är nödvändiga för att Vägverket ska kunna genomföra de här planerna och därmed också vara pådrivande på den regering som ni samarbetar med?

Anf. 13 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Vi står bakom den infrastrukturproposition som antogs här i riksdagen för ett år sedan. Vi tycker att vi har gjort en bra avvägning, utifrån de resurser som står till buds naturligtvis. Men jag skulle nästan vilja ställa frågan tillbaka till Cecilia Widegren, som tillhör ett parti som förespråkar skattesänkningar av det kolossalformat som ändå Cecilia Widegrens parti gör. Hur kan Cecilia Widegren ha möjlighet att ifrågasätta våra intentioner med infrastrukturpropositionen? Jag undrar hur det skulle se ut i Moderaternas Sverige med sådana skattesänkningar. Det är ändå via skattsedeln som vi betalar mycket av det underhåll av och investeringar på vägar som görs.

Anf. 14 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Herr talman! Det är ett lätt sätt att glida undan att svara på frågan, Marie Engström. Vi har prioriterat inom den budget vi har lagt fram, och

vi satsar 22 miljarder kronor mer än regeringen på vägar och järnvägar de närmaste åren.

Jag fick aldrig svar på frågan. Om vi ska ha en reell jämställdhet över hela landet måste vi ha en säker infrastruktur. Vägverket har lagt fram väldigt fina planer som visar på att vi kan undslippa många skador och dödsfall framöver. Jag undrar om Vänsterpartiet är villigt att tillföra resurser och fullfölja de planer som Vägverket självt presenterar. Är ni beredda att driva på regeringen i frågan?

Anf. 15 MARIE ENGSTRÖM (v) replik:

Herr talman! Jag tycker också att det är viktigt med trafiksäkerhet, och det är viktigt med bra vägar. Men trafiksäkerhet innehåller också någonting annat, nämligen att fartgränser ska hållas, att ha en upplysningskampanj för att människor inte ska köra onyktra och för att få dem att använda bilbältet. Det finns statistik på att just de tre komponenterna orsakar en stor del av de olyckor vi har i dag. Vägarnas beskaffenhet är naturligtvis en viktig del, men det finns många andra viktiga delar i arbetet. Jag hoppas att Cecilia Widegren och Moderaterna också tar till sig av det.

Anf. 16 HÅKAN LARSSON (c):

Herr talman! I Stockholms län lever ungefär en femtedel av Sveriges befolkning. Ändå dominerar Stockholmsperspektivet inte bara medier och opinionsbildning i detta land utan också i hög grad de beslut som fattas i riksdagen. Detta ensidiga huvudstadsperspektiv är inte bra vare sig för stockholmarna eller för oss övriga som lever i landet. Jag ska lyfta fram ett exempel från mitt hemlän för att visa hur viktigt det är med ett perspektivskifte i svensk politik.

Ragunda i östra Jämtland är en naturresursrik kommun. Här produceras ungefär en tiondel av landets vattenkraft vid nio stora kraftverk vid Indalsälven. Lokalsamhällena längs älven har offrat sina försor för den gemensamma välfärden i Sverige. Vattenkraftsutbyggnaden har inneburit stora ingrepp i naturen som begränsar möjligheterna att utveckla andra näringar, till exempel turism, fiske, jakt, jord- och skogsbruk.

Vilken ersättning får denna naturresursrika bygd, detta jämtländska Kuwait, för att man bidrar till hela landets välfärd och för de ingrepp och skador som vattenkraftsutbyggnaden har inneburit? Svaret är i princip ingenting. I dag fjärrstyrs kraftverken i hög grad. Vattenkraften ger knappast någon lokal sysselsättning och därmed inga skatteintäkter till kommunen.

Det absurda är att Ragunda, som egentligen är en oerhört rik kommun, tvingas leva med landets högsta kommunalskatt – åtminstone efter kommande årsskifte. Ragunda är en kommun som aktivt kämpar för att vända flyttströmmarna och få till stånd tillväxt och utveckling, men man har en motståndare i denna strävan, nämligen centralmakten. Det är inte särskilt långsökt att se likheterna med en utsugning av kolonialt slag. De stora rikedomarna som skapas lokalt hamnar någon annanstans.

Med ett helhetsperspektiv på Sverige är jag övertygad om att verkligheten för Ragunda skulle se annorlunda ut. Med ett helhetsperspektiv på Sverige vore det naturligt att en vattenkraftskommun får en rimlig ersättning för att man har accepterat de stora naturingreppen. En återbäring

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

skulle ge resurser till en positiv utveckling i det lokala samhället men också ökad självtillit, en framtidstro som så väl behövs. Att detta fungerar kan vi studera hos våra norska grannar. Där har partierna i Stortinget gemensamt konstaterat att vattenkraften är en unik resurs med stark lokal tillhörighet. Med det synsättet är det sedan decennier tillbaka naturligt att de bygder där vattenkraften finns också får del av det värde som skapas lokalt.

Vad som krävs är en politisk vilja och en insikt att se helheten. Denna vilja och insikt har uppenbarligen ännu inte slagit igenom i maktens korridorer, särskilt inte i de socialdemokratiska och moderata partiledningarna. Min förhoppning är att droppen så småningom urholkar stenen.

I Sverige produceras ungefär 90 % av vattenkraften i skogslänen, men mycket lite av denna rikedom stannar i de bygder där produktionen sker. Över 40 kommuner i de sju skogslänen har därför bildat den tvärpolitiska föreningen Sveriges vattenkraftskommuner, som arbetar för att minst 600 miljoner kronor av de stora summor som skapas här ska få medverka till att utveckla de bygder som bidrar till produktion. Det är faktiskt ett högst rimligt rättvisekrav.

Jag beklagar att det ansvariga statsrådet Ulrica Messing har strukit sig från talarlistan i den här debatten. Det är lite arrogant mot kammaren och riksdagsledamöterna att inte vilja delta i en debatt om regionalpolitik och infrastruktur. Det är kanske betecknande för intresset på området från regeringens sida. Det hade varit intressant att få diskutera återbäringen från vattenkraften med henne. Jag har gjort det tidigare, och då fanns ingen förståelse. Men den kanske når fram så småningom även till Regeringskansliet.

Jag hoppas emellertid att riksdagsmajoriteten vid det här riksmötet äntligen kommer att vara beredd att åtminstone medverka till att låta utreda en modell för återbäring på vattenkraften. Sker inte det får vi ännu en bekräftelse på att det är ett centralistiskt perspektiv som fortfarande präglar besluten i det här parlamentet.

Herr talman! Det är dags att ta hela landet i bruk, och det är dags att ge alla landsdelar lika villkor och förutsättningar för tillväxt och utveckling. Det är dags för ett nytt perspektiv på Sverige – hela Sverige.

Anf. 17 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Herr talman! Vi säger att hela Sverige ska leva. Om det målet ska uppnås krävs engagemang och handlingskraft i kommuner, län och regioner. Men detta måste kombineras med statliga insatser. Jag ska i det här inlägget belysa problem och utvecklingsmöjligheter i Kalmar län. Jag ska peka på ett antal områden som är viktiga för länets utveckling och där det krävs ett samspel mellan länet och staten.

I sin prognos för perioden april 2002 till juni 2003 sammanfattar länsarbetsnämnden Kalmar läns problem på följande sätt:

- Arbetskraftsbrist inom vissa yrken.
- Befolkningsminskning.
- Svag infrastruktur.
- Lägre utbildningsnivå.

- Något ensidigt näringsliv.
- Höga sjukskrivningstal.

Vilka insatser är det då som behövs? De är bland andra följande.
För det första: Snabbare och modernare kommunikationer.

Arbetspendling mellan kommuner och län är avgörande i arbetet att bygga en starkare region. Det ger oss möjlighet att ytterligare utveckla de attraktiva boendemiljöer vi har i Kalmar län samtidigt som det tas till vara det faktum att trafiken och kontakterna över Östersjön hela tiden utvecklas. Det är därför nödvändigt att bygga ut E 22, att modernisera järnvägsförbindelsen mellan Västervik och Linköping och upprusta Stångådalsbanan. Detta är förbindelser som går i nordsydlig riktning. Det är naturligtvis lika angeläget att satsningar sker på vägar och järnvägar i östvästlig riktning. Därför måste de första stegen i utredningen om Östersjöbanan tas under mandatperioden samtidigt som färje- och flygtrafiken mellan sydöstra Sverige och länderna kring Östersjön fortsätter att byggas ut.

För det andra: Fortsatt satsning på utbildning.

Högskolan i Kalmar har fått en mycket stor betydelse för länet. Utvecklingen av högskolan måste fortsätta. Målet ska vara att den stärker sin position som hela länets högskola. Grunden har lagts genom den distansutbildning som redan finns i stora delar av länet. Rock City i Hultsfred och Designhögskolan i Kalmar-Nybro är goda exempel som måste följas av flera. Ett sådant är ett projekt för att Vimmerby får en högskoleutbildning med inriktning på livsmedel. Över huvud taget är livsmedel en tillgång för Kalmar län som måste tas till vara. På dessa och liknande sätt kan vi befästa vår tätposition när det gäller andelen gymnasieelever som söker vidare till högre utbildning.

För det tredje: Knyta ihop näringslivet med utbildning och forskning.

Det är viktigt att bevara och utveckla den basindustri vi har i länet. Men det handlar också om att stödja ett nyföretagande som utgår från bland annat bioteknik, livsmedels- och miljöteknik. Både i utvecklandet av befintliga företag och branscher och satsning på nya krävs ett nära samarbete mellan dem och utbildning och forskning.

För det fjärde: Satsning på "upplevelseindustrin".

Kalmar län har mycket goda förutsättningar att hävda sig inom det som kallas upplevelseindustrin. Genom medvetna satsningar under de senaste åren har Kalmar län blivit ett av landets snabbast växande upplevelselän. Astrid Lindgrens Vimmerby, Södra Ölands världsarv, Visfestivalen i Västervik med sin skärgård, Salve i Kalmar, Glasriket i Nybro-Emmaboda och Rock-City i Hultsfred är några exempel. Att knyta ihop orter eller produkter med en upplevelse blir allt viktigare.

En idé är därför att skapa en akademi för den nya upplevelseekonomin. Tanken är att den ska arbeta direkt mot näringslivet och högskolan.

För det femte: Turismen.

Alla län knyter stora förhoppningar till turismen som tillväxtmotor. Kalmar län hävdar sig redan i dag mycket bra, men vi har mycket goda förutsättningar att hävda oss ännu bättre i konkurrensen om turister både från vårt eget land och från andra länder.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

Ett intressant område är det som kallas marin turism. Här finns det fortfarande mycket som kan göras för att ta till vara det läge Kalmar län har. Det är angeläget att snabbt ta till vara dessa möjligheter inte minst för att möta konkurrensen från andra länder runt Östersjön. Bland andra de baltiska staterna har gamla traditioner som turistländer. De kommer givetvis att satsa på just marin turism för att attrahera utländska turister.

Herr talman! Jag har här redovisat ett antal angelägna insatser för att utveckla Kalmar län. Länets eget engagemang och initiativkraft är stora. Det är en nödvändig förutsättning för fortsatt utveckling.

Men staten måste fortsätta att ta sitt ansvar. Etableringarna av högskolor i de olika regionerna är ett mycket bra exempel på vad man kan göra.

Anf. 18 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag saknar ansvarigt statsråd. Därför får Krister Örnfjäder förmånen att besvara mina frågor.

Livskraftiga jord- och skogsbruk är förutsättningen för en levande landsbygd, men också bra kommunikationer, farbara vägar och ett bra småföretagarklimat. Jag undrar då om Socialdemokraterna är beredda att släppa fram alternativa driftsformer inom kvinnodominerade yrken, exempelvis vård, skola och omsorg. Är Socialdemokraterna också beredda att ta sitt ansvar för kärnverksamheten ute i gles- och landsbygdskommunerna?

Anf. 19 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik:

Herr talman! Jag tackar för det stora förtroende som visas mig, men jag kan naturligtvis inte lägga samma tyngd bakom mina ord som ett statsråd skulle ha kunnat göra.

Jag tycker redan att vi är inne på den vägen att vi försöker se på alternativa former, allt i akt och mening att försöka se till att de verksamheter som vi nu har ansvaret för ska kunna bli bättre.

Anf. 20 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Dessvärre upplever vi inte att så är fallet ute i kommunerna. Men jag uppskattar att Krister Örnfjäder säger att ni jobbar med frågan och har den inriktningen. Kan jag då vädja till er att driva den frågan vidare?

Hur ser Krister Örnfjäder på kärnverksamheten? Hur ser Socialdemokraterna på möjligheterna att bevara kärnverksamheten i såväl landsbygds- som glesbygdsområden?

Anf. 21 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik:

Herr talman! Jag har lite svårt att sätta mig in i den frågan rakt upp och ned. Det varierar ju så otroligt mycket mellan olika kärnverksamheter och mellan olika områden. Om jag nu säger att det är klart att jag ska ställa upp på det vet jag egentligen inte hur långt jag har sträckt vårt åtagande. Jag kan inte ge ett bra och rakt svar på den frågan.

Anf. 22 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Herr talman! Tack, Krister Örnfjäder, för ett mycket fint tal om Kalmar. Jag lärde mig en hel del om det.

Jag är också oerhört förvånad över att Krister Örnfjäder som representant för det regeringsbärande partiet inte nämner ett ord om det som flera av oss här inne nu har påtalat, nämligen varför ansvarig minister inte finns på plats och dessutom har strukit sig från talarlistan. Jag skulle vilja höra vad Krister Örnfjäder anser om att statsrådet har gjort det och inte finns med i debatten här i dag. Tycker han också att det är nonchalant?

Anf. 23 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik:

Herr talman! Nej, utan att veta orsaken och anledningen till att hon har strukit sig vill jag inte ta de orden i min mun. Den som är bäst skickad att kunna svara på den frågan är naturligtvis Ulrica.

Anf. 24 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Herr talman! Men hon är ny minister och har fått ett nytt stort ansvarsområde, och många här i plenisalen tycker att det är oerhört viktigt att diskutera det och har därför samlats här i dag. Tycker inte Krister Örnfjäder, trots att han är representant också för det regeringsbärande partiet, att det är oerhört viktigt att det ansvariga statsrådet finns på plats?

Anf. 25 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik:

Herr talman! Jag skulle naturligtvis ha varit tacksam om Ulrica var här, eftersom hon har en väldigt stor kompetens och skulle ha kunnat svara på ett antal frågor på ett betydligt bättre sätt än vad jag har förutsättningar att göra. Jag saknar henne också, men jag förutsätter att det finns en bra anledning till att hon inte är här.

Anf. 26 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Herr talman! Eftersom jag är från Vänersborg, huvudstad i Västra Götalandsregionen, blir väl knappast någon förvånad om jag under rubriken *Regionalpolitik och infrastruktur* tar upp vissa vägproblem som finns i min hemmaregion.

I vårt land är det av stort samhällsintresse att infrastrukturen håller hög standard för att kompensera för de stora avstånden. Detta gäller inte minst för vägnätet. Både hög körstandard och hög trafiksäkerhet är viktiga. God infrastruktur med bra vägar är också en förutsättning för ett blomstrande näringsliv, medan bristfälliga vägar verkar direkt hämmande på tillväxten.

Riksväg 45 – Inlandsvägen, som den också kallas – från Göteborg till Karesuando är tänkt att vara det inre Sveriges stora pulsåder. Därför är det särskilt viktigt att den håller hög standard. Så är det inte i dag. Den viktigaste åtgärden är att bygga om vägen till motorväg på dess mest trafikintensiva sträcka, mellan Göteborg och Vänersborg till förbindelsen med riksväg 44, som går mellan Uddevalla och Götene vid Europaväg 20. Det skulle få en kraftigt positiv inverkan på dels trafiksäkerheten, dels näringslivet i Götaälvdalen och tvåstadsområdet Vänersborg–Trollhättan samt Dalsland.

Den för närvarande mindre goda standarden på riksväg 45 missgynnar särskilt möjligheterna till att utveckla näringslivet i industristaden Trollhättan, men även regionhuvudstaden Vänersborg och Dalsland drabbas. Till exempel har Saab Automobile i Trollhättan redan flyttat viktiga delar av verksamheten till Göteborg och förlagt nya verksamheter där i stället för i Trollhättan. Vägens bristfällighet påverkar Saabs logistik, men det största problemet är pendlingsmöjligheterna för de anställda, som uppgår till 7 000. Av dessa pendlar drygt hälften till arbetet dagligen. Rent allmänt innebär nuvarande vägförhållanden att pendlingsavståndet till Göteborg inte är acceptabelt, vilket negativt påverkar möjligheterna att till Tvåstadsregionen Vänersborg–Trollhättan rekrytera folk med spetskunskap från universitet och högskolor i Göteborg. Detta missgynnar i hög grad ett företag som Volvo Aero i Trollhättan.

Beträffande Saab är det värt att beakta att bilindustrin globalt präglas av överkapacitet och lönsamhetsproblem i dag, vilket har resulterat i en omvandlingsprocess som kommer att leda till koncentration av utveckling och produktion till de länder som har bäst förutsättningar. Avgörande faktorer kommer att vara tillgången på kompetens, arbetskraft och infrastruktur. I den omställningen kommer arbetstillfällena att flyttas mellan länder, och detta i sin tur kommer att innebära att vissa länder kommer ut som vinnare, andra som förlorare.

För att Sverige ska bli en vinnare i den stora omställning som bilindustrin genomgår krävs – förutom det som industrin själv kan påverka – tillgång på välutbildad personal på alla nivåer och en fungerande infrastruktur, det vill säga bland annat en utbyggd riksväg 45. Sverige har det största bilindustriberoendet i Europa. 10,6 % av arbetskraften i Sverige är beroende av fordonsindustrin för sin inkomst jämfört med 10,2 % i Tyskland.

Vid ett möte i Göta älv-dalen för något år sedan fick före näringsministern befolkningen att tro att en utbyggnad av riksväg 45 skulle påbörjas mycket snart. Dessvärre var det bara luft i löftena. Trots att regeringen har fått många uppvaktningar om nödvändigheten av att bygga ut riksväg 45 händer ingenting.

I regeringens senaste budget när det gäller infrastrukturen i Västra Götaland nämns inte riksväg 45 med ett enda ord. Därför tvingades en lokal socialdemokratisk riksdagsman som presenterade regeringens budget i Vänersborg den 8 oktober att tillkännage att det inte blir någon utbyggnad av riksväg 45 under den här mandatperioden, men att den ska vara klar före 2012. Framtiden får utvisa hur mycket det löftet är värt.

Då det ekonomiska utrymmet är begränsat är det nödvändigt att högprioritera när det gäller statliga investeringar. Under senare år har frågan om privat finansiering av stora väginvesteringar och andra större projekt aktualiserats. Utbyggnaden av riksväg 45 kan vara ett lämpligt projekt för sådan finansiering.

För att göra det möjligt att bygga ut riksväg 45 mellan Göteborg och Vänersborg till motorvägsstandard är det angeläget att regeringen tar till vara nya finansieringsmodeller, typ PPP som är en förkortning för *Public and Private Partnership*.

Ett annat vägproblem i Västra Götalands län är Dalslands mindre vägar, vilkas kvalitet är undermålig. Det är nödvändigt att rusta upp landskapets inre vägnät om näringslivet där ska kunna utvecklas och avfolk-

ningen stoppas. Ingen del av landet har så stor del tjälavstängd väg i procent av den totala väglängden som Dalsland har.

Enligt Vägverket Region Väst stängs under tjällossningsperioden årligen ca 70 mil eller nästan 50 % av vägnätet i Dalsland för fordon vilkas bruttovikt överstiger tolv ton. Det innebär stora problem för näringslivet och inte minst för skogsbruket inom såväl sågverksindustrin som massa-industrin.

Västra Skogsägarna framhåller att utvecklingen inom skogsnäringen under de senaste åren har inneburit en kraftig rationalisering för att aktivt möta den pågående globaliseringen av näringen. Rationaliseringen har främst gått ut på att höja kvalitetskraven på råvaran genom krav på färskt nyavverkat virke och att minska kapitalkostnaderna genom att hålla små lager vid industrin och kräva *just in time*-leveranser från skogen.

För att det ska vara möjligt att klara den utvecklingen och den globala konkurrensen är det nödvändigt med ett bärkraftigt vägnät som är tillgängligt under hela året. Men som det är nu, då råvarorna inte kan levereras i tillräcklig omfattning, tvingas sågverken att lägga upp stora lager med kvalitetsförluster på virket och ökade lagringskostnader som följd. För Dalslands del kan dessa kostnader årligen uppgå till 20 miljoner kronor.

Även för andra delar av näringslivet samt för pendlings- och arbetsresor, kollektivtrafik och skolbussar, veterinärer, räddningstjänst, post, handikappomsorg och hemtjänst med flera är den begränsade framkomligheten under tjällossningen mycket kostnadskrävande och besvärande. I ett landskap som Dalsland med dess rika och varierande natur borde turismen kunna utvecklas, men en förutsättning för det är bättre vägar.

Som ett första steg i ett långsiktigt åtgärdsprogram har Vägverket Region Väst i samarbete med näringslivet, kommuner och en stor allmänhet pekat ut de mest vitala stråken som bör tjälsäkras för att på så sätt skapa ett så kallat robust stråkvägnät. Dessa robusta stråk utgör 40 % av det avstängda vägnätet och ska utgöra de viktigaste förbindelse- och utfartsvägarna för den tunga trafiken. Åtgärderna för att tjälsäkra dessa vägar har kostnadsberäknats till ca 250 miljoner kronor. Till detta kommer ca 60 miljoner kronor för att åtgärda länsväg 172, Dalslands inre pulsåder. Vägverket menar att det ska kunna genomföras på fem år.

Om intet görs åt det dåliga vägnätet i Dalsland kommer detta även fortsättningsvis att ha en hämmande effekt på näringslivsutvecklingen med risk för fortsatt avfolkning av landskapet som följd.

Anf. 27 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill bara påpeka ett problem med väg 45.

I inledningen av Ingemar Vänerlövs anförande låter det som att väg 45 går från Göteborg till Karesuando, men i resten av anförandet låter det som att denna väg slutar vid Värmlandsgränsen. De delar av väg 45 som det är störst problem med börjar vid Dalslandsgränsen genom Värmland via Sunne och upp till Torsby där Sälentrafiken från Göteborgsområdet går, och dessa delar är mycket olycksdrabbade.

I en av Folkpartiets infrastrukturmotioner föreslår vi att väg 45 borde bli en Europaväg även i Sverige, från Göteborg till Karesuando. Är Kristdemokraterna beredda att ställa upp bakom Folkpartiets förslag?

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik och
infrastruktur

Anf. 28 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Herr talman! I mitt inlägg berörde jag främst den del av väg 45 som går mellan Göteborg och Vänersborg. Jag anser att det är extra viktigt att det blir en motorvägsutbyggnad där för att näringslivet ska kunna utvecklas i hela Göta älv-dalen. Vänersborg, Trollhättan och även Dalsland har nytta av en förbättring av den vägen.

Runar Patriksson nämnde att jag sade att vägen fortsätter ända upp till Karesuando och att det är dålig standard på många ställen. Men som ett första led i förbättringarna anser jag att det är särskilt nödvändigt med sträckan upp till Vänersborg och Trollhättan.

Jag har besökt industrierna i Trollhättan, och jag inser att det kan bli kraftgång för dem om den vägsträcka som jag nämnde i mitt anförande inte förbättras.

Anf. 29 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Vi är överens om mycket. I veckan publicerades en artikel i Wermlandstidningen där Lappiakommittén hade tagit upp också andra vägsträckor. Även kommunalråden i Säffle, Åmål och Torsby hade synpunkter på vilka sträckor av väg 45 som var de sämsta. Det är viktigt att komma ihåg att väg 45 är viktig också från Dalslandsgränsen genom Värmland.

Men min fråga var: Är Kristdemokraterna beredda att ställa sig bakom förslaget att väg 45 ska bli en Europaväg även genom Sverige som det är från Sicilien till Göteborg?

Anf. 30 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Herr talman! Vi kristdemokrater har avsatt mer pengar än regeringen till vägar och infrastruktur. Självfallet är vi inte emot att hela sträckningen av riksväg 45 från Göteborg till Karesuando är av så bra kvalitet som möjligt. Det kan mycket väl vara lämpligt att göra denna väg till en Europaväg.

Anf. 31 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Sverige behöver tillväxt, en tillväxt som fördelas över hela landet.

Alla bygder har inte lika villkor för utveckling. Alltför ofta har statliga beslut och åtgärder sådan effekt på landsbygdskommunerna att möjligheten till tillväxt försvinner.

Det är då väsentligt att betona vikten av en grundfilosofi som innebär att alla bygder ska ges lika villkor för en hållbar utveckling.

Exempel på en sådan självklar sak är tillgången till en vägstandard som medför framkomlighet under årets alla dagar. Detta kan vara en fråga som är helt avgörande för ett landsbygdsföretags fortlevnad.

I dag är underhållet på det finmaskiga vägnätet så eftersatt att företagens behov av varuförsörjning och förmåga att leverera produkter inte kan ske under vissa tider av året. Så får det inte vara.

Standardnivån på det finmaskiga vägnätet är sådan i dag att man alltför ofta kan tala om direkt kapitalförstöring. Ska hela landet ges möjlighet att uppfylla grundkravet om en levande bygd måste rimliga förutsättningar ges bland annat på kommunikationsområdet.

Befolkningstillväxten kan, i ett övergripande perspektiv, tyckas vara en liten fråga men är för många kommuner en fråga om överlevnad. I dag ser vi flyttlassen gå från de mindre kommunerna till residensstäderna och från residensstäderna till storstäderna.

När det gäller möjligheterna för landets mindre och medelstora kommuner att klara rimlig standard och serviceutbud blir det alltså svårare, och rollen blir allt tydligare för de här små och medelstora kommunerna som "farmarlaget" för tillväxtregionerna.

Det här är inte enbart ett Norrlandsproblem. Vad jag talar om är egentligen ett Västmanlandsproblem, alltså ett problem i storstadens närhet.

I Västmanland har, i ett femårsperspektiv, alla kommuner utom Västerås minskat i befolkning. I ett länsperspektiv är det bra att Västerås växer – detta för att trygga länets befolkning i dess helhet. Men det är inte bra för övriga kommuner eftersom de rakt av förlorar befolkning. Mest påtagligt är detta i Norbergs kommun där man har förlorat 8,8 % av befolkningen. Skinnskattebergs och Fagerstas minskning är 8,1 % under den här perioden.

Utvecklingen i Västmanland är sådan att Västerås nu blir större än övriga kommuner tillsammans. Förmodligen sker det, om vi följer den statistiska utvecklingen, den 19 januari nästa år.

Tillväxten i Västerås var under det tredje kvartalet 327 % större än länsökningen. Det är inte en lycklig utveckling i ett demokratiskt perspektiv. Den dominerande kommunen, med sin nuvarande ledning, blir i ett sådant här läge den som håller i taktpinnen för länets utveckling, vilket inte självklart innebär en utveckling för hela länet.

Den regionala utvecklingen i Västmanlands län kräver därför en översyn av den framtida organisationen på regional nivå. Kontakterna inom samhällets olika sektorer har förändrats sedan år 1634. Vi ser det mest påtagligt i kontakterna över länsgränsen mot såväl Örebro och Eskilstuna som Uppsala. En översyn av länsorganisationen är därför nödvändig för att säkra både demokrati och utveckling för hela det här geografiska området.

Förmågan att upprätthålla en bra service i de områden som klassificeras som landsbygd och glesbygd har underminerats de senaste åren. I Västmanlands fall gäller det alltså ett område som ligger drygt en timmes bilresa från Storstockholm. Orsakerna till denna situation är många, men staten har ett övergripande ansvar för de här orternas överlevnad, för deras möjligheter att leva vidare.

Åtgärder som behövs, vid sidan av en god vägstandard, är – som jag tidigare nämnt – en bra kollektivtrafik med rimliga taxor och också en kollektivtrafik som fungerar även när den första snöflingan har fallit. Vad gäller den spårbundna kollektivtrafiken måste alltså driften bli bättre.

Även om strävan är att arbetstillfällena och boende finns på samma ort ser inte verkligheten ut på det sättet. Möjligheten till daglig pendling är viktig för länen i storstadens närhet. Detta är också en möjlighet att avlasta storstaden vad gäller boende och att erbjuda yrkesverksamma i storstaden ett boende i en miljö som är lugnare än storstaden.

Åtgärderna innefattar givetvis också frågan om att skapa en företagsvänlig miljö där alla bygders resurser tas till vara. Paketet för det åtgärdsprogrammet är omfattande, men åtgärderna är väl kända och inte

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

svåra att genomföra. Det gäller också åtgärder i form av skapandet av en högskola med hög kvalitativ nivå. Mälardalens högskola behöver extra resurser för forskning och utveckling.

Staten har ett ansvar för kommuner som drabbas av utflyttning. De kommunerna finns i hela landet men också, som sagt, i storstadens närhet.

Vid sidan av de åtgärder som jag pekat på är utlokalisering av statliga verksamheter en väg att stötta de här bygderna. Ett åtgärdsprogram för utlokalisering av statliga verksamheter bör därför snarast genomföras.

Herr talman! Vi kan konstatera att möjligheterna för småkommunerna att i framtiden klara tillväxten förutsätter att de ges lika villkor som tillväxtkommunerna. Det är statens uppgift att skapa de förutsättningarna. Jag ser därför fram emot en förändring av nuvarande regionalpolitik till en regionalpolitik värd namnet som ger kommunerna lika villkor.

Anf. 32 MARIA ÖBERG (s):

Herr talman! Sverige är i många stycken ett fantastiskt land. Men Sverige är också ett avlångt land med skiftande förutsättningar, möjligheter och utmaningar. I ena ändan av Sverige bor människor nära varandra. Man har god tillgänglighet till nya och andra arbetsmarknader, och tillväxten är god.

Den del av Sverige där jag bor, Norrbottens inland, präglas av låg tillväxt, av långa avstånd till nya arbetsmarknader för den som drabbas av arbetslöshet, av befolkningsminskning och av att vi bor väldigt glest.

I hemkommunen Arjeplog, som till ytan är lika stor som Skåne och Blekinge tillsammans, är vi bara 3 313 invånare. Vi lever i ett kallt och väldigt kargt klimat. Vi är beroende av bilen för att kunna förflytta oss. Det skulle faktiskt kännas både tryggt och skönt att kunna åka med kollektivtrafiken i snöstormen när snön yr och vägen inte är plogad.

Våra naturliga nackdelar har genom människors innovation blivit till vår fördel. Säkert har ett och annat ögonbryn höjts över idéer som har kommit att spela en stor roll för utvecklingen i Norrbotten:

- Vi har storslagna vidder och Europas sista vildmark, ett Mecka för turismen. Vi har världsarvsområdet Laponia, åtta nationalparker och ett unikt ishotell i Jukkasjärvi. Vem kunde tro att byggandet i is skulle bli en sådan industri!
- Luleå tekniska universitet med ca 11 000 studenter och 1 400 anställda är faktiskt en av Norrbottens största arbetsplatser. Passande nog satsar man bland annat på just distansöverbyggande hälsovård, elektronisk handel och nätbaserat lärande.
- Vi har en växande näringsgren som bygger på den internationella fordonsindustrins behov av testning i just kallt klimat. Långa avstånd, kyla och gleshet mellan människor är helt perfekt för dessa behov.

Men vår förmåga att anpassa oss till morgondagens nya förutsättningar och krav är också till stor del beroende av ett solidariskt helhetstänkande i besluten från riksdagen.

Behovet av fungerande kommunikationer till andra delar av Sverige är avgörande för vår utveckling. Inlandets möjligheter till kommunikat-

ioner mellan olika inlandsregioner, till exempel genom riksväg 45, är av största vikt för vår utveckling.

Vidare gäller det möjligheten till riskkapital och en positiv syn på företagande i Norrbottens inland där innovationerna ibland kanske kan te sig märkliga, till exempel byggandet och säljandet av is.

Det gäller också inlandets möjligheter till högre utbildning för de människor som redan bor i våra kommuner, alltså utlokaliserade högskoleutbildningar där dock merkostnaderna för detta inte kan lastas på kommunernas redan så ansträngda axlar.

Herr talman! Som avslutning vill jag återigen påpeka att en positiv utveckling av Norrbotten och Norrlands inland inte kan bestå endast av innovationer, idéer och beslut av människor från Norrbotten, utan det krävs också att vi i denna beslutande församling drar vårt strå till stacken för en solidarisk och rättvis inriktning av besluten som syftar till utveckling och tillväxt i Norrbotten och i övriga regioner utanför de stora städerna.

Anf. 33 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Eftersom jag fortfarande saknar ansvarig minister här får också Maria Öberg förmånen att besvara en folktopifråga.

Vi i Folkpartiet tror på människans kreativitet och förmåga – det är grundbulten. Det gäller att ta vara på den entreprenörsanda som finns, inte minst vad gäller framtagandet av alternativa drivmedel. Det skulle skapa oerhört många arbetstillfällen på landsbygden. Dessutom ger det förutsättningar för en bättre miljö.

Min fråga till Socialdemokraterna är om ni äntligen vill släppa fram de här möjligheterna, både för att skapa arbetstillfällen och framför allt för att ge förutsättningar för en bättre miljö.

Anf. 34 MARIA ÖBERG (s) replik:

Herr talman! Om jag förstod frågan rätt handlade den om alternativa drivmedel. Då måste jag få ställa en fråga tillbaka: Vad menar Anita Brodén med alternativa drivmedel?

Anf. 35 ANITA BRODÉN (fp) replik:

Herr talman! Det kan gälla alltifrån etanol till biogas – hela spennvidden. Det finns en mängd projekt över hela landet där man redan har tekniken, men problemet är de höga skatterna som gör att detta inte är lönsamt. Det är framför allt i ett initiativskede under ett antal år som det behövs ekonomiska incitament för att ge förutsättningarna. När det sedan har blivit tillräcklig snurr på företagsverksamheten kan det gå utan bidrag och skattesänkningar.

Anf. 36 MARIA ÖBERG (s) replik:

Herr talman! Vad jag vet driver man ett projekt i Glommersträsk som handlar om alternativa drivmedel, och det har man tagit fram i samråd med de kommunala företrädarna i Norrlands inland. Det drivs alltså ett EU-projekt i just den formen.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

Anf. 37 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att det var ett intressant anförande som Maria Öberg höll. Det pekade på något annat än det vi ofta hör talas om i regionalpolitiken, nämligen möjligheterna. Jag är visserligen bosatt i Stockholmsområdet men har under de senaste åren arbetat i Sundsvall, och det har jag gjort med stor glädje. Jag har då kunnat lägga märke till att bara man ger möjligheter till den utvecklingskraft som finns på olika ställen så kan man göra väldigt mycket. Västernorrland har till exempel Sveriges näst högsta bruttoregionalprodukt per invånare.

Man får över huvud taget inte se regionalpolitiken som anslagsäskande, utan det gäller att se till att komma med erbjudanden: Vad kan man göra i Värmland för att få bättre transporter, för att bidra till välfärden och så vidare?

Jag har full förståelse för att inte Ulrica Messing är här, i motsats till många andra talare. Det begriper jag fullständigt. Men jag skulle vilja fråga Maria Öberg: Är det inte så att vi skulle behöva en omläggning av regionalpolitiken till erbjudande av möjligheter i stället för dessa krav som ständigt kommer?

Anf. 38 MARIA ÖBERG (s) replik:

Herr talman! Vi har just nu en ganska unik situation där vi bedriver många utvecklingsprojekt med hjälp av EU-medel från mål 1-området. Det området ska nu ändras efter nästa strukturfondsperiod. Just nu upplever jag att vi har en rejäl påverkan av de idéer och innovationer som finns internt i länet. I den här församlingen måste man naturligtvis ha ett helhetstänkande i de solidariska beslut som vi ska fatta, men jag upplever att vi just nu i denna strukturfondsperiod har möjligheter att utveckla de innovationer vi har i Norrbotten.

Anf. 39 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Herr talman! Det var väldigt intressant att lyssna till Maria Öberg. Jag vill också säga välkommen – jag tror att detta var ditt jungfrutal.

Jag delar helt Maria Öbergs beskrivning. Det är glädjande att hon också ser frågorna om klimatet och de långa avstånden. Maria Öberg har ju verkligen också erfarenhet av dem som bor i Arjeplog.

Jag hoppas att vi alla på Norrbottensbanken, både gemensamt och var och en för sig, kan påverka våra partier så att också glesbygden i Norrbotten ska få bra villkor att fortleva.

Anf. 40 MARIA ÖBERG (s) replik:

Herr talman! Det förutsätter jag också. Det är därför jag är här.

Anf. 41 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Herr talman! En förbättring av kommunikationerna i hela Sverige är avgörande för landets sociala och ekonomiska utveckling. Men investeringar i infrastruktur är inte bara en fråga om ekonomisk tillväxt. De handlar i lika hög grad om miljö och säkerhet. Miljöhänsynen kräver investeringar i järnvägen. Nollvisionen kräver investeringar i vägnätet.

Regeringens transportpolitik har under de senaste åren inneburit att eftersläpningarna i de uppställda investeringsplanerna accelererat för

både vägar och järnvägar. Likaså är vägunderhållet eftersatt på ett oacceptabelt sätt. Vägverket har i veckan informerat trafikutskottet om att underhållsberget, det vill säga eftersläpningen av vägunderhållet, nu uppgår till 15 miljarder kronor.

Det transportpolitiska målet blir alltmer avlägset.

I den genomgång av transportpolitikens fem delmål som höstens budgetproposition innehöll konstaterades att utvecklingen under 2001 närmat sig de långsiktiga målen i endast ett av fem fall. Det är den så kallade transportkvaliteten som regeringen bedömer ha utvecklats positivt. Bedömningen är anmärkningsvärd eftersom regeringen medger att störningarna i järnvägstrafiken ökat och att kvaliteten på vägarna är oförändrad. Att regeringen dessutom kallar vägkvaliteten "oförändrat hög" tyder på en total distansering från den svenska verkligheten.

För att vi ska börja beta av eftersläpningen måste väganslagen öka. Kristdemokraterna reserverade i sitt budgetförslag 1 miljard kronor mer än regeringen för vägunderhållet under 2003 och 2004.

Vi har under senare år tvingats vänja oss vid allt fler försenade infrastrukturprojekt. Tyvärr ser framtiden minst lika mörk ut vad gäller utbyggnaden av vägnätet. Det visar inte minst det utkast till nationell vägplan som Vägverket presenterat i höst.

Kristdemokraterna menar att motorvägsstandard måste åstadkommas mellan våra storstäder. Motorvägsstandard är också en förutsättning för att vi ska komma till rätta med ett begränsat antal riktigt svårt olycksdrabbade vägvägnitt. Trafikanterna måste ta sitt ansvar att köra nyktra och följa trafikreglerna, men så länge vägarna lämnar så stora utrymmen för misstag kommer vi inte att kunna närma oss nollvisionens mål.

Herr talman! Regeringen har för vana att berömma sig för storleken hos den totala planeringsramen i förra årets infrastrukturproposition. Detta är dock ingenting annat än en siffra på ett papper. Ingenting tyder på att denna nivå kommer att uppnås. Den föregående tioårsplanen har Socialdemokraterna varit långt ifrån att matcha i sina årliga budgetar.

Än mer oroande är infrastrukturpropositionens kvarstående finansieringsbehov på 58 miljarder kronor, som inte alls kommenterades i budgetpropositionen för 2003. Tvärtom valde regeringen att avstå från att redovisa sina beräkningar för 2005, då anslagen rimligen behöver öka rejält. Detta gör att infrastrukturplaneringen sker under mycket osäkra förutsättningar.

Förutom att anslagen måste höjas, och det redan från 2003, anser Kristdemokraterna att investeringarna ska tidigareläggas och effektiviseras genom att projekt genomförs i partnerskap med den privata sektorn, så kallade PPP-lösningar. Regeringen har som en eftergift till stödpartierna helt förbigått denna möjlighet och därmed satt trovärdigheten i planeringen på spel. Möjligheterna hos PPP måste utnyttjas!

Herr talman! Ämnet för debatten är regionalpolitik och infrastruktur. Därför bör särskild uppmärksamhet riktas mot de enskilda vägarna. Regeringens politik innebär att vägstandarden försämrats ytterligare i de områden där människor och företag är som mest utlämnade till fungerande bilvägar.

Vägverket har aviserat sänkta bidragsnivåer med mellan 5 och 15 % till de enskilda vägarna för 2003. Kostnaderna har gått upp medan regeringens anslag ligger kvar på samma låga nivå. Vägverket måste därför

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

sänka bidragsnivån för att pengarna ska räcka till alla. Resultatet blir sämre kommunikationer genom lägre vägstandard och att fler vägar stängs för allmän trafik. Den ekonomiska utvecklingen i glesbygden undergrävs. För att möta Vägverkets ökade bidragskostnader har Kristdemokraterna föreslagit att anslagen till enskilda vägar redan 2003 ska öka med 10 %, 60 miljoner kronor.

Sammantaget kan det konstateras att det är *nu* det behövs en satsning på det snabbt förfallande svenska väg- och järnvägsnätet.

Anf. 42 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Först skulle jag vilja säga att jag delar Mikael Oscarssons uppfattning att det behöver göras mycket för vägnätet, men när man gör en budget måste man göra olika sammanvägningar, och det är precis det som regeringen har gjort tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Men jag begärde egentligen replik med anledning av denna nästan religiösa tro på att man ska skapa lösningar på de stora problem som finns i vägnätet med PPP.

Jag tycker, Mikael Oscarsson, att det är ganska sunt att man stannar upp en stund och funderar på om detta är den lämpliga formen. Finns det andra sätt att lösa detta? Kan man göra det med en vanlig upplåning? Kan man göra det genom att förskottera, eller vad kan man göra? Men detta bortser man ifrån; det är PPP, PPP och PPP. Varför är detta med PPP så viktigt? Det är ju ändå vi som får betala i slutändan. Det är kanske till och med, Mikael Oscarsson, våra barn och barnbarn som får betala det som vi ska bygga i dag. Är det den riktiga vägen att gå?

Anf. 43 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Herr talman! Börje Vestlund har lite synpunkter på detta med PPP. Låt mig då läsa om den socialdemokratiska regeringens uppfattning, som man har deklarerat förut, till exempel i 1996 års infrastrukturproposition. Då skrev man så här: I Sverige har som tidigare nämnts ett större PPP-projekt organiserats. Det är Arlandaprojektet. Organisationen av detta projekt är numera ett föredöme för resten av Europa. Genom ett visst statligt finansiellt engagemang har projektet kunnat ges en samhällsekonomiskt god utformning samtidigt som de privata intressenterna erbjudits möjlighet att gå med i projektet på rimliga företagsekonomiska villkor.

Det här är alltså någonting som även den socialdemokratiska regeringen har backat upp. Vi tycker att det här är en chans som vi inte ska missa, detta för att vi ska kunna hålla en bättre takt i nödvändig utbyggnad av vägnätet.

Anf. 44 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Arlandabanan var väl *ett* projekt som man kunde avläsa detta på. Det fanns väldigt bra effekter av Arlandabanan. Men det här handlar ju om en mycket större omfattning. Jag tycker att det är sunt – det är ekonomiskt sunt och också politiskt sunt – att stanna upp och fundera på om detta är den väg vi ska gå. Det finns också en viss skepsis som Mikael Oscarsson väl vet. Den skepsisen kan man inte bara bortse från. Det finns många sätt att finansiera vägar. Det finns många sätt att finansiera järnvägar, men vi måste fundera över vilket det bästa sättet är.

Att anvisa PPP som den enda lösningen tror jag inte på. Jag tror inte att det är den allra bästa lösningen för vår infrastruktur.

Prot. 2002/03:13
7 november

Anf. 45 MIKAEL OSCARSSON (kd) replik:

Herr talman! Börje Vestlund! Låt mig bara få läsa ytterligare något från det sammanhang som jag tog upp tidigare. Regeringen säger att ett privat deltagande i offentliga projekt där de privata också är ansvariga för intjänandeförmågan och drift av anläggningen bör kunna verka positivt på projektens totala ekonomi.

Sedan fortsätter man att tala positivt om det här.

Det här är en bedömning som vi kristdemokrater delar, och det är någonting som vi delar med många andra partier här i riksdagen. Vi tycker att PPP-lösningar ska användas för att vi ska kunna få igenom och genomföra de viktiga vägprojekt som ligger framför oss. Det finns också goda omdömen från Finland till exempel där man har prövat det här.

Anf. 46 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag tittar ut över regeringsbänken. Det är tomt, tyst och öde i dag. Det är trist, men det är väl ett tecken på att Göran Perssons tal då och då om riksdagens betydelse mest är retorik utan innehåll.

När vi nu har det första stora tillfället att diskutera med den nya ansvariga ministern på området, Ulrica Messing, drar hon sig undan med svansen mellan benen, höll jag på att säga, och stryker sig från den talarlista där hon var anmäld tidigare. Det är närmast pinsamt men kanske talande för regeringens ointresse för dessa frågor, tyvärr.

Vi debatterar väldigt stora och viktiga frågor i den allmänpolitiska debatten i dag, regionalpolitik och infrastruktur. Det är, herr talman, ingen slump att det är 4 talare av 14 från Centerpartiet. För oss centerpartister är frågan om att skapa bra och likvärdiga utvecklingsvillkor i alla delar av landet en hjärtefråga. Det handlar om sådant som allmän samhällelig service. Det handlar om post- och teleförbindelser. Det handlar om en bra och tillförlitlig infrastruktur, och då menar jag både den digitala infrastrukturen i form av tillgång till bredband i ordets verkliga mening samt den fysiska infrastrukturen i form av främst vägar och järnvägar där det går att komma fram under alla delar av året på ett rimligt sätt. Jag återkommer till den frågan alldeles strax.

Centerpartiet vill satsa på ett radikalt förbättrat klimat för det lokala näringslivet genom bättre villkor, breddad arbetsmarknad, bra kommunikationer och tillgång till kvalificerad arbetskraft. Men för att det ska vara möjligt krävs också en radikal decentralisering av makt till regioner och kommuner, så att de får möjlighet att utveckla de bästa lösningarna utifrån de förutsättningar som finns, lokalt och regionalt.

En balanserad och lokalt förankrad tillväxt i hela landet ger också förutsättningar för en uthållig tillväxt där resurser brukas utan att förbrukas, där miljöhänsyn tas från början. Vi vill ta till vara hela Sveriges boende- och livsmiljöer genom att garantera en bra grundservice och infrastruktur samt genom en offensiv och aktiv politik för utveckling.

Men det vill väl alla? Vi hörde till exempel socialdemokraterna Örnfjäder och Maria Öberg som var uppe och deklarerade sina stolta ambitioner på sina områden. Dessvärre är det inte den politik som deras parti och deras regering driver i dag. Det kunde avläsas bland annat i regering-

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

ens regionalpolitiska proposition förra året. Det mest substantiella innehållet var statliga bidrag till utsatta kommuner för att riva en stor mängd väl fungerande bostäder. Det, herr talman, är ett gott exempel på skillnaden i inställning mellan dem som accepterar och till och med bejakar att en kommun och en byggd avvecklas och dem av oss som vill ge rättvisa villkor för utveckling i hela landet.

För att anknyta till Gunnar Andréns tidigare replik kan jag säga att det handlar egentligen om detta, om att ge möjlighet, om att ge rättvisa villkor, inte om att ge bidrag. Jag är glad åt att vi är fler som nu ansluter oss till ett sådant synsätt.

Herr talman! En av grundförutsättningarna för att få den här livskraften i hela landet är väl fungerande kommunikationer och en väl utvecklad och underhållen infrastruktur. Det har många redan påtalat i den här debatten. Med dåliga kommunikationer, fysiska såväl som digitala, uteblir investeringar och nyetableringar, och det är en förödande utveckling. Och privata satsningar och företagande i områden som är i störst behov av sådana går om intet för att staten inte tar sitt ansvar för infrastrukturen.

För att möjliggöra en underifrån driven tillväxt satsar vi i Centerpartiet i vårt budgetalternativ 1,7 miljarder mer än regeringen på utgiftsområdet. Vi fick häromdagen i trafikutskottet vittnesbörd från Vägverkets ledning om att det verkligen behövs mera resurser, både för att man ska klara den viktiga driften och underhållet och för att man ska klara nödvändiga investeringar i tid – det gäller till exempel E 4:an längs södra Norrlandskusten. Det behövs också mera pengar för att man ska klara bidragen till de enskilda vägarna.

Det allmänna vägnätets standard har under de senaste åren försämrats. Vi fick också bekräftat av Vägverket att kostnaderna för att återhämta det uppskjutna underhållet, som Mikael Oscarsson påpekade, är 15 miljarder kronor.

Det här är fel politik. Det är också en dyrbarare politik, därför att det blir långsiktigt dyrare för samhället att skjuta upp nödvändiga drifts- och underhållsåtgärder eftersom senare insatser ofta blir mer omfattande, mer kostnadskrävande och därmed dyrare för hela samhället.

Ett mycket tydligt exempel på effekten av de dåliga vägarna är att den för Sverige så viktiga skogsindustrin under vissa årstider har jättesvårt att få fram råvaran till sina anläggningar. I stora delar av landet är det inte främst nya vägar som är tillväxtskapande, utan det är att se till att det befintliga vägnätet fungerar bra. Upprustningen av det nedslitna och hårt åtgångna vägnätet måste vara en prioriterad åtgärd för att skapa livskraft i hela landet.

Låt mig, herr talman, avsluta med Centerpartiets synsätt och våra prioriteringar när det gäller detta.

Vi vill i första hand satsa de extrapengar som vi har i vår budget på att ta igen det eftersatta underhållet och garantera en underhållsnivå som inte tillåter nya eftersläpningar att uppstå och på tjälsäkring, bärighet och rekonstruktion.

Vår andra prioritering är att bygga bort flaskhalsar i befintliga transportsystem och genomföra redan planerade projekt.

Därefter, som tredje prioritering, menar vi att vi kan komma att diskutera önskvärda nyanläggningar och nyinvesteringar. Men det bör komma på tredje plats i vår prioriteringsordning.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Anf. 47 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill bara ta upp ett par små saker. Vi har ju ganska lika uppfattningar, Sven Bergström, i Centerpartiet och Folkpartiet. Jag vill bara påpeka att det inte är några folkpartister anmälda till debatten om dataproblem i glesbygd. Men vi är tre stycken som begär repliker för att kompensera det i debatten om dataproblem i glesbygd.

Är det så att Centern fortfarande tycker att staten ska göra de stora datasatsningarna i glesbygd? Det går ju ut över just det vägnät som, Sven Bergström, Centerpartiet och Folkpartiet är överens om, och det går ut över tjälsäkringen av skogsindustrins vägar, som är nummer ett för glesbygdens överlevnad.

En fråga till: Är 45:an en Europaväg även i Centerns politik?

Anf. 48 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Jag hälsar verkligen Runar Patriksson välkommen i debatten. Jag reagerade också och tyckte att det var sorgligt att ni inte hade någon folkpartist med i den här oerhört viktiga debatten. Nu har ni hjälpt upp det med att begära flitigt med repliker, och det välkomnar vi.

Centerpartiets syn på IT-satsningar i hela landet kvarstår och är precis som tidigare. Vi har den grundsynen i Centerpartiet att det är ett samhälleligt ansvar att se till att det är rättvisa utvecklingsmöjligheter och rättvisa villkor i alla delar av landet. Då kan vi inte förlita oss på en marknad som helst bygger i Stockholms innerstad och möjligen i Västerås, Eskilstuna och ytterligare några viktiga randstäder i Mälardalen, men som alltid låter landsbygden, småorterna och glesbygden komma i andra, tredje och fjärde hand. Menar man allvar med att hela landet ska ges rättvisa utvecklingsmöjligheter måste det vara ett samhälleligt ansvar att se till att man har digitala kommunikationer – precis som staten och samhället en gång i tiden byggde ut järnvägsnätet och det allmänna vägnätet – och post- och teleservice över hela landet. Det är samma självklara princip som ska gälla också på det här området.

När det gäller 45:an tror jag att Runar Patriksson och jag är överens om att den ska ha god standard oavsett om den kallas riksväg eller Europaväg.

Anf. 49 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! När det gäller anmälningsorsaken, digitala problem i glesbygden, vill jag säga att det finns tolv grova rör utanför min dörr, ungefär 100 meter. De går från Stockholm till Oslo. Men vi har i alla fall ingen tillgång till något bredband. Som tur är är satsningen gjord av det privata näringslivet. Det är därför jag ställer frågan: Har Centern, som jag erkänner är ett glesbygdsparti, verkligen råd att stå kvar vid uppfattningen att marknaden, näringslivet, ska ta ansvaret för digitaliseringen även i glesbygden?

På den stora fabriken i Hallstavik utanför Uppsala kör man i dag den digitala tekniken luftvägen. Det kostar mycket av de pengar som vi behöver för infrastruktur på järnväg och väg.

Anf. 50 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Det är gott och väl, Runar Patriksson, att rören finns där, men det är bekymmersamt när Runar Patriksson och andra inte får tillgång till rören. Det illustrerar lite grann synen hos de stora aktörerna på det här området, att de inte riktigt bryr sig om de små i det här sammanhanget.

Jag vill upprepa att vår grundsyn är att samhället ska ge möjligheter och ställa resurser till en fungerande infrastruktur till förfogande. Sedan är det vår mening att aktörerna på IT- och telekomområdet ska vara de som svarar för tjänsterna. Men själva grundstommen, infrastrukturen, menar vi ska ställas till förfogande på lika villkor. Och det är ett samhällsligt ansvar. Sedan ska vi inte hålla på och sälja tjänster hit och dit, utan det kan gott alla olika aktörer på området sköta på ett bra sätt.

Anf. 51 MARIA ÖBERG (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till Sven Bergström och Centerpartiet, eftersom Sven Bergström raljerar över bidragen som de utsatta kommunerna i inlandet har fått för att minska lägenhetsbestånden. Vilka konkreta åtgärder har då Centerpartiet i åtanke för att minska utgifterna för de redan utsatta kommunerna, där befolkningsminskningen är katastrofal och där lägenhetsbestånden kostar pengar?

Anf. 52 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Maria Öberg, det må vara mig förlåtet att jag raljerar över detta, men det är ju talande att det mest substantiella enskilda förslaget i den regionalpolitiska propositionen är att man ställer pengar till förfogande för att ta bort väl fungerande bostäder. Det kan självfallet vara motiverat för att kommunala bostadsbolag inte ska gå i putten, men det hade ju varit något helt annat om det regionalpolitiska förslaget också hade innehållit en rad offensiva satsningar. Håkan Larsson var till exempel inne på att man ska se till att de mycket resursstarka kommunerna och regionerna får del av de egna tillgångarna i form av återföring av vattenkraftspengar.

Jag vill gärna ställa en motfråga till Maria Öberg: Är Maria Öberg med nya, friska ögon i det stora partiet nu beredd att hjälpa till och bilda opinion för att se till att rättvisa skipas, så att vi i alla fall återför en del, inte allt, till de regioner och kommuner som har ställt upp med vattenkraften? De är egentligen oerhört resursstarka när det gäller skog och vattenkraft men utarmas i dag på ett närmast kolonialt sätt.

Anf. 53 MARIA ÖBERG (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag tycker att regionala skillnader, regional klyvning och konkurrensutsättning mellan olika regioner i Sverige är vettigt. Däremot kan jag tycka att kraftindustrin borde ta ett större ansvar för den miljööverkan och den situation som de kommuner som har utbyggda älvar har utsatts för.

Anf. 54 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Vad ska man säga när Maria Öberg som ny, fräsch och frisk i den här kammaren är så uppgiven att hon lutar sig mot kraftindu-

strin och säger att de kanske ändå kan hjälpa oss på traven här? Är det inte ett samhälleligt ansvar att se till att rättvisa skipas och ta fasta på det? Gunnar Andrén var inne på att man ska se till att det skapas rättvisa utvecklingsmöjligheter. Det är ju vad det handlar om. Då är det väl inte oskäligt att säga att en liten skärv av alla de stora resurser som vattenkraften genererar genom utbyggnad av älvar i de här kommunerna faktiskt också ska återföras dit för att kunna bidra till en utveckling. Är det en orimlig tanke, Maria Öberg? Jag hoppas att Maria Öberg funderar och reflekterar över det som ny i den här kammaren. Jag skulle verkligen välkomna att vi kunde mobilisera en stark majoritet för att, med vattenkraften som ett exempel, ta ett antal steg i riktning mot att tillförsäkra de här regionerna de utvecklingsmöjligheter som de är värda och behöver för att klara sysselsättning, ekonomi och utveckling.

Anf. 55 CLAES ROXBERGH (mp):

Herr talman! Staten och det offentliga har ansvar för att vi ska ha en fungerande infrastruktur. Det offentliga behöver ju inte nödvändigtvis genomföra detta självt, men man har, och vi har, ett ansvar för att det fungerar och att det fungerar över hela landet.

Det finns brister i infrastrukturen, som många har vittnat om här. Den kan vara dålig, den kan var ofullständig, den kan tidvis vara överbelastad. Det här ser olika ut i olika delar av landet. I storstaden har man ofta en bra infrastruktur, men den är ofta överbelastad, i alla fall timvis. På gator och vägar har man här i Stockholm och i andra storstäder tidvis en överbelastning.

Den överbelastningen säger en del att de vill lösa genom att bygga ut infrastrukturen. Man vill bygga ut infrastrukturen så att den klarar den här överbelastningen under det fåtal timmar då man har den. Tar vi samma resonemang på elsidan ska vi alltså bygga ut elsystemet, vilket vi i och för sig har gjort, så att det klarar den där måndagen i februari då det är jättekallt.

Detta är dålig ekonomi. Det handlar ju om att utnyttja systemen på ett effektivt sätt, och det gör man genom att ha en prissättning som gör att man får ekonomiska incitament till dem som flyttar sin konsumtion eller sin användning till en tidpunkt då vi inte har den här överbelastningen. Det är sund marknadsekonomi, och det är ett sätt att effektivisera användningen av infrastrukturen. Det är ju idiotiskt att bygga ut infrastrukturen på ett sådant sätt att den klarar de här topparna. Då menar jag att resten av landet faktiskt har behov av en del av de här pengarna.

Genom att utnyttja systemen bättre har vi alltså strålande möjligheter. Jag förstår inte för mitt liv varför det finns ett sådant motstånd mot att göra detta. I andra system är det ju så att om det är trängsel, överutnyttjande, stiger prisnivån och prisnivån reglerar efterfrågan. Varför ska vi ha planekonomi i det här sammanhanget?

Vägs slitaget är en annan infrastrukturfråga som har varit uppe här. Där tror jag att det är så att det finns nyttjare av vägarna som egentligen inte betalar sina kostnader. Vi fick i trafikskottet i tisdags reda på att en lastbil, en tung lastbil, sliter lika mycket på vägarna som 10 000 personbilar. De betalar inte i enlighet med det slitaget. Och det finns de som är ännu värre.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Regionalpolitik och
infrastruktur

För att vi ska kunna hantera det berg som vi har framför oss måste vi faktiskt också kunna styra så att vi får rätt typ av lastbilar, till exempel, som sliter så lite som möjligt på vägarna. Vi måste ta ut avgifter som motsvarar den kostnad man ställer till för. Annars kommer vi inte att kunna hantera det här. Det kan ju leda till en teknisk utveckling. Det har faktiskt blivit en sådan genom att man gått över till lastbilstyper och däckstyper som sliter ännu mer än motsvarigheten till de här 10 000 personbilarna.

I den diskussion som har varit om infrastruktur kan det lätt bli så att storstaden står mot resten av landet. Men jag skulle vilja säga att storstaden behöver glesbygden och resten av landet – och tvärtom. Vi behöver alla varandra, men för att detta ska fungera måste det finnas likartade förutsättningar att arbeta och verka i hela landet.

Anf. 56 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Får jag passa på att till riksdagens protokoll hälsa Claes Roxbergh välkommen åter till riksdagen. Vi förväntar oss mycket av dig som ordförande i det viktiga trafikutskottet och av det parti du representerar.

Det fanns mycket sympatiskt i det som Claes Roxbergh sade här, tycker jag. Jag vill gärna säga att jag delar Claes Roxberghs uppfattning att det är lite obegripligt att de partier som annars är så marknadsorienterade inte förstår poängerna med trängselavgifter för att öka framkomligheten i de områden där det bäst behövs.

Från Centerpartiets sida har vi också sagt att vi är positiva till trängselavgifter. Skillnaden mellan Miljöpartiet och Centerpartiet, de två gröna partierna i den här församlingen, är att vi tycker att det är en självklarhet att det också i det här sammanhanget ska finnas ett underifrånperspektiv, att det är de människor som berörs, de kommuner som berörs, som ska bestämma över detta. Det ska inte vara med någon kvalificerad majoritet, som riksdagen i sista stund ändrade trafikutskottets betänkande till i fjol, utan det ska vara beslut på lokal nivå. Jag vill gärna fråga Claes Roxbergh: Är det rimligt att komma uppifrån och tala om, som ni nu gör i Miljöpartiet tillsammans med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna här i Stockholm, att man ska införa trängselavgifter? Är det inte rimligt att det här beslutet fattas lokalt, att det är de som bestämmer?

Anf. 57 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Ja, de här besluten ska fattas lokalt. Det är viktigt att komma ihåg att den överenskommelse som fattades mellan Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänstern var en partiöverenskommelse. Det vi ska hantera här i riksdagen är att göra det möjligt för de kommuner och områden som vill att införa detta. Sedan är det upp till dem själva att lokalt bestämma detta. Det tycker jag är väldigt viktigt. Vi ska inte bestämma det här i riksdagen.

Anf. 58 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Herr talman! Det var en välkommen deklaration av Claes Roxbergh, att vi ska göra det möjligt genom beslut här i riksdagen. Men ingen som följde medierna och såg Annika Billströms mycket irriterade reaktion på det här direktivet ovanifrån i samband med regeringsöverläggningarna

mellan Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänstern kunde ju ta miste på att det här var ett direktiv uppifrån. För alla oss som är demokrater och decentralister och som vill betona underifrånperspektivet är det lite motbjudande att man gör på det sättet. Jag hyllar principen att det är de lokala beslutsfattarna som ska fatta det här beslutet.

Vi får väl se var det landar. Jag hoppas att vi kan vara överens om att i det fortsatta arbetet betona just detta att trängselavgifter är en metod som kan vara väldigt bra i många lägen men att det är de lokala beslutsfattarna, den lokala regionen och kommunen, som ska fatta besluten.

Anf. 59 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Vad Socialdemokraterna beslutar inom sitt parti är inget som jag ska yttra mig över. Beslutet ska fattas lokalt, menar jag.

Anf. 60 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är oerhört intressant att höra vår nye ordförande i trafikutskottet uttala att storstaden behöver glesbygd – och tvärtom, lade han till. Under de senaste åren har ju Stockholmsregionen varit en stor bidragsgivare till övriga landet. Men nu är vi inne i en situation där Stockholmsregionen inte längre är den tillväxtmotor som den har varit.

Ett stort problem är infrastrukturen. Då, herr talman, säger Claes Roxbergh att det är dumt att satsa pengar på att bygga nya vägar. Men om hundratusen personer har flyttat hit de senaste åren och Essingeleden, som byggdes på 60-talet, i dag går att vara framkomlig för att det är fyra filer i varje riktning, ligger det då inte en poäng i att man ändå försöker satsa i denna region, där vi inte har haft en satsning på så många år och där så många människor bor och lever och åker bil?

Anf. 61 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Min poäng var att vi ska utnyttja den infrastruktur som finns på ett så effektivt sätt som möjligt. Det är punkt nummer ett. Behövs det sedan ytterligare investeringar ska vi göra dem. Den ordningen menar jag är viktig.

Anf. 62 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik:

Herr talman! Det är alldeles utmärkt, för då har vi kommit en bit på väg mot en gemensam linje. Men om vi ska utnyttja den infrastruktur som finns kommer Miljöpartiets nästa steg i det här. Claes Roxbergh var också inne lite grann på det, alltså att man kanske ska börja betala för trängseln. Säg rent ut: Det handlar om trängselavgifter. Det är det som ligger i er överenskommelse med regeringspartierna.

Problemet för Stockholmsregionen, något som också Claes Roxbergh kommer att inse när han nu får åka bil här, är att det inte finns något alternativ. Om jag kommer till regionen och ska till innerstaden eller förbi åt endera hållet har jag ingen alternativ väg att åka på. Jag kan inte heller belasta den kollektiva trafiken mer än vad som sker i dag. Resultatet blir i dag att vi inte får några fler vägar till Stockholmsregionen om Miljöpartiet får bestämma. Dessutom ska vi betala fast det inte finns några alternativ. Då, herr talman, finns det några som kommer att bli

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

speciellt drabbade av detta, förutom det vanliga arbetande folket. Det är kvinnor.

Anf. 63 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att det finns möjligheter att flytta över transporter till en annan tidpunkt, att åka vid en annan tidpunkt. Det är till exempel så även här i Stockholm, tror jag, att fyllnadsgraden är att det sitter 1,1 person i varje bil. Om man tänker sig att det – ve och fasa – skulle sitta två personer i varje bil skulle trafikmängden minska dramatiskt.

Det finns möjligheter; jag är fullständigt övertygad om det. Våra trafiksystem är dåligt utnyttjade. Men det väsentligaste argumentet för att införa framkomlighetsavgifter, som jag skulle vilja kalla dem, är att näringslivet behöver få anständiga villkor i såväl Stockholm och Göteborg som de andra storstäderna. I dag sitter deras transporter fast i trafiken. Det kostar oerhört mycket pengar.

Man har också räknat ut att om köerna skulle minska skulle kapaciteten i exempelvis kollektivtrafiken öka med 13 %, beroende på att bussarna inte sitter fast i köerna.

Anf. 64 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Herr talman! Låt oss gå från storstad till landsbygd.

På landsbygden är vi väldigt beroende av enskilda vägar. 70 % av det svenska vägnätet består av enskilda vägar. Ungefär 800 000 människor bor längs så kallade statsbidragsberättigade enskilda vägar. Under de senaste åren har bidragen till enskilda vägar skurits ned enormt. Det drabbar inte minst barnfamiljer och småföretagare. Nu utreder Vägverket att göra om ytterligare över 1 100 mil allmän väg till enskild väg.

Min fråga till Claes Roxbergh och Miljöpartiet är: Kommer ni att medverka till att ytterligare ekonomiskt ansvar förs över till de boende längs de enskilda vägarna?

Anf. 65 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Vi har fört en diskussion om detta i trafikutskottet bland majoriteten och resten av ledamöterna. Vi har diskuterat att faktiskt försöka justera upp anslaget till enskilda vägar.

Anf. 66 CECILIA WIDEGREN (m) replik:

Herr talman! Det låter bra att ni har haft en sådan diskussion i utskottet och att utskottsordföranden också kommer att medverka till att det blir en sådan förbättring. Kommer det som Vägverket nu håller på att utreda rörande eventuella nya enskilda vägar också att gälla boende vid sådana vägar som i framtiden kommer att förändras från allmänna till enskilda vägar?

Anf. 67 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Jag kan inte uttala mig om det i dag.

Anf. 68 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag vill också uttrycka min glädje över att för första gången träffa på Claes Roxbergh här i kammaren som ordförande i tra-

fikuskottet. Det har ju börjat rätt bra i utskottet. Vi har en fin diskussionsnivå i utskottet, och vi hoppas att vi ska få en bra infrastrukturell debatt.

Jag blev lite orolig av Claes Roxberghs första anförande från talarstolen. Jag tänkte just på mitt hemlän Värmland. Claes Roxbergh har en ganska negativ syn på bilen. Det verkar ju bli pengar över till vägar för Stockholms- och Göteborgsområdena med den syn som han här visade. Jag måste säga att den är mycket negativ och en stor fara för Glesbygds-Sverige. Erkänner Miljöpartiet bilen som en nödvändighet i svensk glesbygd? Behöver vi tjälsäkra vägarna i Värmland och Dalsland för att vi ska överleva i träindustriområdena?

Vi kallas för *paper province* för att vi har ganska mycket sågverk och pappersindustrier. Är Claes Roxbergh villig att från talarstolen säga att Miljöpartiet erkänner bilen som en nödvändighet i svensk glesbygd och att det ska finnas vägar som bilarna kan köra på året om?

Anf. 69 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Svaret är ja. Bilen är förvisso nödvändig i glesbygden. Det vore galet att påstå något annat. Och glesbygden har behov av sina vägar.

Det finns anledning att göra reflexioner över detta. Problemet med bilen är i stor utsträckning storstadsrelaterat. Man kan förstås hoppas att teknikutvecklingen går framåt och att bilens miljöpåverkan minskar, men bilen behövs i glesbygden.

Anf. 70 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Det som oroar mig mest är detta med lastbilen. Det nämndes i ett exempel att 10 000 bilar sliter lika mycket som en lastbil.

Jag nämner området Dalsland, Dalarna och Värmland, där sågverken finns och där pappersindustrin finns: Skoghall, Grums, Rottneros och Kristinehamnsmrådet med flera orter. Där finns det inget alternativ på järnväg, och jag tror inte heller att vi i framtiden kommer att få några alternativ. Att man avgiftsvägen skulle lösa detta problem, som Roxbergh faktiskt sade, betyder detsamma som att lägga ned de här industrierna. Att lägga ytterligare avgifter på svensk åkerinäring är, som jag ser det, en omöjlighet – det fick vi också reda på i utskottet häromveckan.

Anf. 71 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Inkomsterna är en sak, men det viktiga med avgifterna är också vilken styrverkan de har.

På de här vägarna kanske man ska ha lättare fordon. Då blir det i och för sig fler transporter och större miljöpåverkan, men det finns en balans mellan å ena sidan att köra sönder vägarna och å andra sidan att minimera bränsleåtgång och miljöbelastning. I så fall är avgifterna ett sätt att styra den tekniska utformningen av lastbilarna så att man minskar slitage.

Nu går utvecklingen faktiskt åt andra hållet. Det kommer nya lastbilstyper som ställer till större skador än tidigare. Vi måste gå åt andra hållet. Jag tror att avgiftsinstrumentet då är en verksam möjlighet.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

Anf. 72 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Herr talman! Jag hörde Claes Roxbergh säga att bilen är nödvändig i glesbygden. Vi förstår alla att om det inte finns några andra kommunikationsmedel är bilen det enda alternativet för att ta sig till och från jobbet och olika serviceinrättningar. Men jag får det inte riktigt att gå ihop. Miljöpartiet driver ju på för att höja energiskatterna och har i förhandlingar under de år jag suttit i riksdagen fått igenom sådana förslag.

Jag vill fråga Claes Roxbergh om han inser att sådana åtgärder innebär stora problem eller rent ut sagt döden för många glesbygdsboende. Inga alternativ finns att tillgå. Jobben finns långt borta. Kostnaderna för uppvärmning av hus är höga, och energiskatterna höjs. Hur vill Miljöpartiet lösa glesbygdsproblematiken i just det här avseendet?

Anf. 73 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Låt mig ta det här med bränslepriserna. Jag tror inte att man ska ha ett glesbygdsstöd i form av låga energiskatter och låga bränslepriser. Det är fel väg att vandra. Det stödet måste tillföras glesbygden på ett annat sätt.

Bränslepriset är nämligen också teknikdrivande. Om man byter från en bil som drar en liter per mil till en bil som drar en halv liter per mil minskar kostnaden till hälften. Vi vill ha en utveckling av fordonsparken. Man kan se på skillnaden mellan Sverige och USA. Fordonen ser helt annorlunda ut om bränslepriset är annorlunda.

Stödet till glesbygden och till dem som bor i glesbygden måste ske på ett annat sätt.

Anf. 74 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Herr talman! Jag tänker på Arjeplogs kommun, som har drygt 3 000 invånare. Det finns kanske 800–1 000 bilar där. De personer som bor där har höga kostnader sedan förut. Nu talade Claes Roxbergh bara om bränslepriserna, men det finns ju energiskatter och andra kostnader som Miljöpartiet vill höja.

Vill Claes Roxbergh och Miljöpartiet alltså tvinga de människor som bor där och som knappt har råd att ha en gammal, risig bil att byta till en modern, ny bil? Är Claes Roxbergh beredd att ge statliga bidrag till ett sådant byte?

Anf. 75 CLAES ROXBERGH (mp) replik:

Herr talman! Nej, det är jag inte. Men å andra sidan måste de ändå byta sin bil förr eller senare, för den håller ju inte i evigheter. Då kommer så småningom också de begagnade bilarna att bli bättre och snålare. Med tiden går det så. Inte ens uppe hos er håller bilarna i evighet.

Anf. 76 JAN-OLOF LARSSON (s):

Fru talman! Hela Sverige ska leva. Det är ett ofta använt uttryck från många politiker, oavsett parti. Det är en fin tanke och vision, men det är alltfjämt en vision. Därför är det viktigt att vi skapar förutsättningar, så att visionen kan bli verklighet.

Jag tänkte ta upp tre punkter här i mitt första tal i kammaren som har betydelse för den del av Sverige, norra Bohuslän, som jag kommer ifrån.

Det handlar om vägnätet naturligtvis, och det rör förändringar av regelverk så att vi kan använda den kompetens som finns för att utveckla turismen.

Som tredje punkt tänker jag beröra nödvändiga förändringar av plan- och bygglagen för att skapa levande samhällen året runt.

Bohuslän är till stor del glesbygd och beroende av ett bra vägnät. E 6:an har stor betydelse för denna bygd, och det går inte att underskatta vikten av att få denna väg färdig så fort som möjligt. Det skulle tillväxten, miljön och trafiksäkerheten tjäna på.

Men det är fortfarande mycket kvar innan vi har en bra vägstandard genom hela Bohuslän. Ska vi ute i kustkommunerna också tillhöra ett levande Sverige får vi inte tveka när det gäller investeringarna i vägnätet. Med de 364 miljarder som regeringen satsar under de närmaste åren finns det goda förutsättningar för en hållbar tillväxt. Det kräver dock att resurserna fördelas så att de gör mest nytta.

Vi socialdemokrater i Västsverige har motionerat många gånger om hur viktigt det är för Västra Götaland att infrastruktursatsningarna kommer i gång. Detta är en förutsättning för att redan befintlig industri ska kunna stanna kvar, och det är en nödvändighet om vi ska kunna nyrekrytera verksamheter.

Jag tycker också att det är dags att se över andra finansieringslösningar än den anslagsfinansiering som gäller i dag. Det är rimligt att infrastrukturens utbyggnad inte betalas på en gång och i sin helhet belastar årsbudgeten. De järnvägar och vägar som vi ska bygga nu kommer även nästa generation att kunna dra nytta av. Genom ett sådant synsätt skapas nödvändiga resurser till en snabbare utbyggnad. Ett sådant finansieringssätt skulle kunna skapa resurser så att man även snabbare kan förbättra vägstandarden från den stora vägpulsådern ut till kommunerna.

Ska hela kroppen leva behövs pulsådern men även kapillärer. Det samma gäller landet Sverige.

Vid regeringsombildningen fick vi en ny ansvarig minister för vägnätet, och genast dök det upp diskussioner om investeringstakt och finansiering av de ännu ej genomförda delarna av E 6:an. Jag och många kommer ihåg vad det förra ansvariga statsrådet Björn Rosengren lovade – 2007 ska E 6:an vara färdig.

Jag litar på att Ulrica Messing fullföljer dessa planer

En av de snabbast växande näringarna i världen är turismen. Så är det också i vårt land. När man som jag kommer från en turistkommun vet man om dess betydelse för sysselsättningen och vilken roll den kan ha för en glesbygdskommuns utveckling.

En växande del av turismen är så kallad upplevelseturism, och där har en kustkommun som Sotenäs stora möjligheter om man får rätt förutsättningar.

Att fisket är i kris har vi alla blivit medvetna om efter den senaste tidens debatt. Fler och fler fiskare ser turismen som en möjlig inkomstkälla. Att ta med turister på hummer- eller kräftfiske rörer ett allt större intresse, och detta kan mycket väl kombineras med annan verksamhet när underlaget för vanligt fiske ryckts undan. Men här finns problem i regelverken. Fiskare som går i land för att jobba och försöker kombinera detta med fisketurism får stora problem eftersom de mister sin fiskelicens.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

Om vi i kustkommunerna ska kunna utveckla upplevelseturismen inom kustfisket genom att ta vara på den kompetens och den initiativförmåga som finns hos före detta yrkesfiskare måste det ges möjlighet till någon form av fiskelicens som knyts till turismverksamhet.

Turismen har en stor potential för våra kustkommuner, men den medför också vissa negativa effekter. En av dessa negativa konsekvenser ska jag ta upp som en tredje och sista punkt. Ett stort problem är att väl fungerande åretruntbostäder köps upp till fritidsboende. Detta medför att en allt större del av våra kustsamhällen står mörka under en stor del av året och att huspriserna drivs i höjden på grund av att kostnadsbilden när det gäller fritidshusmarknaden är sådan att åretruntboende inte har råd att betala för dessa hus.

Kommunerna tvingas exploatera mer markområden allt längre från samhällskärnorna för att ge åretruntboende möjlighet att bygga egna hem. Kostnaderna drivs upp för kommunerna som också måste ge samhällsservice i form av snöröjning, vägunderhåll, belysning med mera i samhällen där det bor enstaka åretruntboende kvar i kvarteren.

Ett sätt att komma åt den här problematiken vad gäller både de kommunala kostnaderna och de höga huspriserna är att ändra i plan- och bygglagen så att kommunerna ges möjlighet att i detaljplanerna avsätta områden till åretruntboende.

Om vi menar något med att Hela Sverige ska leva är vi i den här församlingen också tvingade att föreslå åtgärder för att detta ska bli verklighet.

Anf. 77 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag kommer ihåg mitt jungfrutal som handlade om regionalpolitik. Det måste vara inspirerande att komma från västkusten och få tala om just dessa frågor som är så lika för dem som lever i Västra Götalandsregionen och för oss som bor i Värmland som hänger på Västra Götaland. Men vi är ju samma region när det gäller vägfrågorna.

Jan-Olof Larssons uppfattning är att 364 miljarder under perioden är bra med pengar. Jag har en liten upplysning. De borgerliga partierna har 375 miljarder. Det är 11 miljarder mer. De borgerliga partierna har också mer satsningar på vägar än på järnvägar, vilket jag tror skulle betyda ofantligt mycket för den politik som Jan-Olof Larsson företräder här. Han använder sig av uttrycket Hela Sverige ska leva, som ju är en organisation. Jag ska ställa en fråga till Jan-Olof Larsson. Om den borgerliga politiken finge slå igenom och vi fick använda oss av uttrycket att hela Sverige ska brukas, skulle Jan-Olof Larsson kunna tänka sig att ställa sig bakom det då? Lever gör ju ofta dessa delar ändå om man inte gör någonting, även i glesbygden på västkusten. Men att bruka dessa delar kräver infrastruktur.

Anf. 78 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt att Runar Patriksson och hans kolleger har mer pengar avsatta i sin budget för vägar. Men vi lever inte av vägar allena. Jag vet andra budgetförslag som slår oerhört hårt även ute i glesbygden. Det är helheten man måste se.

Jag är helt övertygad om att vi med dessa 364 miljarder som satsas från regeringen kommer att få en bra vägstandard även i Värmland och i Bohuslän.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

Anf. 79 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik:

Fru talman! Jan-Olof Larssons svar var partitroget. Det var bra gjort. Men 11 miljarder mer betyder en hel del och även att en del pengar förs över från järnvägar till vägar, vilket jag tror skulle ha stor betydelse för hela vårt gemensamma område i Västra Götaland och Värmland.

Jag vill ställa en fråga: Vad har Jan-Olof Larsson för syn på PPP-lösningarna? Göteborgs- och Stockholmsområdena har tagits upp från talarstolen i dag. Man skulle kunna använda de 50 miljarderna, fyra fem miljarder per år, till storstadssatsningar för att vi ska få pengar till våra vägar, som Jan-Olof Larsson och jag talar om. Kommer Jan-Olof Larsson, som är ny i riksdagen och som vill att hela Sverige ska brukas, också att jobba i sitt parti för stora PPP-lösningar?

Anf. 80 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller PPP-lösningar hörde vi min partikamrat Börje Vestlund diskutera detta tidigare. Jag håller helt med honom om det som han sade om att det ska betalas oavsett.

Vad jag föreslår här är att man måste se investeringarna i vägnätet, i järnvägar och så vidare på längre sikt eftersom de rör mer än en generation. Då får vi automatiskt mer pengar kvar i budgeten.

Anf. 81 ROSITA RUNEGRUND (kd) replik:

Fru talman! Det gläder mig att Jan-Olof Larsson låter så övertygad om att dessa miljarder ska räcka till det han tror. Han kommer från samma trakt som jag, alltså ett skärgårdssamhälle, där vi ser att den politik som har bedrivits av hans parti har lagts som en våt filt över hela Bohuslän. Tyvärr handlar det om nästan sista andetaget i en del kustområden.

Min fråga till Jan-Olof Larsson är om han är beredd att arbeta för att vi i kustområdena också får dessa kommunikationer som är hjärtat i kustområdena genom nya lösningar, till exempel när det gäller sommargäster, så att våra kustområden inte blir en enda stor parkeringsplats.

Anf. 82 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag förstod inte frågan om att hitta nya lösningar för sommargäster. Kan Rosita Runegrund förtydliga frågan?

Anf. 83 ROSITA RUNEGRUND (kd) replik:

Fru talman! Jag har tagit upp detta tidigare i kammaren. Jag kommer från Tjörn. Vi har ett samhälle på Tjörn som heter Rönnäng som är som en enda stor parkeringsplats sommartid, alltså för sommargäster som ska ut till öarna.

Precis som Jan-Olof Larsson säger finns det kreativitet i fråga om nya lösningar. Det handlar bland annat om att spränga in parkeringar i berg. Men dessa små kustkommuner som avfolkas och som har möjlighet att

växa om de får bättre kreativa lösningar har inte egna medel. Är Jan-Olof Larsson villig att arbeta även för den frågan?

Anf. 84 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kan upplysa Rosita Runegrund om att vi har samma diskussion hemma i den lilla kommun som jag kommer ifrån. Där vill man också försöka spränga ut berget och göra parkeringsplatser. Men eftersom vi är lite marknadsinriktade där så tror vi att det måste vara självfinansierat. Ska man parkera där får man också betala för det. Jag tror att sommargästerna ute i våra kustkommuner har råd att betala. Det syns på huspriserna om inte annat. Jag tycker att det är en bra idé. Ta ut vad det kostar!

Anf. 85 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Jan-Olof Larsson tar upp många viktiga frågor för Bohuslän i sitt tal här. Jag tänkte hålla mig till en. Den gäller väg E 6. Där är målet att den ska vara färdig 2007. Vi har levt på det hoppet. Vi känner att den här vägen har förbisetts under många år. Nu vid ministerskiftet började man sväva en del på målet och pratade till och med om 2012. Det nämndes i något sammanhang.

Då undrar jag om Jan-Olof Larsson har något närmare besked i den frågan. Han hade en förhoppning om 2007. Eftersom ministern inte är kan vi inte fråga henne. Har Jan-Olof Larsson något närmare besked i den frågan? Är det 2007 som gäller trots allt?

Anf. 86 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har inget närmare besked än det som har sagts tidigare. Jag har inte hört att vår nya minister har någon annan uppfattning än den föregående ministern hade i de här frågorna. Som jag sade i mitt inlägg är jag helt övertygad om att Ulrica Messing kommer att fullfölja det som tidigare har sagts från departementet.

Anf. 87 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Då känner jag en viss trygghet. Vi har Jan-Olof Larsson som kan bevaka den här frågan och påverka ministern åt rätt håll. Jag vill nog påstå att detta är den viktigaste infrastruktursatsningen för att Bohuslän och västkusten ska kunna få den tillväxt som behövs på västkusten.

Anf. 88 JAN-OLOF LARSSON (s) replik:

Fru talman! Där är vi helt överens. Men det behövs också vägar från E 6:an och ut i kommunerna. Kan man inte komma ut i kommunerna, kvittar det för oss ute i kommunerna om vi har E 6:an. Det måste bli både–och här. Det finns många företag som i dag resonerar om att flytta sin verksamhet på grund av dåliga vägar. Lars Tysklind kan var säker på att jag ska hålla dem varma i den frågan.

Anf. 89 BIRGITTA SELLÉN (c):

Fru talman! Dåliga lokala vägar återfinns i hela landet. Värst är problemen i norra Sverige där de ojämna sträckorna kan vara väldigt långa. Där tillkommer betydande problem under tjällossningen som kräver

omfattande resurser till reparation. Här behövs grundläggande förbättringar. Det kommer att ta mycket lång tid att eliminera alla problem.

Vägstandarden i Västernorrlands län, som jag kommer ifrån, klassas som den sämsta i landet. Grusvägar utgör ca 40 % av länets vägnät, vilket är den största andelen i hela landet. Enligt Vägverkets bedömningar är 75 % eller ungefär 1 500 kilometer av grusvägnätet i behov av rekonstruktion, tjälsäkring eller underhållsåtgärder för att nå önskvärd standard.

Västernorrland är ett län som i grunden har goda utvecklingsmöjligheter. Skogsindustrin och andra delar av näringslivet i Västernorrland har hög produktion och är världsledande inom många områden. Länets näringsliv domineras av exportindustri, företrädesvis baserad på länets stora skogs- och energitillgångar. Det innebär att ett väl fungerande transportsystem till och från länet är angeläget för hela Sverige.

I det här sammanhanget är det lite anmärkningsvärt att det under debatten har lyfts fram av stockholmare att de är bidragsgivare. I stället är det så att tillgångarna finns ute i landet. Tyvärr finns inte den ledamoten kvar här och kan svara för sin ståndpunkt.

I propositionen *Infrastruktur för ett långsiktigt hållbart transportsystem* finns resurser avsatta för att bygga E 4:an söder om Sundsvall. Projektet ligger just nu hos regeringen för tillåtlighetsprövning.

En föreslagen vägdragning går över en fornlämning av lika stort historiskt värde som Birka. En annan går över en vattentäkt som förser 12 000 Sundsvallsbor med vatten av mycket hög kvalitet. Detta måste regeringen ta hänsyn till i sin tillåtlighetsprövning. Jag hoppas innerligt att ministern Ulrica Messing kommer att läsa protokollen.

Nu finns signaler om att projektet med E 4:an söder om Sundsvall kommer att skjutas upp eftersom dåvarande näringsminister Rosengren påstod att E 6:an måste få en ny byggnation innan E 4:an. Det är ett beslut som underkänner Vägverkets prioriteringar och som kan ses som väldigt anmärkningsvärt.

Fru talman! Järnvägstrafiken har också sin givna plats i transportsystemet. Främst ur miljösynpunkt, men också för att minska belastningen på vägnätet, är det angeläget att den långväga godstrafiken i större utsträckning än i dag förs över från vägar till järnvägar.

Stora satsningar är som bekant på gång genom bygget av Botniabanan, men det finns inte en helhetssyn för att få järnvägssträckningen att fungera tillfredsställande.

Dagens Ådalsbana, som förbinder Botniabanan med Ostkustbanan, med dess geometri i plan och profil, hastighetsstandard med mera uppfyller inte de krav som ställs på en järnväg som ska ingå som en viktig länk i ett nationellt och internationellt transportnätverk. Den måste rustas för att klara av detta och för att det inte ska bli en flaskhals mellan Botniabanan och Ostkustbanan. Dessutom behöver Ostkustbanan få dubbelspår. I dag planerar man mötesplatser, men det är inte en långsiktig lösning. Det skulle möjligen vara om de här mötesplatserna i framtiden kan anpassas till framtida dubbelspår.

Det är en paketslösning som måste till när det gäller hela järnvägssträckan från Umeå till Sundsvall för att ge en samhällsekonomiskt bra effekt. Där är det viktigt att man tänker på tätorterna och ser till att det inte blir stockningar i trafiken i tätorterna. Sundsvall har många timmars

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

bomfällningar. Om det inte finns pengar att gräva ned järnvägen kommer det att bli en fruktansvärt dålig miljö med tanke på att staden ligger mellan bergen. Det finns många andra sådana saker man måste titta över för att ta ett helhetsgrepp över hela projektet med järnvägen.

Till sist, fru talman! När Miljöpartiet kom överens med Socialdemokraterna om samarbete under den kommande mandatperioden krävde Miljöpartiet att Norrbottenbanan, sträckan Kalix–Haparanda, ska börja byggas. Jag tycker att tanken med en järnväg längs hela Norrlandskusten är väldigt bra. Det behöver byggas ut så att vi kan få transporter ända från Murmansk. Men att bygga en skvätt här och en skvätt där känns väldigt märkligt. Att bygga sträckan Kalix–Haparanda innan man har en sträcka från Umeå till Kalix känns märkligt. Det är något som jag verkligen hoppas att man tittar över ordentligt. Lennart Klockare eller någon kan kanske också kommentera hur regeringspartiet ser på detta.

Det är Norrlands framtid det handlar om, och ingen – allra minst stockholmare – skulle må bra av att Norrland avfolkas ännu mer än som redan har skett. Vi har naturtillgångarna som bidrar till Sveriges välfärd. Utan skogen, malmen och vattenkraften skulle övriga landet inte klara sig så bra, för även datavärlden är i stort behov av dessa naturresurser.

Anf. 90 LENNART KLOCKARE (s):

Fru talman! Jag kanske inte hinner svara på Birgitta Selléns fråga i mitt anförande, men lyssna gärna. Det vore bra.

Regeringen och samarbetspartierna har i överläggningar kommit överens om att den så kallade Norrbottenbanan ska byggas. Den går inte mellan Kalix och Haparanda utan den är förlängningen från Umeå och norrut, det vill säga förlängningen av Botniabanan som beräknas vara klar någon gång 2008-2010.

Som vi alla förstår kommer det att ta tid innan planeringen, projekteringen, miljöprövningen och byggandet av Norrbottenbanan blir verklighet.

Som en del i Norrbottenbanan finns det vi kallar Haparandabanan som ska byggas mellan Kalix och Haparanda. Den bandelen är oerhört viktig ur många aspekter. Man kan snabbt komma i gång med ett bygge. Banverket har redan börjat titta på projektet. Bandelen är nödvändig för att man ska få rationella järnvägstransporter mellan Norge, Sverige, Finland och Ryssland.

Haparandabanan blir tillsammans med norra stambanan, Malmbanan och på sikt även Norrbottenbanan ett integrerat transportsystem i hela Barentsregionen.

Fru talman! Byggandet av Haparandabanan är därför nyckeln till det framtida transportsystemet i Norrbotten och på hela Nordkalotten. Bandelen skulle därmed bidra till utvecklingen av regionen och öka möjligheten för transporter och handel mellan de berörda länderna.

Fru talman! När jag ändå talar om östra Norrbotten vill jag fortsätta med något om arbetsmarknaden i Tornedalen.

En av de starkaste drivkrafterna för att åstadkomma en högre tillväxt i en region är att vidta åtgärder så att man åstadkommer en regionförstoring. En sådan större arbetsmarknad kan man skapa genom investeringar i infrastruktur, genom utbyggnad av högsolor och universitet, genom samordning av sjukvård och kollektivtrafik med mera. En gemensam

arbetsmarknad kräver också att lagar, regler och skatter är utformade så att man kan bo i ett land och arbeta i ett annat.

Befolkningen på båda sidor om Torneälven har levt i fredlig samexistens under lång tid. Man är ofta tvåspråkig, det vill säga talar både finska och svenska. Man har utövat handel med varandra under århundraden. Trots detta är det ovanligt att ungdomar från Sverige studerar vid de finska universiteten.

Det sker i dag ingen samordning av investeringar i infrastruktur. Ett närmare samarbete har dock påbörjats mellan Haparanda och Torneå, men det finns vissa problem genom att en landgräns går mellan dessa städer. Både den svenska och finska delen av Tornedalen lider av utflyttnings- och åldrande befolkning.

Regeringen bör därför på samma sätt som man gjort i Skåne och på Själland, på den danska sidan, ta initiativ för att åstadkomma en regionförstoring mellan östra Norrbotten och finska Tornedalen.

Jag går nu över till ett annat ämne.

Norrbotten och andra delar av Norrland bidrar i stor utsträckning till energiförsörjningen i Sverige genom den förnybara energin vattenkraft. De orter i Norrland där vattenkraftstationerna byggdes blev livaktiga och trygga genom de arbetstillfällen som vattenkraften gav. Nu har teknik, effektivisering och rationaliseringar gjort att personalstyrkan minskat betydligt, vilket har fått till följd att befolkningen minskar på dessa orter.

De flesta vattendomarna som bland annat reglerar ersättningsnivåerna för kraftutbyggnaderna med mera är i dag mer än 30 år gamla. I vissa fall saknas domar, och vattenregleringen tillämpas efter gammal hävd. Staten har i dag möjlighet att begära omprövning av vattendomar. Vi kan konstatera att det sker i mycket liten omfattning.

När de flesta vattendomarna kom till handlade det för det mesta om att ersätta inkomstbortfall för skogs- och jordbruk, jakt- och fiskenäringen. I dag ser det annorlunda ut i våra samhällen runt älvarna, och behoven har förändrats.

Under 1990-talet har turistnäringen ökat. Vi kan se en kraftig uppgång av antalet besökare i skogslänen. En viktig faktor som drar till sig besökarnas intresse är naturligtvis älvarna. Det är möjligheter till fiske, naturupplevelser och närhet till naturen som lockar. Det är självklart positivt. Att människor från olika delar av landet och från andra nationer söker sig till skogslänen är en fördel för den regionala utvecklingen.

De ingrepp som kraftverken har gjort i naturen och älvarna måste därför kompenseras. Det handlar om återställande av fiskarnas vandringsvägar. Det handlar om att öka kvaliteten för besöksnäringen som ett led i att öka sysselsättningen i skogslänen. När vattendomarna avgjordes tog man inte hänsyn till turismen och besöksnäringens försämrade förutsättningar till utveckling och därmed inkomstbortfall. Därför måste vattendomarna omprövas.

Fru talman! Jag har lyft fram några exempel på åtgärder som skulle kunna bidra till att vi i Norrbotten kan skapa nya arbetstillfällen och därmed öka tillväxten och livskraften i samhället.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Regionalpolitik och
infrastruktur*

Anf. 91 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Eftersom den ansvariga ministern Ulrica Messing inte finns här ställer jag frågan till Lennart Klockare som ändå är en erfaren – därmed inte sagt gammal – politiker.

Vad är den egentliga orsaken till att Socialdemokraterna inte ens vill utreda frågan om möjligheten att återföra delar av vattenkraftsvinsterna till de vattenkraftsproducerande länen?

Jag skulle vilja veta vad som är den egentliga orsaken.

Lennart Klockare talar om att man ska ompröva vattendomarna. – Det är ju ett utspel från Anders Sundström och förre näringsministern Björn Rosengren. – Det är ju en oerhört lång väg att gå. Vad är orsaken till att ni inte ens vill utreda frågan om möjligheten att återföra vattenkraftsvinsten?

Anf. 92 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Erling Wälivaara får tala för de gamla, som han sade. Jag brukar säga: Vi ungdomar. Men det är väl en parentes i det här sammanhanget.

Du får ställa dina frågor till berörd minister. Men jag kan svara för min del.

Jag tycker att det är viktigare att ompröva vattendomarna. När du som företrädare för ett glesbygdsfientligt parti som vill avveckla inkomstutjämnningen tar upp de här frågorna blir man litet mörkrädd.

Din modell med att återföra delar av vattenkraftsvinsterna skulle kunna medföra ytterligare försämringar i inkomstutjämnningssystemet. Det skulle inte jag vilja vara med om.

Anf. 93 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik:

Fru talman! Jag tror att Lennart Klockare lyssnade dåligt. Jag sade att han inte är gammal. Motsatsen till gammal måste vara ung.

Nu kommer Lennart Klockare med påståenden som helt saknar grund. Han säger att vi vill avskaffa och förändra inkomstutjämnningssystemet. Lennart Klockare är väl medveten om att Socialdemokraterna själva har tillsatt en ny grupp som ska se över inkomstutjämnningssystemet. Kristdemokraterna har inte varit pådrivande men ser fram emot det. Vi tror också att det är nödvändigt.

Det är ganska märkligt att inte Lennart Klockare som erfaren politiker vet hur tongångarna går i det egna partiet.

Varför vill man inte ens starta en utredning? Det är det jag har föreslagit. Det är det som alla partier utom Socialdemokraterna och Moderaterna har ställt upp på.

Jag upprepar frågan: Vad är den egentliga orsaken?

Anf. 94 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Mitt svar fick ju Erling Wälivaara. Jag sade att jag inte tror på den modellen. Det är viktigare att vi kan nå framgång genom att ompröva vattendomarna eftersom förutsättningarna har ändrats.

Jag blir överraskad när Erling Wälivaara säger att man vill förbättra inkomstutjämnningssystemet. Det är det vi gör genom den utredning som är tillsatt.

Erling Wälivaaras parti har ju motionerat, och jag har läst motionerna – inte från den här motionstiden utan från den förra – om att man vill avveckla skatteutjämningen liksom andra partier har velat göra.

Jag tycker att det är viktigt att vi har en inkomstutjämning, men vi står också för en stor och stark välfärd, som är en av förutsättningarna för att man ska kunna leva och verka i alla delar av landet. Erling Wälivaara vill bidra till att rasera välfärden. Det kanske han kan förklara för sina hemmaväljare, men jag vill inte vara med om detta. Välfärden är oerhört viktig för oss.

Anf. 95 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Lennart Klockare och jag är nog väldigt överens om vikten av järnvägen som transportmedel både för gods och för personer liksom om dess miljövänlighet. Jag får nu chansen att ställa en fråga om Norrbottenbanan.

Det borde, som jag ser det, vara naturligare att man börjar bygga från Umeå och upp mot Skellefteå. När Botniabanan började byggas riktades det oerhört mycket kritik mot att man började bygga den från Örnsköldsvik och norrut i stället för att få till stånd en helhet. Den förläggningen gör att folk inte ser möjligheterna att utnyttja tåget och inte får in vanan att använda tåget i stället för att köra bil.

Det ringer illa i öronen när jag hör att man ska börja bygga Norrbottenbanan mellan Kalix och Haparanda. Jag skulle väldigt gärna vilja få höra hur Lennart Klockare ser på den uppgörelse som man kommit fram till med Miljöpartiet.

Anf. 96 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Jag ska göra mitt bästa för att försöka förklara detta. Som jag sade i mitt anförande är Haparandabanan oerhört viktig. Den är nyckeln till hela järnvägstransportsystemet där uppe. Det går i dag transporter, men den bandel som via Karungi går ned till Haparanda har ingen bärighet. Det är ett stort hinder. Man har Norra stambanan och Malmbanan, och om man får till stånd den korta sträckan om knappt 5 mil mellan Kalix och Haparanda, skulle man kunna få i gång en handel mellan de nordiska länderna med godstransporter på järnväg som det i dag finns en efterfrågan på.

Detta är skälet till att man måste börja bygga denna bana. Vi kan inte vänta till dess att Norrbottenbanan har byggts ut från Umeå och norrut. Jag kan lova att jag då inte kommer att vara kvar i riksdagen – trots min ungdom, höll jag på att säga.

Anf. 97 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Men hur ser man på persontransporterna? Det är ju väldigt viktigt att man har möjlighet att utnyttja dessa. Det borde vara naturligt att man bygger så att man får passagerare från till exempel Umeå universitet. Studenter som åker från Skellefteå blir inte främjade av att Haparandabanan byggs, även om den är nog så viktig med tanke på handeln. Vi strävar ju också efter att minska personbilsåkandet, och det skulle vara ypperligt att successivt få snabba tågtransporter utbyggda till olika orter nedöver.

Anf. 98 LENNART KLOCKARE (s) replik:

Fru talman! Det är ju riktigt. Vi pratar ju också om att möjliggöra persontransporter på Norrbotten mellan de stora centralorterna till exempel i Norrbotten och Västerbotten. Men det kommer av naturliga skäl att ta tid innan detta kommer i gång, och därför är Haparandabanan oerhört viktig för att skapa tillväxt och framtidstro och för att ge nya arbetstillfällen i de här områdena. Det är viktigt att en utbyggnad av Haparandabanan kommer till stånd, och det kan enligt min uppfattning ske ganska snabbt.

Företagande och näringslivspolitik

Anf. 99 MIKAEL ODENBERG (m):

Fru talman! Vi går nu över till ett nytt debattblock, om näringspolitik och företagande. Jag skulle, fru talman, vilja börja med att framhålla att välstånd för ett land och för dess invånare kan skapas bara om man ger ordentligt svängrum och utrymme för alla de människor som vill förverkliga planer, idéer och livsdrömmar. Vi lyckades också med detta under en stor del av 1900-talet. Vi skapade ett sådant samhällsklimat. Dåtidens entreprenörer byggde de stora, framgångsrika och världsledande företagen, och vi blev världens rikaste folk.

De senaste 30 åren har vi halkat utför i välfärdslihan. Vi svenskar blir allt fattigare relativt medborgare i andra europeiska länder. Jag menar att en viktig orsak till att det har gått så är att vi har varit ovarsamma med de attityder och de drivkrafter i samhället som bygger välstånd. Statsmakterna, regering och riksdag, slog sig till ro med den industristruktur som skapades i industrialismens barndom. Regelsystemen anpassades till de stora industriföretagen, men väldigt lite hänsyn togs till småföretagarna och till entreprenörerna.

Entreprenör blev nästan ett skällsord. Det blev fult att tjäna pengar, i vart fall om man tjänade dem på arbete eller företagande. Vi fick en ordning där studier och utbildning inte premieras utan snarare straffas, bland annat genom skattesystemets utformning. Småföretagarna placerades i strykklasse. De betraktas inte i denna församling som den ryggrad i välfärdssamhället som de är utan de betraktas när vi utformar regelsystemen snarare som presumtiva skattesmitare.

Det finns ganska mycket statistik som visar att det finns kreativitet, idéer och planer i vårt land. Ändå är Sverige i internationella jämförelseundersökningar det land som har det sämsta klimatet för entreprenörer.

Ett annat exempel ges av Europeiska patentkontoret, EPO, som för statistik över patentansökningar i olika länder. Sverige är därvidlag det mest kreativa landet i Europa. Inte i något annat land lämnas det in så många patentansökningar i förhållande till antalet invånare. Men det finns inte heller något annat land där det startas så få företag. Det betyder att vi inte har ett klimat där de goda idéerna omsätts i nya företag och nya jobb. I stället minskar antalet nyregistrerade företag från en redan låg nivå.

Under Göran Perssons tid som statsminister i vårt land har vi förlorat 7 företagare om dagen eller 17 000 företagare på sju år. Det är ett tragiskt facit. Jag menar att ett huvudproblem är att regering och riksdag har en

väldigt begränsad insikt i företagandets villkor och de drivkrafter som ligger bakom företagen.

Det här syns inte minst när man tittar på Sveriges regering. Var är näringsministern? I vanlig ordning frånvarande. Var är de andra ministrarna på Näringsdepartementet när kammaren diskuterar företagande och näringspolitik? Ja, de är sannerligen inte i riksdagen. De är inte tillräckligt intresserade för att komma hit.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen – till exempel Sylvia Lindgren, som just nu reser sig upp och begär replik, fru talman – som styr detta land har sina rötter som ombudsmän i olika intresseorganisationer. Majoriteten av den socialdemokratiska och av den vänsterpartistiska riksdagsgruppen har bara sett företag på bild, och de företag som de har sett på bild är dessutom stora företag, klassiska tillverkningsindustriföretag, men de har ingen känsla för vad som driver småföretagaren och vad som driver entreprenören.

Därför får vi också regelsystem som är anpassade inte till den lilla företagaren utan till den stora. Det är då vi får skatteregler som ska göra att mångmiljardärerna slipper förmögenhetsskatt, medan den lille företagaren drabbas hårt. Det är då vi får 3:12-regler, som de ju kallas på politikerspråk, som försvårar generationsskiften i småföretagen. Det är därför som vi får en ordning med mer än hundra arbetsrättsliga lagar och förordningar anpassade till de stora företagen men illa anpassade till de små tjänsteföretag som nu växer fram.

Det är därför som vi har 20 000 sidor företagsregler som regeringen inte har gjort ett dyft för att försöka rensa upp i. Det är därför vi har 75 myndigheter som samlar in uppgifter på 1 150 blanketter från de svenska småföretagen. Det är därför som vi har regler på arbetsmarknadsområdet, på skatteområdet och på miljöområdet som beräknas kosta de svenska företagen cirka 50 miljarder kronor om året att administrera.

Ska vi kunna bygga välbästand i framtiden i Sverige måste vi återupprätta de drivkrafter som gör att människor startar nya företag, investerar i nya företag och i nya jobb. Då behövs det en helt annan politik än den som har bedrivits under de gångna två mandatperioderna, ja, i grunden behövs det en helt annan regering.

Anf. 100 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Det var väldigt vad Mikael Odenberg tar i om den här frågan. Jag tycker att han är något orättvis.

När det gäller frågan om att lyfta fram Sverige i välbästandsligan finns det en mängd olika typer av statistik. Det mått som används vid jämförelserna, köpkraftspariteter, missgynnar också Sverige till viss del. Då är min fråga till Mikael Odenberg: Vad är ert recept för att förbättra näringsklimatet, det vill säga få en bättre utväxling av de kunskaper som vi har i Sverige mot ökad kommersialisering i form av varor och tjänster som ger tillväxt och välfärd?

Anf. 101 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Huvudanledningen till att jag tar i är ju att i morse var det 1 ½ miljon människor som inte gick jobbet i det här landet. De gjorde inte det, därför att de var arbetslösa, undersysselsatta, förtidspensionerade eller sjukskrivna.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Företagande och
näringslivspolitik*

Vi har en situation där vi skulle behöva expandera vårt företagande väldigt kraftigt för att få människor i jobb och för att bygga välfärd och välstånd. Ingenting har under de gångna åren gjorts för att rätta till de skevheter i skattesystemet som försvårar investeringarna i de nya företagen och de nya jobben. Det finns grund för att ta i, fru talman!

Anf. 102 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag tycker fortfarande att Mikael Odenberg är orättvis. När det gäller frågan om välståndsligan fick jag inget svar.

I övrigt tycker jag också att det är alldeles för många som är arbetslösa. Men receptet är inte att alla ska bli egna företagare. Det är precis som Mikael Odenberg säger: Det behövs drivkrafter och entreprenörer, och det behövs tillvaratagande av idéer och innovationspolitik som är värd namnet, och det är det som man måste jobba för.

Vi jobbar för att vi ska få fler entreprenörer, och vi är nog alla överens om att så måste ske. Regelförenklingar och regelsystem – ja, visst behövs de också. Jag träffar också många småföretagare. Även om jag inte har varit företagare själv är kontakterna med företagarna mycket goda. Det är inte alltid regelförenklingarna som man tar upp i första hand, utan det är en rad andra åtgärder. De är också viktiga att inte sopa under mattan i den här diskussionen.

Anf. 103 MIKAEL ODENBERG (m) replik:

Fru talman! Problemet är att Sylvia Lindgren och hennes parti inte har vidtagit några andra åtgärder heller.

Om vi ska kunna komma till rätta med arbetslöshetsproblematiken i Sverige och om vi ska få fart på tillväxten måste många fler investera i nya företag och nya jobb. Det finns inga genvägar. Då måste vi – det är en uppgift för den här kammaren – etablera ett sådant näringsklimat i vid mening att det lönar sig för alla de där som har idéer och planer att försöka omsätta dem i nya projekt.

Det kräver förändringar på en lång rad områden. Det kräver väsentligt mycket mindre krångel och byråkrati, så att man inte behöver vara doktor för att starta ett nytt företag och fylla i alla blanketter. Det kräver också en helt annan syn på hur skattesystemet är utformat, så att de här drivkrafterna uppmuntras i stället för, som i dag, motverkas.

Anf. 104 ANNA GRÖNLUND (fp):

Fru talman! Det talas väldigt mycket om företagsamhet och om företagande, inte minst från den här talarstolen. Det har till och med jag som är nyvald ledamot hunnit notera.

Småföretagare är vår tids vardagshjältar. Vi måste satsa på de små och medelstora företagen. Det är där de nya jobben kommer. Entreprenörer och uppfinnare måste uppmuntras att förverkliga sina idéer. Men jag funderar ganska ofta: Vad hjälper det med fagra ord om det inte sker någon reell förändring?

Under hela förra mandatperioden pratades det väldigt mycket på Näringsdepartementet. De ansvariga ministrarna reste land och rike runt och talade sig varma om förträffligheten med företag. Det tillsattes beredningar och utredningar, men dessvärre lyste förslagen med sin frånvaro. Det superdepartement som många hade stora förhoppningar på bidde

enbart en tumme. Debatten präglas tyvärr mer av fagra ord än av reell handlingskraft.

Många utredningar visar att färre väljer att starta eget. Vi vet att det är alltför få som väljer att gå från att vara ensamföretagare till att anställa en eller två personer, och många företagare väljer till och med i dag att lägga ned verksamheten. Företagsklimatet i Sverige är inte vad det borde vara, och tyvärr beror det på den handlingsförlamning som under en alltför lång tid har präglat näringslivspolitikerna i Rosenbad.

Fru talman! Jag hoppas att vi under den här mandatperioden kan gå från ord till handling. Sveriges småföretagare har under en alltför lång period blivit behandlade som strykpojkar i skuggan av storföretag och av den offentliga sektorn. Under de fyra kommande åren måste vi i den här kammaren fatta en rad beslut som är avgörande för svenskt näringslivsklimat. Vi står i ett vägsval där vi måste välja om vi vill fortsätta på den inslagna långbänksbanan eller om vi aktivt vill arbeta för ett bättre företagsklimat i Sverige.

För mig som liberal är valet enkelt. Jag ser problemen, och jag tror också att vi gemensamt med företagarna kan finna lösningarna. Låt mig få nämna några av problemen.

Översynen av 3:12-reglerna har dröjt alltför länge. Den här frågan måste snarast behandlas för att lösa de absurda problem som den nuvarande lagstiftningen medför. Men det räcker inte med det. Det lapptäcke som skattelagstiftningen för småföretag för närvarande utgör måste ersättas med ett enhetligt sunt skattesystem som uppmanar fler att starta eget i stället för att avskräcka. Krångligheten måste ersättas med tydlighet. Skatter som är skadliga för tillväxt och växande företag måste tas bort. Jag tänker då på såväl dubbelbeskattningen som den höga skatten på arbete som förlamar företag som vill växa.

För att fler ska välja att starta eget i stället för att vara anställd är det nödvändigt att se över F-skattereglerna. Frågan har diskuterats i många år, men tyvärr råder fortfarande väldigt stelbenta regler som stänger ute entreprenörer som vill starta eget. De regler som råder på F-skatteområdet måste omedelbart tas bort. Grundprincipen måste vara att alla får F-skattsedel, givetvis under förutsättning att man inte har näringsförbud eller skatteskulder. Dessutom måste det rensas i skattebyråkratin.

Men det är inte bara skatterna som ligger som ett ok på företagarnas skuldror. Den djungel av lagstiftning som småföretagare förväntas vara insatta i måste omedelbart röjas upp. Det finns beräkningar på att ett svenskt företag som har 1–19 anställda varje år drar på sig kostnader på ungefär 30 000 kr per anställd för att administrera skatte-, arbetsmarknads- och miljöreglerna. Småföretagare lägger i snitt ned två till två och en halv timmar per vecka på att fylla i blanketter till olika myndigheter. Det här är helt orimligt.

Det har pratats mycket om krånglet, men nu är det dags att ta krafttag mot det. Både Småföretagsdelegationen och Simplexgruppen har kommit med många bra förslag, men tyvärr har alltför lite skett. Folkpartiet anser att det är dags att omedelbart se över det regelverk som berör företagande. Målsättningen måste vara att minska krånglet och den onödiga byråkratin så att småföretagens kostnader för det här drastiskt minskas.

Sist men inte minst handlar det om företagsklimatet. Företagsklimatet påverkas av lagar och regler på företagsområdet. Det påverkas av skatten

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Företagande och
näringslivspolitik*

på företag och skatten på arbete, men framför allt handlar företagsklimatet om synen på företagare och inställningen till företagande. Där har vi en lång väg att vandra. Men viktigast av allt är att vi byter ut fagra ord mot handling.

Anf. 105 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Anna Grönlund om att det är väldigt viktigt att gå från fagert tal till handling. Det är en av anledningarna till att den socialdemokratiska regeringen nu satsar på en rad förslag och åtgärder när det gäller entreprenörskap bland annat. Det sker via ett nationellt program och via entreprenörskap och teknikskolor för att stimulera ungdomssidan.

Regelförenklingar behövs. När det gäller Småföretagsdelegationens förslag om regelförenklingar är huvuddelen av dessa genomförda. När det gäller Simplexgruppen och dess del som myndighet är det en annan del i det hela. När det gäller skattepolitiken behövs självklart också åtgärder för att komma vidare.

Jag vänder mig dock mot påståendet att det är så dåligt och svårt för företagarna. Däremot tycker jag att det är angeläget att analysera de viktigaste åtgärderna i de olika delarna.

Dessutom anser jag att det är viktigt att satsa på invandrare och på kvinnors del i detta; det handlar inte minst om att underlätta för kapitalförsörjningen. Jag undrar vilka förslag Folkpartiet har för detta.

Anf. 106 ANNA GRÖNLUND (fp) replik:

Fru talman! Det är glädjande att Sylvia Lindgren och jag är överens om att vi måste gå från fagra ord till handling. Hon avslutar dock med att säga att det trots allt kanske inte är så svårt för företagarna.

I måndags morse började företagare läsa högt ur lagen utanför Rosenbad. Det är en betungande högläsning eftersom de har tänkt läsa de regler som styr småföretagarnas vardag.

De började alltså i måndags och ska hålla på till lördag. Och de arbetar inte under den arbetstid som vi andra vanligen brukar ha, 8–17, utan de arbetar vanlig småföretagararbetstid, nämligen 7–19. De tror att de kommer att hinna läsa ungefär 8 000 av de 25 000 lagsidor som finns. Så visst har företagarna ett tungt ok att bära på sina axlar. Deras vardag är inte lätt.

Anf. 107 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Anna Grönlund tar åter upp regelförenklingarna. Jag håller med om att det behövs översyner, och dåliga regler ska självfallet tas bort. Men det finns också regler som av olika anledningar är nödvändiga. De har inte kommit till för skojs skull.

Jag tror också att det är viktigt att man ser detta i ett gemenskapsperspektiv med EU och så vidare, och försöker att även där få till stånd en harmonisering av reglerna och göra dem enkla.

Det är naturligtvis lätt att ta med alla regler och säga att alla företagare drabbas av dem. Så är det ju inte, Anna Grönlund, utan det finns olika uppdelningar av regler, olika företag drabbas av olika regler. Men om man väljer att dra alla över en kam får man fram de mastodontsiffror som presenteras.

Jag tycker att reglerna kan göras bättre, och det vill jag vara med och verka för. Men jag vill inte måla upp den svarta bilden som nu ges från talarstolen.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Anf. 108 ANNA GRÖNLUND (fp) replik:

Fru talman! Jag vill verkligen inte måla upp någon svart bild eftersom jag tror att just företagen är framtiden för Sverige. Därför måste vi se på företagsamheten och på entreprenörsklimatet med positiva ögon.

Jag håller med Sylvia Lindgren om att regler måste finnas. Problemet i dag är att med den regelbyråkrati som finns kan varken företagen eller vi politiker, som är ansvariga för den, ha ett grepp om alla lagar och regler. Det är en sådan snårskog.

Jag tror att det skulle vara väldigt bra för svenskt företagsklimat om man gjorde en översyn och rensade upp bland lagar och regler och bara behöll dem som är absolut nödvändiga.
(forts. 8 §)

*Företagande och
näringslivspolitik*

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.54 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

6 § Frågestund

Anf. 109 TREDJE VICE TALMANNEN:

Vi hälsar statsminister Göran Persson, utbildningsminister Thomas Östros, statsrådet Lars-Erik Lövdén, miljöminister Lena Sommestad och statsrådet Berit Andnor välkomna.

Statsminister Göran Persson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras ansvarsområden inom regeringen.

Medlemskap i EMU

Anf. 110 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Min fråga riktar sig till statsministern.

I går var statsministern här i den allmänpolitiska debatten och tog tydligare ställning än tidigare i eurofrågan, vilket vi naturligtvis välkomnar väldigt mycket. De argument som statsministern använde för sitt ställningstagande var ekonomiska. Det var att Sverige är ett litet exportberoende land som ska ha tillträde till den inre marknaden, bättre konkurrens och lägre priser, lägre räntor, skydd i Sverige i globala ekonomiska krislägen. Detta är alla ekonomiska argument.

Då är min fråga till statsministern, eftersom han inte gav några politiska eller utrikespolitiska argument för euron, finns det inga sådana argument eller var det en lapsus från statsministerns sida?

Anf. 111 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Bara därför att man inte räknar upp alla underbara fördelar med denna valuta är det inte en lapsus. Vi får ägna oss många gånger i den här kammaren åt att gå igenom fördelarna. Vi kan ta de politiska också.

Det är klart att det här är ett projekt som har kommit för att stanna. Det är det första. Det kommer att påverka Europas utveckling. Det kommer att vara en viktig integrerande kraft. Vill vi vara med och påverka den processen? Ja, det vill vi, och därför tycker vi att det är riktigt att vara med kring bordet när besluten fattas. Det är också ett bra politiskt argument för ett medlemskap.

Det andra är att det till följd av att det är en valuta också blir en integrerande kraft mellan folk i Europa. Man rör sig fritt över nationsgränser. Man använder samma pengar. Det växer fram en djupare känsla av samhörighet. Det är jag också säker på är ett starkt politiskt argument för. Jag kan räkna upp flera sådana argument. Jag har inte tvekat på den punkten. De politiska fördelarna finns där.

Det som gjort att vi har väntat har varit för att se om svensk ekonomi har varit förberedd för detta. Nu tycker vi att det är så, och då vill vi gå till en folkavstämmning i en omröstning nästa år.

Anf. 112 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Tack så mycket! Jag tycker att det var ett utmärkt svar.

För framtiden tycker jag att det är lite av ett problem att vi i det politiska livet har eurofrågan enbart inom den ekonomiska sfären. Det är finansministerns fråga i regeringen i huvudsak. Det är han som reser på mötena i EU. Här i huset är det finansutskottet. Det är i den ekonomisk-politiska debatten eurofrågan sätts in.

Jag skulle då vilja ställa den sista frågan till statsministern: Hur anser han att man ska kunna ge den här frågan den bredare framställningen och utformningen i den kampanj och upplysningsverksamhet som leder fram till folkomröstningen? Hur ska vi gemensamt skapa en bredare syn på eurofrågan, så att det inte bara blir nationalekonomi?

Anf. 113 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det sista får vi hoppas att vi slipper, att det bara blir nationalekonomi. Det är det inte, även om ekonomi är en viktig del av beslutsunderlaget. Så är det naturligtvis.

Varför inte dra fördel av det som nu sker med en union som växer, som förmår att sätta stopp för uppdelningen av Europa i öst och väst, som nu i mer än 50 år har sett till att vår kontinent inte har slitits sönder av det klassiska kriget mellan stormakterna Frankrike och Tyskland. Varför inte se att den processen nu också tar ytterligare ett steg framåt med den integration som den gemensamma valutan representerar. Det kan vara ett sätt att komma in i debatten.

Vi vet att svenska folket är djupt övertygat om det riktiga i att låta unionen växa och att på så sätt få stopp på den rest vi har kvar av andra

världskriget, det kalla kriget, uppdelningen i öst och väst. I det perspektivet är också den gemensamma valutan ett uttryck för samma tanke. Den gemensamma valutan är också någonting som kommer att omhuldas av de nya länder som söker sig in i unionen, även om inte alla av dem är förberedda för ett deltagande i en gemensam valuta.

Prot. 2002/03:13
7 november

Frågestund

Villkoren för friskolor

Anf. 114 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Östros.

Nu visar det sig att friskolorna riskerar förändrade ekonomiska förutsättningar från årsskiftet och att det nya system som riksdagen beslutade om i mars i år inte bara innebär osäkerhet för de fristående skolorna utan också en hel del försämringar. Jag skulle vilja fråga statsrådet vad han avser att göra för att eleverna i friskolorna inte ska få ensidigt försämrade förutsättningar och vad han tänker göra för att säkra de långsiktiga villkoren och förutsättningarna för de fristående skolorna.

Anf. 115 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att friskolorna är viktiga komplement till de kommunala skolorna. Det är bra att det finns olika alternativ, olika pedagogiska inriktningar.

Något som är väldigt viktigt för regeringen är att det är likvärdiga ekonomiska villkor. Det får inte vara så att vi har ett system som av enbart ekonomiska skäl stimulerar fram friskolor, så att kommunala skolor får en sämre ersättning än friskolorna.

Den förändring som gjorts i bred samstämmighet i riksdagen handlar om att se till att kommunala och fristående skolor får likvärdig ersättning. Så ska det vara. Då blir det en övergångsperiod för en del friskolor. En del kommer att märka att de får en högre ersättning, andra en något lägre ersättning. Men det är en ersättning som är lika för kommunala och fristående skolor.

Anf. 116 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Fru talman! Så har vi inte sett att det är riktigt. Det jag kan ana är att det finns en hel del godtycke i en del kommuner. Jag har bland annat hört talas om Robert Uitto från Östersund. Han är ordförande i barn- och ungdomsnämnden där. Han säger i Länstidningen: Jag tycker inte att friskolorna är nödvändiga i skolsystemet. Dessutom kan man inte starta nya friskolor när man redan har kommunala.

Det är därför jag är rätt så oroad för att kommunerna nu har möjligheter att ensidigt missgynna de fristående skolorna i det nya beräkningsystemet. Detta har vi tidigare varnat för. Jag hoppas att statsrådet tar det på allvar.

Det är heller inte tillständigt att friskolorna får besked först i december när det gäller det kommande verksamhetsårets aktiviteter.

Anf. 117 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Som jag sade är det viktigt att det är likadana regler för kommunala och fristående skolor när det gäller ersättningen. Det tror jag

att de allra flesta skulle hålla med om. Vi kan inte ha ett system som överkompenserar fristående skolor och gör att det finns rena ekonomiska skäl att starta fristående skolor. Det tror jag att de allra flesta faktiskt ställer upp på.

Det som skiljer moderater och socialdemokrater är synen på hur det här ska utvecklas framöver. Moderaterna har under en lång tid agiterat för att vi ska införa ett slags vinstintresse i de fristående skolorna, att vi ska driva på skolor som har vinstintresset och marknaden som första och främsta utgångspunkt. Det är vi bestämt emot.

Det här handlar om komplement och alternativ till kommunala skolor, inte om att låta marknaden spela en roll i skolan. Skolan ska fortsätta att vara gemensam oavsett huvudman, med ett starkt ansvar från demokratiska församlingar, där varje barn ska ha en bra skolgång. Då är det här ett steg för att se till att det är rättvisa och likvärdiga ersättningsregler mellan kommunala och fristående skolor.

Mål för bostadsproduktionen

Anf. 118 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till Lars-Erik Lövdén.

För första gången på mycket länge kommer riksdagen snart att fatta beslut om ett mål för bostadsproduktionen. 120 000 bostäder ska byggas de närmaste fyra åren. Det tycker Vänsterpartiet är bra, för det råder ju bostadsbrist i ca 80 kommuner. Främst hyresrätter efterfrågas.

I år kommer det att byggas ca 20 000 bostäder, men det behövs minst 30 000. Tyvärr förutsår både Boverket och byggindustrin att det blir en avmattnings under nästa år när det i stället behövs en ökning. Jag undrar vad ministern har att säga till ungdomar och andra utsatta som behöver bostad. Vad vill ministern göra för att uppnå bostadsproduktionsmålet?

Anf. 119 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Vi har gjort bedömningen, och jag förstår att Vänsterpartiet delar den, att det behöver byggas ungefär 120 000 lägenheter under de kommande fyra åren för att vi ska bygga i kapp bostadsbristen. För att nå målet krävs det ytterligare insatser. Förutom det investeringsbidrag vi har infört för hyresbostäder och studentbostäder kommer vi – som Owe Hellberg väl känner till – att föreslå en byggmomssänkning för mindre hyreslägenheter, äldre bostäder och studentbostäder.

Det räcker naturligtvis inte. Det kommer också att krävas mer kraftfulla insatser på framför allt kommunal nivå för att åstadkomma ett ökat bostadsbyggande. Jag välkomnar att vi i Stockholmsområdet nu har fått ett majoritetsskifte. Den nya majoriteten har påtagit sig ett stort ansvar när det gäller att ta fram lämpliga markområden, dämpa markpriser, upplåta mark med tomrätter och använda kommunala bostadsföretag för att vara med i fronten för att bygga bort bostadsbristen. I statlig och kommunal samverkan ska vi klara den uppgift som ligger framför oss.

Anf. 120 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Det var många förslag och ett paket med åtgärder.

Momsfrågan avgörs ju inte här utan i Bryssel. Om man ska göra dessa momssänkningar ska det vara en del av en socialpolitik, så kallad *social housing*. Det kan vara möjligt när det gäller äldreboenden och studentbostäder, men för mer generellt byggande verkar det lite knepigt. Särskilda bostäder för människor med låga inkomster har vi inte i Sverige i dag, och Vänsterpartiet vill inte heller att vi ska ha det.

Vårt alternativ är att i stället satsa på investeringsbidragen och se till att de får en omfattning som gör det möjligt att sätta ett tak för hyran så att stödet går till bostäder som vanligt folk kan efterfråga.

Min fråga blir: Är ministern beredd att öka volymen för investeringsbidraget om det behövs för att klara målet under de närmaste åren?

Anf. 121 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag vet inte om Owe Hellberg har tagit del av den överenskommelse som den socialdemokratiska regeringen har gjort med Vänsterpartiet och Miljöpartiet för de kommande årens politik. I överenskommelsen säger vi gemensamt vi tre partier att vi vill verka för en byggmoms-sänkning på de tre kategorier av boende som jag nämnde. Men vi säger också att vi är beredda, om så krävs, att höja investeringsbidragsnivån och ramen för investeringsbidragen för att nå de mål som vi har när det gäller bostadsbyggandet under de kommande åren.

I den stora uppgörelse som våra partier har träffat ingår bostadsbyggandet som en central och viktig del.

Telia–Sonera-affären

Anf. 122 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till statsminister Göran Persson med anledning av den turbulens som har varit kring sammanslagningen mellan Telia och Sonera. Svenska skattebetalare har ju dyrköpta erfarenheter av tidigare affärer. Telia–Telenor tänker jag förstås på.

I tisdags mottog regeringen ett brev från den finske kommunikationsministern, ett brev som den svenska regeringen valde att hemligstämpla. I dag har det tagits ytterligare ett beslut om fortsatt hemligstämpling av brevet.

Jag tycker att det här är allvarligt. Det hindrar insyn för riksdagen och också för alla svenska småsparare som har aktier i Telia. Vad är anledningen till att brevet hemligstämplas? Vilken är kritiken? Är den berättigad? Är statsministern villig att offentliggöra brevet? Och vad görs för att rädda samgåendet i den affär som är på gång? Jag tycker att den verkar vara väldigt positiv.

Anf. 123 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Den diskussion som har varit mellan Telia och Sonera den gångna veckan har rört den sista styrelseplatsen i bolaget. Två personer, den inkommande ordföranden Hintikka och den svenske ordföranden Lars-Erik Pettersson, har föreslagit ett nionde namn. Detta nionde namn har det stått strid om. Den kompromisslösning som har föreslagits har varit att den nionde personen skulle sitta bara fram till den ordinarie

bolagsstämman nästa år, alltså knappt två och en halv månad. Sen ska vi ha en annan lösning.

Jag förutsätter att saken klaras ut i dag. Brevväxlingen har rört dessa saker och andra avtalsfrågor, exakt vilka känner jag inte närmare till. Det normala har varit att man har hemligstämplat den typen av korrespondens under den tid som förhandlingen har pågått. Det kanske är så att medan vi sitter här är frågan löst. Jag ser fram emot ett starkt svenskt-finskt bolag.

Anf. 124 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag tackar för dessa klarlägganden även om de inte var fullständiga. Min fråga kvarstår: Kommer brevet att offentliggöras? Det är det enda rimliga med hänsyn till alla de småsparare som äger aktier i Telia. De måste få insyn i hur storägarnas inbördes diskussioner ser ut för att de ska kunna skaffa sig ett så brett underlag som möjligt när de ska ta ställning till hur de ska använda sina sparpengar och sina pensionspengar.

Det får inte vara så att den socialdemokratiska regeringen har som naturlag att sjabbla bort viktiga strukturella affärer. Jag fick inget svar alls på min sista fråga: Vad gör regeringen för att rädda detta? Det känns inte som om det finns särskilt mycket i bakfickan för att verkligen se till att affären går i lås. Den svenska regeringen får inte spela hasard med småspararnas pengar.

Anf. 125 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag svarade på den sista frågan. Jag förutsätter att det löser sig genom de kontakter som sker mellan den svenska och den finska regeringen under dagen. Allt annat skulle vara mycket olyckligt.

Väldigt många dokument i denna affär är kommersiella till sin karaktär. De hemligstämplas mot den bakgrunden. Det är normalt. Jag tror inte att breven kommer att offentliggöras.

Flyktningbarns mänskliga rättigheter

Anf. 126 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Berit Andnor. Först vill jag hälsa henne välkommen som barn- och familjeminister. Jag är väldigt glad att det uttalats klart från början att vi har en sådan.

Jag har en fråga om flyktningbarns mänskliga rättigheter. I jämförelse med svenska barn har flyktningbarn procentuellt högre psykisk ohälsa. Det har konstaterats i undersökningar. Därför bör asylsökande barn som väntar på uppehållstillstånd få terapeutisk behandling oavsett om familjen får stanna eller inte. Det finns också barn som kommer ensamma till Sverige och som behöver vård snabbt.

Detta fungerar inte som det ska. Vi har också sett att barn på flyktningförläggningar har dålig tillgång till habilitering. Hur tänker ministern åtgärda dessa brister?

Anf. 127 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Först vill jag tacka för den vänliga hälsningen från Kerstin-Maria Stalin. Jag ser fram emot ett fortsatt bra samarbete i dessa frågor.

När det gäller de asylsökande flyktingbarn som Kerstin-Maria Stalin tar upp har vi gemensamt i de politiska partierna haft en diskussion kring hur vi på bästa sätt ska kunna ta emot dessa barn så att de får den vård och den omsorg de så väl behöver. En del har ju mycket allvarliga traumatiska händelser bakom sig. Det kräver insatser i ett tidigt skede.

Vi har haft gemensamma överläggningar mellan Migrationsverket, Socialstyrelsen och Kommunförbundet angående hur vi på bästa sätt kan lösa denna fråga. Jag följer den mycket noga. Kerstin-Maria Stalin vet att den överenskommelse som finns när det gäller asylsökande inbegriper hälso- och sjukvård inklusive den vård Kerstin-Maria Stalin nu efterlyser.

Anf. 128 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Tack så mycket för svaret. Det är så sant vad gäller de dramatiska upplevelserna. Dessutom lever hela familjen i press i väntan på besked om man ska få stanna eller inte. Därtill kommer oron att familjen utan förvarning kan bli hämtad vilken tid på dygnet som helst. Jag kan inte låta bli att göra en jämförelse med kontrollen av TV-licenser här i Sverige. Man skickar ut en varning på TV: Se upp, nu kommer era licenser att kontrolleras. Men flyktingfamiljer och flyktingbarn får man hämta utan minsta lilla förvarning. Det här är diskriminerande.

Då undrar jag: På vilket sätt kommer Berit Andnor som barnminister att verka för att flyktingbarnen inte ska diskrimineras på till exempel det här sättet?

Anf. 129 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Som Kerstin-Maria Stalin känner till har vi en portalparagraf i utlänningslagen där vi har inkorporerat FN:s barnkonvention. Vi har uttalat mycket klart och tydligt att man ska väga in barns rättigheter och barns behov i samband med de beslut som fattas. Detta försöker vi genomföra på bästa möjliga sätt.

Jag måste säga att jag reagerar ganska starkt mot den beskrivning som Kerstin-Maria Stalin gör av hur vi tar emot och behandlar de asylsökande familjerna och deras barn. Strävan är att detta ska ske i nära samverkan och med stor hänsyn till de behov man har och den situation man är i.

Det finns mycket att göra för att förbättra situationen för flyktingbarnen, och det ska vi fortsätta att bevaka. Men jag vänder mig mot den beskrivning som Kerstin-Maria Stalin gör av hur förhållandena ser ut i dag.

Resurser till grundskolan

Anf. 130 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Under nästan en hel grundskoleperiod har Socialdemokraterna haft makten. Under den här tiden har Skolverket ett antal gånger

kommit med ganska skrämmande rapporter om hur resultaten ser ut i grundskolan, hur alltfler elever lämnar nian utan tillräckliga och godkända kunskaper. Regeringen har, när de här rapporterna har kommit, antingen valt att komma med några löften som man oftast inte kunnat genomföra eller hittat ett sätt att laga och lappa i efterhand.

Det vi nu kan se är att det individuella programmet i gymnasieskolan har blivit det näst största programmet. Min fundering är hur utbildningsminister Thomas Östros kommer att agera. Kommer man att fortsätta att ha en mer tillbakalutad position och vänta tills det individuella programmet blir det största programmet? Eller kommer man, precis som flera av oss andra vill, att sätta in stora insatser i början när eleverna kommer till skolan och sluta med att laga och lappa i efterhand? Vilka åtgärder tänker utbildningsministern sätta in för de barn som börjar i skolan så att man slipper en efterkonstruktion?

Anf. 131 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Grundskolan är alldeles avgörande, och inte minst resurserna i grundskolan – att det finns välutbildade lärare, specialpedagoger, skolsköterska och skolkurator som gör att vi får en skola som verkligen kan ge det stöd och den hjälp som barnen behöver tidigt i grundskolan.

Vi vet alla att 90-talet var en ganska tuff period för skolan. Nu vänder det resursmässigt, nu anställs det fler lärare, fler specialpedagoger. Vi har också inom lärarutbildningarna en väldigt kraftig ökning av antalet som nu studerar till att bli lärare. Vi ser också ett ökat intresse för att bli lärare. Det är ett första viktigt steg. Bilden kring skolan håller på att förändras, resurserna börjar öka, och det är också intressant att börja jobba som lärare.

Sedan tror jag att vi behöver gå vidare när det gäller kvalitetsgranskningen av skolan. I och med att resurserna ökar behöver också insynen och kontrollen av att det faktiskt fungerar väl i skolan förstärkas. Det är nästa steg när vi nu delar upp Skolverket och gör det nya Skolverket till att bli en kvalitetsinspektion och en tillsynsmyndighet. Vi har en utvecklingsmyndighet som stöttar utvecklingen i skolan.

Talartiden räcker inte till att fortsätta i det här inlägget, utan jag återkommer. Men det behöver göras många insatser. Jag hoppas att Centerpartiet är berett att delta i detta och inte som hittills säger nej till öronmärkta statsbidrag som ska gå direkt till skolan.

Anf. 132 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Det här var ett svar som jag känner igen. Det har vi fått ett antal gånger i kammaren, och jag tycker att det är lite synd.

Regeringen har valt att lägga en del pengar på skolan, och det är bra. Men resurser utan konkret politik räcker inte för att man ska kunna komma med de stora reformerna inom grundskolan.

Vi har en helt annan syn på skolpolitik än vad regeringen har. Vi i Centerpartiet lägger in resurserna tidigt så att alla elever som kommer till grundskolan ska lära sig räkna, skriva och läsa, lära sig det svenska språket så snabbt som möjligt. Vi sätter inte de stora insatserna på slutet när eleven redan har tillåtits att misslyckas i skolan.

Vi var några som hade hoppats, nu när Socialdemokraterna än en gång fick makten, att man kunde komma med några konkreta tydliga saker, förutom de resurser som tidigare aviserats.

Vad finns det för tydliga saker som Thomas Östros vill? Ska vi ha individuella studieplaner från den dag eleverna börjar skolan? Ska vi ha till exempel kunskapskontrakt? Ska vi verkligen se till att alla elever får den rätt till stöd och hjälp som de har? Ska det bli verklighet nu?

Anf. 133 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det räcker inte med bara ord i skolpolitiken. Ta det första, resurserna till skolan. Centerpartiet har sagt nej till öronmärkta resurser till skolan för att få den vändning som är så oerhört betydelsefull för att det ska finnas hjälp och stöd till varje barn i den omfattning som man behöver.

Nu vill vi gå vidare och se till att stärka varje barns rätt till att också få en individuell utvecklingsplan så att vi kan se vilka insatser som behöver göras i de olika ämnena för att man ska nå målen. Också det kräver resurser som Centern säger nej till.

När vi sätter in stora resurser i grundskolan får konsekvensen inte bli att vi överger barn och ungdomar som behöver hjälp senare. Det är det som Sofia Larsen antyder. Att ta resurser från gymnasieskolan för att föra över dem till grundskolan löser inga problem, utan vi måste också vara beredda att satsa på de ungdomar som behöver hjälp och stöd senare så att de får den utbildning de behöver.

Sofia Larsen behöver fundera igenom detta att skolan behöver mera resurser, de behöver öronmärkas, det behövs fler lärare, inte bara stolta proklamationer.

Illegal arbetskraft

Anf. 134 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsministern.

Det har varit ett antal reportage om och framför allt erfarenheter av ett antal illegala invandrare som jobbar, ibland under en väldigt lång tid, i Sverige. Det här har två perspektiv. Naturligtvis det mänskliga perspektivet där människor ibland blir utnyttjade i stor omfattning. Jag tror till och med att man skulle kunna säga att det är på gränsen till ett slavarbete. Det andra är att det snedvrider konkurrensen inom framför allt städbranschen och restaurangbranschen.

Har statsministern några funderingar på vad man skulle kunna göra åt den här problematiken?

Anf. 135 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det är naturligtvis en skyldighet för många att ingripa om det är illegal arbetskraft. De arbetsgivare som utnyttjar den begår ett brott. Det finns fackliga organisationer, myndigheter som ska ingripa i sådant fall och säga ifrån.

Det här är en farlig utveckling. Vi ser ju tendenserna. Det finns de som vill utveckla en ny arbetsmarknad med lägre socialt skydd, lägre

löner för ett C- eller D-lag som ofta ska vara invandrare från andra länder. Det finns sådana tecken i debatten.

Senast när man hade den diskussionen uppe i Europaparlamentet och röstade om detta röstade parlamentet ned ett förslag om att den arbetskraft som kommer in i Europa, som är här innan man har fått ett permanent uppehållstillstånd, ska få samma skydd som den som redan finns här. Det röstade alltså Europaparlamentet ned.

Det finns sådana tecken och tendenser. Vi ska hålla emot det i Sverige så gott det går, men vi får hjälpas åt. Inte minst ser jag en väldigt viktig roll för de fackliga organisationerna, med de kontakter som de har ute på arbetsplatserna, att slå larm när de ser det här missbruket.

Anf. 136 BÖRJE VESTLUND (s):

Fru talman! Det finns ett problem här. Det är oftast så att myndigheter inte känner till det, fackföreningar inte känner till det och kanske inte ens arbetskamrater som finns på just de arbetsplatserna inte känner till det. De har finurliga system med entreprenörer, underentreprenörer och så vidare. Det är det jättestora problemet.

Det skulle kanske behöva diskuteras på vilket sätt man skulle kunna skärpa de lagstiftningar som handlar om hur man gör när man tar in entreprenörer på företag så att man undviker den här typen av ganska hårdhänt, elakartat på gränsen till vulgärt sätt att utnyttja och överutnyttja människor. Jag skulle i det här sammanhanget nästan vilja kalla det för slavarbete.

Anf. 137 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att det är alldeles utmärkt att Börje Vestlund tar upp den här frågan. Här har vi nämligen en situation som kanske kräver ytterligare någon regel för att skydda människor. Ibland framställs regler och lagar kopplat till affärsverksamhet som enbart någonting som är påhittat av ondska eller av klåfingriga byråkrater. Här ser vi en situation där man går runt ett regelverk och där det uppstår problem som man har svårt att beivra.

Jag utesluter inte Börje Vestlunds förslag att skärpa regelverket ytterligare. Han har pekat på ett område där man de senaste åren har diskuterat att ta in entreprenörer men utifrån rakt motsatt utgångspunkt, nämligen att vi har gjort det för svårt att ta in entreprenörer för små och medelstora företag.

Jag tycker att det är bra att Börje Vestlund tar upp frågan. Det visar att det finns också ett skäl att skydda den enskilde i lagstiftningen. Den enskilde kan annars komma att stå väldigt ensam. Det är svårt att överblicka hennes eller hans situation, särskilt när människor är i en beroendeställning.

Studentbostäder

Anf. 138 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Bostadsbristen i Sverige är i dag akut. Detta slår särskilt hårt mot studenterna. Krisen håller på att bli så allvarlig att det blir problem för Sverige att utbilda sina studenter. Jag kan ta som exempel de

tekniska högskolorna Chalmers och KTH. Där står i dag platser tomma på grund av att eleverna inte kan hitta en bostad i städerna.

Samtidigt finns det en djup orättvisa i dagens bostadspolitik mellan studentlägenheter och små hyresrätter. Studentlägenheterna ges ett investeringsbidrag på maximalt 40 000 kr medan man i Göteborg för samma typ av lägenhet kan få uppemot 71 000 kr i investeringsbidrag. Detta gör att det är få privata entreprenörer eller kommunala bostadsbolag som har lust att bygga studentlägenheter. I stället är det bara stiftelserna eller de bolag som är anpassade för detta som gör det.

Min fråga till bostadsministern är: Vad tänker ministern göra för att ändra på detta?

Anf. 139 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Vi har ett investeringsbidrag för studentbostadsbyggande. Det parti som Axel Darvik representerar var initialt motståndare till det investeringsbidraget. Det var tur att vi införde det. Det har tillkommit 13 000 studentlägenheter tack vare investeringsbidraget. Nu går vi vidare och sänker byggmomsen för studentlägenheter. Det ger ett väsentligt bättre stöd till studentlägenheter än vad investeringsbidraget har gjort.

Axel Darvik gör en jämförelse med investeringsbidraget för hyresrättsproduktion. Jag måste konstatera att Folkpartiet i dag precis som under tidigare år är motståndare till det investeringsbidraget. Folkpartiet har inte velat vara med om att göra de nödvändiga satsningarna för att vi ska bygga bort studentbostadsbristen och bristen på hyreslägenheter.

Det ska bli väldigt spännande att se hur Folkpartiet ställer sig till det förslag som vi kommer att presentera om en sänkt byggmoms för studentlägenheter, mindre hyreslägenheter och äldreboenden.

Anf. 140 AXEL DARVIK (fp):

Fru talman! Vi tror inte på den planekonomiska möjligheten att använda sig av subventionerna som Socialdemokraterna gör. Däremot drabbar orättvisan mellan olika boendeformer studentbostäderna på det sättet att ett kommunalt bostadsbolag i stället för att bygga studentlägenheter väljer att bygga små hyresrätter. Det missgynnar direkt studentbostäderna.

Vi har i stället andra förslag till förändringar. Det gäller till exempel att förenkla regelverket för att hyra ut ett rum skattefritt och att det ska bli lättare att konvertera lokaler och kontor till studentbostäder. Vi väljer en annan väg än vad Socialdemokraterna gör. Det är naturligtvis meningen att också den ska resultera i fler studentbostäder.

Anf. 141 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag uppfattar Axel Darviks utgångsläge som sådant att det är marknaden som ska sköta om detta. Det hade nog varit bra om marknaden hade gjort det. Det var tack vare att vi införde investeringsbidraget till studentbostäder som vi har fått en utbyggnad av antalet studentlägenheter, 13 000 på tre år.

Det krävs mer byggande av studentlägenheter. Nu går vi vidare och ökar stimulansen med en byggmomsänkning. Det är nödvändigt att samhället går in och stimulerar den här typen av bostadsproduktion om vi

ska få fram det nödvändiga antalet studentlägenheter. Jag beklagar att Folkpartiet ställer sig vid sidan om och förlitar sig till marknaden.

Bullersanering

Anf. 142 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till miljöministern.

Miljökvalitetsmålet god bebyggd miljö har ett delmål om buller. Trafikbuller är det bullerslag som stör allra flest människor. Människor som bor nära järnvägar är särskilt utsatta. Det gäller speciellt sådana med mycket godstrafik, eftersom den företrädesvis rullar på sena kvällar och nätter.

Arbetet med att begränsa bullret går trögt. Ännu återstår över 9 000 bostäder där människor störs av bullernivåer på över 55 decibel. Störd nattsömn med allt vad det för med sig är en svår plåga för dessa människor.

Miljöministern har ett övergripande ansvar för miljökvalitetsmålen. Därför vill jag fråga om ministern har för avsikt att skynda på arbetet med bullersaneringen för att det lidande som dessa människor oförskyllt utsätts för ska kunna lindras?

Anf. 143 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Jag vill tacka för den frågan. Det gläder mig att Sven Gunnar Persson tar upp bullerfrågorna. Frågorna om buller ingår i det arbete som vi nu planerar för inomhusmiljön. Vi lade under våren fram en proposition om inomhusmiljön där vi aviserade att vi kommer att gå vidare med just bullerfrågorna.

När det gäller den specifika fråga som Sven Gunnar Persson tar upp, nämligen buller till följd av godstågstrafik, är det en fråga som närmast berör det trafikslag som Sven Gunnar Persson här nämner. Det ligger inte direkt under Miljödepartementets ansvar. Däremot kommer bullerfrågorna som en allmän inomhusmiljöfråga att beaktas i det fortsatta arbetet under mandatperioden.

Anf. 144 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Fru talman! Det var just med det perspektivet jag ville ta upp frågan och miljöministerns övergripande ansvar för miljökvalitetsmålen.

Det är inget vanligt brummande som det handlar om här. Det är verkligen skrik i natten som skär genom märg och ben för de människor som är utsatta.

Det är angeläget att de människor som påverkas snabbt kan känna ett hopp för framtiden. De här planerna genomförs så väldigt sakta. Det ligger långt fram i tiden. Människor får inga besked: Kommer det att saneras eller inte?

Här sker också en teknikutveckling. Holländska och tyska järnvägsbolag ligger långt framme. Finns det inget som går att göra för att skynda på detta, miljöministern?

Anf. 145 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Vi gör en systematisk genomgång av miljömålen och ser i vad mån de uppfylls och vad som kan göras för att skynda på det arbetet. Där ingår naturligtvis också bullerfrågorna.

När det gäller frågan om godstågen och vilka tekniska möjligheter det finns att skynda på arbetet ska jag gärna tillsammans med mina kolleger se vad som görs på det området.

Allmänt kan sägas att vi kontinuerligt gör en utvärdering av miljömålen och ser efter i vad mån det finns skäl till ytterligare åtgärder. Det kommer vi att göra även med bullret.

Drogfria miljöer för ungdomar

Anf. 146 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag har en fråga till vår nya barn- och familjeminister. Jag vill också hälsa Berit Andnor välkommen till detta väldigt viktiga område, och jag vill passa på att ge en eloge till statsministern som har fattat beslutet att nu ha en barn- och familjeminister. Det är mycket bra tänkt. Det blir också tydligt att vi lyfter upp barnens perspektiv till ett särskilt politikområde.

Nu finns det många ungdomar på läktaren i dag. FN:s barnkonvention slår fast att barn är barn till dess de fyller 18 år. De ska ha möjlighet till ett gott liv. De ska inte utnyttjas på fritiden, och de ska få en bra utbildning.

Därför är det bra att nu ställa en fråga. Det finns oroande tendenser, nämligen att barn och ungdomar super ihjäl sig på svartsprit. Vi har sett många exempel på det den senaste tiden. Det oroar mig oerhört mycket. Vad kan barn- och familjeministern göra för att vi ska få trygga barn och ungdomar så att de inte behöver hamna i det eländet?

Anf. 147 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Jag tackar Monica Green för de vänliga orden.

Jag vill inledningsvis understryka att som barnminister har jag ett ansvar för att se till att vi får ett barnperspektiv som genomsyrar allt beslutsfattande. Det innebär att de beslut som rör barn och ungdomar många gånger fattas inom andra politikområden. Jag har ett ansvar för att se till att de genomförs. För en vecka sedan lämnade vi en rapport till FN om hur vi uppfyller de krav som ligger fast i barnkonventionen.

Den fråga som Monica Green tog upp är aktuell och mycket oroande. Det är naturligtvis helt oacceptabelt med miljöer där barn och ungdomar kan komma över sprit på det sätt vi har fått rapporter om. Som barnminister har jag ett ansvar att se till att det förebyggande arbetet bedrivs på ett sådant sätt att vi i största möjliga mån undviker att barn och ungdomar utsätts för denna risk.

Anf. 148 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag ser fram emot att vi får se åtgärder på dessa områden. Det behövs drogfria miljöer och det behövs ett departementsövergripande samarbete och ett samarbete över alla gränser; kommuner, stat, skola, socialtjänst. Vi måste ha trygga barn, och vi

måste ge stöd till föräldrar. Även folkrörelser och föreningsliv kan bidra med ett stort arbete.

Idrotten kommer att ta sin del av ansvaret framöver. Det är bra. Jag tror också att ideella föreningar kan göra mycket i bostadsområdena för att få drogfria miljöer för barn och ungdomar.

Anf. 149 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Egentligen behöver jag inte gå i svaromål när det gäller Monica Greens beskrivning om det gemensamma ansvar som vi har på olika nivåer för att se till att skapa trygga, goda och säkra uppväxtmiljöer för våra barn och ungdomar. Detta är ett arbete som måste bedrivas på en rad olika områden. Det krävs också ett gemensamt ansvar från föreningslivet och organisationslivet. Det är först då som vi verkligen kan nå ett genomslag i att skapa drogfria miljöer.

Resurser till grundforskning

Anf. 150 EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Min fråga ställer jag till utbildningsminister Thomas Östros.

I årets budgetproposition känner jag återigen en stor besvikelse för svensk grundforskning. Socialdemokraterna sprider myten om att man vill satsa på god kvalitet inom högre utbildning och forskning. Enligt min syn är bra kvalitet på högre utbildning ytterst intimt kopplad till en stark grundforskning eftersom det då oftast är kompetenta forskare som bedriver undervisning. I stället har de faktiska anslagen till grundforskning minskat kraftigt under utbildningsminister Thomas Östros tid.

Vetenskapsrådet har inte tillräckligt kompenserats för urholkningen av fakultetsanslagen. Visserligen tillför man resurser, men många gånger äts de upp av 50-procentsregeln om att alla ska studera vid högskolor eller universitet. Det resulterar i att grundforskningen svälter.

Vilka åtgärder, och när, avser utbildningsministern att vidta för att Sverige även i fortsättningen ska kunna bedriva högkvalitativ forskning – helst i samma grad som i dag?

Anf. 151 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag blir positivt överraskad av Ewa Björling att det verkar finnas, trots allt, ett engagemang hos någon moderat för fri grundforskning. Det är inte den tradition vi har mött i kammaren. Den moderata traditionen har varit att forskningsmedel ska hållas så långt borta från forskarnas inflytande som möjligt – gärna i form av snabbt hopkomna stiftelser eller styrelser som utser sig själva, långt bortom forskarnas egna inflytande.

Det är den politiken vi har lyckats vända med till exempel ett vetenskapsråd styrt av forskarna själva, antagen med lag av riksdagen så att moderater inte snabbt någon natt kan förändra detta. De måste komma till kammaren, om de någon gång får chansen. Forskarna får själva förfoga över rejäla resursökningar. Vetenskapsrådets resurser växer dessa år med 35 %. Det är en ganska unik resurstillväxt. Det är viktigt att den ligger i forskarnas händer.

Vi satsar också på forskarutbildningen. Den är en så oerhört viktig del av att producera framtidens unga, duktiga forskare. Där har vi sett en mycket kraftig ökning av antalet som tar doktorsexamen. Den utvecklingen behöver fortsätta. Moderaterna är välkomna om detta är ett första tecken på att de inser att fri grundforskning är viktig. Jag gissar att Ewa Björling får det svårt i sitt parti med den tradition som finns där.

Anf. 152 EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Tack för det svaret, men det är fortfarande inte tillräckligt. Jag tror att det behövs både fria stiftelser och ett starkare vetenskapsråd, det vill säga starkare i den meningen att det tillförs mer resurser.

Verkligheten för forskarna i dag är bister. Känner utbildningsministern till att ett normalstort anslag från Vetenskapsrådet räcker till ungefär en halv doktorand, ingen laboratorieassistent och inget material? Jag vet själv som svensk forskare att man är van vid att vända på varenda krona i sin forskningsbudget. I längden kan ingen av forskarna leva på luft. Det slutar med att de bästa forskarna flyr utomlands.

Hur tycker Thomas Östros att vi ska behålla den högkvalitativa forskningen?

Anf. 153 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Den bästa och starkaste vännen och garanten för fri grundforskning är riksdagen och riksdagsbeslut. Det är bara med skattemedel som man kan se till att det finns resurser för forskare att med egen nyfikenhet som drivkraft söka efter ny kunskap. Men då måste det också få konsekvenser för den övriga politiken.

Ewa Björling företräder ett parti som menar att riksdagen inte ska fatta beslut om offentliga resurser i den utsträckning man gör i dag, snarare ska det vara mycket stora besparingar. Ingen tror väl att universitet och högskolor skulle komma undan den besparingskniven?

Finns det ett engagemang för fri grundforskning måste det finnas ett engagemang för att det offentliga tar sitt ansvar. Vi ökar resurserna kraftigt under åren, men naturligtvis kommer det att behövas fortsatta insatser på forskningsområdet för svensk del. Vi tillhör de bästa i världen. Våra forskare reser utomlands, finns utomlands och kommer tillbaka till Sverige. Så ska det vara i ett fritt och öppet forskarsamhälle. Det är en fördel för oss. Men engagemanget för fri grundforskning måste också finnas i konkreta riksdagsbeslut, inte bara i ord.

Östersjön

Anf. 154 ROGER KARLSSON (c):

Fru talman! Det är en fråga till miljöministern angående Östersjön.

Östersjön har ett utsatt läge. Det är ett avgränsat hav från världshaven. Det gör att utsläpp i Östersjön inte späds ut på det sätt som sker i andra hav. Min fråga gäller att klassa Östersjön som ett särskilt känsligt hav.

I dag är Östersjön klassat som ett känsligt område. Om man skulle klassa Östersjön som ett särskilt känsligt område skulle man kunna ställa

tuffare krav. Vi skulle kunna ställa krav på till exempel dubbelskrov för att förhindra miljöfarliga transporter.

Är miljöministern beredd att Sverige går före och klassar sin del av Östersjön som ett särskilt känsligt område?

Anf. 155 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Folkpartiet har drivit frågan om Östersjön länge. Ni vet också att regeringen sedan en lång tid tillbaka har arbetat för att klassa Östersjön som ett särskilt känsligt område. Vi har jobbat tillsammans med övriga Östersjöländer inom ramen för Helcom. Här pågår redan arbetet med förberedelserna för att vi gemensamt ska ansöka om detta.

Vår bedömning är att det inte är klokt att Sverige går före. Då får vi ansöka om ett eget område inom svenskt vatten i stället för att ansöka tillsammans. Det är inte troligt att vi då når framgång med den ansökan. Dessutom är det inte klokt i förhållande till våra grannländer, som nu vill göra detta tillsammans med oss. Nu går vi vidare. Inom Helcom är vi klara 2003 med det underlag vi behöver för att gå vidare.

Anf. 156 ROGER KARLSSON (c):

Fru talman! Folkpartiet och Centerpartiet, som jag företräder, har tillsammans med tre andra partier i en fempartimotion, väckt under allmänna motionstiden, lagt fram ett förslag om att just Sverige ska gå före. Jag tror inte att det skulle förhindra processen att vi tillsammans med de andra länderna runt Östersjön kan komma fram till att hela Östersjön ska klassas som ett särskilt känsligt område, utan jag tror att det skulle påskynda processen om vi gick före med vår del av Östersjön.

Anf. 157 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s):

Fru talman! Vi tar denna fråga mycket seriöst, och därför har vi också undersökt om det skulle vara meningsfullt och bra för Sverige att gå före. Vår slutsats är att det icke är det. Det skulle bara innebära att International Maritime Organization, som sköter detta, ska hantera två ansökningar från samma område. Först är det då en ansökan från Sverige, där vi bara kan ta med ett litet område. Resultatet kan bli att sjöfarten i så fall bara passerar förbi det lilla område vi har valt.

Vi vill ha ett helhetsgrepp på det här tillsammans med våra grannländer. Vi tycker inte att det finns anledning att på denna korta tid gå före. Däremot arbetar vi naturligtvis aktivt för att skynda på processen och ta initiativ inom Östersjösamarbetet.

Disciplinära åtgärder i skolorna

Anf. 158 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! I samband med skollagsöversynen har bland annat diskuterats frågan om möjligheter för rektorer och lärare att ta till så kallade tillfälliga åtgärder för att kunna säkra trygghet och studiero. Den diskussionen är viktig. Men när man läser TT:s telegram möts man av rubriker som "Elever får 'böter' när datorer används fel". Det dyker upp exempel på att olika former av bötesystem används som ett slags straff.

Min fråga till utbildningsministern är om han anser att ekonomiska påföljder ska få förekomma som disciplinära åtgärder inom gymnasieskolan.

Prot. 2002/03:13
7 november

Frågestund

Anf. 159 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag tror att jag och Lennart Gustavsson är överens om hur viktigt det är med lugn och ro i skolmiljön, ordning och reda och allt det som är viktigt att klara ut. Samtidigt kan vi inte ha en utveckling av skolan där den mer och mer liknar ett slags bestraffningsmyndighet, där man skaffar sig straffskalor för olika händelseförlopp, straffskalor som ofta diskuteras av riksdagen och stadfästs på något sätt. Det skulle ju ta bort den pedagogiska utvecklingen i skolan.

Det är därför det är så viktigt att vi nu har en skollagsöversyn, som också ser över den rättsliga grunden för skolans verksamhet. Jag väntar på betänkandet, som är viktigt och kommer att klargöra en hel del. Men vi ska inte ha en utveckling av skolan som gör den mer och mer till ett slags bestraffningsmyndighet. Däremot ska vi stötta lärarna i arbetet med att skapa studiero i skolan. Det ska vara en självklarhet.

Anf. 160 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Jag tror att vi är många i denna kammare som är helt överens om att en bra arbetsmiljö behövs i skolan. Men då får vi inte, enligt min mening, genom lagstiftning öppna för något slags godtycke, där så kallade kraftfulla åtgärder sätts in även mot saker som kanske inte leder till försämrad trygghet eller studieoro.

Enligt min mening finns det en tilltagande tendens att möta olika former av arbetsmiljöproblem i skolan med krav om så kallade hårdare tag. Ministern var själv inne på det. Diskussionen handlar mycket om saker där ord som beslagta, avstänga och flytta används och blir allt vanligare.

Jag ska ge ministern en chans att kommentera den tendens till krav om hårdare tag som finns i skoldebatten.

Anf. 161 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Det är viktigt att skilja på två typer av diskussioner. Det ena är den självklara utgångspunkten: lugn och ordning i skolan, så att barnen kan lära sig i en fin miljö. Det är självklart. Det är också de vuxnas ansvar i skolan, att vara vuxna.

Något som jag också tror är jätteviktigt är att vi ska respektera lärarna som yrkesgrupp. De vet, med sin utbildning och sin erfarenhet, hur man ska jobba med vardagen i skolan. Vi ska inte föra det till en politisk nivå, där vi säger att om en elev gör så ska man göra så eller om det händer ska man vidta den åtgärden. Då drar vi undan mattan för en hel yrkeskår, som måste ha vår tillit och vår respekt.

En annan sak är att det ibland förekommer situationer där det är klart att man måste ingripa. Lennart Gustavsson tog själv upp det. Det gäller om själva miljön i skolan hotas. Man måste kanske göra så att ett barn får gå i en tillfällig undervisningsgrupp. Då måste det finnas en laglig grund för detta. Det är det som Skollagskommittén tittar på.

Men det får icke bli så att vi börjar reglera lärarens vardag så att vi inte visar tilltro till att läraren med sin erfarenhet har vårt förtroende att se till att tillsammans med eleverna skapa en bra arbetsmiljö.

Politiska opinionsmätningar

Anf. 162 GUNNAR ANDRÉN (fp):

Fru talman! Jag har en allmänpolitisk fråga att rikta till statsministern. Det gäller inte de politiskt plågsamma pensionerna just nu, utan jag vill gå tillbaka till att statsministern i slutet av valrörelsen antydde ganska tydlig irritation mot opinionsundersökningar. Min fråga gäller: Var de för många? Var det metoderna? Var det kommentarerna? Eller var det resultaten?

Jag ser opinionsundersökningar på det sättet att de kan inspirera till högt valdeltagande.

Anf. 163 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det sista tror jag är en förhastad slutsats. Det kan kanske vara så, men säkert är det inte.

Min irritation berodde snarast på att jag tycker att när de spelar en så stor roll som de gör ska metoderna redovisas. En del har sagt att man kanske ska förbjuda opinionsmätningar i slutet av en valrörelse. Det tror inte jag på. Det tror jag inte ens är möjligt.

Med tanke på att nästan all politisk kommentar och väldigt mycket av dagsaktuell politisk debatt i medierna förs utifrån opinionsmätningar som bygger på vissa metoder borde man redovisa de metoderna.

I den här valrörelsen handlade det om hur man använde urvalet, viktat eller oviktat, som man sade, alltså i relation till föregående val, 1998. Den diskussionen var oerhört central. Vi som följde det oviktade materialet såg tidigt i opinionsmätningarna att vi i stort sett skulle hamna på den nivå som såväl Folkpartiet och Moderaterna som Socialdemokraterna sedan hamnade. Men det var ju inte mediebildens, därför att där valde man en annan metod att utgå ifrån.

Det tycker jag att man skulle lysa igenom. Det verkar nu som om åtminstone något stort institut i den meningen har ändrat sina metoder.

Umgängesrätt

Anf. 164 JEPPE JOHNSON (m):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Berit Andnor, och det gäller ett exempel från verkligheten.

En 21-årig kvinna misshandlas och förnedras under fyra års tid av sin sambo, så illa att sambon döms till ett och ett halvt års fängelse. Den treåriga sonen har bevittnat mycket av misshandeln och är rädd för sin pappa. Sambon överklagar domen, och i väntan på att överklagandet ska behandlas sitter han häktad. Trots att mamman och sonen utsatts för förnedring och misshandel tvingas mamman av lagen att regelbundet gå med sonen till häktet för att pappan ska kunna utöva umgängesrätt.

Vad tänker statsrådet göra åt den nuvarande lagstiftningen?

Anf. 165 Statsrådet BERIT ANDNOR (s):

Fru talman! Den fråga som Jeppe Johnsson tar upp rör frågan om vårdnad och umgänge. Det är ett område som egentligen ligger under justitieministern. Trots detta kan jag upplysa Jeppe Johnsson om att det pågår en uppföljning av hur denna reform har fungerat i praktiken.

Det exempel som Jeppe Johnsson tar upp kan naturligtvis tyckas vara stötande, i den beskrivning som görs. Men det är också viktigt att se till helheten och se vad syftet bakom den nya lagstiftningen var. Det var att sätta barnens rätt i centrum och ge barnet rätt till båda sina föräldrar.

Nu följer vi upp lagstiftningen, och vi ska titta på alla de rader av exempel som finns på att den nya lagstiftningen kanske inte har fungerat på avsett sätt.

Jag tycker att Jeppe Johnsson ska rikta denna fråga till justitieministern.

Anf. 166 TREDJE VICE TALMANNEN:

Frågestunden är därmed avslutad. Vi tackar statsministern och övriga statsråd för deras närvaro.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.01 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna i fem minuter.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.07.

7 § Information från regeringen om EU:s toppmöte i Bryssel den 24 och 25 oktober 2002

Prot. 2002/03:13
7 november

Frågestund

*Information
från regeringen*

Anf. 167 TALMANNEN:

Den 24 och 25 oktober pågick det europeiska toppmötet. Statsministern hade dessförinnan varit på EU-nämnden och redovisat förutsättningarna, och i dag har statsministern tillfälle att redovisa för kammaren. Anledningen till att vi inte kunde ha denna information under förra veckan var att det var en sessionsfri vecka.

Reglerna är att statsministerns information bör ta högst tio minuter. Efter informationen får ledamöterna tillfälle att göra inlägg om högst två minuter, ställa kompletterande frågor eller göra kommentarer till statsministerns information. Jag kan också ge ordet för ytterligare inlägg om högst en minut.

Anf. 168 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Mötet med det europeiska rådet i Bryssel den 24–25 oktober hade som främsta syfte att bereda väg för att kunna välkomna tio

länder som nya medlemmar i den europeiska unionen vid toppmötet i Köpenhamn senare i år.

Jag är glad att nu kunna konstatera att detta syfte uppfylldes. Unionen kan nu slutförhandla med Estland, Lettland, Litauen, Polen, Tjeckien, Slovakien, Ungern, Slovenien, Malta och Cypern, så att vi vid Luciatid i Köpenhamn kan fatta ett historiskt utvidgningsbeslut. Den tidtabell vi etablerade vid toppmötet i Göteborg för snart ett och ett halvt år sedan har visat sig hålla. Det är både med glädje och ödmjukhet som jag konstaterar att vi från svensk sida varit pådrivande genom hela denna process ända sedan toppmötet i Luxemburg för sex år sedan då medlemskapsperspektivet blev tydligt för dessa länder.

Diskussionerna i Bryssel var svåra. I det skede vi nu är inne i är det i stor utsträckning en fråga om pengar. För många av de nuvarande medlemsländerna handlar det om att vara beredda att avstå en del av de stöd-pengar man under många år vant sig vid att få. Även om de flesta inser att det är rimligt att en sådan omfördelning sker kan de kortsiktiga effekterna i det egna landet vara svåra att hantera politiskt.

Men nu har EU gemensamma positioner på de kapitel som återstår i förhandlingarna – jordbruk, regionalstöd och budgetkompensation.

Huvudpunkterna i Brysseluppgörelsen är följande:

1. På jordbruksområdet accepterades kommissionens förslag om en infasning för kandidatländerna över tio år av det så kallade direktstödet mot att ett utgiftstak införs för större delen av jordbruksutgifterna från år 2007.
2. Det totala regionalstödet för kandidatländerna under åren 2004–2006 minskades med 2,5 miljarder euro till 23 miljarder euro.
3. Inget av de nya medlemsländerna ska under de första tre åren få en sämre budgetsituation än de hade året före medlemskapet, det vill säga år 2003.
4. En allmän skyddsklausul som gäller i tre år från inträdet införs för den inre marknaden. Dessutom införs särskilda skyddsklausuler för rätts- och inrikesområdet. Varje medlemsland kan hos kommissionen begära att skyddande åtgärder vidtas om den inre marknaden störs.

Inte oväntat var jordbruksfrågorna svårast att nå enighet om. Jag anser att uppgörelsen i Bryssel innebär något av ett trendbrott. Vi har nu lyckats lägga band på de skenande utgifterna för EU:s jordbrukspolitik. Genom att lägga ett tak på 2006 års nivå som sedan bara får räknas upp med 1 % per år för inflation tvingar vi fram en sänkning av direktstöden. Fler länder ska dela på samma kaka. Jag taxerar att den svenska vinsten på denna systemförändring kan räknas i miljarder kronor i lägre avgift för perioden 2007–2013 jämfört med vad som skulle ha utgått med dagens system.

Jag konstaterar också att reformer på jordbruksområdet även är möjliga under perioden fram till år 2006. Kommissionen kommer att fortsätta att arbeta med den så kallade halvtidsöversynen av den gemensamma jordbrukspolitiken, vilket kan leda till subventionsminskningar för enskilda produkter. Vidare understryks att WTO-anpassningen av EU:s jordbrukspolitik ska fortsätta inom ramen för de åtaganden som gjorts i

den så kallade Doharundan. Detta borde kunna leda till ytterligare reformbeslut under de närmaste åren.

En del farhågor uttrycktes över den treåriga skyddsklausulperioden. Vi menar dock att utformningen är sådan att systemet svårligen låter sig missbrukas. Det är också viktigt att visa de nya medlemsländerna vilka åtgärder som kan bli aktuella om man inte lever upp till den inre marknadens regler.

Nu är slutförhandlingarna i full gång under ledning av det danska ordförandeskapet. Det finns anledning att känna optimism om utgången av dessa förhandlingar.

Toppmötet ägnade också utrymme åt de två kandidatländer som inte är redo att slutförhandla i år. Bulgariens och Rumäniens ambitioner att vara klara år 2007 fick stöd. Till toppmötet i Köpenhamn beställdes en detaljerad arbetsplan för att göra detta möjligt.

Turkiets ansträngningar för att uppfylla de så kallade Köpenhamns-kriterierna välkomnades. Reformprocessen går framåt, och toppmötet i Köpenhamn ska besluta om nästa steg för den turkiska kandidaturen.

Hur långt vi kan gå i december beror till en del på vad den nya turkiska regeringen förmår att åstadkomma under den korta tid som står till buds fram till dess.

Min uppfattning i dag är att det är för tidigt att erbjuda Turkiet ett datum för förhandlingsstart. Landet lever ännu inte upp till de politiska krav som ställs på ett blivande medlemsland. Det är givetvis min förhoppning att reformarbetet i Turkiet ska fortsätta på ett sådant sätt att ytterligare steg kan tas så snart som möjligt.

Av övriga diskussionsämnen på toppmötet var vi från svensk sida särskilt angelägna om att frågan om persontransporter mellan Kaliningrad och andra delar av Ryssland skulle få en bra lösning. Den förhandlingsposition som toppmötet kunde enas om har som grundelement respekten för Litauens suveränitet. Ett slags förenklade multipelviseringar kan införas nästa år för ryska resenärer. Det är min förhoppning att en uppgörelse om detta kan nås vid toppmötet mellan EU och Ryssland den 11 november.

Valéry Giscard d'Estaing lämnade en redovisning för arbetet i framtidskonventet. Någon egentlig substansdiskussion i dessa viktiga frågor ägde dock inte rum.

Sammanfattningsvis: Ett viktigt steg togs i Bryssel mot att fullborda steget från en union med 15 medlemmar till en verklig alleuropeisk sammanslutning med 25 länder som förhoppningsvis snart blir ännu fler.

Anf. 169 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag vill först tacka för den informativa redogörelsen. Från Centerpartiets sida är det med stor tillfredsställelse som vi nu också kan konstatera att den här utvidgningen kan bli verklighet. Jag vill gärna ge statsministern en eloge för ett skickligt förhandlingsarbete som medverkat till att detta gick i lås.

Prot. 2002/03:13
7 november

*Information
från regeringen*

Det är uppenbart att strukturstöd och jordbruksstöd är svåra stötestenar för framför allt de stora länderna. Jag vill ställa tre frågor utifrån statsministerns bedömning:

1. Ska den här uppgörelsen nu ändå kunna tydas som ett tecken på att det finns en vilja till utvidgning och att det kan få kosta i framtiden även för de stora länderna?
2. Vad innebär uppgörelsen om jordbruket och frysningen inför nästa finansiella period – är en reformering möjlig eller inte?
3. Innebär uppgörelsen att de nya länder som nu kommer in inte blir nettobetalare till EU efter anslutningen, och vad innebär det för Sverige som nettobetalare?

Anf. 170 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! För det första: Det finns en bestämd vilja att utvidga unionen. Jag har varit med på samtliga europeiska råd sedan beslutet i Luxemburg. Vi var inte så många som dessförinnan drev att vi skulle ha, som vi sade, en förhandlingsstart för alla. Ett tag var det tre som skulle få ansluta sig. Sedan var det fem. Därefter blev det en förhandlingsmöjlighet för alla. Nu visar det sig att detta har varit den starkaste kraften för att förändra dessa länder i Öst- och Centraleuropa som vi kunde ha gett dem; de har tagit vara på den.

När de väl har gått in i den processen finns det ingen väg tillbaka, i alla fall inte för oss som har bjudit in. Om folken i dessa länder inte vill ha ett medlemskap utan röstar nej i en folkomröstning, då är det deras beslut. Men för oss som har bjudit in och bett om anpassningar av samhällssystemen finns det ingen väg tillbaka. Den uppfattningen delas av alla.

För det andra: Den frysning av nivån på medel som går ut innebär inte att vi inte kommer att gå in i en jordbruksreform under nästa period. Kanske kommer en del jordbruksreformer redan under denna period, men då främst framdrivna av åtaganden från EU:s sida i Doharundan – att vi ska upphöra med orimliga subventioner som stänger ute framför allt u-länderna från marknadstillträde till Europa.

Däremot finns det starka lobbykrafter och starka politiska krafter som håller emot så länge som möjligt. Men just detta att vi fryser beloppet och dessutom skyddar det bara måttligt för inflation gör att det över en sjuårsperiod drivs fram en ny, tror jag, ganska radikal europeisk jordbrukspolitik.

För det tredje: Inget land börjar som nettobetalare – det är också en av principerna. Sedan blir säkert en del av de nya kandidatländerna ganska snart nettobetalare, framför allt därför att de har ett litet jordbruk. Allt fler av dagens medlemmar blir nettobetalare, och den klump som har bestått av Tyskland, Sverige, Nederländerna och Storbritannien kommer snart att utökas med fler länder. Det tycker vi känns bra.

Anf. 171 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Herr talman! Jag har haft förmånen att på nära håll följa utvidgningsprocessen och kandidatländernas ansträngningar och reformer bort från kommunistiskt förtryck och planekonomisk rovdrift på människor och

miljö till en EU-standard med demokrati, mänskliga fri- och rättigheter och marknadsekonomi. Det är en imponerande och för alla mycket bra utveckling. Nu äntligen är det möjligt att återförena Europa.

Men tyvärr har reformviljan inom nuvarande EU varit svagare. Fem i tolv, och utan att åstadkomma grundläggande förändringar i jordbruks- och regionalpolitiken, hastas en överenskommelse fram mellan stats- och regeringscheferna.

Statsministern har uttryckt sitt gillande av idén om en president i ministerrådet för den europeiska unionen. Men avskräcker inte erfarenheterna? Enskilda stats- och regeringschefer kan kidnappa frågor och ibland driva igenom oöverblickbara beslut, ofta under tidspress och alltid i slutna rum. Spelet kring jordbrukspolitiken regeringschefer emellan i Bryssel imponerar inte.

Jag säger detta därför att utvecklingen mot ministrarnas och regeringschefernas EU oroar mig. Jag ser hur stora länder kan spela ut mot det gemensamma intresse. Därför kan jag inte förstå varför statsministern så tydligt tar ställning för en maktförskjutning till vad jag vill kalla särintressenas ministerråd bort från kommissionens gemensamma ansvar.

Är ställningstagandet gjort av mer opportunistiska skäl eller är det grundat i goda erfarenheter, och i så fall vilka?

Anf. 172 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Opportunism vore mig fjärran. Det är naturligtvis erfarenheter, och sådana börjar jag nu ha ganska många eftersom jag tillhör dem som suttit längst i Europeiska rådet.

Jag har en benhård övertygelse, och den deklarerade jag också i går i kammaren, om att ryggraden i den demokratiska legitimiteten i det europeiska bygget är den linje som går från Europeiska rådet via nationernas regeringar över till nationernas parlament. Det är det som under över-skådlig tid är ryggraden.

För att Europeiska rådet ska vara effektivt och långsiktigt krävs en mer samlad och kraftfull ledning. Hittills har vi haft ett roterande ordförandeskap, och det har för oss som fått chansen att utöva det varit oerhört stimulerande. Men med 25 länder kring bordet tror jag att det blir allt svårare att ha den ordningen. Vill man då ändå ha kvar ett starkt råd, som inte ger möjlighet för en grupp av stora stater att själva bestämma ensidigt hur saker och ting ska drivas, krävs det att vi har en president för Europeiska rådet som är vald på lite längre tid än bara sex månader. Det är tanken, och den tror jag på.

Sedan är jag väl inte alldeles överraskad över att man löser saker och ting i sista stund i EU. Det tillhör den politiska logiken i denna organisation.

Anf. 173 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Herr talman! Jag skulle vilja fråga statsministern om svaret innebär att han därmed är beredd att ge upp den maktindelning som tidigare har funnits mellan ministerråd, kommission och parlament.

Man kan också fundera på hur det kommer sig att vårt broderland Finland gör en helt annan analys. De hävdar att inte minst små länder har mycket att vinna på att det finns en stark EU-kommission och ser därför

Prot. 2002/03:13
7 november

*Information
från regeringen*

med viss oro på ministerrådets ökade inflytande i den europeiska beslutsprocessen.

Anf. 174 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Vi har ingen anledning att i alla frågor vara koordinerade med Finland. De gör en annan bedömning än vi. Det är deras val; vi gör vårt val. Jag är inte alls lika övertygad om att kommissionen i alla lägen är små staters bästa vän. Den erfarenhet vi har är ju att vi mycket väl kan se att stora stater har väldigt snabbt tillträde till kommissionen i vissa frågor. Vi kan exempelvis reflektera lite över vad som har skett när vi från svensk sida har försökt att stötta sammanslagningar av svenska företag. Det där är alltså ett resonemang som jag inte delar.

Därmed självklart inte sagt att vi inte ska ha en stark kommission. Och därmed inte sagt att vi inte ska ha samma fördelning mellan kommission, parlament, råd och domstol som vi har i dag. Jag talar om att förstärka rådet eftersom jag tror att rådet kommer att spela en allt viktigare roll, inte minst i den gemensamma europeiska utrikespolitiken. Också mot den bakgrunden krävs det en närvaro som är mer permanent. Det finns goda skäl för den svenska ståndpunkten.

Anf. 175 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Måste man ändå inte säga att det här beslutet är ett misslyckande ur svenskt perspektiv? Vi i Sverige vill ju ha en reform av EU:s jordbruksstöd som är mycket mer omfattande.

Finns det dessutom någon garanti för att det framtida kostnadstaket för jordbrukspolitiken verkligen inte kommer att ruckas på, till exempel höjas? Om man tar sådana politiska beslut i framtiden, vad var då det här beslutet värt? När man inför ett direktstöd för bönderna i kandidatländerna vänjer de sig vid att ha detta stöd.

Jag vill också koppla till en annan fråga: Det är oerhört oroväckande med de uppgifter som kommer, senast från EU:s revisionsrätt, om att det egentligen går att ifrågasätta hela 80 % av EU:s budget, vilket motsvarar nästan 800 miljarder kronor. Vad vill regeringen göra för att se till att vi verkligen får en EU-budget som går att kontrollera och som också minskar framöver?

Sedan har jag en fråga om Tjetjenien. Först och främst handlar det om alla övergrepp som begås i Tjetjenien av den ryska militären. Hur agerar Sverige här? Vad diskuterade man på toppmötet? Vad är EU:s linje?

Det är oerhört oroväckande att man nu i Ryssland har infört nya regler som inskränker mediernas möjligheter att bevaka, rapportera om och kritisera den ryska regeringens antiterroristinsatser. Man ska inte få kritisera den ryska regeringens antiterroristinsatser i framtiden. Ryska journalistförbundet är oerhört kritiskt mot dessa nya regler som den ryska du-man har antagit.

Samtidigt har det kommit en stor och lång rapport från Amnesty som inte bara kritiserar de ryska styrkornas insatser i Tjetjenien – det handlar om försvinnanden och så vidare – utan också kritiserar den ryska polisens agerande i ryska federationens fångelser i hela Ryssland.

Anf. 176 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det här är en information från toppmötet i Bryssel. Den enda koppling som där fanns till Tjetjenien var ett stöduttalande till det ryska folket och de ryska myndigheterna med anledning av den då pågående terroristattacken mot teaterbyggnaden i Moskva. Om detta solidaritetsuttalande var vi helt eniga.

Vad sedan gäller budgetdisciplin i EU har jag ingen annan uppfattning än Yvonne Ruwaida. Vi är helt överens: Man ska ha ordning på sina papper. Det gäller i alla sammanhang, inte minst i EU.

Den tredje frågan gällde om detta var ett misslyckande eller inte och vad det finns för garanti att man inte kommer tillbaka och ändrar på regelverket. Det finns naturligtvis inga sådana garantier. Kommer det nya regeringar och nya politiska majoriteter är de naturligtvis fria att ta de beslut de vill. Jag tror dock att detta kommer att stå sig. Det finns ett utpräglat nationellt intresse från vissa länder att få till stånd denna strukturella förändring, så skiftande majoriteter tror jag inte kommer att riva upp det. Jag tror att det står sig. Hade vi fått ett annat, radikalare beslut – vilket jag naturligtvis skulle ha önskat – kan jag inte heller om ett sådant säga annat än att det också hade stått sig, såvida det inte hade hänt någonting av politiskt slag framöver. Detta hade nog varit sannolikare i ett sådant fall än med det beslut vi nu tog.

Anf. 177 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Med andra ord finns det alltså en risk för att uppgörelsen inte kommer att stå sig, att det framtida kostnadstaket för jordbrukspolitiken kommer att ruckas på. Det är det som jag tycker är väldigt allvarligt. Sedan tror jag att de allra flesta partier här i riksdagen har samma ambition när det gäller EU:s jordbrukspolitik. Där ser jag uppgörelsen som ett misslyckande ur svenskt perspektiv.

När det gäller Tjetjenien borde frågan ha diskuterats på toppmötet. Det borde varit den svenska linjen att ta upp den frågan. Innan den 11 september var den svenska linjen att väldigt starkt kritisera Ryssland för dess agerande i Tjetjenien. Efter den 11 september blev man tyst i den frågan. Men med tanke på den situation som är borde man kanske vara ännu mer aktiv både från svensk sida och från EU:s sida för att motverka de kränkningar av mänskliga rättigheter som pågår i Tjetjenien från den ryska militären. Jag tycker att det är olyckligt att man inte gjorde mer än det uttalande som man gjorde från EU:s toppmötes sida.

Anf. 178 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Lika lite som svensk debatt under de dagarna präglades av en diskussion om situationen i Tjetjenien, lika lite präglades naturligtvis mötet i Bryssel av denna, därför att vid det tillfället var det 750 personer som satt med kpistar mot huvudet i en teaterlokal med sprängdeg apterad kring bärande konstruktioner i byggnaden. Det var situationen. Det är klart att i det läget fördes inte en diskussion om utvecklingen i Tjetjenien.

Dessutom har det danska ordförandeskapet sagt, och det kom vi överens om i Sevilla, att vi ska försöka styra våra toppmöten till i förväg bestämda ämnen. Hittills har det varit så på toppmötena att allt möjligt har kommit upp. Punkten övrigt har tenderat att ta över dagordningen.

Nu var det här toppmötet inriktat på två saker: utvidgningen och situationen i Kaliningrad. Bägge dessa uppgifter löstes också under danskt skickligt ordförandeskap.

Anf. 179 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Jag önskar fördjupa frågan om den permanenta presidenten, som statsministern har uttalat sig för. Jag utgår naturligtvis från att vår statsminister gör sitt yttersta för att tillgodose de små ländernas makt, position och möjligheter att göra sig gällande på ett rimligt sätt i unionen. Då tror jag att det är nödvändigt för oss i kammaren att få veta lite grann hur statsministern och hans rådgivare har tänkt när man ska utse en sådan här president.

Hur kommer det att gå till? Är det de vanliga röstetalen och poängen som ska gälla, eller finns det någon real möjlighet för de små länderna att komma till tals och få sin president vald någon gång då och då? Detta är ganska fundamentalt. Jag tror att ni har funderat på det. Det skulle vara värdefullt att få veta hur tankegångarna går.

Anf. 180 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Vi har inte bundit oss, som svar på Holger Gustafssons fråga, för omröstningsreglerna. Men det är klart att åstadkommer vi en ordning som är av det slaget att de stora staterna alltid kan lägga beslag på den posten har vi ju inte gjort något framsteg. Vår avsikt är att hantera en situation där vi inte kan fortsätta med ett roterande ordförandeskap, därför att 25 stater blir en omöjlig konstruktion i det sammanhanget. Att hitta ett sätt att ändå leda Europeiska rådet som förenar kravet på att alla stater kan inneha ordförandeposten och samtidigt detta att vi behöver tala med mer samordnad stämma, framför allt i utrikespolitiken världen över, från EU:s sida är de två saker som vi ska försöka jämkas ihop.

Vi talar ju också om en vice ordförande, och vi talar om en trojka som mycket väl kan förnyas successivt och som kan leda de nio minister-råden. På så sätt skulle vi få en trojka som leder de nio ministerråden och ha en vald ordförande som kanske under en treårs- eller femårsperiod företräder unionen utåt och sedan inte kan väljas om.

När det gäller valsättet, låt oss vänta lite med det. Jag ser framför mig, naturligtvis, både små och stora staters företrädare som möjliga, som valbara. Och jag förutsätter att den som ska leda detta europeiska råd i framtiden själv har varit eller är medlem av rådet.

Anf. 181 LARS OHLY (v):

Herr talman! Om toppmötet och processen hittills har varit en framgång för en rättvis och icke-diskriminerande utvidgning eller inte beror lite grann på vilket perspektiv man har. Ifall man har perspektivet att det kunde ha gått värre är det klart som sjutton att det varit en framgång. Men om man i stället återgår till det som var utgångspunkterna, nämligen att vi inte skulle ha några diskriminerande regler för kandidatländerna, måste man när man skärskådar resultatet ändå inse att det förekommer diskriminering genom de anslutningsfördrag som nu presenteras.

Det förekommer diskriminering genom övergångsregler om personers fria rörlighet. Det förekommer diskriminering genom övergångsregler om jordbruks- och regionalstöd. Det förekommer en diskriminerande

röstfördelning och representation genom Nicefördraget, framför allt av Ungern och Tjeckien. Det förekommer också ett påtvingat EMU-medlemskap som Sverige ensidigt har tagit sig rätten att självt avgöra men som kandidatländerna inte får någon möjlighet att avgöra i särskild ordning.

Därför kan man ifrågasätta om vi ska vara så oerhört positiva. Det finns väl ändå anledning att påminna om att Sveriges utgångspunkt var att kandidatländerna skulle erbjudas rättvisa och icke-diskriminerande villkor från första dagen.

Anf. 182 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Övergångsregler har gällt vid samtliga utvidgningar av unionen. Det är ingenting nytt. Det hade vi, det hade Spanien, Portugal och Grekland på sin tid och det har också andra haft före dem. Det är normalt.

Vad vi nu gör är den största utvidgningen av unionen någonsin, dessutom den mest komplicerade. In i unionen kommer ju länder som har en ekonomisk utveckling, en produktion som per capita kanske ligger på en tiondel och knappt det jämfört med de mest utvecklade länderna i unionen. Detta ska smältas ihop. Det är klart att det kommer att bli störningar och svårigheter, och det är klart att det kommer att finnas politiska spänningar. Viljan finns att det här ska gå bra och att det ska vara lätt.

För att inte hamna i läget att det blir låsningar har vi under svenskt ordförandeskap förhandlat fram en övergångslösning för Österrike och Tyskland gentemot till exempel Polen och Slovakien vad gäller exempelvis arbetskraftens rörlighet. Jag tycker inte att det är konstigt. Polackerna var rädda för att tyskarna skulle köpa all deras egendom, och de ville ha skydd mot detta. Det är ingen diskriminering av tyskarna. Det är tvärtom ett sätt att hantera en process där man växer ihop utan att skapa politiska spänningar.

Vi hade samma skydd för arbetskraftens rörlighet när Spanien kom in. Fransmännen var oerhört ängsliga för att Frankrike skulle översvämmas av billig spansk arbetskraft och begärde den här typen av skyddsklausul. Den utnyttjades aldrig, därför att när väl spanjorerna såg att det vände i deras eget land, att det fanns en framtid för dem själva och deras barn, då blev de kvar hemma. På samma sätt kommer det att gå i Polen, och på samma sätt kommer det att gå i Baltikum. Därför tror jag inte att det här blir ett reellt problem.

Det kunde ha varit värre – ja, det kunde till och med ha varit så, Lars Ohly, att järnridån hade varit kvar. Den har lyckligtvis fallit.

Anf. 183 LARS OHLY (v):

Herr talman! Det låter på statsministern som om resultatet var Sveriges ståndpunkt, som om den uppnådda kompromissen var exakt det som Sverige krävde från första dagen. Men det är ju inte sant. Vi har suttit i överläggningar med statsministern i EU-nämnden och fått helt andra signaler om att Sverige har motsatt sig övergångsregler vad gäller fri rörlighet, att Sverige har motsatt sig att kandidatländerna inte skulle få tillgång till ett rättvist regionalstöd och jordbruksstöd från första dagen.

Dessutom är de diskriminerande röstfördelningsprinciperna i Nicefördraget inga övergångsregler. Det är någonting som de ansökarländer

Prot. 2002/03:13
7 november

*Information
från regeringen*

som kommer in i EU kommer att få leva med. Till detta kommer att man har haft en förhandlingssituation där man till och med har utpressat en del kandidatländer genom att göra säröverenskommelser som man sedan har ställt vissa kandidatländer inför som ett komplett faktum.

Det här är inte ett enbart positivt resultat. Det har inte gått så bra som det borde ha gjort.

Anf. 184 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Vi får väl lyssna på kandidatländerna och deras befolkningar. De ska ju folkomrösta. Det är också någonting som i ett 20-årigt perspektiv är nästan hisnande.

Tänk, Lars Ohly, Lars Ohly som har så mycket omsorg om just dessa länder och deras befolkningar, vilken fantastisk utveckling att de nu får folkomrösta om att vara med i den union som i praktiken har sprungit fram ur samma andra världskrig som har uppdelat i öst och väst! En kraftfull Marshallhjälp, ett OECD och andra arrangemang har gjort att vi har befast både välstånd och demokrati. Nu får man folkomrösta om att vara med i den gemenskapen. Jag tror att man säger ja. Man kanske hade kunnat få mer i förhandlingarna – precis som vi kunde ha fått mer i våra förhandlingar. Så är det ju i en förhandling. Man har positioner, och man försöker driva dem. Sedan når man ett resultat, en kompromiss. Jag tycker att det här är en acceptabel kompromiss, en bra kompromiss. Självklart hade man kunnat komma längre, men jämfört med hur det var och hur det kunde ha gått, som Lars Ohly så träffande uttryckte det, är det inget dåligt resultat.

Anf. 185 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Först vill jag bara säga att jag tycker att det är mycket glädjande att man har kommit långt i fråga om utvidgningen. Jag tror att det är viktigt ur svensk synvinkel, och ur våra att grannländers synvinkel, både ur ekonomisk, miljömässig och säkerhetspolitisk synvinkel. Jag har stor förståelse för att det kan bli övergångsregler i och med att det måste vara pragmatiska lösningar om man ska nå stora majoriteter och den konsensusstämmning som hela EU är uppbyggt kring.

Det jag däremot är lite orolig för är frysningen av jordbruksstödet. Jag är starkt för frysningen. Men det gäller inte bara att frysa stödet till jordbruket. Det gäller att se till att vi får en utveckling inom jordbrukssektorn som gör att vi inte får magrare, eller fattigare, bönder. Vi måste också få en strukturförändring inom jordbruket som gör att vi blir både miljömässigt och ekonomiskt effektivare. Därmed får vi en omvandling och upprepar inte de processer vi har haft, en långsam omvandling av stål- och varvsindustri som krävt stora sociala offer samtidigt som den har kostat stora pengar och lett till ett *standstill* alltför länge. Det gäller att man kombinerar frysningen med den här dynamiken, den här strukturomvandlingen.

Anf. 186 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag delar helt den uppfattningen. Det här har naturligtvis varit ett av motiven till att vi har varit kritiska till att direktstödet ska fasas in i de nya medlemsländerna. Nu får vi den kompromiss vi får, där vi får ett tak på det och successivt får en real sänkning. Men det finns en

risk för att en kraftigt föråldrad jordbrukssektor i vissa av kandidatländerna plötsligt kommer att bli den mest lönsamma delen av deras ekonomi. Det är inget incitament för en förändring. Det är klart att det finns ett problem där. Det är vi medvetna om. Problemet uppstår när man ska ha samma regelverk för exempelvis bönder i Polen som för bönder i Frankrike. Reformarbetet under nästa mandatperiod, 2007–2013, måste naturligtvis vara inriktat på att hantera detta problem.

Prot. 2002/03:13
7 november

*Information
från regeringen*

Anf. 187 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att vi måste ha ett reformarbete, och det måste gå relativt fort med tanke på att jordbrukssektorn är en ganska trögrörlig sektor. Inte minst är det många människor som har livslånga insatser i det. Därför måste vi komma i gång på ett mycket tidigt stadium. Det är naturligtvis oroande att vi gör frysningen men inte riktigt kommer i gång med processen och strukturomvandlingen. Strukturomvandlingen gäller inte bara storlek på jordbruk utan också att man både ska bli miljöeffektiv och ekonomisk så att man kan behålla en rimlig levnadsstandard för dem som långsiktigt ska leva i denna näring.

Anf. 188 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag har ingen annan mening. Möjligen blir det så att framgången med att utveckla övriga delar av ekonomin i dessa länder kommer att vara det som blir drivkraften för en omstrukturering av jordbruket. Misslyckas vi där, så att vi får ett stillestånd, kommer jordbruket naturligtvis inte att genomgå en reformering.

Den halvtidsöversyn som EU nu gör av jordbrukspolitiken är därför ohyggligt viktig. Men jag är inte naiv. Det finns starka *gatekeepers*, det finns starka grindvakter inom befintlig union som inte vill ha så stora förändringar. Den här kompromissen fick vi, och den tycker jag att vi kan starta med.

Anf. 189 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Jag tycker att det finns två väldigt glädjande saker att tala om i dag. Den första är naturligtvis att den här historiska utvidgningen nu går in i sin slutfas. Det är ju den största händelsen i det europeiska samarbetet sedan kol- och stålunionen och hela samarbetet började för 50 år sedan. Det är större än EMU och större än inre marknaden. Det är naturligtvis en historisk process som vi nu ser, och det var ju en lättnad att det gick så relativt smärtfritt, åtminstone utåt sett.

Det andra som jag tycker var väldigt glädjande var det meningsutbyte som statsministern hade med Lars Ohly. För första gången kände jag att statsministern var en engagerad europé. Vi har väntat länge på att statsministern, på att de socialdemokratiska statsministrarna, ska visa den egenskapen. Det tycker jag var väldigt roligt.

Om jag går över till jordbruket, som var min specifika fråga, är det klart att om man är nöjd eller inte nöjd beror lite på var man lägger ribban. Det hade blivit sämre om man bara hade fortsatt som tidigare – ja, men det var ju aldrig aktuellt. Så det tycker jag var en dålig jämförelsenorm.

Kärnfrågan är nu ändå: Är vi inspärade med den här jordbrukspolitiken eller kan den, som statsministern sade, ytterligare reformeras? De

nya länderna kommer in. De har naturligtvis rösträtt. De är inte diskriminerade i den politiska processen. De kommer naturligtvis att rösta – eller åtminstone sannolikt – för jordbruksstöd till den egna landsbygdsbefolkningen.

Då är min fråga byggd på att statsministern talar om jordbrukspolitik lite passivt. Det beror på vad som händer med den, ungefär som att den är styrd av andra makter. Men vad tar statsministern och hans regering för initiativ? Jag menar inte beträffande direktstödet, för det är redan avklarat, utan beträffande andra marknadsregleringar: mjölkkvoter, gränsskydd, att omvandla stöd till jordbruksproduktion till stöd till människor på landsbygden. Vad tänker Sverige ta för initiativ för att genomföra en förändring av jordbrukspolitiken på andra områden under den period som vi nu har framför oss fram till 2013?

Anf. 190 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! De initiativen är redan presenterade. Vi vill ju flytta över mer och mer till landsbygdsutveckling. Det är naturligtvis så att i den utsträckning som direktstöden fasas ut finns det anledning att fundera över hur en europeisk levande landsbygd ska se ut och hur en småskalig företagsamhet ska utvecklas som inte bygger på direktstöd. Det är en sådan sak.

Det jag sade som kanske verkade passivt i svaret till Per Westerberg var en ganska enkel insikt, nämligen att ju starkare förändringstrycket blir i hela ekonomin desto starkare kommer lockelsen att vara att söka sig bort ifrån en jordbrukssektor som är överbefolkad vad gäller personal. Det är ändå så att det i vissa länder fortfarande är 20–25 % av arbetskraften som finns i jordbrukssektorn. Det gäller ju vad som kommer att hända när ekonomierna successivt moderniseras. I moderniseringen av ekonomin är den starkaste kraften att man får komma in på den inre marknaden och får tillgång till jättelika marknader.

Det andra som kommer att driva på en jordbrukspolitisk förändring är naturligtvis detta att vi har ett internationellt tryck. Vi är frihandlare. Frihandeln kräver att vi avvecklar våra regleringar. Frihandeln kräver att vi öppnar upp våra marknader. Det kommer att ske i Doharundans spår. Om det sker före 2006 eller efter återstår att se, men besluten kommer att drivas under den här perioden.

Sedan känner jag mig oerhört tacksam för att ha fått godkänt som europé av Carl B Hamilton. Jag tycker att vi ska vara så generösa att vi där också inkluderar Lars Ohly, som är en fin person.

Anf. 191 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Det sista är kanske att tänja på min generositet, men jag ska fundera på frågan. Jag har inget emot Lars Ohly personligen, ska jag säga.

Nåväl, det är klart att man kan luta sig mot urbaniseringen och säga att den kanske löser en del av problemet. Det jag var ute efter är egentligen att starta från insikten att Sverige bland de europeiska länderna är ett av de länder som har relativt begränsade egenintressen i jordbrukssektorn. Jag vet att det är många här som kommer från jordbruksutskottet som kanske har en motsatt uppfattning. I jämförelse med andra länder är det trots allt så. Sverige har alltså större möjligheter än andra länder att

via opinionsbildning, inte nödvändigtvis bara vid möten, faktiskt argumentera och initiera studier och opinionsbildning. ESO-verksamhet kanske inte är statsministerns bästa gren, men den typen av studier kan vara bra för att via opinionsbildning och ökade insikter ändra det intellektuella klimatet.

Prot. 2002/03:13
7 november

*Information
från regeringen*

Anf. 192 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! När det gäller att ändra det intellektuella klimatet tror jag inte att jag är riktigt vuxen den uppgiften, i alla fall inte på europeisk nivå. Där får vi luta oss mot goda råd från Carl B Hamilton.

Anf. 193 KARIN GRANBOM (fp):

Herr talman! Jag har en fråga till statsministern angående den överenskommelse som EU:s medlemsstater har träffat med kandidatländerna om inskränkningar i den fria rörligheten för de nya EU-medborgarna.

Under valrörelsen var det oklart var Socialdemokraterna stod i frågan om fri arbetskraftsinvandring. Vid upprepade tillfällen uppfattade jag att Socialdemokraterna tog avstånd från arbetskraftsinvandring. Helt klart var att LO tryckte på *mot* en fri arbetskraftsinvandring. När kandidatländerna blir medlemsländer är det troligt att nya EU-medborgare kommer att söka arbete i Sverige.

Min fråga till statsministern är: Avser statsministern att medborgare från de nuvarande kandidatländerna från början av sina länders EU-medlemskap ska få möjlighet att söka arbete på samma sätt som arbetstagare från de nuvarande medlemsstaterna?

Anf. 194 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Svaret på den frågan är ja. På den punkten har det inte rått någon tvekan.

Vad vi däremot sade i valrörelsen, och vad jag kan säga här i kammaren också, är att om det uppstår störningar till följd av ett sådant arrangemang finns det i det framförhandlade fördraget en möjlighet att införa skyddsklausul och övergångstid. Jag tror inte att det blir några sådana störningar.

Jag tror att vi kommer att uppleva precis detsamma som spanjorer och fransmän upplevde i samband med utvidgningen i deras del av Europa. Människor flyttar inte från sitt eget land om de tror på framtiden. Om de ser att de får det bättre och att framför allt barnen får det bättre blir det mycket små strömningar och små rörelser. Jag tror alltså inte på den typen av störningar, men skulle de inträffa har vi en säkerhetsventil.

I valrörelsen förekom det idéer från borgerliga riksdagsledamöter om att öppna för en fri arbetskraftsinvandring. Man talade om att miljoner människor skulle komma till Sverige inom en period på 15–20 år. Detta kombinerades med idéer om att man skulle avveckla delar av arbetsrätten och anställningsskyddet. I det sammanhanget sade vi att vi inte var intresserade av det.

Vi har just nu en situation i Sverige med många arbetslösa invandrare. Låt oss klara av det först. När utvidgningen kommer är jag säker på att det inte alls kommer att innebära problem för oss.

Anf. 195 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Herr talman! Först vill jag vända mig till kammarens ledamöter. Jag kan försäkra er om att om vi inte hade haft en infasning av kandidatländerna hade det kunnat ta en ände med förskräckelse, inte minst för kandidatländerna själva. Detta säger jag efter ett besök i Ungern i fjol inför ett yttrande för regionkommittén, som behandlade just den här frågan. Därvidlag är vi helt överens.

Så till statsministerns och inte minst regeringens roll i detta. Jag tar min utgångspunkt i att Sverige är ett litet land. Vi är nettobetalarare. Vi har diskuterat den gemensamma jordbrukspolitiken och bekymren som hänger samman med den.

Det är inte obekant att Fischler vill använda *midterm review* till en reformövergripande förändring av jordbrukspolitiken. Åtminstone min personliga uppfattning är att Frankrikes minst sagt emfatiska arbete för att förhindra detta har gjort att Sverige inte har haft möjlighet att nå någon större framgång när det gäller att förändra jordbrukspolitiken. Det innebär vad jag förstår att några större förändringar före 2007 knappast är möjliga.

Min fråga till statsministern är: Är det regeringens avsikt att kraftfullt verka för att vi efter 2007 kan fasa ut stödet till de konkurrenskraftiga jordbruken? Jag menar de jämbördigt konkurrenskraftiga jordbruken i Europa. Det är på sikt knappast rimligt att vi ska betala livsmedel via skattsedeln.

Anf. 196 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Det sista håller jag med om. Det är i butiken vi ska betala våra livsmedel. Det är min uppfattning också. Därför bör den här typen av subsidier och subventioner fasas ut.

Jag tror att vi kommer att få en pågående jordbrukspolitisk debatt under perioden fram till 2006. Jag tror att Doharundan driver fram en reform. Jag vet att Fischler, kommissionären, vill ha en reform, och jag, precis som andra, känner till att flera länder är skeptiska av inte minst inrikespolitiska skäl.

Så ser det ut. Men det är klart att beslutet att taket ligger fast och urholkas under kommande period då man under taket ska fasa in tio nya medlemsländers stöd – och det ska fasas in från en nivå som vid periodens utgång är på 35 % av fullt direktstöd och höjas till 100 % – kommer att driva fram en reformering av direktstödet. Det är nödvändigt. Det kommer inte att gå att bara, så att säga, skala ned det, utan man blir tvungen att välja att skära bort sektorer och så vidare. Det blir en väldigt stark reformkraft, men jag tror inte att vi kommer att se något av det hela på åkrar och i ladugårdar förrän 2007–2008. Så tror jag att det blir.

Anf. 197 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Herr talman! Tack för svaret. Det är spännande att höra att vi har samma mål på lång sikt.

Jag påstår dock att det trots allt är ganska bråttom. Det är snart 2003. Detta måste i princip vara färdigt i början av 2006. Tiden är knapp. Har statsministern ambitionen att snabba på diskussionen här hemma så att vi kan föra ut den svenska linjen tydligare och hårdare?

Anf. 198 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag tror inte att det råder någon tveksamhet om vår linje. Nu gäller det att hitta ett sätt att bygga allianser inom EU för att få genomslag för den. Det vore lätt att inta en extremposition. Med dessa uppfattningar ligger vi väldigt nära en extremposition i EU, och det är lätt att bli totalt isolerad och totalt utan inflytande.

Det är det svåra, men det roliga med EU-arbetet är samtidigt att det går att påverka. Men man får inte alltid allt man vill ha. Man får söka sig fram till maximalt bästa kompromiss. Det är det vi diskuterar här.

År 2006 är inte nära i tiden. 2006 är långt, långt bort. Det är en hel mandatperiod för denna nyvalda kammare. Det är oceaner av tid, särskilt för människor som besitter så stora kunskaper och så stark vilja som frågeställaren.

Anf. 199 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag måste säga att jag gläder mig mycket åt att höra statsministern säga att Turkiet inte i dag lever upp till de politiska krav som ställs för att vara medlem i den europeiska unionen.

Men jag blir bekymrad när jag läser i den text som kommer från toppmötet. Där säger man att man välkomnar de omfattande åtgärder som Turkiet har vidtagit. Jag anser inte att de åtgärder som Turkiet vidtog i somras var vare sig omfattande eller tillräckliga utan mest kosmetiska.

Därför har jag en väldigt konkret fråga: Tänker man från EU:s sida anmoda Turkiet att vidta vissa åtgärder och reformer, eller tänker man bara, som det står i papperet, uppmuntra det? Vi vill nämligen inte se en europeisk medlemsstat där människor mördas och förföljs och där till exempel det kurdiska språket inte är tillåtet att tala i en valrörelse.

Anf. 200 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag har ingen annan mening än Lotta N Hedström. Sedan kan man diskutera vad som är stora och små framsteg. Men jag delar den kritik som riktas.

Nu är man på väg att få en ny regering i Turkiet. AKP segrade i valet. Det är ett parti i kraftig opposition till den tidigare regimen. Om jag inte missminner mig har man dessutom ett andra parti i parlamentet som är ett socialdemokratiskt parti. Det är de två partier som finns i det turkiska parlamentet efter valet. Hur de nu ska förvalta detta stora ansvar i en dialog med EU återstår att se. Det vet vi ingenting om.

Partiledaren för det turkiska parti som vann valet fick inte ställa upp i valet. Det säger också någonting om situationen. Han har uttalat sig i dag och har sagt ungefär följande: Skulle vi inte få ett datum för förhandlingsstart i Köpenhamn så kan vi leva med det. Våra relationer med EU är för den skull inte slut.

Det är en väldigt annorlunda signal om man jämför med vad den tidigare regeringen sade, nämligen: Får vi inte ett datum för förhandlingsstart i Köpenhamn är relationerna med EU slut.

Det kanske sker något i Turkiet nu som är hoppfullt och som går åt rätt håll. Låt oss i så fall ta fasta på det därför att det vore en oerhört stor framgång för Europa om Turkiet levde upp till Köpenhamnskriterierna och det blev en förhandlingsstart. Men vi är inte där än.

Anf. 201 LOTTA N HEDSTRÖM (mp):

Herr talman! Jag kan vara enig med statsministern så långt att detta kan innebära en ny politisk situation, ett hopp framför allt naturligtvis för turkarna. Det är väl just i ett sådant läge som det internationella stödet och de internationella påtryckningarna kan vara påkallade.

Jag skulle därför vilja höra lite mer om huruvida det sades någonting om graden av konkretion i de krav, uppmuntringar och anmodanden som EU kommer att ställa på en ny turkisk regering.

Anf. 202 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Jag tror inte att det över huvud taget skulle vara lämpligt att ens försöka precisera ytterligare, utan här finns Köpenhamnskriterierna. De gäller. Dem ska vi inte behöva tolka, utan de är de normala uttrycken för en demokratisk rättsstat. Man ska leva upp till dem innan man börjar förhandla.

Den diskussion som vi hade om Turkiet var under lunchen i anslutning till hur man gör EU:s militära kapacitet operativ med avseende på ett ansvar som vi kan komma att få ta ensamma från Europas sida på Balkan där vi behöver ha ett samarbete från EU:s sida med Nato. Inom Nato har man haft problem att komma överens med Turkiet om dessa frågor. Den diskussionen förde vi. Men det var en helt annan diskussion än detta.

Anf. 203 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Det har varit mycket tal om jordbrukspolitik i dag, vilket gläder mig. Vi har också hört om kompromissen som det första steget. Men siktet borde väl ändå vara inställt inte bara på en gemensam sänkning utan på en gemensam avreglering? Det är driftiga företagare som vi talar om, inte en grupp bidragstagare. Ingen lantbrukare vill vara en Brysselbonde. Man vill utveckla sin verksamhet, producera och sälja bra produkter och få betalt för det. Det gäller också lantbrukare i tredje världen.

Ämnar regeringen driva på denna utveckling, och hur ser statsministern på tredje världens möjligheter att få sälja sina produkter?

Anf. 204 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Den sista delen av frågan är det som ligger i den så kallade Doharundan om frihandelsförhandlingar som inte bara rör jordbruksprodukter utan också en lång rad andra produkter men där EU:s position i frågan om jordbruksprodukter riskerar handelspolitiska lösningar också i andra frågor. Frågan om den europeiska jordbruksregleringen är alltså en större fråga än bara en fråga utifrån det perspektiv som vi har diskuterat i dag.

Där måste vi göra vad vi kan för att komma fram. Då handlar det om att öppna nischer och sektorer så att länder med en sämre ekonomisk utveckling får tillträde till den europeiska marknaden. När det sker försvinner naturligtvis möjligheter för avsättning av sådant som produceras i Europa, och då försvinner troligen också europeiska jordbruksföretag. Jag skulle tro att det blir på det viset.

Som exempel kan jag nämna den gigantiska vinproduktionen i Europa som ju sker med subventioner för själva odlingen. Sedan säljs

också vinet med subventioner på världsmarknaden för att man ska bli av med det. Detta sker så att säga i dubbla led. Vi kunde använda dessa pengar på ett klokare sätt och i stället köpa vårt vin någon annanstans där vin av samma kvalitet produceras men till ett lägre pris. Så är ju en vettig fördelning i världshandeln konstruerad.

Jag delar också uppfattningen att ingen företagare vill leva på bidrag. Det är en farlig situation. Villkoren kan förändras över en natt, och så är grunden för företaget borta. Så det är klart att vi ska komma så nära en marknadslösning som möjligt. Jag tror inte att vi kommer att komma ända fram. Det kommer alltid att finnas en ambition att driva jordbruk exempelvis i norra Finland eller i norra Sverige. Det är inte samma sak som att driva jordbruk på den franska slätten. Det är helt skilda villkor. Hur gör man detta om vi nu har ambitionen att hålla landet och landsbygden levande? Den nya diskussionen kommer säkert inte att handla om direktstöden utan i stället om landsbygdsutveckling.

Anf. 205 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Jag delar statsministerns uppfattning att vi måste satsa på just miljöstöd och inriktade stöd. Det innebär att man får betalt för de tjänster som man utför.

Men då kan jag räkna med att regeringen kommer att driva på denna utveckling för att ge tredje världen möjligheter att lyfta sig ur sin fattigdom.

Anf. 206 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Svaret på den frågan är ja därför att det är en större fråga än bara jordbruk. Det finns ingenting farligare för ett litet exportberoende välfärdsland som Sverige än att marknader stängs för den typ av produkter som vi har. Vi vill ha frihandel på alltfler områden därför att vi då får tävla på lika villkor, och då är vi ganska säkra på att vi kommer att klara oss väl.

Sedan vill vi också ha ett Europa och ett Sverige i framtiden som har en levande landsbygd. Vi vill också i framtidens Sverige kunna se sörmländska ekbackar och det som vårdas av mulen, där blåsipporna växer, där barn och vuxna kan finna rekreation, och där vi kan föra vidare en känsla för natur och naturupplevelser i ett kulturlandskap som är en del av hela vår identitet. Det får vi inte glömma. Det handlar också om detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.08 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna i två minuter.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.10.

Prot. 2002/03:13
7 november

*Information
från regeringen*

Anf. 207 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Det var en fråga som det nästan inte talades någonting om i valrörelsen, nämligen företagandets villkor. Sedan var det en fråga som det talades väldigt mycket om, nämligen fördelning av resurser. De här frågorna hänger intimt samman.

Det handlar om alla kvinnor och män, om ungdomar och invandrare, om alla dem som har en idé och en längtan efter att skapa en egen verksamhet. Det handlar om alla dem som i dag är innovatörer och entreprenörer. Det handlar om människor av kött och blod som i dag driver företag, som vill utveckla en verksamhet och som skapar arbetstillfällen för människor och välfärd till nationen.

Under åtta år har regeringen svikit småföretagarna. Det finns en räkka av löften som uttalats av ministrar och som aldrig har infriats. Man har lovat runt och hållit tunt. Det handlar om utebliven ny och förenklad företagsform, om strängare lagstiftning mot kommunala företag, om sänkt skatt på hushållstjänster, om översyn av arbetsmarknadens lagstiftning, om sänkt bolagsskatt, om avskaffad värnsskatt och så vidare. Av 3:12-reglerna bidde det en tumme. Värre än förut, sade en företagare till mig i dag. Av regelförenklingsarbetet blev resultatet att regelbördan har växt. Göran Perssons löfte 1998 om 100 000 fler företag blev en minskning av antalet företagare med 25 000 under perioden. Vem kan numera förvänta sig något gott av en socialdemokratisk regering om man är företagare?

Herr talman! Det är inte konstigt att nyföretagandet ligger lågt i Sverige i europeisk jämförelse eller att antalet företagare totalt är lågt. Här är ett frostigt, för att inte säga ishavsligt, klimat för företag och företagare.

Regeringen verkar sakna insikt om vad som stimulerar ett sjudande näringsliv. Vi var många som häpnade när Göran Persson var ute och gratulerade Gnosjöföretagen för att de köps upp av utländskt kapital. Statsministern tyckte att det var bra att familjeföretagen i Gnosjö är attraktiva för uppköp. Det är ett hån tycker jag, inte bara som Gnosjöbo, att uttrycka det på ett sådant sätt. Det vittnar om att statsministern har en total okunskap om och oförståelse för situationen. Han har inte förstått att det svenska skattesystemet missgynnar svenskt ägande och svenska investerare. Därtill kommer naturligtvis också en svag krona.

Sedan 1980 har antalet sysselsatta i utlandsägda företag i Sverige ökat från 100 000 till 400 000. Utlandsägandet på börsen var 40 % år 2002. Lars Jonung som är professor i nationalekonomi säger i en artikel att hela den svenska tillverkningsindustrin kan komma att ligga i utländska händer år 2015 om uppköpen av svenskt näringsliv fortsätter som hittills.

Herr talman! Utländska ägare är självfallet välkomna till Sverige, men svenska investerare ska samma möjligheter att lägga bud. Det har de inte i dag. Svenska familjeföretag ska ha en rimlig möjlighet att generationsskifta. Det har de inte i dag. Tiotusentals småföretagare står inför en generationsväxling de närmaste tio åren. Till och med Nutek föreslår snabba förändringar på det här området.

Vi kristdemokrater vill ta bort arvsskatten på det bundna kapitalet för att bolaget ska kunna fortsätta att växa. Det är nämligen viktigt att familjeföretagen, fåmansbolagen, fortsätter att utgöra en stor del av det svenska näringslivet. Fåmansbolagen innebär ofta ett långsiktigt ägande som också överlever en lågkonjunktur och lite sämre vinstmarginal. Fåmansbolagens nära ägande är ofta ett ansvarsfullt ägande. Utvecklingsavdelningens placering är av avgörande betydelse för Sveriges fortsatta utvecklingspotential. Fåmansbolagen är också bärare av ett socialt kitt. De är intresserade av att sponsra den lokala idrottsföreningen till exempel.

Herr talman! Det är alarmerande att statsministern, som får bestämma så mycket, inte förstår. Tilliten är skadad i grunden. En ny regering hade behövs för att ge näringslivet nytt hopp. Kristdemokraterna avser i alla fall att fortsätta att lägga fram en mängd förslag som kan få fler människor att förverkliga den där drömmen om att få starta eget och som kan få de små företagen att växa och bli fler. Vi gör det också därför att vi så väl vet att därifrån utgår också möjligheten till kortare köer i vården och till mer tid för barnen.

Anf. 208 ÅSA TORSTENSSON (c):

Herr talman! Svenska lagar och regler ska gynna företagandet. Ja, herr talman, så formulerade sig Sveriges statsminister Göran Persson i sin regeringsförklaring för en månad sedan. Den här veckan fram till och med lördag sker en uppläsning och genomgång av 20 000 sidor regelverk. Det är regelverk som påverkar företagandet, företagaren och tillväxten i Sverige. Måne det var dessa 20 000 sidor som Göran Persson menade? Dessa regler, som statsministern och den socialdemokratiska regeringen under många års maktinnehav har ansvar för, är till för att gynna företagandet och företagaren i Sverige.

Herr talman! Det är faktiskt samma regering och samma socialdemokrati som säger sig vilja gynna företagandet som också ansvarar för att dessa 20 000 sidor finns. Det är samma statsminister som 2002 säger att svenska lagar och regler ska gynna företagandet. Det är samma statsminister som även i sin regeringsförklaring 2001 sade att småföretagandet ska stimuleras.

Vad kan vi då konstatera? Jo, att man under ett års arbete i Regeringskansliet förhindrat ett tjugotal nya regler att komma till stånd. Då måste man naturligtvis ställa sig frågan: Finns det inte en högre ambitionsnivå när det gäller att stimulera småföretagandet?

Herr talman! Centerpartiet vill bygga samhället underifrån och stärka människors förmåga att råda över sig själva. Vi vill att människor själva ska kunna göra sina egna positiva livsval och få rejäl makt och självbestämmande. Det är på så vis som människor kan växa. Det är genom människors förmåga till egna initiativ, eget ansvar och engagemang i samhället som man också lägger grunden för ett starkt, demokratiskt och solidariskt samhälle.

Herr talman! För att nå dit krävs det kanske också att Tage Danielssons kloka ord genomsyrar samhället och tilltron till att tillväxt kommer till stånd när människors kreativitet och nyskapande stimuleras och uppmuntras. De lyder: För den trötta samhällskroppen vore kanske bästa boten ifall tankarna från toppen kom från roten.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Företagande och
näringslivspolitik

Herr talman! Det är dags att lyssna på företagaren, lyssna på människan bakom idéerna och den som haft modet att starta och driva företag och till och med lyssna till den som trots varningar har vågat överta föräldrarnas livsverk för att driva ett familjeföretag vidare.

Herr talman! Det behövs en ökad tilltro till människors förmåga till delaktighet och medansvar för att skapa tillväxt, resurser och livskraftiga miljöer i hela landet. Därför är det för Centerpartiet också naturligt att införa ett system där alla erhåller en F-skattsedel. För Centerpartiet är detta ett viktigt vägval som visar vilken bärande attityd som ska gälla i samhället. Utmaningen och uppdraget ska vara tydligt för utbildningsväsendet, för det demokratiska arbetet och för var, hur och på vilken nivå beslut ska fattas och för till exempel rättsväsendet för att finna lagar och regler som leder till att det blir ett enkelt och naturligt beslut för människor att utan tvekan och rädsla någon gång under sin livsresa kunna aktivera denna F-skattsedel för att bli egenföretagare.

För att nå dit måste mycket förändras. Det är mycket en attitydfråga och en ideologisk fråga. Det handlar om synen på hur och var tillväxt sker, men också en medvetenhet om att vi som politiker måste ta ansvar för 2000-talets företagarpolitik med en insikt om att vi också måste se vem som är företagare.

Vi måste ta ansvar för att forma ett företagervänligt samhälle som ser att företagaren kan vara såväl man som kvinna. Det kan vara en gammal svensk eller en nyinflyttad i Sverige. Det kan vara en ung eller gammal i ålder. Det kan vara en från Stockholm såväl som från Strömstad.

Herr talman! Samhällets uppgift är att skapa ett samhällsklimat där det är lika naturligt att vara företagare som att vara anställd, lika naturligt att vara kvinnlig företagare som manlig. Då måste naturligtvis regelsystem utformas och attityder förändras så att det fungerar för andra än för män i 55-årsåldern med pengar på banken.

Herr talman! Centerpartiet föreslår ett paket av åtgärder för att stärka kvinnors småföretagande, det vill säga regelförenklingar och skattereformer som ändrar strukturen. Kvinnors företagande behöver extra stöttning i form av resurscentrum, affärsrådgivare och ökad tillgång till riskkapital. Ett rimligt mål borde vara att 50 % av de nystartade företagen ska startas av kvinnor.

För att nå dit krävs att regelförenklingar och regler kring företagandet ses även utifrån ett könsperspektiv. Vi vet att kvinnor som vill starta eget ofta har andra trygghetsbehov för att våga starta eget och för att lämna en anställning. De har ofta andra lånemönster än män.

Därför krävs en ökad kunskap och riktad affärsrådgivning såväl för företagaren som för anställda så att man har lika villkor.

Anf. 209 TALMANNEN:

Från och med nu gäller att den andra repliken, om det blir en sådan, omfattar endast en halv minut. Det blir alltså en minut i första repliken, en halv minut i andra repliken om det blir en sådan.

Anf. 210 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Jag stämmer in i Åsa Torstenssons resonemang om att det är en mängd olika åtgärder som behövs för att företagandet och tillväxten ska kunna växa.

När det gäller information och service har till exempel Företagsguiden invigts, en Internetportal för myndighetsinformation riktad till företagare och blivande företagare. Det tycker jag är bra.

Kvinnligt företagande har faktiskt fördubblats under 1990-talet. I vart femte företag som startas i dag finns invandrarbakgrund. Därför har regeringen föreslagit att man ska utöka anslaget för att främja kvinnors och invandrares företagande med 42 miljoner under åren 2002-2004.

Jag tycker att det är riktigt. Det vore bra om Åsa Torstensson satte sig in i – det kommer hon säkert också att göra – de regler och det som vi kommer att föreslå när det gäller företagande för att på så vis kunna vidareutveckla detta.

Jag hälsar Åsa välkommen i gänget.

Anf. 211 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Herr talman! Tack för det välkommandet. Det är mycket riktigt som Sylvia Lindgren säger att vi har sett ett ökat antal kvinnliga företagare, men på den senaste tiden har nyföretagandet i stort avtagit och det har avtagit mest bland kvinnor.

Jag har egen erfarenhet av att just kvinnors situation och problem när det gäller att starta eget är unik och speciell. Vi ser stora svårigheter för kvinnor att mötas av den kompetens som stimulerar kvinnor att våga ta steget och släppa en anställning. Det krävs åtgärder i rättssystemet. Där har jag inte sett att den socialdemokratiska regeringen har engagerat sig.

Anf. 212 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! Se inte bara problemen, Åsa Torstensson. Se möjligheterna. Hjälp till att uppmuntra kvinnor.

Jag läste ett pressmeddelande i dag från Gotland där kvinnligt företagande ökar rejält. Jättekul, tycker jag. Sådant ska vi uppmärksamma och heja på.

Anf. 213 ÅSA TORSTENSSON (c) replik:

Herr talman! Glada tillrop och mycket prat har vi haft ett antal år, Sylvia Lindgren. Nu är det dags att genomföra konkreta förändringar som hjälper, stimulerar och aktiverar småföretagandet i Sverige.

Glada tillrop kan vi alla komma med, men det är dags för denna riksdag att genomföra en lagstiftning som stimulerar och hjälper småföretagandet så att vi får en rejäl tillväxt i detta land.

Anf. 214 HENRIK VON SYDOW (m):

Herr talman! En del talare har redan berört protesten på Drottninggatan, men jag vill ändå börja mitt anförande där.

På Drottninggatan i korsningen Jakobsgränd står just nu några särskilt företagsamma människor och läser högt ur de regler och förordningar som man har att följa för att starta och driva företag.

De kommer att stå där i en vecka och läsa regelverket, sida upp och sida ner. Efter en vecka har de inte ens läst hälften av de 20 000 sidor med paragrafer som reglerar företagandet. Det nämndes kort tidigare, men förtjänar att nämnas igen.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Företagande och
näringslivspolitik

Protesten på Drottninggatan och aktivisterna där borde ge hela riksdagen en rejäl tankeställare.

På samma sätt borde riksdagens ledamöter få en tankeställare av en dom från Europadomstolen för mänskliga rättigheter.

I slutet av sommaren kom ett utslag där två svenska taxiföretagare tilldömdes höga ersättningar i en tvist med en svensk myndighet, skattemyndigheten. Det var efter ett tillslag mot taxibranschen som myndigheterna ansåg att taxiföretagarna undanhållit skatt och krävde att de med kort varsel skulle betala en kvarts miljon i skattetillägg.

Myndigheterna vägrade att ge anstånd med betalningen, ens tills fallet var avgjort i tingsrätt.

Taxiföretagen som saknade resurser att betala försattes i konkurs.

Herr talman! Europadomstolens dom var hård. Svenskarnas mänskliga rättigheter har satts ur spel. Deras rätt till rättegång har inte tillgodosetts. Den svenska myndigheten har agerat både åklagare och domare.

Det här är ett i raden av exempel som visar att enskilda människor kommer i kläm mellan å ena sidan ett komplext regelverk å andra sidan en bitvis stenhård myndighetsutövning.

Det här är det djupa problemet.

Samtidigt som de växande paragrafverken för småföretagande blir instrument för en alltmer reglerande, utbredande och dikterande statsmakt hotas grundläggande rättsprinciper och rättigheter. De rättsprinciper som ska skydda den enskilda människans möjligheter att av egen kraft förkovra sig, starta, driva och äga ett litet företag spelar alltför klen roll i dag både som riktlinjer för politiska beslut här inne och – inte minst – som ett verkligt skydd för den enskilda människan.

De kanske allra mest bortglömda rättigheterna i sammanhanget, bortglömda men likväl mänskliga rättigheter, är näringsfriheten och äganderätten. Steg för steg urholkas innebörden av de klassiska idéerna och de grundläggande rättigheterna, å ena sidan med en växande byråkrati och myndighetsutövning som i praktiken hotar både rättssäkerhet och näringsfrihet, å andra sidan med skatter som urholkar den enskilda människans möjligheter till ägande.

Den här utvecklingen kan och ska brytas, för näringsfrihet och äganderätt ska vara rättigheter som spelar roll. Ytterst är det de rättigheterna som givit uppfinningsrika och företagsamma svenskar möjlighet att göra verklighet av sina idéer och därmed tillsammans med andra bygga upp vårt välstånd de senaste 100 åren.

Men framför allt: I dag, i vårt samhälle, är det ju de rättigheterna som ska garantera den enskilda människans möjlighet att med egen kraft och företagsamhet bygga sig en bättre tillvaro till gagn också för andra. Det handlar om frihet, om makt och möjligheter, om respekt för vilka vi är och respekt för vad vi skapar. Ägande och näringsfrihet är de reella verktygen för den enskilde att ta sig upp ur fattigdom, vanmakt och beroende av en överhet.

Betydelsen av de rättigheterna blir kanske som allra mest konkret och mest levande om vi ser till samhällets nykomlingar, där företagande, ägande och rätten till frukten av sitt arbete borde vara den stora möjligheten att ta sig ut ur vanmakt och beroende.

Eller för att ta ett annat exempel: Detta gäller också för unga människor, som genom företagande och ägande får chansen att förverkliga sig själva, finna idéer och därigenom odla sin livsstil.

Det finns förstås ett djupt humanistiskt anslag i rättigheterna. De är just mänskliga rättigheter. Utmaningen för riksdagen är att rättsstatens principer och de mänskliga rättigheterna måste bli mer än bara förnämliga fraser. De måste ges en verklig innebörd för alla människor i vårt land.

Riksdagen måste – och tänk nu tillbaka på företagarpromotören på Drottninggatan – bli mycket noggrannare med att sätta tydliga gränser i den egna maktutövningen och med att sätta gränser för statens maktutövning. Å andra sidan – det är andra sidan av samma mynt – måste den på allvar också uppgradera respekten för mänskliga rättigheter, också näringsfrihet och äganderätt.

Anf. 215 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Herr talman! En mycket kort fråga. Här berördes taxibranschen. Tycker Henrik von Sydow att avregleringen av taximarknaden var bra?

Anf. 216 HENRIK VON SYDOW (m) replik:

Herr talman! Jag är generellt sett för avregleringar, men det som är poängen och den djupa innebörden i det här är att oavsett vilken bransch som man verkar i och oavsett om den är avreglerad eller reglerad, måste grundläggande mänskliga rättigheter gälla också i kontakten med myndigheter, även skattemyndigheter.

Anf. 217 HANS BACKMAN (fp):

Herr talman! Som några gånger har sagts här behöver vi om Sveriges framtid som välfärdsnation ska säkras, fler små och medelstora företag som växer. Det ger helt enkelt flera jobb. Det har dock som jag tycker i Sverige skett för lite för att förbättra villkoren för företagen. Det finns därför i Sverige en tendens att mindre företag medvetet avstår från att expandera. Många företagare upplever att fler anställda och större produktion kan skapa problem, till exempel i form av ökade krav på rapportering till myndigheter av olika slag.

I en debattartikel i Gefle Dagblad, en tidning i mitt hemlän, skriver nyligen Thomas Wanke, regionchef för Företagarna i Gävleborg, att den administrativa börda som staten lägger på företagen måste bli lättare. Han har noterat att det enligt Näringslivets nämnd för regelgranskning i dag finns cirka 10 000 lagar, förordningar och föreskrifter som rör företag.

Wanke redogör i sin artikel för att Sifo har låtit intervjua 4 500 företag om det statliga regelverket. Enligt undersökningen ägnar småföretagarna i genomsnitt 2 ½ timme per vecka till att fylla i blanketter till olika myndigheter. Det innebär att sammanlagt nästan 25 miljoner timmar per år läggs ned på att fylla i blanketter i dessa företag. Det motsvarar drygt 13 000 heltidsjobb. Dessa arbetsinsatser skulle förstås komma företagen mycket bättre till nytta om de kunde ägna dem åt sin kärnverksamhet. Med mindre regler och mindre krångel skulle helt enkelt svensk tillväxt få en skjuts framåt.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Företagande och
näringslivspolitik

Om det är för krångligt att starta företag blir det ju färre företag. Är byråkratin för omfattande och regelverket för krångligt växer inte småföretagen i den utsträckning som är önskvärd. I Holland har parlamentet därför beslutat att företagens kostnader för att hantera regelverket ska minska med 25 %. Ett sådant arbete måste också påbörjas i Sverige.

Folkpartiet anser därför att under den kommande mandatperioden ska hela det regelverk som berör företagande gås igenom, så att alla onödiga och krångliga regler kan tas bort. Målet borde vara att företagarnas kostnader för administration ska minska med minst en fjärdedel.

Som här har sagts startas inga företag utan att det bakom finns en eller flera personer med en idé och med entusiasm. I Sverige dämpas entusiasmen ofta av att man måste starta sin företagarkarriär med att kontakta en massa myndigheter. Mängder av blanketter ska beställas och fyllas i. Man får som företagare också ofta ringa tillbaka till myndigheterna – på rätt telefontid – och försöka hitta en person som kan förtydliga blanketterna.

Sedan kan man få vänta på besked i månader. Det säger sig självt att entusiasmen då riskerar att dämpas. Jag och Folkpartiet tycker därför att det ska sättas upp en bestämd tid inom vilken myndigheterna måste ha svarat eller handlagt ett ärende.

En annan omständighet i företagens verklighet är att många små och medelstora företag har relativt låg lönsamhet. De har behov av mer riskkapital för att stärka sin soliditet, för annars kan de inte ta risker, investera och växa. Om det egna kapitalet ökas brukar också låneutrymmet öka med ett fyra gånger så stort belopp.

Frågan om riskkapital till såväl nya som äldre företag är mycket viktig. Banker och andra institutioner borde vara angelägna om en nära lokal kontakt med företagare. Samtidigt är det också önskvärt att människors sparande på olika sätt kan bidra till riskkapitalförsörjningen i näringslivet. Det vore på många sätt positivt om fler svenskar vore aktieägare i företag som finns och verkar inom landet, gärna på sina egna hemorter.

Jag tycker därför att dubbelbeskattningen på aktier måste avskaffas. Det är en av de viktigaste åtgärderna för att långsiktigt förbättra tillgången på riskvilligt kapital för småföretagen.

Jag tycker också att nystartade småföretag borde kunna få uppskov med bolagsskatten i fem år så länge pengarna inte tas ut ur företaget. Detta underlättar för företagen att växa med hjälp av eget kapital, vilket de flesta småföretagare önskar. En helt dominerande andel av småföretagarna anser att bolagets egna vinstmedel är den viktigaste finansieringskällan, före både banklån och leveranskrediter.

I högtidstalen brukar vårt lands företagare kallas hjältar. Jag tycker att det nu är hög tid att företagen där ute i verkligheten börjar bemötas som de hjältar de verkligen är. För om vi inte förbättrar företagets villkor kommer inte våra andra hjältar, de som jobbar inom barnomsorgen, skolan, sjukvården och äldreomsorgen, att få tillräckligt med resurser för att kunna utföra sina uppgifter under drägliga arbetsvillkor. Det är väl en del av problemet med de stora sjukskrivningstalen inom exempelvis offentlig sektor. Så här kan vi inte ha det! En välfärdsnation som Sverige behöver förstås både företagare och vårdpersonal.

Jag läste häromdagen följande mening, som jag vill citera: ”Om Sverige hade behandlat sina 1800-talets entreprenörer på samma sätt som 2000-talets, så hade vi idag inte haft någon välfärd att oroa oss för.”

Så kan vi inte fortsätta i det nya årtusendet. Vi måste inse att om vi ska kunna skapa rimliga villkor för dem som jobbar inom offentlig sektor måste vi ha tillväxt. Det är bara så vi i framtiden kan erbjuda en framtida bra barnomsorg och skola och en god vård till våra äldre.

Anf. 218 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Jag håller med Hans Backman i mycket av hans synpunkter, och det är ganska klart att vi måste försöka minska antalet regler och så vidare så långt det bara är möjligt. Men ibland blir jag ändå lite frågande. Hans Backman räknar upp att företagarna varje morgon måste gå igenom 10 000 regler i huvudet innan de börjar jobba.

Jag tror inte att det är på det sättet. Dessutom skulle jag ändå, bara för säkerhets skull, vilja fråga Hans Backman: Det måste väl ändå vara lite svårare och lite mer jobb att vara egen företagare än att vara anställd? Håller du med om detta?

Anf. 219 HANS BACKMAN (fp) replik:

Herr talman! Det är så klart en tuff uppgift att jobba med eget företag, men problemet är väl att det finns för mycket regler. Talet om 10 000 lagar och regler varje dag är kanske överdrivet, men som sagt: två och en halv timmar i veckan är för mycket. Man borde förenkla och minska antalet regler. Det är detta som är det stora problemet. De företagare jag har träffat säger att regelverket är för krångligt och att det finns för mycket blanketter.

Det finns ju exempel på personer som blivit dragna inför rätta och fått erlagga vite för ganska små förseelser. Jag läste om en firma med rum- och frukostverksamhet i Uppsala. Man kom för sent med en anmälan till Miljö- och hälsoskyddsnämnden. Då ansåg kommunen inte att något miljöfarligt hade inträffat, och alla nämndens politiker tyckte visserligen också att det var orimligt att bötfälla företaget, men likafullt påfördes det en miljöstraffsavgift på 10 000 kr, ungefär 15 % av bolagets årsomsättning.

Attityden och reglerna gör att företagarna på något vis känner sig illa utsatta, och det är inte bra.

Anf. 220 LENNART BEIJER (v) replik:

Herr talman! Det är riktigt att många företagare naturligtvis känner att situationen är svår och att det är mycket regler man ska följa.

Men faktum är att om man försöker spåra detta och åker runt bland företag, små och medelstora, och vid varje tillfälle är väldigt noga med att försöka få fram vad det är som är det svåraste med att vara företagare och vilket som är det största problemet, så visar det sig gång på gång att i dag tycker småföretagarna att det stora problemet är sjuklönen. Man pratar nästan aldrig om att det är för många andra regler som man måste följa.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Företagande och
näringslivspolitik*

Anf. 221 HANS BACKMAN (fp) replik:

Herr talman! Det kan nog vara så att sjuklönen också är ett problem, och det stämmer ju, men jag tror nog att det är en kombination. Det finns både krångliga regler och för mycket regler. Det räcker med att säga att 13 000 heltidsjobb per år motsvarar regelarbetet, och det är alldeles för mycket. Det är onödigt arbete helt enkelt.

Men Lennart Beijer har rätt i att sjukskrivningskostnaderna också är ett problem, och det är ju en sak som hela samhället lider av i nuläget.

Anf. 222 CLAES VÄSTERTEG (c):

Herr talman! Under gårdagen publicerades Småföretagarbarometern. Av den framgår att Sveriges småföretagare har en alltmer pessimistisk syn på konjunkturutvecklingen. Allt färre företag tror på ökad tillväxt och att de ska anställa fler. Samtidigt är det fler företag som tror på en sämre lönsamhet de närmsta åren. Småföretagarbarometern är bara en i raden av negativa konjunkturprognoser den senaste tiden.

För mig är det självklart att Sverige behöver en ökad tillväxt. Vi behöver en ökad tillväxt för att vi ska kunna garantera en väl utbyggd välfärd, för att det ska finnas resurser till en bra skola, vård och omsorg. Därför är det minst sagt oroväckande när regeringens budgetproposition framför allt är inriktad på hur vi ska fördela pengar och inte på hur förutsättningar skapas för att vi ska få mer pengar, alltså hur vi får en ökad tillväxt.

Att propositionen ser ut som den gör är väl i och för sig inte så förvånande. Gång på gång har Socialdemokraterna skickat ut signaler som tyder på att man tror att tillväxt kommenderas fram uppifrån. För Centerpartiet är det självklart att tillväxt bara kan skapas om den kommer underifrån.

Vi ska inte tro att den företaganda som finns på ställen som Tranemo, Gnosjöregionen och i norra Italien har växt fram genom centrala beslut och kommenderingar. Nej, den har växt fram genom den kraft och entreprenörsanda som finns hos människorna i de här regionerna. Runtom i Sverige finns den här kraften och entreprenörsandan, och den bara väntar på att släppas fram. Men tyvärr hämmas den, och även befintliga småföretag, av regeringens oförmåga att skapa lika och rättvisa villkor för Sveriges småföretagare.

Jag har full förståelse för dem som tvekar innan de vågar ta steget fullt ut och bli en företagare. Man lämnar i många fall den trygghet det innebär att vara anställd. Man får sämre ersättning om man är sjuk eller föräldraledig. Man tar en risk både ekonomiskt och personligt. Och det är en herrans massa regler som ska hållas reda på. Det finns en mängd barriärer som man behöver ta sig förbi innan man tar steget och startar ett företag.

Det är i dag inte tillräckligt attraktivt att starta och driva ett företag. För mig är det inte alls förvånande att nyföretagandet i Sverige är nere på den lägsta nivån sedan början av 1990-talet.

Herr talman! Centerpartiet vill att Sverige ska vara ett välfärdsland i världstopp. För att det ska bli möjligt krävs det att vi åstadkommer ett företags- och företagarklimat i världsklass. Det krävs att vi har en samhällsanda där entreprenörer tillåts bli framgångsrika. Tyvärr har både samhällsandan och näringspolitiken hämmat den här utvecklingen. Nä-

ringspolitiken har lett till en företagsstruktur där man värnar de stora företagen och där de mindre har svårt att växa. Våra system och regler har utformats efter de stora företagen. I dag är det så att 99 % av Sveriges företag inom privat sektor har mindre än 50 anställda. Därför är det för mig självklart att det är utifrån dessa företags förutsättningar som regler och system ska utformas.

Centerpartiets politik bygger på ett tydligt underifrånperspektiv. Vi har en mängd förslag och lösningar som skapar förutsättningar för en tillväxt underifrån. Vårt mål är att göra det lättare att starta och driva företag, men det krävs ett antal förändringar för att det här ska bli verklighet. Det krävs att antalet regler minskas med 20 % de närmsta åren. Vi måste också se till att företagaren känner en trygghet i sin vardag. Vi vill därför att företagare ska ha lika villkor som övriga anställda i sjukpenningssystemet, i föräldraförsäkringen och vid en eventuell arbetslöshet.

Samtidigt måste vi också se till så att de företag som vill växa ges den möjligheten. Det finns ett antal modeller som kan prövas för att bredda tillgången på riskkapital för Sveriges befintliga småföretag. Vi kan införa förbättrade regler för periodiseringen av vinsten. Vi kan se till att vi stimulerar regionala entreprenörsfonder. Vi vill införa ett personligt riskkapital, och vi vill införa mikrolån för att underlätta lån till de minsta företagen. Det här är några exempel på vad som är nödvändigt för att fler företag ska startas och för att fler företag ska ha möjlighet att växa.

Samtidigt har också samhället ett ansvar. Vi har ett ansvar att se till att det finns en infrastruktur som gör det möjligt att driva företag. I exempelvis Sjuhäradsbygden finns det ett antal förbättringar som behöver göras. Vi behöver en utbyggnad av vägnätet, till exempel riksvägarna 40 och 41. Men för att tillväxten och livskraften ska frodas även i Sjuhärad är en upprustning av det mindre vägnätet nödvändig. Att företagare tvingas vara beroende av vägar som vid vissa tillfällen under året får en tallrik morgongröt att verka stabil är för mig inte rättvisa och lika villkor.

Herr talman! Centerpartiet driver en politik för ökad tillväxt, en politik som syftar till växtkraft underifrån, från de små och medelstora företagen. Genom vår politik vill vi ge förutsättningar för 300 000 nya jobb i hela Sverige. Det är inget enkelt åtagande, men det är långt ifrån omöjligt, bara viljan finns.

Anf. 223 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m):

Herr talman! Jag beklagar den nonchalans regeringen visar Sveriges riksdag när den allmänpolitiska debatten hålls. Trots att tillväxtfrågorna är de mest avgörande för medborgarnas möjlighet till ett bra liv bemödar sig inte någon från Näringsdepartement om att vara i kammaren. Signalen är tydlig: Socialdemokraterna struntar i näringslivet och dess förutsättningar.

Jag kommer från det småföretagsrika Smålandsstenar i Gislaveds kommun strax intill Gnosjö. Jag representerar i detta anförande Sveriges många tusen småföretagare och lantbrukare som inte själva har möjlighet att vara här i kammaren och föra sin talan.

Jag har under 16 år arbetat som ekonomisk och juridisk rådgivare till lantbrukare och småföretagare. Jag har mött deras vardag på ett mycket påtagligt sätt. Jag ska inte trötta kammarens ledamöter med att ordagrant citera det som de säger. Jag ska försöka att linda in det. Känslorna är

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Företagande och
näringslivspolitik

entydiga: Att inte vara uppskattad, att känna att myndigheterna är en motpart som uteslutande letar efter fel och brister, det ställs omänskliga krav på att papper och pengar måste vara inne exakt på klockslaget, även om inbetalningarna är gjorda i tid, och man ska känna till 20 000 sidor lagar, regler och paragrafer för att inte råka illa ut.

Man har startat företaget eller jordbruket för att man brinner för en idé att producera något och skapa något av egen kraft. Eftersom det finns många föredömen i vår bygd, än så länge, är det något eftersträvarsvårt att "vara sin egen". Man är beredd att offra besparingar, hus, bilar och värdepapper, och man tar stora risker för att starta sitt eget företag. Man är också beredd att arbeta både 60 och 120 timmar i veckan – för en timpenning som skulle få varje fackförening att gå ut i generalstrejk om det gällt deras medlemmar.

Vårt land har byggts upp av våra företrädare med hårt och strävsamt arbete. Det har inte funnits något utrymme för vare sig lättja eller undandragande utan att det direkt har inkräktat på den egna välfärden.

Denna arbetsmoraluppbyggande verklighet har skapat en unik utveckling för Sverige och för de bygder där denna verksamhet finns. Det har dessutom skapat grogrunden för nya företag. Denna drivkraft har skapat mängder av avknoppningar som i sin tur skapat nya avknoppningar. Det finns i våra trakter exempel på att ett enda företag har gett upphov till 40 nya företag.

Herr talman! Småföretag som ägs och drivs av människor som bor på orten, och som deltar i lokalsamhällets utveckling, är en ovärderlig tillgång för Sverige och svenskarna. Där skapas de jobb som i sin tur ger de enskilda individerna lön och det allmänna en för närvarande alldeles för stor andel skatt.

Dessvärre har den tidigare arbetsmoraluppbyggande drivkraften urholkats, och på grund av denna uppluckring har arbetets skörd efter hand reducerats. Det kan också uttryckas så att allt färre ska försörja allt fler. Detta medför att de som arbetar inte vill utveckla verksamheter på samma sätt som tidigare.

Om du vinner en miljon på lotto hyllas du som en hjälte i det här landet. Om du tjänar en miljon betraktas du som utsugare eller arbetskraftsprofitör.

Herr talman! Något allvarligt håller på att hända. Den tidigare så framgångsrika företagsmyllan är inte lika rik på innehåll som förut. Inför valet i höstas gjorde jag ett antal företagsbesök. På ett av de företag som jag besökte kändes det tydligt att kravoket från samhället tyngde. Jag frågade företagaren om han tänkte föreslå sina barn att ta över, eller om han skulle ha startat företaget ifall han hade känt till vad han skulle få gå igenom. Svaret var klockrent: Nej, aldrig. Detta bekymrar mig, herr talman.

Vi måste se till att vi får tillbaka känslan av att det ska löna sig att anstränga sig, och att det ska framstå som både rimligt och möjligt att starta eget i förhållande till att vara anställd.

Mitt förslag är att vi omedelbart borde tillsätta en haveriliknande kommission innan det fordras en haverikommission, och att man senast i mars 2003 borde komma med mängder av förändringsförslag. Simplexgruppen misslyckades som bekant ganska gruvligt. Det handlar om regel-förenklingar, beskattningsfrågor, att öppna upp den offentliga sektorn, att

skapa riskkapital. Det handlar också om attityder, vägar, infrastruktur och bredband.

I mörka stunder får jag ibland en känsla att socialdemokraterna tycker att det är obekvämt med småföretag. Det är enklare och smidigare med storfinansen. Därför är jag inte helt övertygad om att de ens vill underlätta för småföretagandet, vilket bekymrar mig omåttligt.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis säga: Havet försmår inga bäckar hur små de än är – därav dess storhet.

Anf. 224 NYAMKO SABUNI (fp):

Herr talman! Det känns högtidligt att för första gången stå i talarstolen, men samtidigt vemodigt att behöva tala inför mer eller mindre tomma stolar. Som ny riksdagsledamot har i alla fall jag drömmen om att få möjlighet att påverka mina kolleger i kammaren. Men jag förstår nu att det blir svårt eftersom det inte går att påverka människor som inte finns.

Några kommer visserligen via riksdagens protokoll att ta del av de kloka inlägg som gjorts och kommer att göras de närmaste dygnet, och man kan bara hoppas att man då når fram till någon.

Herr talman! Just i detta ögonblick sitter företagarna och läser högt de lagar och regler som de har att rätta sig efter. Enligt deras egen utsago motsvarar den börda som de verkar under på grund av dessa lagar och regler 25 000 jobb. Det handlar om både små och stora företag.

Trots all debatt som förs och all kunskap som finns om vad man behöver och bör göra för att underlätta och stimulera företagande händer inget. Det mest förvånansvärda är ändå det faktum att de partier som är mest måna om att ha en så stor offentlig sektor som möjligt är samma partier som minst vill förbättra företagandets villkor.

Socialdemokrater och vänsterpartister betar sig som om pengarna som finansierar den offentliga sektorn också produceras där. Dessa båda partier har skapat en stämning i samhället där människor allt oftare inte ser kopplingen mellan företagsklimat och fungerande offentlig sektor.

Företagare framställs som gnälliga och giriga kapitalister vars största intresse av att starta företag är att tjäna stora pengar, och det på bekostnad av oss andra.

Herr talman! Det förs en viktig debatt när man talar om företagandets möjligheter att skapa sysselsättning och därmed förbättra Sveriges ekonomi. Men det är viktigt att inte glömma den andra debatten, som handlar om företagaren som entreprenör och möjligheterna för människor att förverkliga sina drömmar.

De flesta människor startar inte företag för att i första hand förbättra Sveriges ekonomi, eller att skapa sysselsättning till sig själva och andra. De gör det för att de har en dröm, en idé, som måste förverkligas.

För att uppmuntra att människor känner lust och ser möjligheter att förverkliga sina drömmar måste vi politiker, liksom andra opinionsbildare, se till att ändra den bild och de attityder som finns i vårt samhälle gentemot företagaren. Det kostar oss ingenting, det handlar bara om att vi själva måste ändra vår attityd och återigen ställa företagaren i centrum.

Jämfört med länder med likvärdig utvecklingsnivå har Sverige endast hälften så många företagare enligt den mest ansedda internationella vetenskapliga tidskriften om småföretagens utveckling, Small Business Economics. Där redovisar internationella och svenska forskare resultat

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

*Företagande och
näringslivspolitik*

från sina studier. Relativt få människor startar företag i Sverige, och faktum är att antalet företagare minskar. Om tio år har antalet företagare minskat med 20 000, skriver samma tidskrift. Detta borde få vilken politiker som helst att reagera och vilja agera.

Det finns många människor i Sverige som skulle kunna bli goda entreprenörer men som aldrig får chansen att reflektera kring denna möjlighet. Det kan bero på att man kommer från familjeförhållanden där det inte är tradition med företagande, men jag tror att det mest beror på det faktum att vi genom vårt utbildningssystem fostras till att endast se oss själva som löntagare.

Denna utveckling är oroande och bör tas på allvar. Lyckas vi inte bromsa denna utveckling riskerar vi att utarma den offentliga sektorn, det vill säga vård, skola och omsorg. Dessutom minskar chanserna att komma till rätta med de problem som vi i dag ser i segregerade områden.

Jag är övertygad om att Sverige trots alla hinder på vägen för den som vill starta företag skulle få fler företagare om vårt utbildningssystem inte enbart gick ut på att fostra löntagare utan också i större utsträckning på att förbereda oss på möjligheten att bli företagare.

I ett sådant system skulle fler elever i vuxen ålder förstå att den idé som de burit på så länge skulle kunna leda till en uppfinning eller annan verksamhet. För samhället handlar det om att skapa arbetstillfällen.

Fru talman! Det är många lagar och regler som behöver ses över. Men det är minst lika viktigt att återupprätta entreprenören i traditionell mening.

Anf. 225 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Nyamko Sabuni kritiserar Socialdemokraterna och Vänsterpartiet för att vi inte tar vederbörlig hänsyn och inte tar småföretagandet och småföretagarna på allvar och ser dem som en resurs. Jag känner inte riktigt igen det.

Det kanske historiskt finns skäl för att kritisera oss beroende på att vi många gånger kommer från de stora företagens miljö och så vidare. Men de senaste åren har det trots allt skett en ganska stor förändring.

Är det inte ett lika stort problem om inte större i dagens läge att dessa småföretagare som kämpar hårt för sin existens och försöker utveckla sitt företag ser hur människor utnyttjar systemet, skapar ordentliga bonusavtal och drar ut mycket pengar ur sina företag? Vi ser också att dessa företag till sist råkar mycket illa ut.

Är inte det ett ännu större problem än det gamla att socialdemokrater och vänsterpartister inte riktigt förstår småföretagarnas situation?

Anf. 226 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Talar man om småföretagare borde det inte vara deras största problem att det finns människor i stora företag som skor sig på andra. Problemet för företagare i små företag är ju att de inte har möjlighet att vara de entreprenörer de vill kunna vara. I stället ska de vara kamrater och administratörer.

Det talades tidigare om att det inte ska vara svårare för en arbetsgivare än för en löntagare. Nej, det ska inte behöva vara svårare. Men det är klart att en arbetsgivare alltid kommer att ha större ansvar och andra uppgifter än en löntagare.

Anf. 227 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Jag tror att småföretagen ser det som ett väldigt stort problem att stora företag kan utnyttja systemet och förstöra grunden och tron på företagandet, något som också drabbar de små företagen.

Jag tror att varje person som blir småföretagare inser att man nu får jobba hårt. Det blir ganska mycket pappersarbete, och det är ingenting konstigt med det. Vi ska inte överdriva den biten alltför mycket.

Anf. 228 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Det är klart att om de inte tyckte att det var problem med alla regler skulle väl inte företagen nu stå på Drottninggatan och försöka läsa ur regelboken. De kommer tydligen inte att kunna läsa ut den på den vecka som de står där.

Jag glömde bort vad jag skulle säga mer. Förlåt.

Anf. 229 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag ska bara uppehålla mig vid en fråga, nämligen det som tas upp här om entreprenörer.

Jag håller med om att det behövs fler entreprenörer. Därför har vi också satt in extra åtgärder för ett nationellt program för entreprenörskap och för så kallade entreprenörskaps- och teknikskolor. Det är just för att stimulera ungdomars intresse för entreprenörskap och teknik. Jag tycker att det är oerhört viktigt att man gör det.

Det görs också ytterligare särskilda satsningar för att främja kvinnors och invandrares företagande utöver de satsningar som redan har gjorts. Jag tycker att det är steg i rätt riktning. Kan jag få medhåll om det?

Anf. 230 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Visst är det steg i rätt riktning att man äntligen har gjort det. Det förslaget har också Folkpartiet lagt fram för mycket länge sedan. Jag förespråkar här inte bara ett program. Jag förespråkar en attitydförändring redan i grundskolan. Redan där ska vi kunna veta att det faktiskt finns möjligheter att omvandla en idé till företagande. Det är vad jag pratar om.

Anf. 231 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! Jag kommer att ta upp näringspolitik ur ett lite annorlunda perspektiv. Det gör jag inte därför att jag tycker att debatten har varit ointressant utan därför att det också finns andra delar som behöver framhållas.

Med jämna mellanrum berörs frågan, och det har också gjorts här i dag, om svenska företags flytt till andra länder samt utländska ägares uppköp av svenska företag. Detta brukar anses som ett problem. Från borgerligt håll brukar man i dessa sammanhang peka på brister i det svenska företagsklimatet, skattefrågor, arbetsmarknadslagar och beskattning vid generationsskiftet med mera.

Vi vet emellertid att dessa förändringar av ägandet eller huvudkontorens placering ofta har ganska naturliga orsaker. Vi ser också att utländska etableringar i Sverige är lika vanliga som svenska företags eta-

bleringar i andra länder. Enligt olika studier är Sverige fortfarande ett mycket populärt investeringsland.

Ett verkligt problem i detta sammanhang är emellertid att det ofta är billigare att lägga ned verksamheter i Sverige än i andra europeiska länder. Nedläggning av däcksfabriken i Gislaved och stålverket i Degerfors visar på nödvändigheten av att hitta balanserande åtgärder.

Ett aktuellt problem för det politiska systemet borde vara situationen i telekombranschen, ABB:s ledningsfunktion och dess ekonomiska situation. Detta är för Sverige oerhört viktiga verksamheter. Den kalla hand som sedan något år ligger över telekomsektorn kan minska Sveriges möjligheter att även i fortsättningen ligga i denna teknologiska framkant. Både då det gäller telekomsektorn och Ericsson och ABB är risken uppenbar att olika sparprogram går ut över avdelningarna för forskning och utveckling.

Vänsterpartiet anser att staten bör agera i båda dessa fall. När det gäller telekom och Ericsson kan staten agera genom att snabba på utbyggnaden av 3 G och av bredband i hela landet. Staten bör också agera för att bibehålla viktig forskning i Sverige. Den uppmärksamme har noterat att även Göran Jonsson, Metall, har tagit upp dessa problem.

När det gäller ABB är problemet lite annorlunda. Man kan säga att ledningsfunktionen krackelerat beroende på kortsiktiga spekulativa, konkurrerande intressen tillsammans med felinvesteringar i USA. Den stora risken är nu att ledningsproblemen och den kaotiska ekonomiska situationen tvingar fram panikåtgärder som också går ut över den sunda delen av företaget. Svenska ABB är fortfarande ett verkstadsföretag i framkant och kan visa god lönsamhet.

Det vore mycket allvarligt om sparåtgärderna skulle få till följd att exempelvis forskning och utveckling dras ned eller försvinner eller att lönsam produktion i Sverige flyttas till annat land. Svenska staten bör agera. AP-fonderna borde kunna aktiveras i de fall det också behövs finansiella åtgärder. Det vore oansvarigt att invänta att marknaden med egen kraft löser situationen. Det skulle kunna bli ett otrevligt uppvaknande där Sverige förlorar sin position i både telekomsektorn och verkstadsindustrin.

Staten bör över huvud taget vara beredd att agera mer aktivt i näringspolitiken. Pensionsfonderna bör utvecklas från passiva ägare till ägare som ställer krav och som aktivt påverkar de bolag i vilka man ingår.

Statens roll i näringspolitiken är uppenbar även när det gäller att påverka svensk skogsindustri till ökad förädling. Riksdagen antog innan sommaren förslaget att regeringen tillsammans med näringen ska utarbeta ett program för ökad användning av träråvaran i byggnationer och på andra områden där denna råvara är lämplig.

Det är viktigt att vi snabbt får fart på detta arbete. Branschen väntar på initiativ, och regeringen har intresse av att sätta programmet i sjön. Det kommer nämligen att skapa många nya arbeten i träindustrin och skogsbruket – i regioner som normalt har svårt att klara tillväxt och befolkningsutveckling. Ökad användning av träprodukter minskar dessutom våra utsläpp av koldioxid.

I både Finland och Norge har man redan färdiga program för ökad träanvändning. Stora byggnader som Sibeliushallen och flygterminalen i Gardemoen har byggts i trä. I våra grannländer driver man på vidareförädlingen och designen av träprodukter – i alla led. I Sverige är företagare och fack överens om att det behövs något av en kampanj för att öka träanvändningen.

Avgörande och viktigt är naturligtvis att myndigheter och kommuner går i bräsch för den här utvecklingen. Det är ju en märklig situation att Sverige, ett land som har träråvaran inpå knutarna och som känner av den i ryggraden och vet hur mycket den betyder, ändå så länge har nonchalerat användningen av den egna inhemska produkten fullt ut. Nu håller en ändring på att ske. Vi har fattat beslut i riksdagen. Jag menar att det är viktigt att detta arbete kommer i gång och att det verkligen blir resultat.

Det finns alltså, fru talman, ett antal viktiga anledningar till en mer aktiv statlig näringspolitik.

Anf. 232 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Jag tänkte att jag skulle göra om det svar som du, Lennart Beijer, aldrig fick till en fråga: Tror du inte att det faktum att vi har för många regler, och ibland krångliga regler, gör att bara stora företag som har resurser också har möjlighet att ibland sko sig på andras bekostnad – alltså att det skapar ilska hos små företag som på grund av resursbrist inte kan göra samma sak men som samtidigt känner sig jagade av myndigheter?

Anf. 233 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Ett kort och konkret svar: Jo, det tror jag.

De stora företagen har naturligtvis mycket större möjligheter än de små företagen att utnyttja och kringgå system och att ha människor som arbetar med de frågor som de blir ålagda från olika myndigheter. De har också alltid mycket större möjligheter att hitta olika utvägar för att så att säga kunna spara undan pengar till företaget.

Vi i Vänsterpartiet tycker att det måste bli en annan situation. Vi vill ha större likheter – de små företagen ska alltså så långt som möjligt ha samma möjligheter som de stora. Dock vet vi att det alltid kommer att vara skillnader. Därför måste vi kanske ha mer strikta regler för de stora företagen.

Anf. 234 NYAMKO SABUNI (fp) replik:

Fru talman! Om detta finns det alltså förslag om hur ni ska gå till väga? Jag kan inte minnas att jag har läst om det i det program om 121 punkter som publicerades när ni godkände att vara stödparti till regeringen.

Anf. 235 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Vi godkände inte att vara ett stödparti, utan vi godkände att vara ett samarbetsparti – det är en väldigt skillnad.

Vad jag frågar Vänsterpartiets sida kan visa på är att vi faktiskt under hela valrörelsen ganska hårt har kört med ett särskilt program, *Företagsam Vänster*. Där upptas ett antal konkreta punkter, bland annat om detta

med arbetsgivaransvar och sjuklön och om generationsskiftet och 3:12-regler. Dessutom har vi varit aktiva i pomperipossafrågan, som kanske de flesta känner till.

Anf. 236 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Tyvärr är företagsklimatet bister i vårt land. Allt färre företag startas, och alltfler verksamheter flyttar ut. Under fem år har 30 000 jobb försvunnit från industrisektorn och det privata näringslivet.

Företagsklimatet handlar inte bara om regler, utan företagsklimatet är också en fråga om attityder. Regeringens retorik är tyvärr ibland inte ens fagra ord, som sagts här i debatten. När det kallas för girighet att tjäna pengar skapas det knappast några positiva attityder till företagare och till företagsamhet. Särskilt farligt är detta när problemet just är att vi behöver vara fler som arbetar och tjänar pengar både för oss själva och våra familjer och för det allmänna med dess åtaganden.

Företagsklimat betyder förutsättningar och möjligheter för att idéer och verksamheter ska kunna utvecklas. Bra verksamhet betyder helt enkelt ett bra arbetsliv. När klimatet är bister för företagsamhet blir det, som jag ser saken, också bister för arbete och arbetsamhet.

Kompetens, kunskap och idékraft står människor för vare sig det handlar om anställda eller det handlar om företagare. Det är dags att ta bort kategoritänkandet. Jag menar att vi alla i en eller annan mening är företagare. Då ska vi också alla kunna vara myndiga att arbeta även som egenföretagare. Det behövs en enklare företagsform, något som vi har blivit lovade men som vi inte har sett något av. Det måste bli enklare att skaffa sig F-skattsedel och att göra oss myndiga att arbeta som egenföretagare.

Egenföretagaren måste ges bättre möjligheter att klara av både vardag och risker. Det är oacceptabelt när socialförsäkringarna missgynnar den som genom att vara egen företagare redan har tagit på sig en större risk.

Varje företag som inte startas och varje idé som inte utvecklas står oss mycket dyrt i en föränderlig värld. Det går inte att vila på lagarna.

Vanliga människor måste kunna vara företagare. Krånglet måste mönstras ut. Priset är högt för varje presumtiv företagare som ger upp eller som, i vissa fall, ser det som enda utvägen att föra sin verksamhet vid sidan om.

Ett gott företagsklimat måste ge utrymme för en stabil utveckling. Att bygga verksamhet, investera i framtida tillgångar och skapa värden måste vara bra. Det är farligt när detta misstänkliggörs eller betraktas som gärrigt. Det är dyrt när ägare eller företagare går och funderar på att flytta när företaget går bra eller behöver expandera.

Våra lagar och regler ska skapa förtroende, inte spä på negativa attityder. Företagare ska ägna energi och tid åt att utveckla produkter, finna kunder och kämpa med konkurrenter. Det är mycket kostsamt när de i stället ägnar energi åt att kämpa med staten och med att uppfatta det allmänna som en fiende.

Det är en uppgift för oss i denna kammare att utforma lagarna så att man kommer åt bedragare och fiffelare, inte så att lagarna används mer till att jaga entreprenörer och företagare annat än till det som var det avsedda syftet med dem.

Sverige anses vara bra för storföretag. Som jag ser saken är det mycket tveksamt. De stora företagen finns i dag världen över, och verksamheter flyttas lätt över gränser. Vi ser att det är mer verksamhet som flyttas ut än som flyttas hit. När huvudkontoren flyttar är det allvarligt, för då försvinner goda cirklar som ger utrymme för nya företag.

Bilden av storföretag är, tyvärr, fortfarande ofta de stora och stabila tillverkande industriföretag som varit tradition i vårt land. Så är det inte längre. Storföretagen är ofta kärnan i ett nätverk av en mängd mindre företag och många underleverantörer. Det är sorgligt när vårt skattesystem riskerar att spä på utflyttningen och sätta svenskt ägande i stryk-klass.

Återigen: När det gäller företag som ska finna det bästa stället att lokalisera sin verksamhet till handlar det inte om ett slags luftslott eller om organisationstablåer, utan det handlar om människor som ska tycka att det i valet mellan Sverige och andra länder är bra att finnas i vårt land.

Vi behöver ett klimat som gör det attraktivt att stanna kvar och arbeta här och som gör att fler vill flytta hit – även om man inte är född här och har naturupplevelser högst upp på listan över fritidssysselsättningar. Vad gör att en irländsk, italiensk eller tysk familj är beredd att flytta hit eller inte?

Tjänstesektorn måste utvecklas. Det är tjänster vi producerar vilken produkt vi än säljer. Det är inte att hantera maskiner vi ska leva på. Det gäller också de tjänster som av tradition produceras i offentlig regi. Här finns mycket utrymme att skapa ett bättre företagsklimat.

Den svenska företagspolitiken går kräftgång. När problemet blir tillräckligt akut stiftas det undantagslagar. Miljardärer får undantag, och riktigt rika flyttar sina företag till O-listan. Expertskatten innebär att man lockar hit utländska experter med skatterabatter medan vår egen kompetens flyttar ut. Svenskar får inte sättas i stryk-klass!

Det går att vända och ändra företagsklimatet. Det visar politiken i många andra länder. Det är hög tid för vår regering att satsa på en politik för bättre företagsklimat. Många av de skatteförändringar som behöver göras kostar inte mycket. Vinnare är de som arbetar, de som inte har arbete, pensionärer och de som ska vara verksamma i framtiden. Gör vi inte detta är förlorarna de som inte har arbete, pensionärer och alla andra som ska försörjas genom vår företagsamhet tillsammans med alla som arbetar i företagen.

Anf. 237 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer i att det är väldigt viktigt att se till att företag stannar kvar i Sverige. Men Anna Lilliehöök påstår att flödet av investeringar nästan bara går åt ett håll. Det stämmer inte. Inflödet och utflödet av investeringar ligger på ungefär samma nivå, enligt ISA:s rapporter. Under 90-talet har inflödet till Sverige av utländska direktinvesteringar varit något större än svenska företags investeringar i utlandet.

Detta tycker jag i och för sig är positivt. Men det faktum att så många utlänningar väljer att investera i Sverige måste väl också visa att vi har ett förhållandevis positivt företagsklimat i Sverige – eller vad tror Anna Lilliehöök?

Anf. 238 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att utlänningar vill investera i Sverige. Jag hoppas att de vill göra det ännu mer. Det som är lite tråkigt är att när en svensk ägare vill köpa ett företag är det dyrare för den svenske ägaren än för en utländsk ägare. Det tycker jag är en allvarlig fråga.

En annan fråga som jag tycker är väldigt viktig att titta på är vad som gör att människor som arbetar inte minst i stora företag världen över tycker att det är attraktivt att flytta till Sverige, som tyvärr är lite mörkt vissa årstider och lite ensamt här och där. Det är en stor uppgift att förbättra klimatet så att också de som arbetar i företagen ska vilja vara här, bo här och verka här.

Anf. 239 SYLVIA LINDGREN (s) replik:

Fru talman! Nu handlar det om globalisering även i de här sammanhangen, men självklart vill vi jobba för ett bra företagsklimat i Sverige. Det visas också av att utlänningar faktiskt vill investera i Sverige, vilket jag tycker är oerhört positivt. Där förväntar jag mig ett visst medhåll.

Vi behöver ett bra företagsklimat, låga räntor, bra kommunikationer, välutbildad arbetskraft, stabila politiska regler och så vidare. Vi behöver också en bra offentlig sektor där förskola, skola och stabil politik kan finnas med. Allt det här sammantaget behövs för att ha ett bra näringsklimat. Det måste väl ändå Anna Lilliehöök hålla med om.

Anf. 240 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik:

Fru talman! Absolut! Men jag menar att det också inom de områden som traditionellt i vårt land sköts av offentliga institutioner gäller att skapa ett gott företagsklimat, att visa att det är positivt att sköterskan som vill starta eget faktiskt får en F-skattsedel och inte bara får höra att hon har bara en uppdragsgivare, trots att hon har massor av patienter, och därmed inte kan starta sin egen verksamhet. Jag tror inte att hon uppfattar det som ett positivt företagsklimat.

Anf. 241 JOE FRANS (s):

Fru talman! För exakt 37 dagar sedan, i denna kammare, från denna talarstol och med stark övertygelse deklarerade Sveriges statsminister inför talmannen, kungaparet och folket att de många invandrarnas utanförskap är denna mandatperiods allt annat överskuggande arbetsuppgift. Han sade att ansvaret är gemensamt och att medverkan kommer att behövas från alla aktörer.

Fru talman! Vår statsminister Göran Persson kommer när historien skrivs om några år att framstå som insiktsfull, modig och framsynt, förutsatt att den deklarerade politiken också genomförs i praktiken.

Förutsättningen för att lyckas med detta uppdrag är en kraftfull tillväxtpolitik parat med en verkningsfull integrationspolitik. Tillväxt och integration förutsätter varandra. Sveriges tillväxt förutsätter en målmedveten storstadspolitik.

Fru talman! Sveriges storstäder inrymmer både rikedom och fattigdom. Våra storstäder är fantastiska. De utgör mötesplatser och kontaktytor mellan människor och kulturer. De är kreativa och dynamiska miljöer som inte bara fungerar som motorer för tillväxten i hela landet; de är

också regioner med stora framtidsutmaningar och med stora möjligheter för invånarna.

Fru talman! Jag kommer osökt att tänka på de sista meningarna i Per Anders Fogelströms *Mina drömmars stad*:

”I skyarna av rök, i de glittrande gatlamporna, i diset över Strömmen – överallt såg han löften. Några år till – då skulle han vara vuxen, redo att lyckas där andra misslyckats. Han visste att han fått stora möjligheter. Han hörde kanske till de utvalda, till dem som livet och staden log emot.

Pojken drömde. Staden väntade.”

Fru talman! Den stad som väntade, denna vår fantastiska huvudstad, är inte bara drömmarnas stad och möjligheternas ö. Här finns, i denna glittrande stad, också stora samhällsproblem. Här finns människor som staden inte ler emot, människor som inte har någonstans att sova när de glittrande gatlamporna släcks. Här finns barn som lever i fattigdom, och här finns människor som i sökandet efter löften hamnat i narkotikans grepp.

I denna vackra men bitvis sköra huvudstad finns två avgörande problem som måste lösas för att tillväxten och därmed möjligheten att ta itu med dessa problem ska öka. Det ena är trafiken, och det andra är bostadsförsörjningen. Nu när stockholmarna har gett Socialdemokraterna förtroende att styra staden är jag övertygad om att det åter är möjligt att lösa dessa problem. Men det förutsätter också ett stöd från denna kammare. Det förutsätter att också Stockholm får sin del av de samlade infrastruktursatsningar som riksdag och regering nu gör. Detta måste enligt min mening i huvudsak betalas på samma sätt som för andra regioner.

Fru talman! Regeringens tillväxtpolitik är bra och måste stödjas. Insikten att storstadspolitik är en viktig del av tillväxtpolitiken är modern och framsynt.

Vi måste fortsätta att stärka våra städer i konkurrensen med andra regioner i Europa. Det är positivt för hela landet och en förutsättning för att vi ska kunna upprätthålla solidariteten där regioner med en hög tillväxt bidrar till en god välfärd också i andra delar av landet som inte har samma goda förutsättningar för utveckling.

Fru talman! Vi måste bryta det tillväxthämmande slöseriet med kompetens och kunskap. Det är fel att många kvalificerade invandrare diskrimineras på arbetsmarknaden. Det är fel att civilingenjörer tvingas städa samtidigt som det är brist på arbetskraft. Det är inte rätt att kvalificerade läkare kör taxi, och det är slöseri att utbildade lärare säljer korv.

Fru talman! Det finns de i vårt land som är rädda för den gemensamma uppgift som statsministern gav oss alla i denna kammare för 37 dagar sedan, nämligen att öka de invandrade svenskarnas tillträde till arbetsmarknaden. Till dem vill jag säga: Var inte rädda. Vi kommer att lyckas. Det är en förutsättning för att vi ska klara tillväxten.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag bara tala om att det finns en rad andra frågor som jag har drivit med en viss frenesi och som jag kommer att driva från denna kammare.

(Applåder)

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Företagande och
näringslivspolitik

Anf. 242 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m):

Fru talman! I vissa delar av Sverige rivs relativt moderna hyreshus i stället för att hyran sänks. I andra delar av landet råder det bostadsbrist. Vem vågar investera i nya hyreshus när man vet att allmännyttans hyresledande roll gör det omöjligt att ta ut den hyra som behövs för att man ska få investeringskalkylerna att gå ihop?

I attraktiva områden i landet tvingas folk att flytta från sina småhus på grund av skenande boendeskatter. Det är uppenbart att den socialdemokratiska bostadspolitiken har havererat. Man ska kalla saker vid deras rätta namn. Ett haveri ska kallas för ett haveri.

Det är därför modigt, men samtidigt utmanande, av Socialdemokraterna att år efter år i sin budgetproposition skriva bland annat följande:

Målet för bostadspolitiken är att alla ska ges förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader och i en stimulerande och trygg miljö inom långsiktigt hållbara ramar. Bostaden är en social rättighet.

Extra modigt, men också extra utmanande, är detta med tanke på att Socialdemokraterna har suttit vid makten i 61 år av de senaste 70 åren. Därmed har de haft goda möjligheter att förverkliga sina mål.

Att bostadspolitiken har havererat beror på att den är genomreglerad och genompolitiserad. Det är stopplagar och hinder hit, hinder dit. Kostnadsdrivande, konkurrenssnedvridande och osäkerhetsframkallande bostadssubventioner i olika skepnader kommer och går och återuppstår. Det har varit, och fortsätter att vara, mycket av att gasa och bromsa.

Bostadsministern framstår som politikens Formel 1-förare. Hänsynslöst gasar han sig fram på ett publikfriande sätt för att sedan bromsa och slira i kurvorna – allt för att ge lite extra guldkant till den för säsongen utvalda delen av väljarna, nej, jag menar naturligtvis publiken.

Fru talman! Eftersom jag har begränsat med talartid ska jag ge en kort sammanfattning av 27-årige Henriks turer på bostadsmarknaden i Stockholm. Henrik har fått jobb i Stockholm. Han har inte bott här tidigare, så han har inte någon hyreslägenhet eller något kontrakt som han kan byta med. Först bor han hos en kompis i en andrahandssetta på 24 kvadratmeter i två månader. Sedan flyttar kompisens flickvän in, och då blir det lite trångt. Henrik får ett nytt andrahandskontrakt på en etta som är 22 kvadratmeter stor. Jag kan fortsätta att beskriva alla olika bostadsbyten, men jag ska avsluta med Henriks sammanfattning av läget som är ganska träffande:

Utan byteslägenhet, utan svart kontrakt, utan kontakter, utan förstahandskontrakt med förtur vill jag hävda att det är omöjligt att få ett förstahandskontrakt så länge vi inte har marknadshyror där efterfrågan styr priset. Vem släpper ifrån sig ett förstahandskontrakt som man kan tjäna pengar på genom att hyra ut, lagligt eller svart, om man inte själv ska bo kvar?

Min reflexion är: Har vi via dyra andrahandskontrakt och via svarta pengar redan fått en marknadshyra i Stockholm, en marknadshyra utan regler och utan rättssäkerhet för hyresgästen?

Linnea och Nils är båda över 80 år. De bor i Nils 110 år gamla barnomshem i Stockholms norra skärgård. I dagarna har de just skickat in den allmänna fastighetstaxeringen. Stämningen är dämpad, för att inte

säga dyster. De kommer inte att ha råd att bo kvar. Fastighetsskatten kommer att öka, och trots den så kallade begränsningsregeln kommer de att få betala 5 600 kr varje månad i boendeskat. De är rika på papperet och måste också betala förmögenhetsskatt på sitt hus.

Det är inget stort hus, 104 kvadratmeter. Tomten är bara på 626 kvadratmeter, men mellan träden och grannarnas hus kan de skymta havet. Som många äldre har de betalat av på alla sina lån – man ska ju göra rätt för sig. Nils beskriver kallduschen så här:

Jag trodde att man skulle få sina sista dagar här. Men det verkar som att de ska köra ut oss. Det ständiga flytthotet går ut över nattsömnen. Varför ska vi tvingas att flytta av skatteskal? Låna till boendeskatteerna i bank var det socialdemokratiska rådet under valrörelsen. Ja, det håller kanske i några år, men vad ska jag göra sedan? Det kommer inte att gå ihop. Vare sig lån eller pension kommer att räcka till att betala de löpande kostnaderna, skatt, amorteringar och ränta.

Ni minns kanske de tjusiga målformuleringarna som jag läste upp i början av mitt anförande om att alla ska ges goda förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader och så vidare. Är en boendeskat på 6 000 kr i månaden rimliga kostnader? Det pratas om alla i målformuleringarna. Räknas inte Linnea och Nils bland dem? Varför är inte en bostad en social rättighet för dem? Inga mål tycks gälla för Linnea och Nils. För oss moderater innebär välfärd att ha råd att bo kvar.

Med färre regler, färre hinder, inga stopplagar, lägre skatter får vi en bostadspolitik för människor. Det innebär inte ett laglöst land, för även i moderaternas värld finns det regler, men de är till för att ge folk möjlighet att bygga och bo till rimliga kostnader, möjligheter att välja boende i hyreshus, bostadsrätt, äganderätt, radhus, möjlighet att välja boende i villa, flerfamiljshus på höjden eller på längden. Med möjlighet att skattefritt hyra ut en del av sin privatbostad skulle vi dessutom snabbt kunna få fram många nya studentbostäder.

Jag antar att Socialdemokraternas devis från valrörelsen ”Stolt, men inte nöjd” inte gäller bostadspolitiken.

Fru talman! ”Bekymrad och skamsen” är en mer passande devis.

Anf. 243 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Det var intressant att höra att Marietta de Pourbaix-Lundin i inledningen av sitt anförande sade att inflyttningshyrorna i Sverige är för låga och att de inte ger kostnadstäckning. Jag vill då helt enkelt fråga: Hur höga hyror tycker Marietta de Pourbaix-Lundin att det ska bli? Vi har inflyttningshyror i Stockholm som ligger på 10 000–12 000 kr i månaden för en normal lägenhet. Tycker Marietta de Pourbaix-Lundin att hyrorna ska ligga på 15 000 kr eller 20 000 kr? När får fastighetsägarna kostnadstäckning enligt Marietta de Pourbaix-Lundin?

Det är märkligt att Moderaterna säger att vi ljugar om marknadshyror samtidigt som de står i talarstolen och talar sig varma för desamma. Är ni för marknadshyror, Marietta de Pourbaix-Lundin?

Anf. 244 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag vill börja med frågan om marknadshyror. Jag har länge undrat när Socialdemokraterna, inte Anders Ygeman utan bostadsministern, ska presentera en proposition som stämmer överens med

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Socialdemokraternas kongressbeslut från hösten 2001. Där pratar ni om att parterna på hyresmarknaden bör ges ett ökat ansvar och möjlighet att genomföra en flexibel hyressättning som tar hänsyn till de olika villkor som gäller på de olika bostadsmarknaderna. För att garantera stabilitet och trygghet ska en förhandlad inflyttningshyra i nyproduktion inte kunna omförhandlas inom fyra år.

Är inte detta ett steg mot marknadshyror, även om ni nu kallar det för någonting annat? Jag undrar: När kommer detta förslag?

Det stora bekymret på bostadsmarknaden till exempel här i Stockholm är att det byggs för få lägenheter. Det är därför som marknaden inte funkar.

Anf. 245 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Talmannen kan säkert informera Marietta om att hon kan ställa repliker och frågor till andra talare. Nu ska hon svara på mina frågor: Hur hög ska hyran vara? Vill Marietta de Pourbaix-Lundin införa marknadshyror? Jag vill det inte.

Vi kommer att driva igenom den politik som partikongressen har beslutat om, självklart.

Anf. 246 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Då ser jag med glädje fram emot att det här förslaget ska komma. Det som jag återgav är ett beslut som ni har fattat på er partikongress.

När det gäller varför det kostar så mycket att bygga vet både Anders Ygeman och jag att en stor del av byggkostnaderna utgörs av olika skatter. Ungefär 60 % utgör olika skatter. Om vi började med att ta bort en del av dessa skatter, skulle vi kanske kunna få ett boende som är betydligt billigare än vad det är i dag.

Anf. 247 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara fråga på vilket sätt Henrik skulle fått lägenhet om man hade infört marknadshyror i Stockholm.

Anf. 248 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Vi kan ju inte påstå att vi har en bostadsmarknad i dag, med den genomreglerade marknad som vi har. Man får inte sätta hyrorna hur man vill. Det är bostadssubventioner för vissa lägenheter som gör att marknaden blir väldigt snedvriden. I andra länder där man har marknadshyror, ja, där får man faktiskt lägenheter.

Anf. 249 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Det var inget svar på min fråga. Min fråga är: På vilket sätt hade Henrik fått lägenhet i Stockholm om man hade haft marknadshyror?

Anf. 250 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Henrik hade fått en lägenhet därför att han hade kunnat betala den hyra som hade gällt. I dag är det ingen som släpper ett första-

handskontrakt av precis de skäl som jag räknade upp, för varför ska man göra det när man kan hyra ut en lägenhet på det här sättet?

Jag har inte sagt att vi ska införa marknadshyror rakt av, men jag frågar igen: Är det inte det vi redan har fast på en svart marknad, en väldigt osäker marknad?

Anf. 251 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Först vill jag välkomna Marietta de Pourbaix-Lundin till de bostadspolitiska debatterna framöver under mandatperioden.

I början av 90-talet byggde vi 70 000 bostäder i Sverige, och den borgerliga regeringen införde ett nytt räntebidragssystem. Vi har sett hur utvecklingen av det har varit under de senaste tio åren. Utvecklingen har gått i en riktning så att stödet är väldigt litet. Också bostadsbyggandet är väldigt lågt när det gäller hyresrätter som efterfrågas i dag.

Nu säger Marietta de Pourbaix-Lundin att det beror på höga skatter. Jag har tittat på Moderaternas förslag och då sett att det bara är marginella ändringar av fastighetsskatten som man föreslår. Hur ska vi då få flera bostäder?

Anf. 252 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte om våra förslag till skattesänkningar i andra sammanhang brukar kallas marginella. Vi brukar tvärtom bli beskyllda för helt andra saker. Det handlar om fastighetsskatten, men faktiskt också om skatten på arbete. För att kunna bygga måste vi ju ha någon som jobbar. Det är en del av det hela. Det är märkligt att ni nu helt plötsligt förringar de moderata skattesänkningar som ni annars brukar prata om i helt andra termer.

Anf. 253 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Jag förringar dem inte. Jag kan bara inte se att de, som Marietta de Pourbaix-Lundin påstår, ska få effekten ett högre bostadsbyggande. Det handlar väl helt enkelt om att ni förutsätter högre hyror. Det pratas om att fastighetsägarna måste få intäkter för sina kostnader. Vi har ju sett att det som byggs i Stockholm till exempel är för 3 % av befolkningen. Den marknaden börjar bli rätt mättad, så det är nog andra hyresnivåer vi måste ha i nyproduktionen.

Anf. 254 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Om vi nu hade marknadshyror skulle hyrorna variera väldigt mycket. Jag bor inte i själva Stockholm, jag bor utanför Stockholm. Där skulle hyrorna vara betydligt lägre om det var en annan, friare hyressättning än den vi har i dag. Det är väldigt märkligt att de som bor ute i min kommun ska betala enormt höga hyror i förhållande till hur de bor. Det är en effekt av att man har ett annat hyressystem.

Nu har inte Moderaterna föreslagit detta rakt av, men vi måste börja fundera i de termerna. Och det var faktiskt vad Socialdemokraterna gjorde på sin partikongress, även om man nu försöker dölja detta.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Anf. 255 NINA LUNDSTRÖM (fp):

Fru talman! Stor bostadsbrist råder i storstadsregioner men också i kommuner i andra delar av landet som ser tillväxten öka. Många människor saknar möjlighet att hitta en bostad eller byta bostad. Å andra sidan rivs bostadshus i vissa delar av landet. Flera kommuner har hamnat i en svår ekonomisk situation med anledning av tomma lägenheter.

Krisen i bostadssektorn har grundlagts under en lång tid. Det är bostadsbrist i storstäderna, liten tillgång till planlagd mark, svarta kontrakt, rivning av fullt användbara lägenheter på krisorter, omständliga bygglovsprocesser, krångliga byggregler, bristande konkurrens, höga kostnader för byggandet och för liten individuell valfrihet. Och många människor saknar bostad.

Rapporter från Boverket visar att det är betydligt fler kommuner än tidigare som rapporterar bostadsbrist. Enligt Boverkets prognos råder i dag bostadsbrist i sammanlagt 116 kommuner.

Det låga bostadsbyggandet i tillväxtområdena håller på att bli en av de avgörande flaskhalsarna när det gäller tillväxt. I dag kunde vi läsa i en av dagstidningarna att människor måste flytta från Stockholms län på grund av bland annat bostadsbristen. På andra håll i landet är problemen de motsatta. Flest lediga lägenheter i landet finns i Gävleborgs län med 7,7 %. Vidare bedömer Boverket att sammanlagt 5 500 lägenheter kan komma att rivas under åren 2002 och 2003.

Hyresmarknadens problem manar till eftertanke. Behöver bostadsmarknaden fler eller färre regleringar och mer av snåriga regler och bidragssystem? Vi i Folkpartiet liberalerna anser att det är fel väg att gå.

Fru talman! Vi i Folkpartiet liberalerna vill se en ny bostadspolitik. Den enskilda människans möjligheter att ta makt över sin egen situation måste stå i fokus när framtidens bostadspolitik formas. Vad och hur vi bygger avgör i stor utsträckning hur samhällen utformas. Förutsättningarna för mångfald, valfrihet och integration grundläggs redan i och med planerandet och byggandet av bostäder.

Vårt recept är att skapa en ny politik som tar sikte på att öka människors möjligheter att ta makten över det egna boendet. Det innebär bland annat större utrymme för privat ägande, lägre beskattning, färre krångliga regleringar, ökad konkurrens, tydligare marknadsmekanismer, pressade produktionskostnader för byggandet och översyn av finansieringen av byggandet. Att kunna planera sin ekonomi och att veta förutsättningarna är viktigt.

Fru talman! Ökat bostadsbyggande förutsätter långsiktiga, goda spelregler och sänkta skatter – inte fler kortsiktiga, snåriga, snävt riktade bidrag.

Folkpartiets bostadspolitik fokuserar på att skapa bättre villkor och spelregler som håller långsiktigt.

Ytterligare åtgärder i vår politik innefattar förstärkningar av den enskildes möjligheter genom mer pengar i den egna plånboken. Det gäller exempelvis ökade satsningar på barnfamiljers ekonomi. Vi har observerat att regeringen anger hushållens inkomster som en viktig faktor för att stimulera bostadsbyggandet.

Fru talman! Jag vill ge exempel på några av de områden som vi har identifierat som direkt kan påverka bostadspolitiken i en positiv riktning. Vi vill se sänkt beskattning på boendet. Fastighetsskatten och förmögen-

hetsskatten bidrar till att många människor, både i låga och normala inkomstlägen, försätts i en mycket svår situation. Fastighetsskatten är omöjlig att planera för, och många har inte pengar i handen för att kunna betala för den. Dessutom tillkommer förmögenhetsskatten.

Dagens beskattning medför negativa konsekvenser. Byggandet hämmas. För många människor blir kostnaden mycket betungande. En del tvingas till och med flytta från bostäder de vill bo kvar i. Tilltron till skattesystemet undermineras. Fastighetsskatten måste avvecklas. Vi har föreslagit fyra och en halv miljarder kronor i Folkpartiets ekonomiska motion till detta.

Fru talman! Det behövs fler bostäder för studenterna. Tillgången till bostäder för studenter är i dagsläget oerhört dålig på vissa studieorter, framför allt i de större städerna. Vi anser att många åtgärder behövs men anger här några. Först har vi möjligheten att omvandla tomma kontor till studentbostäder. Vi har identifierat planförfarandet som en viktig nyckel för att underlätta detta. Pressade byggkostnader, där marknaden har ett specifikt ansvar, är ytterligare en faktor. Dessutom skulle skattefrihet för uthyrning av rum i privatbostäder göra det möjligt att snabbt få fram betydligt fler lagliga hyresrum.

Vi vill också se friare hyressättning i nyproduktion. Ett viktigt skäl till att det i dag inte byggs hyresbostäder är svårigheterna att räkna hem en ekonomiskt hållbar kalkyl. Avkastningen blir helt enkelt för dålig. Regeringen tycks dela vår uppfattning. I budgetpropositionen anges att svag lönsamhet i nyproduktionen är en tillbakahållande faktor för bostadsbyggandet. Där har vi och regeringen samma uppfattning.

I övrigt vill vi också möjliggöra för folk att få bestämma om de vill bo i hyresrätt eller bostadsrätt. Vi tror att det ökar integrationen.

Vi vill vidare revidera utjämningssystemet på grund av att kommuner i dag väljer att inte bygga beroende på de negativa konsekvenser som finns. Vi vill införa ägarlägenheter. Vi vill också se till att fler fastighetsägare kommer in på marknaden, det vill säga göra något åt de kommunala monopolen.

Fru talman! Detta är några av de punkter som vi har i vår politik för en liberal bostadspolitik där människor själva får möjlighet att välja hur de vill bo.

Anf. 256 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Välkommen in i bostadsdebatten, Nina Lundström! I sitt anförande nämnde Nina Lundström Gävleborgs län som ett län med många tomma lägenheter. Jag kommer därifrån, och jag kan garantera Nina Lundström att det inte är fastighetsskatten som är det stora problemet i de kommunerna när det gäller boende och tomma lägenheter. Det handlar om befolkningsutvecklingen. Man måste faktiskt riva en del bostäder i de här regionerna med tanke på de prognoser som finns för befolkningstillväxten.

Därför tycker vi från Vänsterpartiets sida att det är bra att det finns en statlig bostadsnämnd som har möjlighet att hjälpa en del kommuner med de problem som man har. Det är merkostnader för att riva och det är merkostnader med avskrivningar. Det här tycker tydligen inte Folkpartiet är någon bra idé, och jag undrar lite grann varför.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Anf. 257 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Vi tycker att det är viktigt att fundera över varför det har blivit så här. Det är viktigt att inte fortsätta framåt utan att ha lärt något av hur det har sett ut historiskt sett. Jag kommer själv från en kommun som drabbades mycket hårt under en period med tanke på hur finansieringssystemet såg ut. Man byggde mycket i slutet av 80-talet och har kämpat med konsekvenserna under stora delar av 90-talet.

Jag, och vi, menar att vi också måste se på helheten i det bidragssystem som har funnits och lära av det. Nu får vi ta konsekvenserna av det som har skett. Självfallet är det så att man måste hjälpa kommunerna, men vi måste också lära framåt av det.

Anf. 258 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det sprids en del myter om de här kommunerna. I min egen kommun, Ockelbo kommun, har vi inte byggt några hyresrätter sedan 1982, så jag kan knappast betrakta det som att kommunen är oseriös när det gäller bostadsbyggande. Det handlar helt enkelt om befolkningsutveckling. Då hjälper det inte med avregleringar eller andra regeländringar för att ändra de här förhållandena. Det är befolkningsstrukturen och utvecklingen av näringslivet som är grunden. Då menar jag att man faktiskt måste ge stöd och hjälp, men det vill inte Folkpartiet göra. Ni avvisar de här möjligheterna.

Anf. 259 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Självfallet anser också Folkpartiet att det krävs många andra insatser. Anledningen är, precis som vi hör här, att det exempelvis inte finns arbetstillfällen. Det sker en stor utflyttning. Hamnar man i den situationen måste man se till att kommunernas ekonomiska situation inte blir fullständigt ohållbar. Det vi menar med vårt sätt att se är att det krävs många olika typer av åtgärder. Det finns ingen *quick fix* eller något unikt exempel i sig utan det krävs en mängd åtgärder i och med att det är en väldigt komplex situation.

Anf. 260 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Jag vill också börja med att hälsa Nina Lundström välkommen till bostadsdebatten. Nina Lundström vill ju i likhet med Marietta de Pourbaix-Lundin ha högre inflyttningshyror. Eftersom Marietta de Pourbaix-Lundin inte kunde svara på frågan hoppas jag att Nina Lundström har ett bra svar: Hur mycket högre inflyttningshyror vill Nina Lundström ha? I dag ligger de ju på 10 000–12 000 i månaden för en normal lägenhet i Stockholm. Hur mycket högre måste de bli, enligt Nina Lundström?

Anf. 261 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Den frågan är minst lika viktig att ställa till Socialdemokraterna. Vi har ju exakt samma konstruktion i vår inställning som ni har haft på er kongress. Vi menar att det i exempelvis Stockholms län finns ett stort bekymmer i detta att det är en stor brist på utbud. Å andra sidan kan vi fråga: Varför ska människor som bor långt ute i förorterna, med en jämförelsevis mycket låg standard, betala så exceptionellt höga hyror i

dag? Det är också en oerhört viktig frågeställning. Men det är en brist i utbud och efterfrågan, och där kan jag säga att jag också ser fram emot att få höra hur Socialdemokraterna själva har tänkt sig att lösa frågan. Vi har ju kommit fram till precis samma slutsats.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Anf. 262 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om det är något problem med högtalarsystemet eller om min frågeställning var otydlig. Hur mycket högre anser Nina Lundström att hyrorna måste vara eftersom hon ändå lägger fram det förslaget och säger att hyrorna i dag är för låga. Hur mycket högre vill Nina Lundström att hyrorna ska vara? Nu har jag haft fyra chanser att få ett svar. Kanske får jag ett svar den här sista gången.

Bostadspolitik

Anf. 263 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Då ska jag tala extra tydligt för att försöka göra mig förstådd. Hela vår bostadspolitiska motion bygger på en rad åtgärder för att också se till att det finns ett utbud av bostäder. Självfallet är det så, som hypotesen ter sig här, att har vi en exceptionellt stor brist kommer vi också att ha en exceptionellt stor ökning av hyreskostnader i nyproduktion. Vi menar att med vår politik kommer det att byggas betydligt mer. Det kommer att skapa en press på hyressättningen och på produktionskostnaderna.

Anf. 264 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Bostadspolitiken är ett område som jag anser vara alldeles för lågt placerat på den politiska agendan. Förra veckan läste jag att en ledarskribent skrev om ”det numera ganska betydelselösa bostadsutskottet”. Det kan få en att fundera lite över vad som föranleder en sådan formulering. Är det att alla bostadspolitiska frågor nu är lösta? Är det att det råder en perfekt balans mellan tillgång och efterfrågan på bostäder i vårt land? Är det att boendekostnaderna är rimliga? Nej, så är det inte. Svaret är nej på alla de frågorna.

Det råder bostadsbrist i 116 av landets kommuner, redovisar regeringen i budgetpropositionen. I många andra kommuner råder ett överskott av bostäder. Vi har en illa fungerande marknad där byggandet går på sparlåga och svarta pengar cirkulerar för att man ska komma över attraktiva hyreskontrakt. Många barnfamiljer betalar en tredjedel av den disponibla inkomsten för boendet.

Regeringens mål är 120 000 nya lägenheter på fyra år, alltså 30 000 lägenheter per år. I år kommer byggandet att stanna på 20 000 lägenheter. Varken Boverket eller byggindustrin tror att målet kommer att nås nästa år. Boverket räknar då med 21 000 lägenheter. Byggindustrin förutspår ungefär samma nivå.

Boverket tror inte att regeringens mål om 120 000 bostäder under åren 2003–2006 kommer att nås. Man säger att det behövs fler åtgärder för den sakens skull.

Regeringens politik bäddar för en betydande osäkerhet på bostadsmarknaden och byggmarknaden. Osäkerhet är förstås någonting som hatas av den som överväger att göra de stora investeringar som man gör när man bygger för många år framöver. Genom att regeringen vägrar att ge klara besked stannar byggandet av, och lägenheterna kommer inte till.

I budgetpropositionen är regeringen minst sagt vag när man skriver om momssänkning för vissa lägenhetstyper. Man skriver att man "avser att utreda förutsättningarna för att sänka momskostnaderna för särskilt angeläget byggande". Vidare skriver man att "en sänkning av momskostnaderna bör prövas för produktion av studentbostäder och äldreboende". För att dessa meningar inte ska ge någon vägledning alls skriver man också oklart om vilka kategorier som kan komma att omfattas. Det som jag citerade gällde ju enbart studentbostäder och äldreboende, men det gäller kanske inte alls *bara* dem. Senare heter det nämligen att man ska "pröva förutsättningarna för mindre hyreslägenheter" genom samma åtgärd.

För dem som läser budgetpropositionen – de är i och för sig inte många – är regeringens besked desto viktigare. När man har läst detta är det oklart om tidpunkten för förändringar, om förändringar över huvud taget kommer till stånd och dessutom vilken typ av bostadsprojekt som kan bli aktuella.

För att fullfölja förvirringen heter det vidare att eventuella förändringar "kan aktualisera förändringar i de nuvarande investeringsbidragen för hyresbostäder och studentbostäder", vilket väl bör tolkas som att de nuvarande investeringsbidragen minskar eller upphör. För den som anser att långsiktigt stabila spelregler är nödvändiga för att få till stånd ett byggande som lyfter statistiken till gagn för dem som i dag inte kan få eller som behöver en annan bostad är detta ganska dyster läsning.

Jag vill tacka statsrådet för att han är här och deltar i debatten, och jag vill ge honom möjlighet att skingra dimmorna genom att svara på några frågor.

För det första: Är det klart att regeringen i förhållande till EU kommer att kunna sänka momsen över huvud taget?

För det andra: För vilken typ av bostäder vill regeringen ha lägre moms vid byggandet?

För det tredje: Vid vilken tidpunkt kommer en sådan här förändring att ske?

För det fjärde: Hur kommer nuvarande investeringsbidrag att påverkas?

Detta är frågor som det är oerhört angeläget att få svar på, för oss som i riksdagen planerar budgeten för det kommande året, men naturligtvis framför allt för alla dem som funderar på om de ska våga sätta spaden i jorden och därmed se till att fler lägenheter kommer till stånd.

Kristdemokraternas uppfattning är att fastighetsskatten ska avskaffas. Vi vill sänka kostnaden för nyproduktion av flerfamiljsbostäder genom en permanent momsåterföring som ger samma effekt som en halverad byggmoms. Vi vill se förenklingar i planprocessen genom färre instanser och att regeringen avlastas den slutliga prövningen.

Vi vill se en översyn av hyressättningssystemet. Nyproduktionen bör under en karenstid undantas från bruksvärdesreglerna. Under denna tid får hyran inte höjas.

Vi vill åstadkomma åtgärder för att främja konkurrensen inom byggsektorn. Vi anser vidare att skatten vid uthyrning av del av bostad bör sänkas.

Anf. 265 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Välkommen till bostadsdebatten, Göran Hågglund. Nu har Göran Hågglund chansen att ta upp de frågor som vi har diskuterat i bostadsutskottet.

Det var ett väldigt tyckande om regeringspolitiken, och det sades inte särskilt mycket om var Kristdemokraterna står i de här frågorna.

Jag måste ställa frågan om halveringen av momsen. Har inte också Kristdemokraterna besvär med den frågan? Enligt EU:s direktiv får det ju bara användas inom socialpolitikens område. Jag skulle vilja att Göran Hågglund kommenterar det.

Min andra fråga gäller ert fastighetsskatteförslag, som jag ser som en gigantisk omfördelning från fattiga områden till rika tillväxtområden. Ni vill ta bort skatten där det kostar som mest och betala det med minskade statsbidrag till kommuner överlag. För ni inte något slags omvänd Robin Hood-politik i fastighetsskattefrågan?

Anf. 266 GÖRAN HÅGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Det var ganska stora frågor för att klara av på en minut. Det blir korta svar.

Regeringen tänker göra en momssänkning för vissa kategorier. Där kan man möjligen ha framgång gentemot EU, men om det vet vi i bostadsutskottet ingenting i dag.

I stället för att vänta på osäkra besked från en annan part har vi för vår del tänkt lösa detta genom att skatten för den som bygger reduceras i en omfattning som motsvarar hälften av den byggmoms man har erlagt när man har producerat bostäderna. Det möter inga problem med gällande EU-regler.

Är vårt borttagande av fastighetsskatt en massiv överföring av resurser från fattiga till rika? Nej. Svaret är nej. Vi får avgifter som är mer anpassade till förmågan att betala än dagens system är, som inte tar någon som helst hänsyn till bärkraften.

Anf. 267 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Ni tar inte särskilt stor hänsyn till dem som bor i glesbygd och områden där taxeringsvärdena är låga. De får faktiskt en ökad fastighetsavgift i stället för den fastighetsskatt de betalar i dag. Det tycker jag är anmärkningsvärt.

När det gäller momsåterföringen verkar Kristdemokraterna stödja vilka projekt som helst, även lyxbostäder med produktionskostnader på kanske 25 000–30 000 kr per kvadratmeter. Är det vad vi behöver i det ekonomiska läge som råder, och har ni någon uppfattning om kostnaderna för detta, Göran Hågglund?

Anf. 268 GÖRAN HÅGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Vårt förslag är att den kommunala avgiften ska begränsas till 2 600 kr per småhus och 800 kr per lägenhet. Detta har vi finansierat fullt ut i vårt budgetalternativ. Vi får då en avgift som blir betydligt lägre, och vi blir av med fastighetsskatten, som inte tar någon hänsyn till den ekonomiska bärkraften hos dem som drabbas av den.

Läs vår motion när det gäller momsåterföringen! Vi har finansierat detta helt och fullt.

Anf. 269 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att välkomna Göran Hägglund, utskottets ordförande, till den bostadspolitiska debatten. Jag hoppas på ett gott samarbete och många goda debatter här i kammaren.

Min fråga till Göran Hägglund kommer inte som någon stor överraskning. Den lyder helt enkelt: Hur hög tycker Göran Hägglund att hyran ska vara, eftersom han vill att hyran ändå ska kunna höjas?

Anf. 270 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker att hyrorna ska vara lägre än de är i dag.

I dag är det tyvärr så, att om man väcker förslag på det bostadspolitiska området dyker det upp tusen invändningar direkt – hårda angrepp, som om dagens marknad fungerade alldeles perfekt. Titta ut i verkligheten och se vilka belopp som cirkulerar när hyreskontrakt lämnar den ena handen och går över i den andra! Det fungerar inte särskilt väl.

I vår motion har vi öppnat för samma sak som den socialdemokratiska kongressen har sagt, nämligen möjligheten att ha en förhandlad inflyttningshyra som lämnas oförändrad under några år för att skapa stabilitet.

För Socialdemokraterna tycks det vara viktigare att hålla en låg hyra i bostäder som inte byggs än att tillåta något högre hyra i bostäder som faktiskt kommer till stånd.

Anf. 271 ANDERS YGEMAN (s) replik:

Fru talman! Först vill Göran Hägglund ha lägre hyror. Sedan vill han tillåta något högre hyror. Nu är det sjätte chansen för någon av de borgerliga partiernas företrädare att svara. Hur mycket högre hyror kan Göran Hägglund tänka sig att acceptera?

Anf. 272 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Anders Ygeman kommer inte att få något svar i form av ett belopp från mig heller. Detta är nämligen en fråga som är svår och som man bör närma sig med stor försiktighet för att det inte ska få oönskade sociala konsekvenser. Jag antar att detta också är anledningen till att Socialdemokraterna trots kongressbeslutet i precis samma riktning ännu inte har kommit med något förslag. Men jag tycker att det är viktigt att regeringen utreder detta. Vi deltar gärna i detta arbete. Det viktiga är att det tillkommer fler bostäder och att det nuvarande stoppet bryts.

Anf. 273 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Framtiden är en utmaning, inte minst inom bostadspolitikens område. Alla människor i hela vårt avlånga Sverige är beroende av den. Den är hörnstenen i svensk samhällsplanering.

Det ligger ett tungt ansvar och stora utmaningar i att forma bostadspolitiken och framtidens samhälle. Bostadsbristen och de bostadslösas frustration, bostadsöverskottet och ökat främlingskap är bilder som dominerar den bostadspolitiska debatten. Regering och riksdag måste ta ett stadigt grepp om bostadspolitiken. Det är en tung uppgift som fordrar fokus.

Bostadspolitiken har både en social och en fysisk dimension. Vardagen måste fungera för människor.

Centerpartiet har i sin bostadsmotion lyft fram en rad frågor på detta område. Tiden här i dag räcker bara för att jag ska belysa några frågor.

Fru talman! Jag vill börja med att tala om en framtidsutmaning. Det gäller segregationen i vårt samhälle och åtgärder mot den så att hela vårt samhälle blir ett samhälle där människor möts.

De misstag som begicks i och med planeringen av det så kallade miljonprojektet för några decennier sedan, då många bostäder snabbt producerades, får inte upprepas.

Vi står nu inför samma utmaning som då. Byggandet behöver sätta fart. Men misstagen får inte upprepas. De lägenheter som byggdes byggdes snabbt, byggdes så billigt som möjligt ur flera aspekter, och kvaliteten blev dålig. Att projekten dessutom var storskaliga med stora huskroppar utplacerade på bostadsfält skapade också en stadsbild som inger en upplevelse av anonymitet och opersonlighet.

Bebyggelsen och boendeformerna varierades inte heller i särskilt stor utsträckning. Flerfamiljshus byggdes i områden för sig och radhus för sig. Man byggde så att säga in ett system som skilde människor åt. Resultatet blev segregation och försvärad integration av nya svenskar.

När vi nu återigen står inför utmaningen med det stora ansvaret att se till att det finns bostäder även i våra stora storstadsområden måste planeringen från början vara noggrann både vad gäller ägandeformer och den fysiska planeringen av bostadsområden.

Centerpartiet vill ha ett samhälle med mångfald och ökade möjligheter till självbestämmande. En blandning måste finnas av hyresrätter, kooperativa hyresrätter, ägarlägenheter, bostadsrätter och småhus.

Vi måste ge människor med olika kulturell och social bakgrund en möjlighet att mötas i vardagslivet, i affären, i biblioteket, i skolan och i barn- och äldreomsorgen. Människor måste mötas på naturliga mötesplatser – ett leende i kön, en vänskaplig ton i affären, en sittplats bredvid varandra i bussen.

Det är med stor oro vi tvingas konstatera att segregationen i vårt svenska samhälle fortsätter, att de politiska insatserna har misslyckats. Det framgår av Integrationsverkets rapportserie 2002:5. Där står följande:

Menar staten allvar när det gäller att bryta segregeringen, då måste integrations- och segregationsperspektivet in i den generella politiken, inte minst in i samhällsplaneringen på regional och nationell nivå.

Centerpartiets åsikt är att vi nu behöver motverka segregationen genom att mycket tydligt sätta fokus på planering, byggande och boende.

Fru talman! Agenda för det tjugonde århundradet är också en stor utmaning som måste lyftas fram och som måste arbetas med mycket intensivt.

I utvecklingen mot ett kretsloppsanpassat samhälle är det hög tid att nyttja de kunskaper som finns och på bred front introducera ekologiskt riktiga metoder i allt byggande. Människor ska inte behöva bli sjuka av sitt boende. Ekologiska lösningar ska enligt Centerpartiets uppfattning vara det som ska vara vägledande i såväl nybyggnation som vid ombyggnad och upprustning.

Prot. 2002/03:13

7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Arbetet ute i alla våra kommuner med Agenda 21 har haft stor betydelse för miljöanpassningen. Men det har dessvärre stagnerat på vissa håll. Som i alla andra frågor börjar det globala i det lokala. Klart är att vårt nationella miljöarbete måste intensifieras. Centerpartiet lyfter fram detta som ett direkt krav.

Fru talman! ”Det är ingen slump att den sociala och regionala klyvningen av vårt land bara tilltar.” Det sade Centerpartiets ledare Maud Olofsson i går i partiledardebatten. Hon fortsatte:

”Det är ingen slump att mer än 800 000 människor är sjukskrivna eller har förtidspension. Och det är ingen slump att nästan varannan kommun tappat invånare. Att hela landsändar avfolkas. Det är ingen slump. Det är ett systemfel vi ser. Det är den naturliga följderna av ett samhälle där alltmer makt, allt fler beslut koncentreras till allt färre människor, allt längre bort.”

Av detta har vi sett mycket i bostadsutskottet under de senaste mandatperioderna då det har varit vänsterstyre. Centerpartiet begär en omändring av den politiken.

Anf. 274 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Jag delar mycket av Rigmor Stenmarks syn på bostadssegregationen. Jag tycker att det är en bra beskrivning av hur vi har delat upp Sverige i olika bostadsområden. Och jag tycker att det är bra att man vill öka inflytandet när det gäller byggandet och boendet.

Men på vilket sätt vill Centerpartiet vara med och stimulera så att vi som bor i ytterområdena får en bättre boendemiljö?

Anf. 275 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det gäller som i alla andra sammanhang att det måste börja underifrån, vilket jag också sade. Vi måste få med människorna i detta planerande. Vi kan inte sitta här i Sveriges riksdag och besluta och här uppifrån säga vad människor ute i samhället ska tycka till om. Det gäller att vi får mycket mer delaktighet även när det gäller bostadsplaneringen.

Anf. 276 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är en riktig beskrivning, och jag tycker att det är viktigt att det kommer underifrån. Men hur ska det gå till när det gäller våra ytterstadsområden? Hur ska jag som boende i ett ytterområde få mer makt att vara med och planera? Vilka resurser behöver jag? Behöver jag över huvud taget några resurser?

Sedan tycker jag att det är ännu viktigare att Rigmor Stenmark påpekar att de beslut som fattas ute i kommunerna av kommuninvånarna ska gälla. Det gäller också beslutet om Torslanda i Göteborgs kommun som fattades av oss i Göteborgs kommun. Vi ville inte ha någon kommunuppdelning. Det beslutet försökte de borgerliga riva upp.

Anf. 277 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! En av anledningarna till att jag ville lyfta fram just dessa två frågor, segregationen och miljöpolitiken, var att jag ville lyfta fram

demokratiaspekten. Ekonomin återkommer vi till i ett annat sammanhang.

Jag har själv förmånen att sitta med i nationella kommittén för Habitat som har att göra med samhällsplanering. Där betonar vi i samtliga partier det nödvändiga i att kvinnor som du och jag är med och formar samhället. För det fordras det egentligen inte mer resurser utan att vi får möjligheter. Man kan till exempel ta till vara kvinnoorganisationerna som remissinstanser.

Anf. 278 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Fru talman! Vård, skola och omsorg är ett mantra som har upprepats i ett par valrörelser som en del av oss har varit med om. Jag skulle vilja lägga till bostad. Eftersom vi är bostadspolitiker alla här är det många av oss som tycker att det är väldigt viktigt. Det beror kanske på att vård, skola och omsorg är viktiga ingredienser som vi behöver ta del av under olika perioder av vårt liv. Bo behöver vi göra hela tiden från det vi föds tills vi dör.

Jag lyssnade lite på den debatt som var här tidigare om demonstrationer som försiggick på Drottninggatan och som vi tydligen har möjlighet att ta del av under hela veckan, vad jag förstår. Jag funderar lite på vilka resurser de grupper som jag ömmar särskilt för skulle ha att genomföra en sådan här demonstration. Jag tänker på de hemlösa. De tillbringar inte bara en vecka ute på gatan under dagtid, utan de är där dygnet runt. Det är en förfärlig situation och någonting som samhället måste ta ett väldigt kraftigt ansvar för.

Studenter har en ganska prekär situation när de flyttar in till de stora högskoleorterna och universitetsstäderna. I det 121-punktsprogram som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har enats om finns det med en punkt om bostadsgaranti för studenter, som man kanske kan sammanfatta det hela lite kort. Det är en idé om att vid tilldelning av högskoleplatser ska den kommun som gör anspråk på dessa högskoleplatser visa att man också kan erbjuda studenterna bostäder. Det är väldigt viktigt. Det har en regionalpolitisk effekt också eftersom det visar sig att det är mellanstora och mindre universitets- och högskoleorter som kan erbjuda bostäder. På det viset har man möjlighet att förlägga undervisning till de orter som har möjlighet att ta emot studenterna.

I det här 121-punktsprogrammet, som vi kommer att få ta del av eller har tagit del av och som kommer att få lite genomslag i vårt arbete i utskotten framöver, ställer vi också upp väldigt starka miljövillkor för investeringsbidrag. Jag är glad över att man har möjlighet att göra det nu. Vi ska utforma reglerna för detta.

En sak som jag inte är så glad åt är att miljövillkoren kanske inte syns på det sättet riktigt. De här anslagen för ekologisk hållbarhet tenderar att få ge vika. Jag vet att det finns väldigt många bostadsföretag som har ansökt om att få bidrag ur de här anslagen men blivit nekade med hänvisning till att det blir ändrade villkor.

En annan sak som jag inte heller är speciellt nöjd med är fastighets-skatten. Vi har i tidigare utredningar kommit överens om att man ska få göra avdrag för de miljöinvesteringar som man har gjort. Det som vi har kommit överens om nu i det här programmet är något slags nytt ROT-avdrag för miljöinvesteringar. Jag tycker att det är bra i och för sig. Man

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

kan kalla det för Morot, ROT-avdrag för miljöomställning. Det är just en morot till dem som vill göra detta. Jag hoppas att det så småningom kommer att få genomslag i uttaget av fastighetsskatt.

Många människor är kanske helt belåtna med att de får sitt hus uppvärderat, till exempel när man ska ta lån och när man ska sälja. Då är det ganska bra att ha ett högt taxeringsvärde, tycker man i allmänhet. Men däremot ska inte själva boendet beskattas på det sätt som sker. De investeringar som man en gång har gjort ska inte belasta en i all evighet med en hög fastighetsskatt. Men det kanske vi kan komma till rätta med.

Själv har jag skrivit en motion som vi kommer att få ta ställning till i bostadsutskottet så småningom som handlar om externhandel, det vill säga etablering av externa köpcentrum. I valrörelsen propagerade jag för rullatoravstånd till affären. För oss som tenderar att bli lite äldre är det naturligtvis en trygghetsfråga. Vi kanske inte tycker att det viktigaste är att vi kan ta vår lilla bil och åka och handla, utan vi vill ha möjlighet att göra våra dagliga inköp i närheten av vår bostad om vi envisas med att bo kvar där även när vi blir gamla. Det här är en väldigt viktig fråga, och jag vill att vi med det snaraste inför ett moratorium för dessa externa köpcentrum. Det har man i våra grannländer. I Frankrike har man en uppgörelse med de företag som etablerar extern handel om att de också ska tillhandahålla en närbutik i bostadsområden.

Sjuka hus, byggfusk och sådant är en förfärlig soppa. Om vi nu inte ställer ordentliga miljökrav på de byggföretag som ska bygga kommer vi att få ser mer av sjuka hus och byggfusk. Det måste stoppas till varje pris.

Anf. 279 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag antar att Helena Hillar Rosenqvist, precis som jag, vill ha en levande skärgård året runt och inte bara på sommaren. Då har jag en fråga. Linnéa och Nils, som jag beskrev och som inte kommer att ha råd att bo kvar i norra Stockholms skärgård beroende på de höga boendeskatterna, kommer att bli tvungna att flytta från en invand, trygg miljö. De är över 80 år och har bott där i hela sitt liv. Jag antar att Helena Hillar Rosenqvist, precis som jag, vet att det inte är så jättebra när äldre människor måste flytta. Därför vill jag fråga vad hon är beredd att göra för att de ska kunna ha råd att bo kvar.

Anf. 280 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Ett sätt är ju att vänta med beskattningen tills man säljer sitt hus. Om de får för sig att de ska sälja eller om deras barn sedan ärver det kan man ha ett högre reavinstuttag. Det är någonting som de flesta människor ändå accepterar. Själva boendet ska inte beskattas i den utsträckningen. Det här är saker som återigen utreds. Det har utretts en gång tidigare. Några konkreta grejer kom man väl ändå fram till, och det är bland annat begränsningsregeln. Jag vet att den har gynnat ganska många människor men inte alla. Jag ser att Marietta de Pourbaix-Lundin skakar på huvudet. För vissa människor har begränsningsregeln gjort nytta.

Anf. 281 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Medan gräset gror så dör kon. Jag vet inte hur många gånger man har utrett det här. Begränsningsregeln räcker inte. Det är ändå 6 000 kr per månad i boendes katt för den familj jag har beskrivit, ett äldre par.

Men det var ett mycket intressant svar. Jag undrar om det ingår i er överenskommelse med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet att vi inte ska ha någon fastighetsskatt utan bara en reavinstskatt. Det var en sensationell nyhet, måste jag säga. Är det så, vill jag nu få det bekräftat från Vänsterpartiet och Socialdemokraterna.

Anf. 282 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att de är mycket väl medvetna om detta, och det kanske Marietta de Pourbaix-Lundin också hade varit om hon hade ägnat en liten stund åt vårt partiprogram. Vi vill alltså ha en förändring av fastighetsskatten. Det är helt klart. Det är våra samarbetspartner mycket väl medvetna om. Vi håller ju på och jobbar med detta. Jag inser att det har en enorm effekt. Det är många andra förslag som har väckts här som jag vet skulle få ganska tråkiga konsekvenser för några av mina grannar. Jag bor alltså i en extrem glesbygd i ett avfolkningsområde. En del förslag skulle medföra ökad fastighetsbeskattning för dem som möjligtvis har det ännu sämre ställt.

Anf. 283 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja fortsätta på frågan om miljöns betydelse. Vi vet att allergierna ökar ganska kraftigt, inte minst hos barn och ungdomar. Vi vet också att för att det ska kunna bli en bra miljö i städerna måste vi ha grönområden.

Det här är frågor där jag tror att jag skulle kunna få stöda av Miljöpartiet.

Jag vill fråga om jag kan räkna med att få ett ordentligt stöd av Miljöpartiet till Centerpartiets förslag att se till att det arbetas fram ett nationellt handlingsprogram där man beskriver problemen och också kommer med förslag till åtgärder, med betoning på just hälsa och boende.

Anf. 284 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Det kan jag lova Rigmor Stenmark. Jag räknar också med ett ömsesidigt stöd i de här frågorna. I Miljöpartiet har vi vid varje motionsomgång haft motioner om ett kraftigare producentansvar för dem som bygger och att det ska var mycket kraftigare än vad det är.

Jag vet att det kommer förslag. Detta har varit uppe hos Konsumentverket och Bygghälsomyndigheten och andra. Jag har litet idéer som vi säkert kan utveckla.

Jag tycker att vi måste komma till rätta med byggfusket. Jag inser att de byggföretag som själva åtar sig en förvaltning av fastigheterna i det långa loppet har det ekologiskt mest hållbara programmet för bostäder.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Anf. 285 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Kan jag då också räkna med att jag får Miljöpartiets stöd när det gäller att kvalitetsansvarig på vårt byggande ska vara någon som är fullständigt neutral i förhållande till industrin?

Anf. 286 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Fru talman! Detaljer i detta får vi väl återkomma till. Även Vänsterpartiet har kvalitetsaspekter i sina motioner. Det är viktiga frågor och det är klart att vi ska försöka komma sams om detta.

Anf. 287 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Under den gångna mandatperioden återtog bostadsfrågorna sin centrala plats på den politiska dagordningen.

1990-talets kris har fått lämna plats för en mer offensiv och utvecklande diskussion om de bostadspolitiska uppgifterna.

Bostadspolitiken är en viktig och central del av den generella välfärden, lika viktig som skola, vård och omsorg. En bostad är en social rättighet och det är därför ett samhälleligt ansvar att trygga bostadsförsörjningen.

Vi har förtydligat kommunernas ansvar för bostadsförsörjningen. Det är kommunerna som har det operativa ansvaret för den lokala bostadspolitikens genomförande.

Jag är glad över att vi nu i många kommuner i storstadsregionerna har kommunalpolitiker som ser bostadsfrågorna som viktiga uppgifter. I många av dessa kommuner, inte minst i Stockholms kommun, finns det starka allmännyttiga bostadsbolag som har stora möjligheter att bidra till ett ökat bostadsbyggande.

En ökad samverkan mellan bland annat kommunerna i Stockholms län när det gäller bostadsbyggandet tror jag också kan bidra till att öka bostadsbyggandet samtidigt som det ger möjlighet att sätta press på produktions- och boendekostnaderna i nyproduktionen.

Samtidigt med att kommunerna har återkommit till bostadsförsörjningen och tar ett lagstiftat ansvar för det som riksdagen fattade beslut om under förra mandatperioden har staten genom bland annat skärpt lagstiftning och investeringsbidrag tagit sitt ansvar för att spelreglerna och de finansiella förutsättningarna blir sådana att den sociala bostadspolitiken kan upprätthållas och utvecklas.

Det är ett ansvar som regeringen kommer att fortsätta att ta.

Starka allmännyttiga och kooperativa företag är nödvändiga för att motverka segregation och hålla nere boendekostnaderna.

Den nya lagstiftning som nu gäller för allmännyttan och de åtgärder som vidtagits för att hejda utförsäljningen av allmännyttans bostäder är exempel på insatser för att stärka och utveckla allmännyttans roll på den svenska bostadsmarknaden.

Den tilltagande bostadsbristen i tillväxtregionerna har krävt särskilda åtgärder för att öka bostadsbyggandet, särskilt gäller det hyresbostäder till rimliga kostnader. Investeringsbidragen till hyreslägenheter och studentbostäder har varit framgångsrika och starkt efterfrågade. Som exempel kan nämnas att investeringsbolagen för studentbostäder har medverkat och kommer att medverka till ett byggande av 13 000 studentlägenheter runt om i Sverige.

Samtidigt har staten tillsammans med berörda kommuner tagit ett stort ansvar för att klara utflyttningskommunernas problem med många tomma bostäder.

Under den mandatperiod som ligger framför oss ska vi vidareutveckla den sociala bostadspolitik. En huvuduppgift blir att öka bostadsbyggandet. Bostadsbristen måste undanröjas. Regeringen kommer att komplettera de nuvarande investeringsbidragen genom att lägga fram förslag om sänkt byggmoms för mindre hyreslägenheter, studentbostäder och äldre bostäder.

Ett sådant förslag kommer att presenteras i en deparementspromemoria i december och riksdagen får sedan en proposition på sitt bord i början av nästa år.

Vi kommer också att lägga förslag om hyrestak i reglerna om investeringsbidrag.

Det krävs också andra åtgärder för att öka bostadsbyggandet. Vi räknar med att i vinter presentera ett förslag om tredimensionell fastighetsbildning som kan frigöra ytor inte bara i centrala områden i Stockholm utan också i ytterstadsområden där centrumanläggningar på ett bättre sätt kan utnyttjas för att bygga bostäder, men också för att skapa mer levande miljöer i centrumanläggningarna.

Vi ser med spänning fram emot de trepartssamtal som förs mellan hyresgäströrelsen, SABO och Fastighetsägareföreningen om bruksvärdessystemets tillämpning. Jag hoppas att de samtalen ska resultera i en mer flexibel syn på bruksvärdessystemet. Jag kommer aldrig, i den position jag har, att medverka till en övergång till rena marknadshyror. Men det kan finnas skäl att öppna upp för större inflytande för hyresgästerna när det gäller individuella val. Det kan också finnas skäl att i systemet se till att det finns en flexibilitet i hyressättningen beroende på vilket läge hyresfastigheterna har.

Det har fungerat bra på många håll i landet, men på en del håll har det varit en alltför rigid tillämpning av bruksvärdessystemet.

Jag hoppas att de samtal som nu förs med intensitet mellan parterna på bostadsmarknaden ska leda fram till ett bra hyressättningssystem på sikt. Jag är inte främmande för, om parterna så begär, att vidta de lagstiftningsförändringar som kan erfordras.

En fjärde fråga som jag vill peka på, och som är en besvärlig fråga, är planfrågorna. Vi jobbar nu intensivt med att åstadkomma en snabbare och smidigare planprocess. Den utredning som har i uppgift att se över plan- och bygglagen har ju att jobba med de här frågorna med förtur. Jag tror att det finns en samsyn i den här kammaren med bostadsutskottet om behovet att åstadkomma en mycket snabbare och smidigare planprocess. Det är ett av hindren, och ett icke oväsentligt hinder, i framför allt storstadsområdena för att snabbt få fram detaljplaner för att på det sättet möjliggöra ett ökat bostadsbyggande.

Samtidigt som fokus under de kommande åren måste gälla att undanröja bostadsbristen måste vi ta ett ansvar för att medverka i den omstrukturering av kommunala bostadsföretag som finns i många av utflyttningskommunerna.

Det är helt enkelt så att kommunerna inte på egen hand ekonomiskt klarar av den utmaningen. Staten måste hjälpa till. Det är därför vi har inrättat Statens bostadsnämnd.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Vi ska bygga det gröna folkhemmet. Det är en uppgift som berör många politikområden, så även de boende och byggande. I reglerna för investeringsbidrag kommer vi därför att inarbeta krav på hänsyn till ett ekologiskt uthålligt byggande och boende.

Men vi måste också skärpa konkurrensen och sätta press på byggkostnaderna. Om någon månad kommer Bygghögskolekommissionen att lämna sina förslag till regeringen. Jag räknar med att vi med dessa förslag som underlag ska kunna skärpa konkurrensen inom byggsektorn i syfte att hålla igen bygg- och boendekostnaderna. Vi har redan tagit några initiativ i den riktningen.

Genom inrättandet av Bygghögskolekostnadsforum på Boverket ska vi medverka till att stärka byggherrollen. Jag tror att det är nyckeln när det gäller att åstadkomma produktionskostnader på rimliga nivåer.

Fru talman! Jag har redan pekat på några områden där regeringen ska återkomma med förslag till riksdagen i syfte att förstärka och vidareutveckla bostadspolitiken. Huvuduppgiften för den kommande mandatperioden är att öka bostadsbyggandet och bygga bort bostadsbristen i tillväxtregionerna, samtidigt som vi ska klara omstruktureringen av de kommunala bostadsbolagen i utflyttningsorterna.

Vi står också inför en annan viktig fråga, som kanske är något mera långsiktig. Vi har en bra genomgående bostadsstandard i Sverige. Det ska vi tacka dem som byggde upp den sociala bostadspolitiken under efterkrigstiden för. Men den bostadsstandard som vi har är ju inte för evigt given. Det förestår nu ett ganska omfattande behov av renovering och utrustning av miljonprogrammets bostäder, kanske framför allt i det allmännyttiga beståndet. Det gäller såväl tekniskt som genom insatser för att anpassa boendet efter framtidens miljömässiga krav och efter en växande äldrebefolknings behov. Det gäller också insatser för att motverka segregationen, som Rigmor Stenmark tog upp i sitt anförande.

Vi har bett Boverket att kartlägga detta renoveringsbehov, och vi räknar med att få fram ett sådant underlag under våren nästa år. Sedan får vi värdera vilka behov av insatser som vi har på det området. Jag räknar med att de flesta åtgärder som behöver göras ska kunna klaras genom normalt underhålls- och ombyggnadsarbete inom bostadsbolagen, men det kan också finnas behov av statliga insatser.

Fru talman! Jag har väldigt snabbt skisserat några av de huvudfrågor som jag tror kommer att dominera den bostadspolitiska agendan under de närmaste åren. Jag ser fram emot ett fruktbart och konstruktivt samarbete med alla partier och ledamöter i bostadsutskottet. Jag har noterat att det har skett en ganska stor förnyelse i bostadsutskottets sammansättning, och det ska bli spännande att mötas inför de bostadspolitiska uppgifter som vi har framöver.

Anf. 288 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är trevligt att ministern är med i den här viktiga bostadspolitiska debatten och ger lite svar för framtiden.

Jag vill först deklarerat att det beslut på s-kongressen som de borgerliga partierna hela tiden pratar om inte kommer att stödjas av Vänsterpartiet. Vi hoppas att det inte hamnar på riksdagens bord. Det finns två anledningar till detta. Vi tror att det skulle vara hyresdrivande. Vi menar att det skulle vara väldigt besvärligt att efter fyra år försöka få in det här i

bruksvärdessystemet. Vi ser inte att det över huvud taget är görligt om inte hyrorna stiger kraftigt.

Jag har en fråga till ministern om kommunernas ansvar. Vi har ju infört en bostadsförsörjningslag innebärande att kommunerna ska planera för sin bostadsförsörjning och om så behövs inrätta bostadsförmedlingar. Såvitt jag vet finns det inte någon sådan vare sig i Malmö eller i Göteborg och inte heller på många av de orter som i dag har bostadsbrist. Det är väldigt svårt att ha någon uppfattning om hur läget ser ut. Man kan där inte ställa sig i bostadskö. Hur vill ministern följa upp de här frågorna?

Anf. 289 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag har den uppfattningen att man ska inrätta bostadsförmedlingar när det finns ett behov av sådana. Det behovet finns väl inte i alla kommuner men i kommuner i framför allt storstadsområden med bostadsbrist och med många olika fastighetsägare. Det är en ren servicefunktion gentemot kommuninvånarna att ha en bostadsförmedling.

Vi följer ju utvecklingen ganska noga. Jag är väl medveten om att det i lagstiftningen finns en möjlighet för regeringen att ingripa, och vi vill avvakta hur diskussionerna nu går i kommunerna runt om i Sverige. Jag konstaterar att det i Stockholm finns ambitioner från flera kommuner att vara med i den bostadsförmedling som Stockholms kommun har och utveckla den till en regional bostadsförmedling. Jag tycker att det är ett väldigt gott initiativ om vi kan se en utveckling i den riktningen, för Stockholmsregionen är en gemensam bostadsmarknad, och det är logiskt att ha en bostadsförmedling för den bostadsregionen.

Anf. 290 OWE HELLBERG (v) replik:

Fru talman! Det är kanske lagstiftningens utformning som är problemet. När ska regeringen ingripa och på vilka grunder? Jag kan tala om att Vänsterpartiet i Göteborg länge har krävt att det ska finnas en bostadsförmedling, men de socialdemokratiska företrädarna där tycker inte att det ska finnas någon sådan.

Vi har föreslagit att man skulle ha ett obligatorium, från vilket man kunde göra undantag för de kommuner som kan påvisa att de inte behöver en bostadsförmedling. Behoven är stora, och vi har i dag dålig kunskap om vilka behov människor har i bostadsköer, vilka förturer som man måste ha och överlag vilka problem som finns i sammanhanget. Det är viktigt med bostadsförmedlingar och med kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

Anf. 291 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag ansluter mig än en gång till uppfattningen att det är viktigt med bostadsförmedlingar på de orter där det finns ett behov av sådana. Jag har noterat att det i flera kommuner runt om i landet förs diskussioner om att inrätta bostadsförmedling. Jag kan glädja Owe Hellberg med att så är fallet även i min hemkommun Malmö.

Vi får väl avvakta utvecklingen. Jag tycker att de diskussioner som förs i Stockholm är väldigt glädjande, för här finns det behov av en regional bostadsförmedling, inte en bostadsförmedling för varje enskild kommun i Stockholmsområdet.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Anf. 292 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Det här blir intressantare och intressantare. Nu får vi höra av Vänsterpartiets representant att Vänstern absolut inte ställer sig bakom den flexibla hyressättning som bostadsministern själv pratar om och som det finns ett s-kongressbeslut om. Jag välkomnar dock och hoppas att bostadsministern nu, som han sagt, kommer att lägga fram ett förslag om detta för riksdagen ganska snart, för det är en bra början.

Min första fråga till bostadsministern, som pratade mycket om en social bostadspolitik, är: Hur många människor ska behöva flytta på grund av Socialdemokraternas höga boendeskatter? Omfattas de inte av den sociala bostadspolitiken?

Min andra fråga till bostadsministern är om han är beredd att för att snabbt få fram bostäder till studenter göra det skattefritt för privatpersoner att hyra ut en del av den egna privatbostaden.

Anf. 293 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Det känns litet konstigt att höra det som Marietta de Pourbaix-Lundin säger. Jag uppfattade att Marietta de Pourbaix-Lundin i sitt huvudanförande förespråkade rena marknadshyror. Jag kommer aldrig att medverka till marknadshyror. Det skulle leda till väldigt kraftiga hyreshöjningar i centrala och i attraktiva lägen i det befintliga beståndet, ja, över huvud taget på bristorter.

Fastighetsskatten har vi ju hanterat genom att införa en regel om begränsning till 5 % av hushållsinkomsterna. Jag utreder nu att också ta in förmögenhetsskatten i begränsningsregeln. Men om nu Marietta de Pourbaix-Lundin värnar så om dem som har egna hem, varför värnar hon inte också om hyresgästerna, som riskerar att hamna i kläm om man inför marknadshyror?

Anf. 294 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att vi nu en gång för alla ska skingra vissa missförstånd. Jag har refererat vad en som ville ha bostad i Stockholm sade när det gäller marknadshyror. Jag har sagt att man måste göra någonting åt hyressättningen, och det gäller i första hand nyproduktion. Därför hängde jag upp mig på s-kongressens beslut, som jag tycker är en bra början. Sedan tycker jag att man kan diskutera vad man vidare ska göra.

Jag värnar om alla. Bostadsministern vet att alla betalar fastighetsskatt. Även de som bor i hyreshus betalar fastighetsskatt.

Jag fick alltså inget svar av bostadsministern. De som nu inte har råd att bo kvar kommer att behöva flytta. Det finns undersökningar som visar att det rör sig om kanske 100 000 människor som måste flytta, medan Socialdemokraterna utreder ännu en gång.

Anf. 295 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! När man i sådana här debatter resonerar med Moderaterna försöker de alltid lägga ut dimridåer. Ni moderater kräver ju marknadshyror. Det gjorde ni öppet i valrörelsen. Men det skrämde ju upp ganska många väljare. Det var många reaktioner som det gavs uttryck för i den gångna valrörelsen som handlade om att man var rädd för den moderata politiken. Och det finns ju skäl för det. Ett införande av mark-

nadshyror på bristorter skulle leda till kraftigt ökade hyror, men naturligtvis också till rejält ökade vinster för fastighetsägarna.

Prot. 2002/03:13
7 november

Anf. 296 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Statsrådet har lämnat viktiga besked om hyressättningen i nyproduktionen här i kväll. Jag ska avstå från att raljera med Socialdemokraternas något disparata hållning i den här frågan under den här debatten. Min förhoppning är att regeringen återkommer till riksdagen med förslag i den här riktningen. Jag tror att det vore till gagn för bostadsbyggandet och därmed tillgången på bostäder för framför allt storstadsregionerna.

Jag skulle egentligen vilja prata mer om de frågor som jag ställde till statsrådet i mitt anförande om möjligheterna för Sverige att genomföra de momssänkningar som regeringen vill åstadkomma och som man talar om i budgetpropositionen: vilka bostäder det kan komma att röra sig om, vid vilken tidpunkt som den här förändringen kan komma att ske och hur det nuvarande investeringsbidraget kan komma att påverkas. Jag tror att det spelar en närmast avgörande roll för bostadsbyggandet i Sverige att vi inte får ett stopp i väntan på de här beskederna.

Anf. 297 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag ska svara, men inte svara i detalj. Även Göran Hägglund måste ha respekt för den beredningsprocess som pågår och för att det är riksdagen som måste fatta de här besluten.

Vi avser att lägga fram ett förslag som innebär en sänkning av byggmomsen på studentlägenheter, äldre bostäder och mindre hyreslägenheter. Vi räknar med att lägga fram det förslaget i form av en departementspromemoria nu i december månad och en proposition under första kvartalet nästa år, så att riksdagen hinner behandla den under vårriksdagen.

Vi räknar också med, vilket står i budgetpropositionen, att införa övergångsregler så att vi inte under den tiden kommer att få ett stopp i byggnationen. Vi kommer att anpassa investeringsbidragsnivån, så att det inte blir ett alltför kraftigt stöd. Det blir ett väsentligt bättre stöd än det nuvarande investeringsbidraget, men det kommer inte att bli ett dubblat stöd, om jag uttrycker mig så. Det blir en viss anpassning av investeringsbidragsnivån för att stödet inte ska bli alltför frikostigt.

Anf. 298 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Tack så mycket! Jag tror, och där tror jag att vi är överens, att det är angeläget att beskederna kommer så snabbt som möjligt och är så detaljerade som de någonsin kan vara till marknaden. Statsrådet har ytterligare preciserat något lite här vad man tänker göra, men fortfarande är det ju så att marknaden svävar i osäkerhet om hur det här kommer att se ut exakt. När det gäller investeringar som görs för så många år framöver som man investerar för när man bygger så är det angeläget med besked så tydligt och så tidigt som möjligt.

Jag skulle gärna vilja ha en kommentar till varför man inte kan tänka sig att välja den modell som vi kristdemokrater har valt och som jag kort presenterade i mitt anförande.

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Anf. 299 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Först ska jag bara beröra en fråga som Göran Hägglund tog upp i sin första replik. När det gäller hyressättningssystemet har jag tilltro till parterna. Jag hoppas parterna kommer fram med ett bra förslag som är hållfast. Det arbetet bedrivs ganska konstruktivt, om jag förstår saken rätt.

När det sedan gäller frågan om Kristdemokraternas förslag om momsreduktionen gör jag den bedömningen att förslaget inte håller i ett EU-perspektiv, i förhållande till EU:s mervärdesskattedirektiv. Det är ju en generell momssänkning även om ni går bakvägen och reducerar, får en skatteåterbäring så att säga.

Anf. 300 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja uppehålla mig en omgång till med statsrådet kring den frågeställning som många av oss nämnt här i kväll som handlar om hyressättningen i nyproduktion och om statsrådet har någon uppfattning om hur mycket hyran ska höjas vid en friare hyressättning i nyproduktion. Jag tar upp detta, inte minst med tanke på att Folkpartiet ju har följt det kongressbeslut som även har gällt för Socialdemokraterna.

Min följdfråga till detta handlar om en annan aspekt. Det som är hyreskostnader påverkas ju av byggkostnaderna, och de har ju ökat med 65 % mellan 1996 och 2001. Ser statsrådet någon koppling mellan subventionssystemen och byggkostnadernas utveckling?

Anf. 301 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Byggkostnaderna, produktionskostnaderna och i slutändan boendekostnaderna skulle kunna bli föremål för en hel riksdagsdebatt. Jag har inte den tiden. Däremot måste jag kunna göra ett par påpekanden.

Det visar sig att det även med dagens regler och dagens investeringsbidrag går att bygga kvalitativt sett bra lägenheter till rimliga kostnader. Det går att gå in på Boverkets hemsida och titta på Byggkostnadsforum. Det är en exempelsamling som man har gett ut. Det visar sig att en privat byggare i Linköping bygger till väldigt rimliga kostnader, och som han säger: med vinst, ja, med mycket god lönsamhet. Det går i Skövde, det går i Hjärup i Skåne och det går på en rad andra håll runtom i landet. Men en förutsättning för att det ska gå är att alla parter medverkar och att det finns en stark byggherre i bakgrunden som granskar alla kostnader och håller igen på alla områden.

Anf. 302 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det är ganska många nya ledamöter, och om vi ska få någon glädje av det i slutet av mandatperioden får vi väl se. Men jag kan också konstatera att vi har fått en bostads- och kommunminister, och det hälsar vi i Centerpartiet med tillfredsställelse. Jag hoppas att det innebär att vi nu har en minister som ägnar väldigt mycket tid åt just bostadspolitik. Jag hoppas också att det innebär att bostadsministern tänker om, inte bara i detta med bruksvärdessystemet. Jag hälsar också med glädje att man ser på trepartsavtalet på ett bra sätt.

Jag frågar mig om bostadsministern nu tänker se till att det inte blir så mycket av centralstyrning utan släpper lite på tömmarna och vågar sig på

friheten att kommunerna ute i vårt land får bestämma om de till exempel ska sälja eller köpa sina bostadsbolag. Det kanske inte gäller att köpa så mycket, men de måste ha möjlighet att sälja om de inte behöver bolagen. Hur kommer det att bli?

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Anf. 303 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Det kan väl ibland vara bra att köpa också. Det kan vara bra i en kommun där man inte har så mycket allmännytta att köpa sådan för att få balans på bostadsmarknaden.

Allmännyttan är en väldigt viktig strategisk resurs på bostadsmarknaden. Det är ju allmännyttan som har tagit väldigt mycket av det ansvar som har varit nödvändigt att ta för den allmänna bostadsförsörjningen. Jag vill värna och utveckla allmännyttan. Det finns ju också, om jag inte har läst alldeles galet i Centerpartiets olika programskrifter, ett Centerpartiintresse av att bevara och utveckla allmännyttan.

Därmed inte sagt att ett allmännyttigt företag inte ska kunna ägna sig åt beståndsvård och sälja en del fastigheter och kanske köpa en del, om det finns behov av det. Men att göra sig av med allmännyttan av rent ideologiska skäl, den politik som har drivits i Stockholm under den gångna mandatperioden, är någonting som vi bestämt avvisar.

Anf. 304 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna och Centerpartiet är nog ganska eniga om att vi måste slå vakt om allmännyttan. Frågan handlar inte om det.

Frågan är om man tänker fortsätta med den centralstyrning som till exempel gäller omvandlingen av hyresrätter till bostadsrätter eller bostadsrätter till hyresrätter. Man har tagit ett beslut 1999 om två tredjedels majoritet. Nu lägger vi på nytt fram ett förslag om att det ska räcka med enkel majoritet.

När ministern kommer ut i verkligheten lite mer hoppas jag att han lyssnar på oss även i den frågan.

Anf. 305 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Nej, i den frågan kommer jag inte att lyssna på Centerpartiet. Regeln om två tredjedels majoritet kom till för att skydda hyresgästerna mot en snabb omvandling av fastigheter med väldigt snäv majoritet. Den kom också till för att försäkra oss om att de blivande bostadsrättsföreningarna vid en omvandling fick den styrka som är nödvändig för att kunna garantera ett långsiktigt ägande och innehåll i bostadsrättsföreningarna.

Att omvandla med snäv marginal skapar osäkerhet när det gäller bostadsrättsföreningarnas framtida skötsel och drift.

Anf. 306 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Även jag vill tacka bostadsministern för att han deltar i debatten på sakområdet. Vi har saknat berörd minister i andra sammanhang.

Jag delar ministerns uppfattning om kommunernas ansvar i samband med bostadsförsörjning. Jag är dock helt övertygad om att kommunerna

Bostadspolitik

är väl medvetna om sitt ansvar. Jag vill också framhålla statens ansvar när det gäller att skapa spelplanen för bostadsförsörjningen. Momsen är en del av det statliga ansvaret.

Min fråga är: Vilka yttringar får det kommunala ansvaret ta sig? Den nya ledningen i Stockholms stadshus har till exempel gått ut och aviserat att man ska starta ett nytt byggföretag i Stockholm. Frågan är om det är ett friskhetstecken eller ett övergrepp på en väl fungerande marknadsekonomi.

Anf. 307 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Inom ramen för det kommunala självstyret och inom ramen för de allmännyttiga bostadsföretagen är det naturligtvis möjligt att också inta rollen av aktiv byggherre.

Tidigare fanns i de allmännyttiga bostadsföretagen produktionskapacitet och byggherrekapacitet av ett annat slag än vi har i dag.

Jag ska inte värdera de planer som finns i Stockholms kommun, men jag kan försäkra Jörgen Johansson att jag inte kommer att lägga fram något förslag som förhindrar Stockholms kommun att vidta åtgärder för att få till stånd en snabb ökning av bostadsbyggandet – och till rimliga kostnader.

Anf. 308 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi har en byggmarknad som i dag inte har full produktion, vi har 30-talet aktörer i Stockholm och vi har en kommunal verksamhet som inte klarar att ta fram sina detaljplaner. Man kanske skulle tänka efter hur prioriteringarna ska ske.

Anf. 309 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Vi har också en byggmarknad som domineras av några få stora aktörer, vilket Jörgen Johansson nog är medveten om.

Vi hade i våras avslöjanden om karteller. Det var inte särskilt uppmuntrande, varken för oss som har ett politiskt ansvar eller kanske ens för branschen.

Att få in fler aktörer som producenter på byggmarknaden är en mycket angelägen fråga. Jag välkomnar de privata aktörer som har dykt upp under de senaste åren. Jag brukar ta Duvkullen i Linköping som exempel. Fler mindre och medelstora aktörer på byggmarknaden är nödvändigt om vi ska kunna skärpa konkurrensen.

Anf. 310 LARS-IVAR ERICSON (c) replik:

Fru talman! Bostadsministern talade om en offensiv bostadspolitik. Jag skulle vilja fråga hur pass offensiv den är i verkligheten.

Det utlovades 13 000 nya studentlägenheter. Jag skulle vilja ha en precisering av inom vilken tidsperiod de kommer.

Jag talar utifrån egen erfarenhet. Vår yngste son är inneboende i ett studentrum hos en kamrat i Lund, och han är inte ensam om detta. När kan han och hans gelikar hoppas på att bostadsbristen för studenter kommer att vara bortbyggd?

Anf. 311 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Det är möjligt att jag uttryckte mig lite diffust. I så fall ber jag om ursäkt för det.

Genom de investeringsbidrag som vi under de gångna 2 ½ åren har haft för byggandet av studentbostäder har det tillkommit, eller tillkommer, 13 000 studentlägenheter. Merparten av dem är redan byggda. Investeringsbidragen gäller också nästa år.

Detta räcker inte, och därför aviserar vi nu en sänkning av byggmomsen för att i ökad takt kunna fortsätta byggandet av studentlägenheter under de kommande åren.

Detta är dock inte bara ett statligt utan också ett kommunalt ansvar. Därför aviserar vi att vi i framtida tilldelningar av högskoleplatser kommer att ställa krav på kommunerna att de också tar ett ansvar för bostadsförsörjningen på orten.

Anf. 312 AXEL DARVIK (fp) replik:

Fru talman! Bostadsministern sade i sitt anförande att investeringsbidragen har varit väldigt eftertraktade. Det kan säkert stämma, men jag undrar hur effektiva de egentligen har varit. Det är en fråga som också tas upp i regeringens proposition där man undrar hur stor betydelse de egentligen har.

Sveriges studentbostadsförening har räknat fram ett exempel från Göteborg. Exemplet visar att man hade kunnat tjäna över 30 000 kr om man i stället för att bygga studentlägenheter hade byggt små hyresrätter. Detta är en orättvisa som gör att det kan vara svårt att ekonomiskt motivera varför man ska bygga studentbostäder i stället för små hyresrätter.

I det nya systemet, som är på väg att utformas med en momsänkning, finns risken att denna orättvisa kvarstår. Jag undrar därför om bostadsministern kommer att beakta detta när det nya systemet utformas.

Anf. 313 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Axel Darvik representerar ett parti som inte har varit särskilt förtjust i investeringsbidragen. De gick inte med på investeringsbidrag till studentlägenheterna när vi införde det. Sedan har de under årens lopp ändrat sig. De har inte heller varit positiva till investeringsbidrag för hyresrättsproduktion, utan avvisat det i riksdagen. Men jag välkomnar det nya intresset från Folkpartiet för investeringsbidragen.

När vi nu håller på att utforma förslaget till momsreduktion, till en sänkning av momsen, på denna typ av bostadsproduktion, kommer vi naturligtvis att väga in de stödbehov som finns för att vi ska kunna åstadkomma ett kraftigt ökat byggande under de kommande åren. Det gäller såväl studentlägenheter som hyreslägenheter.

Anf. 314 AXEL DARVIK (fp) replik:

Fru talman! Mitt intresse rör framför allt orättvisan i utformningen av de olika investeringsbidragen. Anledningen är att bostadsföretagen har svårt att motivera varför de över huvud taget ska bygga studentlägenheter om de tjänar mer på att bygga små hyreslägenheter.

Jag tycker att detta är ett felaktigt system eftersom det snedvrider utnyttjandet av det. Vårt förslag innebär att man i stället ska ha långsiktiga regler med sänkta skatter och så vidare.

Anf. 315 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik:

Fru talman! Jag har lärt mig att studenterna i dag inte är stöpta på samma sätt som de var när jag studerade. Jag studerade i 19–20-årsåldern. Nu är det mera varierat uppåt i ålder. Man har till och med familj. Det gör att behovet på bostadsmarknaden är lite varierande.

Därför behövs ett investeringsbidrag för att bygga vanliga hyreslägenheter, med den köksstandard och det utrymme som den kategorin kräver, men det behövs kanske också ett investeringsbidrag, eller en sänkt byggmoms, för att stödja produktionen av mer traditionellt studentboende.

Dessa bidrag syftar till att tillgodose båda behoven.

Anf. 316 RONNY OLANDER (s):

Fru talman! I dag uppskattas antalet elöverkänsliga i Sverige till 200 000 personer. Men långt ifrån alla får den hjälp av samhället som de skulle behöva. Det må vara hänt att elöverkänslighet har kommit att bli ett begrepp som sysselsätter experter och forskare med huvudbry. Hur vi än vrider på frågan kvarstår dock faktum – för de drabbade är elöverkänsligheten ett reellt problem. Sjukdomsbilden varierar, men bland vanliga symtom återfinns trötthet, huvudvärk, hudutslag, stickningar, värmekänsla och minnesproblem.

Resultaten av undersökningar som gjorts pekar också på att det hos en förhållandevis stor grupp av befolkningen finns en oro för att elektriska eller magnetiska fält faktiskt orsakar ohälsa. Bland strålningskällor som brukar anges vara de som elöverkänsliga blir sjukast av återfinns trådlösa telefoner, mobiltelefoni, andra trådlösa kommunikationer, direkt exponering för bildskärmar av icke-kristalltyp samt lysrör och lågenergilampor. De här tingen kan vi finna på de flesta arbetsplatser i dag.

Fru talman! I dag finns goda exempel där såväl organisationer och fackförbund som offentliga och privata arbetsgivare tar problemen med elöverkänslighet på allvar. I de fall elöverkänsligheten respekteras och tas på allvar får också de drabbade stöd och hjälp. Men fortfarande finns alldeles för många exempel på när stödet inte fungerar.

Om du lider av kronisk värk, trötthet, migrän, ryggont eller andra besvär är naturligtvis ett av grundkraven när du kommer till din vårdcentral eller läkare att du ska bli tagen på allvar. Samma självklara mänskliga rätt ska naturligtvis elöverkänsliga personer ha. Men i dag är skillnaden stor mellan olika kommuner i bemötande och stöd till dem som söker hjälp.

I en kommun kan en elöverkänslig person sjukskrivas med diagnos elöverkänslighet, få medicinsk behandling och hjälp att elsanera sin bostad. Samtidigt kan en person i en annan kommun tvingas acceptera en helt annan diagnos för godkänd sjukskrivning för sina besvär samt nekas hjälp till ett anpassat boende. I dag kan kommunerna således avslå en ansökan om bostadsanpassningsbidrag till en elöverkänslig oavsett om den elöverkänslige har intyg från en läkare eller inte. Det här är inte acceptabelt.

Den organisation som sammansluter elöverkänsliga i Sverige, Elöverkänsligas Förbund, är en statligt understödd organisation som ingår i HSO, Handikapprörelsens Samarbetsorgan. Det borde vara naturligt att

också elöverkänsliga inkluderas i den lag som gör kommunerna skyldiga att vid behov ordna handikappanpassat boende.

Fru talman! Boverkets rekommendationer och föreskrifter gentemot kommunerna bör ses över så att elöverkänsliga ges rätt till likabehandling vid ansökan om bostadsanpassningsbidrag oavsett var man bor i landet.

Jag har varit med och föreslagit i en motion i den allmänna motions tiden att våra offentliga byggnader och lokaler utrustas med elfria zoner. Om man skulle vara riktigt krass borde ingen byggnad få kalla sig handikappanpassad förrän man installerat en elfri zon. Endast enstaka sjukhus har i dag elsanerade akutrum. För många elöverkänsliga finns därför inte ens möjlighet att vårdas på sjukhus.

Fru talman! Den andra frågan jag vill ta upp här i kammaren i dag är inte helt obetydlig för frågan om elöverkänslighet. För att boendet ska fungera bra för alla och för att vi ska kunna upprätthålla en god hälsa i våra bostäder, behöver också byggbranschen ha bra villkor.

Boendet är det fjärde viktiga benet i välfärdspolitiken tillsammans med vård, skola och omsorg. Det är viktigt att se över alla möjligheter till att Sverige får fler bra men billigare bostäder. Regeringen har föreslagit sänkning av kostnaden för visst boende i budgeten. Det är bra och bör följas upp för att man eventuellt ska kunna gå vidare i hur det påverkar byggandet och kostnadsbilden för konsumenten. Möjligheten till ett riktat investeringsstöd för renoverings-, ombyggnads- och tillbyggnadsarbeten borde vi ändå titta närmare på.

Utformningen av bostadsbidragen är en annan viktig fråga. Kan vi behålla bostadsbidragen och samtidigt förstärka dem? Jag är för bostadsbidragen, därför att de betyder så mycket för så många grupper av människor.

Boendekostnaderna är en fråga vi ofta ställs inför. Varför de ökat så kraftigt? Det finns många funderingar kring detta. Bland annat har marknadskrafterna enligt mitt sätt att se fått för stort utrymme.

Den översyn som pågår avseende fastighets-, förmögenhets- och gåvoskatten är bra. Men byggbranschen har också ett ansvar för de stigande kostnaderna. Den minimala konkurrensen till följd av det låga antalet aktörer är en viktig faktor i sammanhanget. Nu pågår dock en utredning om de ökade bostadskostnaderna. Jag ställer gott hopp till att den kommer fram till något klokt.

Kommunerna har naturligtvis också ett ansvar. De måste framför allt leva upp till sitt ansvar för bostadsförsörjningen genom att bland annat hålla tillbaka avgifter och taxor och se till att bedriva en offensiv politik för markpriser. Min absoluta uppfattning är att man vid byggandet av bra, sunda och samtidigt billiga bostäder inte får göra avkall på kraven på en god arbetsmiljö samt trygga anställningsvillkor för de anställda i byggbranschen.

Anf. 317 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! På slutet berör Ronny Olander fastighetsskatten och säger att det är bra att den nu utreds igen. Då måste jag fråga: Är det bra att människor måste flytta redan nu beroende på de höga boendeskatterna? Hur länge ska man hålla på att utreda? Det har utretts jag vet inte hur många gånger.

Prot. 2002/03:13

7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

Medan gräset gror dör kon, som jag tidigare sade. Människor håller nu på att flytta från sina fastigheter. Det kanske är människor som just de Ronny Olander talade om i början som är elöverkänsliga och bor lite längre ut i skärgården där det inte finns alla ledningar och alltihop. Kanske är det just de som behöver flytta från sitt boende.

Anf. 318 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Som Marietta de Pourbaix-Lundin säger och som jag sade i mitt anförande pågår det en utredning och en översyn av fastighetsskatten. Men fastighetsskatten är sänkt, och begränsningsregler har införts.

Om jag inte missminner mig sade Marietta de Pourbaix-Lundin tidigare att hundratusentals människor fick flytta på grund av fastighetsskatten. Jag har icke mött dessa hundratusen. Man framför ofta att det är oerhört många som får flytta på grund av fastighetsskatten. Jag tror inte att det är så.

Jag tar frågan på största allvar. Jag tycker därför att det är bra att översynen kommer till stånd.

Anf. 319 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Även om det bara skulle vara ett par undrar jag om det är acceptabelt i Socialdemokraternas Sverige, där man talar om den sociala bostadspolitiken. Jag ställer samma fråga som jag har ställt tidigare. Gäller inte det dem som bor i småhus? Gäller det bara dem som väljer en boendeform som Socialdemokraterna tycker är okej?

Anf. 320 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Vi socialdemokrater tycker att alla boendeformer är bra. Vi har på olika sätt genom många år varit initiativtagare till att människor ska kunna bo i hyresrätt, i bostadsrätt, i villor och vad de än kommer fram till.

Det är märkvärdigt när man ena stunden talar om hundratusen och nu är nere i ett par tre stycken. Spännvidden är väldigt stor i det moderata sättet att tänka.

Jag tycker att det är bra att utredningen kommer till stånd. Samtidigt vore det oerhört bra om alla talare som tycker att skatten ska sänkas talar om vad som ska skäras och tas bort. Det är 20 miljarder det handlar om.

Anf. 321 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Ronny Olander om bostadsbidragen, som nämndes i anförandet. Jag vill veta om Ronny Olander inte ser några som helst negativa konsekvenser av bostadsbidragen, till exempel att människor fastnar i fattigdomsfällor. Marginaleffekterna gör att så fort människor försöker höja sin inkomst dras bostadsbidragen in. Hur ser Ronny Olander på den problematiken med bostadsbidragen?

Anf. 322 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Bostadsbidragen har för många människor i Sverige en oerhört avgörande betydelse om alla ska ha ett gott liv att leva och ett gott ställe att bo på. Vid familjebildning är det viktigt inte minst för bar-

nens skull för att de ska kunna ha tillgång till eget rum och få bra studie-
resultat. Det har betydelse.

Självfallet måste man alltid vara uppmärksamma vid alla typer av bi-
drag så att inte människor fastnar i dem. Samtidigt pågår hela tiden en
fortlöpande översyn av bostadsbidragen. De har en viktig funktion.

Fördelarna är helt klara. Det är oerhört viktigt med bostadsbidrag om
vi tycker att alla människor ska ha ett gott ställe att bo på.

Anf. 323 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Här har Folkpartiet haft en annan uppfattning. Det gäller
i stället att öka stödet generellt till barnfamiljerna till exempel för att
komma ifrån marginaleffekterna.

Det finns också en annan koppling till bostadsbidragen som det vore
intressant att höra Ronny Olanders uppfattning om, nämligen det kost-
nadsdrivande vad gäller bygg- och hyreskostnader, och vad han tycker
om bidragssystem.

Anf. 324 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Om jag inte missminner mig har Folkpartiet haft någon
tanke om att höja barnbidraget generellt med ett par tre eller fyra hundra
kronor. Det blir inte mer per månad om de pengarna läggs ut på alla.

Säg att hälften av alla äktenskap spricker. Vi tycker väl att det är vik-
tigt att barnen får bo kvar i sin trygga miljö, något som de så väl behöver
i en svår situation – för att ta ett exempel. Inte minst för de ensamståen-
des vidkommande har bostadsbidragen en avgörande betydelse.

Anf. 325 SIW WITTGREN-AHL (s):

Fru talman! Som socialdemokrat vill jag hindra att klyftorna mellan
grupper i samhället växer sig för stora. Jag vill att människor med olika
bakgrund ska kunna leva sida vid sida och ha förståelse för varandras
olikheter och skilda förutsättningar.

Den segregation som i dag finns i våra storstäder innebär motsatsen.
Den innebär att människor lever åtskilda från varandra. Den innebär att
storstädernas stadskärnor håller på att bli reservat för välbeställda, medan
de fattiga och marginaliserade grupperna lever för sig själva i städernas
ytterområden. Det är en utveckling som vi måste bryta.

Bostadssegregationen får en rad negativa konsekvenser i samhället.
Den leder till att barn med invandrarbakgrund går i skolor för sig och
sällan möter elever med svenska föräldrar. Det minskar möjligheterna för
dessa barn att lära sig bra svenska, och deras kontakter med det svenska
samhället blir sämre. Samma mönster följer de vuxna in i arbetslivet och
fritidslivet. Att bryta bostadssegregationen är därmed avgörande för att
integrationspolitiken ska ha förutsättningar att lyckas.

Det är när människor lever åtskilda från varandra som konflikter och
motsättningar uppstår. Det är när människor med olika bakgrund inte
möts i vardagen som fördomar och främlingsrädsla ges näring. Men
situationen är inte hopplös. Vi kan vända utvecklingen. Med en aktiv
bostadspolitik kan vi minska bostadssegregationen och skapa ett tryggare
och rättvisare samhälle.

För det första måste vi bygga fler bostäder. Minskad nybyggnation
och skyhöga marknadspriser på bostadsrätter har förstärkt bostadssegre-

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Bostadspolitik

gationen. Med ett ökat utbud av bostäder får fler möjlighet att flytta till den typ av boende som bäst passar dem, och de skenande priserna på bostadsrätter kan hejdas.

Det behövs framför allt fler hyresrätter där människor med vanliga inkomster har råd att bo. Vi behöver bygga ungefär en kvarts miljon nya bostäder under de närmaste tio åren. Konkurrensen inom bostadssektorn måste öka så att produktionskostnaderna kan pressas ned.

För det andra behöver vi, fru talman, bygga om delar av det befintliga bostadsbeståndet. Vi måste göra särskilda satsningar för att förbättra boendemiljöerna i eftersatta områden, inte minst i städernas ytterområden. Många av miljonprogrammets bostäder behöver renoveras och moderniseras.

För det tredje måste vi blanda olika boendeformer och upplåtelseformer. Flerbostadshus, villor, hyresrätter, bostadsrätter och egnahem ska inte ligga åtskilda i olika bostadsområden, utan de ska finnas i samma bostadsområde.

Det är statens och kommunernas gemensamma uppgift att ta ansvar för bostadspolitiken och bostadsbyggandet. Staten styr bland annat de ekonomiska villkoren för bostäderna och när det gäller de lagar och regler som gäller för bostadsbyggandet.

Kommunerna har samtidigt genom sina kommunala bostadsbolag och genom en aktiv markpolitik och en genomtänkt planering stora möjligheter att påverka bostadssituationen.

Fru talman! Allmännyttan är ett nödvändigt verktyg för att kunna föra en social bostadspolitik och för att vi ska kunna göra det möjligt för alla att få en bostad som människor har råd med.

Jag blir därför upprörd när jag hör företrädare för borgerliga partier tala om att sälja ut allmännyttan och skapa en utveckling mot marknads-hyror. Med ideologiskt motiverade utförsäljningar av allmännyttan förstärks klyftorna i samhället.

Fru talman! Att det offentliga tar på sig ett stort ansvar för bostadsbyggandet och för boendet betyder inte att misstagen från miljonprogrammet, som Rigmor Stenmark påpekade, ska upprepas. Vi ska ligga i frontlinjen när det gäller att utveckla och modernisera boendet.

Det innebär att det ekologiska tänkandet måste få ett kraftigt genomslag i bostäder och boendemiljö. Nu har vi chansen att lägga grunden till en ny livsstil. Den största utmaningen och den mest offensiva uppgiften inom samhällsbyggandet är att bygga ekologiskt och miljöriktigt.

Ett annat inslag i den moderna bostadspolitiken är att ge människor inflytande över boendet och den egna bostaden. Den vanmakt som många människor upplever i sin vardag, i sitt arbetsliv och i sin närmiljö måste brytas. Genom att inrätta brukarstyrelser och områdesstyrelser kan de boendes inflytande öka. Vanmakt ska ersättas med vardagsmakt.

En bostadspolitik för framtiden måste utformas så att människors behov av gemenskap, delaktighet och trygghet tillgodoses. Det är genom att sätta individen i centrum som vi kan skapa ett samhälle där människor känner rättvisa och solidaritet.

Alla människor i Sverige har rätt till en god bostad. Ingen ska lämnas utanför. Det är innebörden i en social bostadspolitik.

Anf. 326 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Siw Wittgren-Ahl beskriver verkligheten väldigt målande men jag undrar om hon över huvud taget har funderat på vems misslyckande det egentligen är som hon beskriver. Vem är det som har haft makten i Sverige under 61 av de senaste 70 åren? Jo, det är just Socialdemokraterna. Ni har haft alla chanser i världen att göra något åt det som beskrivs.

Hela den bostadspolitik som ni har bedrivit – med, som jag tidigare sagt, alla stopplagar, hinder och regler – har lett till just det som här beskrivs. Är inte det märkligt? Nu ska ni liksom hitta den gyllene lösningen.

Jag har en fråga som jag hittills inte har fått svar på: Hur många människor ska behöva flytta beroende på Socialdemokraternas höga boendeskatter?

Anf. 327 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Meningen med fastighetsskatten är inte att någon ska behöva flytta från sitt eget boende. Precis som ministern och andra företrädare för Socialdemokraterna här har sagt håller vi på och utreder detta – för att undvika de konsekvenser som Marietta de Pourbaix-Lundin tar upp. Detta är viktigt.

Jag blir förvånad. Det är ju väldigt många som under 90-talet var tvungna att flytta från sina hyresrätter. Varför tar Moderaterna aldrig upp det som ett problem? Sanningen är ju att vi inte hade någon bostadspolitik på 90-talet. Ni lämnade det hela åt marknaden. Nu har vi resultatet därav!

Anf. 328 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik:

Fru talman! Det är ett häpnadsväckande svar jag får. Under tre av tio år på 90-talet var det borgerligt styre. Men det är det borgerliga styret som har åstadkommit allt detta trots att Socialdemokraterna, som sagt, har regerat i Sverige under 61 av 70 år. Häpnadsväckande! Det måste jag säga.

När det gäller fastighetsskatten blir det återigen en hänvisning till att det utreds – detta för att inte nämnda konsekvenser ska uppstå. Men de konsekvenserna uppstår här och nu. Folk får ju betala 6 000 kr per månad i boendeskatt trots begränsningsregeln. Dessa människor kommer att vara tvungna att flytta, och ni bara fortsätter med att utreda.

Anf. 329 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Jag tillskriver inte Moderaterna ens förmågan att styra marknadskrafterna, för det inflytandet har ni inte över dem – ni bara stöder dem. Den bostadspolitik som vi har haft under de senaste tio åren har faktiskt styrts av marknadskrafterna.

Jag menar att ni i budgeten vad gäller fastighetsskatten inte har några sänkningar – bara en tiondel vad gäller de 6 000 kronorna – så jag förstår inte vad Marietta egentligen gör sig till tolk för när det gäller fastighetsskatten.

Anf. 330 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Siw Wittgren-Ahl beskriver problemet med segregation väldigt tydligt i anförandet, hur bostadssegregationen påverkar skolor och förskolor i utsatta områden. Jag uppfattar det som framför allt allmännyttans hundraprocentsområden. Jag har själv bott 16 år inom allmännyttan men flyttade för två år sedan på grund av den sociala oron och utsattheten i ett sådant område.

Jag vill fråga Siw Wittgren-Ahl hur områdena med 100 % allmännytta ska få en ökad mångfald. Hon sade ju i sitt anförande att det krävs olika typer av boendeformer för att råda bot på den sociala oron. Hur ska det gå till i hundraprocentsområdena?

Anf. 331 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Jag tror att jag beskrev det. Jag tror att det är viktigt att man har olika ägandeformer även i dag, att man har områdesstyrelser och att man kan påverka med brukarstyrelser och sådant. Det tror jag är väldigt viktigt. Jag tror också att man i dessa områden skulle kunna ha andra ägandeformer som egenägt och större andel kooperativt ägt. För att få mångfald måste man ha olika upplåtelseformer, och jag tror att vi skulle kunna öka bredden på det i våra utsatta områden.

Anf. 332 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik:

Fru talman! Då blir min följdfråga om Siw Wittgren-Ahl kan tänka sig att man kan sälja en del av dessa bostäder till andra fastighetsägare eller till de boende så att de kan bilda bostadsrättsföreningar. Om det inte finns mark att bygga på finns det inte så många andra former att ta till, möjligtvis kooperativ hyresrätt. Anser Siw Wittgren-Ahl att det vore rimligt att kunna sälja till andra fastighetsägare för att öka mångfalden?

Anf. 333 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Vi är inte emot att man i kommunerna säljer allmännyttan i vissa delar. Det har vi aldrig varit emot. Men vi säljer inte av ideologiska skäl. Vi säger inte att vi vill bli av med allmännyttan och att vi inte ska äga någonting, utan vad vi vill är att man har olika upplåtelseformer. I vissa delar av Göteborg har man också sålt, bland annat till Skanska som sedan sålde vidare. Det blev inte bra. Men det finns ju privata fastighetsägare som är bra hyresvärdar. Vi kan inte säga att alla privata fastighetsägare är dåliga hyresvärdar. Det gör vi inte.

Anf. 334 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Efter det inlägget av Siw Wittgren-Ahl känns det nästan som om jag helt plötsligt fått en bundsförvant på andra sidan bordet i bostadsutskottet. Tyvärr nödgas jag hålla med moderaterna när de säger att det faktiskt är Socialdemokraterna som har haft möjlighet att rätta till den sneda bostadspolitik som finns i Sverige i dag. Varför har man inte gjort det tidigare? Och menar Siw Wittgren-Ahl att man nu verkligen kommer att ta tag i de här frågorna?

Anf. 335 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Det menar jag på allvar att vi tänker göra i det socialdemokratiska partiet. Det är hög tid att vi tar oss an bostadspolitiken och gör precis det som Rigmor Stenmark och Centern också förespråkar: ger människor inflytande över sitt boende. Vi är där nu: När vi har löst den ekonomiska saneringen av Sverige kan vi också ta itu med andra saker som är viktiga för att samhället ska fungera. Där har Rigmor Stenmark och Centerns kvinnoförbund rätt likartade synpunkter som det socialdemokratiska kvinnoförbundet och Socialdemokraterna.

Anf. 336 RIGMOR STENMARK (c) replik:

Fru talman! Det finns en grupp i samhället som vi inte med ett ord har berört här i kväll, som vi inte hjälper med att sänka fastighetsskatten eller med att bygga bostäder eftersom det tar ett tag innan dessa kommit i produktion. Det är de människor som är bostadslösa. Dessvärre har de ökat mycket kraftigt även i Sverige. Jag undrar vad Socialdemokraterna kommer att vidta för åtgärder för dem. Det behövs akuta åtgärder nu!

Anf. 337 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Det är många kommuner som har försökt att lösa detta. I Göteborg vet jag att man jobbar intensivt med att få fram bostäder snabbt. Man försöker få fram olika alternativ där dessa grupper kan bo. Det handlar oftast om kombinationer av olika saker, och det är en väldigt angelägen uppgift att lösa. Vi kan inte ha folk i Sverige som inte har någonstans att bo.

Anf. 338 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Fru talman! Siw Wittgren-Ahl redogjorde för hur fantastisk hon tycker allmännyttan är. Jag undrar om inte det egentligen är en allmännytta som inte längre finns. Den allmännytta som jag stöter på i min kommun är en allmännytta som till exempel vägrar att hyra ut lägenheter till ensamstående mödrar som i och för sig har föräldrapenning men inte fast jobb i framtiden. Man tycker alltså inte att ett tidsperspektiv på ett år ger en tillräcklig garanti för att hyra ut. Det är ingen allmännytta som löser problemen för dem som är bostadslösa. Därför undrar jag: Är verkligen den allmännytta Siw Wittgren-Ahl beskriver den allmännytta jag upplever?

Anf. 339 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Nu är det ju så väl att det är politikerna i kommunen som styr allmännyttan. Allmännyttans regelverk återspeglar de politiker man har i kommunen. Nu vet jag inte var Marie Wahlgren kommer ifrån, men i Göteborg är det inte så. Där har man ägardirektiv, så de problem Marie Wahlgren tar upp finns inte i min kommun. Detta är ett utslag av de kommunala politiker man har.

Anf. 340 MARIE WAHLGREN (fp) replik:

Fru talman! Den kommun jag kommer från är en kommun som i all evighet har styrts av socialdemokrater, så då är väl detta ett utslag av den socialdemokratiska politiken. Den allmännyttan kan tydligt beskrivas

med bostadsministrerns ort Malmö, där man i huvudsak satsar på stora byggprojekt à la Bo 01 och dyra bostäder. Den allmännyttan finns alltså på ganska många ställen där Socialdemokraterna har makten.

Anf. 341 SIW WITTGREN-AHL (s) replik:

Fru talman! Om inte jag missminner mig vann väl Socialdemokraterna valet, eller har majoritet tillsammans med några andra, i Malmö kommun. Man kan inte underkänna väljarnas resultat. Förmodligen har de väljare som bor i de kommunala bostadsbolagen i Malmö röstat på den majoriteten.

Anf. 342 BEATRICE ASK (m):

Fru talman! Få saker berör mig så illa som när vuxna inte orkar, förmår eller gitter ge barn och ungdomar det stöd och den kärlek de behöver. Konsekvenserna är alltid allvarliga, och det finns också ett politiskt ansvar att ta. Det är en tuff värld där ute, med ett hårdare samhällsklimat och allt rårare våldsanvändning, främst bland de yngre. I förra veckan hade man bara i Malmö fyra 15-åringar anhängna för rån. Polisen påpekade att det var en ovanlig åtgärd för så unga men att man har mycket stora problem med rån i grupp. De flesta som berörs är ungdomar i 15-årsåldern, men det finns 11- och 12-åringar med bland rånarna. Offren är jämnåriga och får ärr som de får bära genom livet.

I Stockholm har vi haft motsvarande bekymmer: unga rånare, unga offer. Antalet ungdomar mellan 15 och 17 år som dömts för grova brott har nästan fördubblats sedan början av 90-talet. Detta är verkligheten.

Enligt en undersökning bland elever i årskurs 9 har ca 75 % av pojkar och ca 65 % av flickorna begått brott. I de flesta fall handlar det om snatterier, skadegörelse och andra förhållandevis lindriga brott. Det har dock skett en förskjutning mot våldsrelaterade brott: misshandel, hot och rån.

Det finns inte några enkla förklaringar eller enkla lösningar för att vända denna utveckling. Just därför måste vi lyfta fram problemet, diskutera det och se till att konkreta insatser görs för att förebygga, ingripa och rehabilitera.

Mycket är föräldrarnas och familjernas ansvar. Att vara älskad och sedd hemma ger en trygghet som man nästan aldrig kan få på annat håll. Att tydliggöra föräldrars ansvar och ge familjerna bättre möjligheter att ta sitt ansvar är därför viktigt. Men det räcker inte.

Alla har inte en fungerande familj. Många vuxna vill men orkar inte med sin uppgift. Det är då andra måste träda till. Dessutom är ju inte barn och ungdomar hemma för jämnar. Mycket tid tillbringas i skolan, på fritis, på stan och bland kompisar. Därför finns det också ett allmänt vuxenansvar och ett offentligt ansvar som måste fungera. Det gör det inte i dag.

Polisen har inte tillräckliga resurser. Andra moderater kommer att ta upp frågan mer generellt i senare inlägg. Men det är ett faktum att polisbristen är akut.

När det gäller Malmö, med de fyra 15-åriga anhållna, har polisen nu skrapat ihop resurser för att sex poliser under en vecka ska arbeta med ungdomsbrottsligheten. Det är inte ens en polis om dagen en hel vecka!

Och under en vecka – vem tror att det kommer att lösa problemet? Ingen. ”Vi skulle behöva en månad för att få ett punktresultat”, säger en av de poliser som utreder ungdomsbrott i Malmö, och då handlar det ändå om en akutinsats.

Min fråga är naturligtvis: Vilket ansvar tar Socialdemokraterna för denna ynkedom när det gäller insatser för att få stopp på våldet bland unga? Polisen gör nog vad den kan, men resurserna räcker inte, och det är barn och ungdomar som drabbas hårt. När ska man åtminstone i de större städerna få sådana anslag att ungdomsbrotten kan prioriteras, inte under en vecka om året utan under hela året?

Den handfallna socialdemokratiska politiken när det gäller ordningen i skolan känner jag väl till. Det ”bidde” en upplysningskampanj efter åtta år. Men det är ju samma flumleri utanför skolan. Ingenting händer och när det händer är det för sent, och sedan finns det inga platser, och förresten vet man inte heller riktigt vad man ska göra med de ungdomar som behöver vård.

Programmet Uppdrag granskning har i två intressanta reportage nyligen visat problem och möjligheter. Ser Socialdemokraterna på TV? För fyra år sedan bestämdes det att man skulle skärpa kraven på socialtjänsten när det gäller ungdomsbrottslingar. Kommunerna ålades att bygga upp påverkans- och konsekvensprogram. Men vad är det som har hänt – och det är Socialdemokraterna som har styrt? Jo, ungefär hälften av de kommuner som svarat på frågan har sagt att de inte har gjort någonting. Det händer ingenting när ungdomar åker fast eller när de ska utsättas för något slags behandling. Vad är det här för politik?

Vi moderater har lagt fram många förslag, och jag vill påstå att det brådskar för riksdagen att ta itu med dem. Om vi politiker inte tar vårt ansvar, då kan vi inte heller förvänta oss att andra i samhället som behövs tar sitt ansvar.

För det första handlar det om polisresurser. Det är självklart, och jag har redan nämnt det

För det andra måste vi uppmärksamma brottsoffren. Skälen är flera. Många av de ungdomar som har drabbats är mycket störda av det som har hänt, och de kommer att få leva länge med det. De måste känna att samhället tar kränkningen på allvar. Vi vet också att dessa ungdomar inte sällan själva så småningom dyker upp på den andra sidan skranket, eftersom de befinner sig i olämpliga miljöer.

Brottsoffer kan också på många sätt bidra till att ge den som har gjort sig skyldig till brott en bättre bild av konsekvenserna av sitt handlande. Jag är glad över att man i Malmö nu äntligen har börjat att jobba med brottsofferfrågorna. Tidigare var Stockholm nästan det enda stället där man gjorde det.

För det tredje måste kommunerna ta sin del av ansvaret för rättskedjan. Jag har rätt många synpunkter på det. Socialtjänsten måste också få ett tydligare ansvar för att man ska veta vad som ska göras. Det håller inte så som det ser ut i dag. Jag blev lite förvånad när det sades i TV att man nu ska börja med kompetensgivande behandling. Jag undrar vad man har pysslat med tidigare.

För det fjärde vet vi att det begås en hel del allvarliga brott av unga. De statliga platser som finns i dag räcker inte, det har Riksrevisionsverket visat.

Anf. 343 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att Beatrice Ask till en början hade ett mjukt anslag i sitt anförande, och jag sympatiserade med vissa delar. Men Moderaterna förfaller ofta till sina angrepp på Socialdemokraterna, att det är flum i skolan, att socialtjänsten inte har tillräckliga resurser och så vidare.

I motsats till er har vi sagt att det behövs mer resurser inom skolan, inom socialtjänsten, inom vården, inom omsorgen och så vidare. Det behövs inte gigantiska skattesänkningar.

Det behövs också fler poliser, där är vi helt överens. Det har under den här mandatperioden gjorts en mycket kraftfull satsning i budgen på fler poliser. Men oftast talar ni bara om hårdare straff, skärpta krav och så vidare. Vad tycker ni egentligen om kriminalvården? Beatrice Ask nämnde rehabilitering, och där borde vi verkligen göra en satsning. Det är oerhört viktigt att människor som av en eller annan anledning har hamnat i fängelse får rehabilitering.

Anf. 344 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Jag är väldigt glad över att Socialdemokraterna har tagit efter vår retoriska modell och pratar om fler poliser. Sanningen är dock att de resurser som ni anslår inte räcker till det som ni säger att ni ska göra. Det är ett problem.

Men vad tycker jag om behandling och kriminalvård? Den fungerar ju inte för vuxna, och än mindre för ungdomar. Hade inte tiden varit så knapp hade jag gått in på varför vi moderater inte tror att fängelse är lösningen för unga brottslingar. De behöver en annan form av vård, och vi har förslagit att det ska inrättas kriminalvårdshem, och det är ett statligt ansvar som bör ligga under kriminalvården. Där bör det finnas utrymme för behandling. Verksamheten ska vara forskarledd, och man ska jobba ordentligt med dessa ungdomar på ett bra sätt.

Som det nu är fungerar verksamheten mest som ett slags yrkesutbildning för att bli kriminell, vilket är en skandal.

Anf. 345 RONNY OLANDER (s) replik:

Fru talman! Vi har inte hämtat något retoriskt resonemang från Moderaterna. Vi har alltid tyckt att det ska vara ordning och reda i ekonomin, i skolan och även på gator och torg. Men vi har kanske inte varit så tydliga. På något vis tror ni att ni har patent på detta.

Jag tycker att detta med kriminalvård, ungdomar, brottslingar och så vidare är oerhört viktigt. Vid ett annat tillfälle får vi kanske möjlighet att diskutera frågan vidare. Jag ville bara markera att detta är oerhört viktigt, där är vi helt överens.

Anf. 346 BEATRICE ASK (m) replik:

Fru talman! Det är bra att vi är överens, därför att det här är ett svårt område. Inte minst när det gäller förebyggande insatser och rehabilitering

av ungdomar på glid behövs det en öppenhet, en frimodighet och ett nytänkande som jag inte har sett på väldigt länge. Där finns det mycket att göra.

Vi moderater är beredda att lyfta på varje sten och pröva varje ansats. Nu måste det bli stopp på den växande ungdomskriminaliteten, och riksdagen har ett huvudansvar för det. Barn föds inte till brottslingar, men de föds inte heller till hederliga medborgare. De behöver förebilder och ett rättssamhälle som fungerar. Det är vårt ansvar att se till att det blir så.

Anf. 347 TORKILD STRANDBERG (fp):

Fru talman! Att utsättas för brott förändrar livet. Alla brott sätter spår hos offret som i många fall aldrig försvinner.

När bilen stjäls biter sig en känsla av ilska och misstro fast. Irritationen blir stor över allt besvär med polis och försäkringsbolag.

I andras fall förändras hela livet. Offret får byta bostadsort och kanske till och med bryta med ett älskat yrkesliv.

Ann-Britt började att köra taxi 1971. Att vara taxichaufför var ett yrke som hon älskade. Efter ett rått överfall i sin bil för något år sedan ligger hon numera ofta vaken på nätterna då maken är ute och kör taxin. Hon kan inte koppla av förrän han har kommit hem igen. Dessutom är hon rädd för att vara ensam. Hon drar för persiennerna och har en kniv inom räckhåll, om någon skulle bryta sig in i huset där hon bor. Bara tanken på att behöva köra påverkade människor igen fick mig att bestämma mig för att aldrig mer köra taxi, berättar Ann-Britt för Brottssofferjouren.

För mig är det paradoxalt att en land som har världens högsta skatte-tryck och största offentliga sektor inte klarar av den mest grundläggande uppgiften för en stat, att skydda medborgarna mot våld, stölder och övergrepp.

På många håll i vårt land kan vi se tecken på vad som skulle kunna kallas ett civilisatoriskt förfall. Klottret breder ut sig. Nedskräpningen ökar. På sina håll säljs narkotika öppet. Knivar beslagas gång på gång i skolorna. Stämningen utanför restauranger sent på kvällar är ofta aggressiv. Elever, lärare och annan personal utsätts för hot, grova tillmälen och smädelser.

De som drabbas värst av brottsligheten är de svagaste i samhället. De har inte råd att ta bilen till jobbet utan måste åka buss. De har inte råd att låta barnen åka hem i taxi på kvällen efter olika aktiviteter. De som kan välja en bättre skola för barnen och de som har råd att flytta till ett lugnare område eller installera larm drabbas inte på samma sätt.

Människor som känner otrygghet blir svagare. Samhället fungerar sämre om människor känner oro när de går ut på kvällarna om de möter klotter, nedskräpning och en hård omgivning. Därför finns det ingen motsättning mellan frihet och ordning. Tvärtom innebär en bättre ordning på gator och torg en minskad skadegörelse och en större trygghet och också att vanliga medborgare står starkare och lättare kan engagera sig i samhällsarbetet. Medborgarna måste ta kontroll över vårt offentliga rum.

Brottsligheten är allvarlig ur tre dimensioner. Det gäller för det första – och det är det allvarligaste – alla människor som kränks genom att de utsätts för brott. För det andra gäller det hela samhället. Brott, fysisk otrygghet och förfall hotar grunderna för vårt öppna samhälle. När män-

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Justitiefrågor

niskor känner att rättssamhället drar sig tillbaka minskar tilltron till samhället och till demokratin.

För det tredje drar brottsligheten med sig enorma ekonomiska konsekvenser i form av kostnader för skydd, larm, försäkringar, kostnader för hela rättsapparaten och inte minst för det inkomstbortfall som drabbar samhället när människor drabbas av brott.

Det finns ingen anledning att minska kampen mot brottslighetens orsaker. Vi ska visa nolltolerans mot dåliga skolor och mot social utslagning. Men det finns heller ingen anledning att visa tolerans mot skadegörelse, förstörelse, ordningsstörning och kriminalitet. Vi ska vara lika hårda mot brottsligheten som mot brottslighetens orsaker.

När ett brott har begåtts måste det klaras upp. Som ett exempel kan nämnas att i dag förblir 96 av 100 villainbrott ouppklarade. Att öka risken för att åka fast för den som har begått ett brott är alltså en oerhört väsentlig uppgift.

För att klara kampen mot kriminaliteten behövs åtgärder i flera steg. I det korta perspektivet behövs fler poliser. Närvaron av uniformerad polis spelar stor roll för känslan av trygghet i vårt samhälle. Polisen bör också snabbt kunna komma till platsen när den tillkallas. Så är det inte i Sverige i dag. På många ställen i vårt land saknas bemanning på polisstationer på både kvällar och helger. I storstäderna gör polisbristen att brottsligheten kan etablera sig allt djupare och tränga allt längre ned i åldrarna bland barn och ungdomar.

Parallellt med en förstärkning av polisen krävs det en upprustning av hela rättskedjan – åklagarna, domstolarna och kriminalvården. I ett längre perspektiv handlar det om att överföra värderingar. Att skapa goda uppväxtvillkor för barn och se till att normöverföringen från vuxenvärlden fungerar är avgörande för att kunna bryta kriminaliteten.

Fru talman! Frågan om brottsbekämpningen handlar ytterst om vårt öppna samhälle. Detta gör det till en demokratisk förpliktelse för oss alla att tydligt engagera oss mot brottslighet och kriminalitet.

Anf. 348 PETER ALTHIN (kd):

Fru talman! Konsten att tala är svår, men konsten att tiga är svårare. Men nu här i parlamentet är det nödvändigt att tala, att tala om den förloerade tryggheten i Sverige.

Dagens brottslighet med dess utbredning i samhället är ett allvarligt hot mot medborgarnas liv, säkerhet och trygghet. Om otryggheten i samhället ökar, minskar livskvaliteten hos medborgarna. Jag påstår att medborgarnas trygghet är på väg att försvinna.

För att bekämpa brottsligheten och värna om rättssäkerheten har vi byggt upp ett rättsväsende med advokater, åklagare, domare, poliser och också en kriminalvård. Målet för kriminalvården är givet: Brottsligheten måste bekämpas.

Har då kriminalpolitiken varit framgångsrik? Nej, det är ett imponerande misslyckande. De gångna åtta åren med en socialdemokratisk regering är, påstår jag, åtta förlorade år. Den socialdemokratiska passiviteten och bristande insikter under de senaste åtta åren, och för all del även längre tillbaka i tiden, har lett till en veritabel poliskris i Stockholm och även i resten av landet. Därför ser jag med stark oro på det fortsatta soci-

aldemokratiska regeringsinnehavet. Sverige får inte bli ett laglöst land, men den poliskris som vi har är ett allvarligt hot mot rättssäkerheten.

I fjol, alltså 2001, polisanmälades ca 1,2 miljoner brott. Det innebär att varje timme dygnet runt bestjås någon eller några. Varje timme dygnet runt blir någon nedslagen, sparkad eller utsatt för våld på annat sätt.

Brottsligheten i Sverige ligger på en fullständigt oacceptabel nivå. Under det första kvartalet 2002 polisanmälades 4 % fler brott än under motsvarande kvartal år 2001. Och den största ökningen ligger på våldsbrottsligheten.

Kvinnomisshandeln ökade med 10 % under första kvartalet 2002 jämfört med första kvartalet 2001. Butiksrånen ökade med 34 %, samtidigt som uppklaringsprocenten ligger på en besvärande låg nivå, genomsnittligt på ca 26 %. Och då ska vi veta att i denna uppklaringsprocent ingår även alla nedlagda och av polisen avskrivna ärenden, så den verkliga siffran är ju ännu lägre. För bostadsinbrotten är uppklaringsprocenten 8 %, så skynda er hem och se till att inte någon hinner före er in i er lägenhet! I Socialdemokraternas Sverige lönar sig brott.

Våldet ökar mot lärarna. Fyra av fem lärare känner sig otrygga i skolan. 6 % av lärarna har under 2001 varit utsatta för våld under sin yrkesutövning – ett socialdemokratiskt misslyckande av gigantiskt format. Redan i årskurs 9 har 10 % av pojkarna och flickorna kommit i kontakt med narkotika, var tionde pojke och flicka i årskurs 9. Och Brottsförebyggande rådet har visat att antalet ungdomar som lagförs för narkotika har ökat.

Narkotikan är, fru talman, ett växande samhällsproblem som under årtal har skapat otrygghet och tragedier. Socialdemokraterna har misslyckats även i denna del. Var finns visionerna? Var finns trovärdigheten när regeringen nu säger att nu ska man starta med alla möjliga nya grepp? Socialdemokratisk politik på de här områdena har varit både tandlös och handlingsförlamad.

Vi kristdemokrater har ett framgångsrikt och konstruktivt program för att begränsa en nyrekrytering, alltså stoppa nya grupper att komma in i kriminalitet. Men vi har också ett framgångsrikt program, om vi får sätta det i verket, för att rehabilitera dem som en gång har hamnat i brottslighet. Det är ett familjepolitiskt program med inriktning bland annat på mer tid för barnen, med barnen i centrum.

De förebyggande åtgärderna är viktigast. Vi måste se till att inte nya generationer kommer in i kriminalitet. Vi måste återinföra normer hos barnen, och de krafter som är mest framgångsrika är ju självklart familjerna. Den viktigaste kraften för att stoppa nyrekrytering är familjen, alldeles oavsett hur den ser ut. Brottsförebyggande rådet har i artiklar skrivit att förändringen måste börja i familjen.

Nu är snart min talartid slut. Jag ska avsluta med att säga att Kristdemokraterna vill förändra politiken. Vi kommer att föra en hård och konstruktiv opposition här i riksdagen, för kom ihåg att trots allt börjar alla missbrukare och alla yrkesbrottslingar sin bana som amatörer.

Anf. 349 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Det är första gången för mig i denna talarstol. Jag hade tänkt inleda med att säga någonting till Thomas Bodström. Han är inte

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Justitiefrågor

här, men jag tänker säga det i alla fall. Vill vi ha fler poliser så kostar det mer, så är det.

Ett av de allvarligaste hoten mot en fungerande rättsstat är när medborgarnas tilltro till statens möjligheter att garantera trygghet och säkerhet försvinner.

När de som utsätts för brott märker att polisen inte ens har tid att komma till brottsplatsen, kan vi då förvänta oss att medborgarna har förtroende för och tillit till rättsväsendet?

Brottsoffer får alltför ofta erfara att brottet som begåtts förblir ouppklarat och att gärningsmannen slipper undan sitt ansvar.

Det är inte acceptabelt. Det är hög tid att brottsoffer får det stöd som de behöver, och det går inte längre att blunda för verkligheten. Vi i Centerpartiet kräver en kraftfull satsning på rättsväsendet, och därför avsätter vi också ytterligare två miljarder kronor i vårt budgetförslag, alltså utöver vad regeringen gör. Den största satsningen vill vi göra på polisen och kriminalvården.

Justitieminister Thomas Bodström har tidigare, efter budgetpropositionens offentliggörande, deklarerat att han är glad över att regeringen nu fullföljer och befäster satsningen på polisen. Jag antar att justitieministern då tänker på de 170 miljoner kronorna i budgettillskott som regeringen i varje fall hävdar att de förstärker polisens budget med.

Det är dags att granska om de här 170 miljoner kronorna verkligen är 170 miljoner kronor. Vi kan börja med att räkna av de 70 miljoner som fanns med redan i förra årets budgetproposition och därför redan är inräknade i polisverksamheten. Därefter kan vi räkna av ytterligare 95 miljoner kronor, som är det här sparbetinget på 0,7 % som ligger som ett blytungt täcke över hela statsförvaltningen. Alltså återstår 5 miljoner kronor. Thomas Bodströms satsning på polisen består alltså av ynka 5 miljoner kronor. För de 5 miljoner kronor som återstår ska enligt budgetpropositionen utbildningstakten öka till 1 000 poliser per år och kvaliteten höjas på brottsutredningarna så att tiden mellan brottsanmälan och dom förkortas.

Fru talman! I skolan var jag väldigt fascinerad av ämnet matematik. Men just den här ekvationen har jag inte en chans att lösa.

Bland annat säger Polisförbundets ordförande att han är mycket bekymrad över budgetförslaget och vändas över att den politiska retoriken nu också ska inrymmas i den politiska matematiken. Rikspolisstyrelsens ekonomichef kallar dessa 5 miljoner kronor för felräkningspengar och undrar hur det ska gå till att rationalisera enligt den socialdemokratiska regeringens direktiv. Jag, och många med mig, delar verkligen deras oro. Socialdemokraterna visar med sin budgetproposition att de inte prioriterar rättsväsendet och polisen och att de inte har kontakt med verkligheten.

Att närpolisen fungerar är ett måste. Det möjliggör att polisens arbete i större utsträckning kan utformas efter lokala behov och förutsättningar. Men förutsättningarna för närpolisreformen har allvarligt rubbats sedan den infördes. Närpoliserna måste vara synliga, och alltså vara ute i samhället så mycket som möjligt inom sina områden. Det är nödvändigt att närpolisernas tid inte upptas för mycket av inre tjänst och att närpolisens ansvar för uttrykningsverksamheten begränsas. Verkligheten visar dock på motsatsen. Närpoliserna får ofta rycka in och förstärka uttryknings-

verksamheten. Enligt en rapport från BRÅ har närpolisstationerna i genomsnitt öppet fem timmar per dag. Endast 6 % av stationerna är öppna på helgerna. När ska justitieministern förstå att närpolisverksamheten håller på att totalhavera?

Polisens arbetsuppgifter måste renodlas så att polisen kan ägna sig åt just det som polisen är bra på, alltså de polisiära uppgifterna. Vi i Centerpartiet vill ha fler civilanställda inom polisen som kan sköta den dagliga och administrativa delen av arbetet.

Polisen har givetvis den centrala rollen i arbetet för att motverka brott och våld i samhället. En viktig förutsättning för detta arbete är att det finns tillgång till polis under dygnets alla timmar i varje kommun och varje stadsdel i de större städerna.

Centerpartiets bestämda målsättning är alltså att det ska finnas tillgång till polis dygnet runt i varje kommun och i varje stadsdel i de större städerna. Ska det bli verklighet krävs fler nyutbildade poliser. Genom vårt budgetförslag möjliggör vi 2 000 nya polistjänster och ett nytt kommunikationssystem, det som har efterfrågats så länge. Dessutom vill vi starta en fjärde polishögskola. Denna polishögskola bör förläggas till eller i närheten av befintlig högskoleort. Varför inte placera den i Skåne?

Ska vi ha en fungerande rättsstat där människor känner trygghet och säkerhet krävs fler poliser. Låt inte valrörelsens löften om 4 000 nya poliser bli tomma löften utan innehåll!

Anf. 350 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Beträffande det där sista, om att satsningen ska genomföras, kan jag gå i god för att det kommer att bli så. Jag är säker på att Thomas Bodström hade sagt det om han hade haft möjlighet att vara här i kväll. Det blir ju andra tillfällen att diskutera det här med honom.

Sexualiteten är i grunden en positiv kraft. Den är en källa till mycket glädje och mycket gott för människor när det rör sig om frivillighet, ömsesidighet och jämbördighet mellan parterna. Sexuella övergrepp, däremot, är något allt annat än positivt. De kan ge men för livet psykiskt, fysiskt och sexuellt, och de måste bekämpas.

Vi har kommit långt när det gäller lagstiftningen på det här området, och även när det gäller tillämpningen. Men det finns luckor. Då menar jag luckor både i lagen och i tillämpningen av de lagar som finns. Det har kommit en avhandling som heter *Flickan och skulden*. Den är en systematisk genomgång av hur våldtäktsoffer blir bemötta i rätten och av hur de blir behandlade.

De här flickorna, för det är väldigt ofta unga flickor det handlar om, tonårsflickor, får ofta helt irrelevanta frågor. De får frågor om hur de var klädda när övergreppet skedde, hur mycket de hade druckit och hur många sexpartner de hade haft tidigare i sina liv, något som alltså inte alls har med situationen att göra. Man tar till och med hänsyn till vilket rykte de här flickorna har. Om de har ett horrykte på skolan, det vill säga att de kallas "hora" på skolan, kan detta skrivas in i rättegångsprotokollet och användas mot de här flickorna. När de blir trakasserade och mobbade på skolan kan alltså detta användas mot dem.

De misstänkta våldtäktsmännen slipper alla irrelevanta frågor som över huvud taget inte har med saken att göra. Slutsatsen av den här avhandlingen är att man delar in offren i horor och madonnor. Man försö-

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Justitiefrågor

ker redan i början kategorisera de här unga flickorna så att de ofta hamnar i horfack eller madonnafack. Det är ofta ytliga faktorer som klädsel, alkoholintag och rykte som påverkar vilket fack man placeras in i. Slutsatsen är också att madonnan blir trodd och horan blir misstrodd.

Tack och lov är det inte alltid så här, men det är alltför ofta på det här sättet. Här tror jag att lagstiftningen måste tydliggöras, men tillämpningen måste naturligtvis också förbättras. Det grundläggande måste vara att ett nej alltid är ett nej. Oavsett hur man är klädd, hur mycket man har druckit och ens tidigare historia är ett nej alltid ett nej oavsett vem som blir utsatt för ett övergrepp.

Den sexualbrottskommitté som har arbetat med luckorna i lagen har kommit med väldigt många bra förslag. Ett av de viktigaste förslagen gäller våldtäktsbegreppet och vad som ska innefattas i det. Det gäller våldtäkt mot barn, gruppvåldtäkt och våldtäkt där offret är hjälplöst.

När det gäller våldtäkt mot barn ska det, enligt det förslag som Sexualbrottsutredningen kommer med, inte krävas tvång, hot eller våld från den vuxnes sida mot barnet. Orsaken till detta är att det är väldigt vanligt att vuxna utnyttjar barn med övertalning, genom att använda sin auktoritet som vuxen, genom att barnet helt enkelt har vant sig vid situationen, det vet att det inte är lönt att göra motstånd och alltså gör det inte motstånd, och givetvis också genom att barnet är fysiskt svagare och ofta inte kan göra motstånd över huvud taget.

Det är väldigt bra. Alla övergrepp mot barn ska inte räknas som våldtäkt, men det ska kunna vara våldtäkt även när barnet inte har gjort våldsam motstånd eller när den vuxne har brukat våld eller hot och tvång.

Ett annat viktigt förslag när det gäller våldtäktsbegreppet handlar om gruppvåldtäkt. Det är likadant där. Det ska inte krävas ett sådant kraftigt våldsam motstånd från offret och inte heller samma mängd våld från gärningsmannen eller gärningsmännen som tidigare.

Orsaken är uppenbar. Det är självfallet en väldigt hotfull situation när man, som det väldigt ofta har varit, är en tonårsflicka omgiven av femtio äldre män. I detta ligger i sig ett hot som kan göra att offret inte vågar göra motstånd av rädsla för att det ska bli ännu värre, det vill säga att det inte bara ska bli ett sexuellt övergrepp utan även ren misshandel. Likaså när det gäller att man befinner sig i ett hjälplöst tillstånd om man är så berusad så att man är näst intill medvetlös eller är medvetlös.

Det har varit fall där man har tagit läkemedel som har gjort en hjälplös. Då ska det inte krävas kraftigt motstånd eller kraftigt våld från gärningsmannen. Detta gäller alltså även när det är färre gärningsmän. Det kan räcka med att det är en gärningsman som utnyttjar situationen när någon är utslagen.

Utöver förslaget om utvidgning av våldtäktsbegreppet föreslår sexualbrottskommittén att barns och ungas ställning ska stärkas. Är man under 15 år ska det, även om man gett sitt medgivande, räknas som ett sexuellt övergrepp. Utnyttjande som närstående vuxna, exempelvis styvföräldrar, gör sig skyldiga till ska också betraktas som allvarligt.

När det gäller *trafficking* föreslår man att man ska utvidga ansvaret för dem som förmedlar unga flickor hit. Det ska krävas ett ansvar av de personerna och ett skydd för barn under 15 år, även om de gett sitt medgivande.

Regeringen har hittills plockat upp detta med *trafficking*, och de har även aviserat en del andra förslag. Jag hoppas framför allt att förslaget om våldtäktsbegreppets utvidgning genomförs snarast möjligt.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Justitiefrågor

Anf. 351 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Hillevi Larsson tog upp ett mycket viktigt ämne som jag verkligen håller med om. Dem av de närvarande ledamöterna som inte har läst *Flickan och skulden* vill jag rekommendera att läsa den, men jag vill också varna för ett visst illamående när man läser den, för den är verkligen fruktansvärd.

Jag och ytterligare tre centerpartister har motionerat just om att utvidga våldtäktsbegreppet så att vid ett utnyttjande av en tjej – ja, lagen är givetvis könsneutral – som inte kan göra motstånd ska mannen som begår övergreppet också dömas för våldtäkt. Det gäller även om inget motstånd har funnits eftersom hon inte kunde göra motstånd på grund av alkoholberusning, tabletter eller någonting annat.

Jag hoppas att Hillevi Larsson vill stödja oss och vår motion.

Anf. 352 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Ja, det vill jag definitivt göra. Det är bra om vi blir så många som möjligt.

Jag tror i och för sig att de politiska skillnaderna i de här frågorna inte är så stora. Sexualbrottsutredningen har ju varit parlamentariskt sammansatt med representanter för olika partier som har varit överens om viktiga saker. Men självfallet är det jättebra att man även på andra sätt agerar, som Johan Linander med flera nu har gjort. Jag tror att vi behöver väcka de här frågorna i alla möjliga sammanhang och påskynda arbetet för att dessa förslag, som jag tycker är väldigt viktiga, ska genomföras.

Anf. 353 ULF SJÖSTEN (m) replik:

Fru talman! Hillevi Larsson berör ett mycket viktigt ämne, men hon berör inte resurserna till rättsväsendet över huvud taget.

Polisfacket i Stockholm motsätter sig nu en rekrytering av poliser till länet. Orsaken är länets ekonomiska underskott, som med den utveckling och de budgettillskott man nu har fått beräknas vara nästan en miljard år 2006.

Ett annat exempel är den lilla orten Svenljunga i Sjuhärad, som enligt en gammal bemanningsplan skulle ha fem poliser för att betjäna sina 10 000 invånare. I dag har man en polis tre dagar i veckan, tre timmar varje gång.

Hur ska ni socialdemokrater lösa denna allvarliga kris, och hur bidrar ert budgetförslag till att förbättra situationen?

Anf. 354 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill inleda med att säga att det jag har berört inte bara handlar om resurser utan framför allt om vad som står i lagen, och det kostar ju inte speciellt mycket att skriva om lagen. Detsamma gäller tillämpningarna och attityderna i rättssalarna. Det krävs möjligtvis pengar till utbildning för att förändra attityderna, men i övrigt är det inte så mycket en ekonomisk fråga.

Det andra exemplet som frågeställaren tar upp gäller en speciell situation i regionen. Det säger sig självt att man kan lyfta fram exempel varifrån som helst i landet som visar på en kris, men om man ser på hela landet kanske man får en annan bild.

Det grundläggande för oss socialdemokrater är att vi genom att ta ut skatter också har råd att betala välfärden. Hela rättsväsendet är en viktig del av välfärden för oss socialdemokrater. Därför vill vi ha ett skattetryck som gör att vi kan lösa de här frågorna på längre sikt. Vi vill också satsa på många fler poliser de närmaste åren – flera tusen fler poliser.

Anf. 355 ULF SJÖSTEN (m) replik:

Fru talman! Jag tog ett exempel från Sveriges största län, Stockholms län, och ett exempel från en av Sveriges minsta kommuner, Svenljunga. Jag tror att det är ganska betecknande för situationen i hela landet.

Anf. 356 HILLEVI LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag kommer själv från Skåne, närmare bestämt Malmö. Självfallet har vi problem där också.

Naturligtvis hänger det samman med hur mycket brott som begås, men också med anmälningssfrekvensen. Exempelvis är det så att ju mer man lyckas förmå kvinnor att anmäla misshandel som en närstående gjort sig skyldig till, desto mer kostar det naturligtvis och desto mer personal blir det som ska utreda fallen. I Malmö har vi upptäckt att när vi har sett till att polisen varit välutbildad att ta hand om de här kvinnorna och bemöta dem på rätt sätt har anmälningarna fördubblats. Alltså krävs det mer resurser.

Att det krävs mer personal, poliser och resurser behöver inte vara något enbart negativt, utan det kan också vara en konsekvens av att det blivit fler anmälningar. Men vi ser problemen, och därför är vi beredda att satsa resurser på att framför allt få fler poliser.

Anf. 357 ULF SJÖSTEN (m):

Fru talman! Ledamöter i kammaren! Polisbristen har gjort sig särskilt påmind under den gångna sommaren. 49 polisstationer runtom i landet stängde, samtidigt som antalet brott ökade. Utredningshögarna växte, och möjligheterna att ge medborgarna en god polisiär service försämrades och försämras gradvis.

Polisiära företrädare har gång efter annan varnat för följderna av den långvariga resursbristen, men inför årets budget signalerades det faktiskt en viss framtidstro både hos polis och åklagarväsende.

Orsaken till dagens situation finns att söka under andra halvan av 1990-talet och fram till dags dato. Det är viktigt att se den historiska förklaringen till dagens situation för att i framtiden kunna undvika de misstag som har gjorts under de gångna åtta åren med vänsterstyre i Sveriges riksdag. Under den här perioden har den socialdemokratiska regeringen bidragit till att försämma förutsättningarna för den svenska polisen och det övriga rättsväsendet. Man har uppenbarligen ansett att det har funnits för många poliser i Sverige. Denna övertygelse har lett till ett antal konkreta resultat.

Civilanställda, många med över 20 års erfarenhet av arbete inom polismyndigheterna, har fått sparken. Eftersom deras arbetsuppgifter har

funnits kvar har arbetet fått fördelas på de hårt pressade civilanställda som finns kvar och på polismän. Polismän har i allt större utsträckning fått utföra rent administrativa uppgifter.

Polishögskolan slutade i princip att utbilda nya poliser i mitten av 1990-talet. Lärare hemförlovades, och en stor kompetens försvann.

Vidareutbildning för polismän försvann under en lång period. Med tanke på polismännens åldersstruktur i Sverige borde förhållandet ha varit det omvända. Åldersstrukturen och det faktum att det anställdes ett stort antal poliser i samband med polisväsendets förstatligande 1965 gör att denna problematik kommer att förstärkas kraftigt under de närmaste åren. Därför borde kraftfulla satsningar göras nu.

Närpolisreformen som byggde på en större polisiär förankring i lokalsamhället sjösattes under denna period. Det var inte många som ifrågasatte tankarna med reformen som byggde på närhet, större trygghet för människor och en fördjupad legitimitet för polisen i samhället. Ett stort problem var att just denna reform lanserades under en period av kraftiga resursminskningar. En av följderna blev att specialistresurser för utredning av exempelvis ungdomsbrott rationaliserades bort, och ungdomsrotlar hos polismyndigheterna försvann i rask takt.

Resultatet blir givetvis sämre kompetens och större risk för långa handläggningstider av utredningar som berör unga.

Samtliga dessa åtgärder innebär var för sig kraftiga personalminskningar inom polisväsendet som sammantaget har varit förödande. Polisverksamheten och det övriga rättsväsendet ska givetvis liksom andra samhällssektorer spara, rationalisera och modernisera. Men minskningen av antalet poliser ute i samhället har inneburit att tryggheten har försämrats och rättsväsendet har rustats ned under en ganska kort period. Som exempel kan jag nämna att antalet poliser verksamma på min hemort i polishuset i Borås under ett och ett halvt år i slutet av 90-talet minskade med 20 % – 20 % färre poliser under blott 18 månader.

Trygghet består inte enbart av att samhället har tillräckligt många poliser och åklagare. Det handlar också i hög grad, som många har varit inne på här i dag, om samhället i stort. Det handlar om vilka värderingar och normer som vi ger våra barn och hur de normerna präglar deras liv. Det handlar i stor utsträckning om ungdomars egna attityder till alkohol, droger och kriminalitet. Det är attityder som under senare år har luckrats upp alltmer.

Det handlar givetvis också om att samhällets och demokratins yttersta utpost – polisen – har möjligheter att ge den service och trygghet som människor har rätt att kräva. Det handlar om att misstänkta brottslingar lagförs och får en påföljd för sina gärningar.

Mot bakgrund av den beskrivning som jag har gjort borde slutsatsen vara att rättsväsendets rehabilitering och rekonstruktion prioriterades i statsbudgeten. Tyvärr kan man inte se någonting av detta.

Vi moderater vill långsiktigt ha ett perspektivskifte. Det är inte de som följer lagen som ska behöva ändra livsstil, utan det är de som bryter mot lagen som ska ändra sitt beteende. Både den grova brottsligheten och våldet i samhället måste bemötas med tidiga och framför allt tydliga konsekvenser för dem som begår brotten. Därför vill vi satsa 2 miljarder mer än regeringen och stödpartierna under de närmaste två åren, 2003 och 2004.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Justitiefrågor

Avslutningsvis kan man återigen beskriva den socialdemokratiska budgeten för utgiftsområde rättsväsendet med orden för lite och för sent.

Anf. 358 JOHAN LINANDER (c) replik:

Fru talman! Det blir inte så mycket till debatt. Jag lägger märke till att justitieministern inte är här och inte en endaste ledamot i justitieutskottet från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet eller Miljöpartiet. Det kanske visar hur majoriteten prioriterar justitiefrågorna. Vi får väl ha en debatt inom oppositionen i stället.

Jag hörde en viss kritik mot närpolisreformen här. Menar Ulf Sjösten att den ska skrotas eller tycker han att idén är riktig och att man ska fortsätta att bygga vidare på närpolisreformen?

Anf. 359 ULF SJÖSTEN (m) replik:

Fru talman! Idén är helt klart riktig. Men jag vill påpeka att den inte är ny. Jag ska återgå till min hemstad Borås som har haft kvarterspoliser sedan 1969. Dessa kvarterspoliser har haft samma uppgifter som närpoliserna har i dag. Tyvärr finns det i dag inte några kvarterspoliser i Borås och inte heller några närpoliser. Det är verkligheten i Sverige i dag.

Anf. 360 BERTIL KJELLBERG (m):

Fru talman! Här i kammaren i dag och under den nyss avslutade valrörelsen var i stort sett samtliga partier ense om att det behövs fler poliser. Det är utmärkt. Men det behövs även mer resurser till inte minst domstolarna, åklagarna och kriminalvården. Vi moderater är beredda att göra dessa satsningar.

Men en fråga som inte så ofta kommer upp i debatten är vilka straffpåföljder som vi ska ha i framtiden. Min åsikt är att dagens påföljdssystem inte fungerar. Påföljdssystemet ska fylla minst tre funktioner – återanpassa den kriminelle till samhället, förmå andra att avstå från att begå brott och brottsoffren ska ha en uppfattning om att samhället reagerar rimligt på det brott som de har blivit utsatta för. Om medborgarna inte har förtroende för påföljdssystemet finns risk för att man tar saken i egna händer.

I debatten diskuteras ofta bara en sak i taget. Vissa talar sig varma för en så kallad human kriminalvård med kortast möjliga strafftider. Dessa glömmer ofta bort allmänpreventionen och straffets betydelse för brotts-offren. En human kriminalvård, enligt mitt förmenande, har ett påföljdssystem som är välavvägt mellan samhällets alla krav och som när staten tvingas att beröva någon friheten erbjuder vård och behandling. Detta görs inte i dag.

Dagens påföljdssystem har en rad allvarliga brister. Jag tänker peka på två problemområden, påföljderna för unga lagöverträdare och tillståndet på våra fängelser.

När det gäller unga lagöverträdare vill jag påstå att vi inte har något fungerande påföljdssystem. Vi kan nog bli ense om att den som är under 18 år inte ska dömas till fängelse. I dag döms unga lagöverträdare regelmässigt till vård inom socialtjänsten, även den som har begått mycket allvarliga brott, till exempel grovt rån eller grov misshandel. Även för den som döms vid upprepade tillfällen överlåter domstolarna till socialtjänsten att bestämma om vården.

Jag menar att det finns en ideologisk motsättning mellan socialtjänsten och samhällets behov att döma och tillrättaföra den unge som begått ett eller fler brott. Socialtjänsten har som grundideologi för sin verksamhet frivillighet, medan den straffande verksamheten av naturen bygger på tvång av varierande grad. Även de unga vittnar om att de inte uppfattar vården inom socialtjänsten som någon särskilt ingripande påföljd. En ung lagöverträdare sade: Det är bara att snacka med en socialtant.

Vård inom socialtjänsten riskerar också att få stora variationer när det gäller påföljderna. Omfattningen av vården är ofta beroende på kommunernas ekonomiska ställning. Min erfarenhet är att socialtjänsten alltför ofta låter den unge själv bestämma omfattningen på vården och att man ofta underlåter de mera ingripande insatserna, inte minst av ekonomiska skäl. I vart fall kommer insatserna ofta för sent.

Jag har ett förslag. Låt oss slopa påföljden vård inom socialtjänsten, och låt kriminalvården med ökade resurser ta över ansvaret även för unga lagöverträdare. För de unga som inte kan tillrättaföras med kriminalvård i frihet bör, som vi moderater har föreslagit, särskilda kriminalvårdshem tillskapas. Det ska staten ta det ekonomiska ansvaret för.

Fru talman! Även för äldre kriminella uppvisar påföljdssystemet stora brister. Förhållandena på våra fängelser är inte bra. I dag är platsbristen akut, och vården fungerar inte. Missbruket av narkotika på anstalterna är omfattande. Jag menar att det är ett nederlag för kriminalvården när man måste inrätta narkotikafria avdelningar på fängelserna. Alla avdelningar på fängelserna ska vara narkotikafria. Det senaste man kunde läsa i tidningen är att narkotika såldes i kiosken på en anstalt.

Kriminalvården måste utrustas med tillräckliga resurser och inte minst befogenheter för att stoppa missbruket på anstalterna. För den enskilde som trots detta missbrukar i fängelset måste konsekvenserna bli allvarliga. Samtidigt ska de många intagna som har missbruksproblem erbjudas en missbruksvård som är värd namnet.

Upprustningen av kriminalvården måste också innefatta betydligt fler och mer omfattande påverkansprogram under medverkan av välutbildad personal. För att motivera de unga att delta i dessa påverkansprogram anser jag att den näst intill obligatoriska villkorliga frigivningen efter två tredjedels strafftid ska slopas och att den villkorliga frigivningen ska prövas utifrån de framsteg och den förändring som den intagne visat efter deltagande i de påverkansprogram som kriminalvården erbjuder. Naturligtvis ska kravet för villkorlig frigivning vara total drogfrihet. Den intagne som väljer att inte delta i påverkansprogram eller som fortsätter drogmissbruket i fängelset ska få avtjäna hela strafftiden.

Fru talman! En satsning på kvalificerad behandling i fängelserna tror jag är en väg för att uppnå de krav som samhället har på en fungerande kriminalvård.

Utbildningsfrågor

Utbildningsfrågor

Anf. 361 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m):

Fru talman! När den svenska skolan diskuteras är perspektivet kort. Trots att alltför elever lämnar grundskolan utan de kunskaper de behöver och trots att våld och hot mellan elever och mot lärare är vardag på vissa skolor ligger regeringen lågt. Det delas ut lite specialdestinerade bidrag

för att skyla över problemen, men en grundläggande debatt om skola och utbildning saknas. Skoldebatten handlar mest om att elever har keps på sig inomhus.

Utbildningsdebatten borde handla om hur vi kan skapa den bästa skolan, hur vi kan skapa mångfald och bredd inom svensk utbildning och hur vi kan lägga grunden för välbefinnande och kunskaper för det livslånga lärandet. I stället talar vi om självklarheter som att mobiltelefonen ska vara avstängd under lektionerna.

Det krävs en ny och bredare debatt om den svenska skolan. Det krävs en debatt som tar avstamp i den oerhörda potential som finns i varje ung (s)människa och som handlar om hur vi ska erbjuda de allra bästa möjligheterna för varje enskild elev på dennes egna villkor. Dagens utbildningspolitiska debatt borde handla om alla unga människors rätt att få lov att hitta sin egen väg till kunskap. Varje ungdom som lämnar skolan utan fullständiga betyg är ett misslyckande.

Utbildningen är den viktigaste politiska frågan inför framtiden. Det handlar om hur vi bygger grunden för det samhälle som nästa generation ska växa upp och leva i. Jag tror att inget kan vara viktigare för delaktighet och förståelse för andra än en fungerande skola. Jag vet att kunskap som delas växer. Min kunskap inkräktar inte på någon annans kunskap, utan i stället växer vår gemensamma insikt och vårt gemensamma kunskapsland när vi förmedlar och delar kunskap.

Inget kan vara en viktigare utmaning för oss moderater som vill möjliggöra ett bättre Sverige än en skola som förmedlar kunskap och därmed framtidsstro och förmåga för vårt land och för enskilda.

Varje människa är unik, och det innebär att vi alla har olika förutsättningar och olika förmågor. Det gör det politiska ansvaret att ge de bästa förutsättningarna för alla elever så mycket större. På samma sätt som de individuella förmågorna kan uppmuntras och stimuleras kan de också hämmas och förslösas av årtal av stereotyp, stelbent och undermålig skolgång.

En modern skola och en högre utbildning värd namnet måste ta sig ifrån det systemtänkande och de konforma metoder vi hittills haft för att förmedla kunskap. Om skolan ska vara till för alla kan den skolpolitik som ska forma den inte begränsas till att bara handla om att diskutera detaljerna i den skolgång som ska vara lika för alla elever.

Antalet elever som lämnar grundskolan utan fullständiga betyg fortsätter att öka. Våld och övergrepp har blivit en så vanlig företeelse att skoldebatten helt har kommit att domineras av ordnings- och säkerhetsfrågor och inte av hur eleverna får de bästa förutsättningarna för att förverkliga sig själva och sina livsmål.

Fru talman! Den svenska skolan ska vara till för alla elever, men den ska inte vara lika för alla elever. En skola och en skolpolitik som är avsedd att passa alla elever lika passar till sist inte någon, och resultaten blir därefter. Det handlar inte om utsortering eller selektion. Alla har rätt till en god utbildning. Det handlar om att ge varje elev de bästa förutsättningarna utifrån dennes individuella förutsättningar. Då kan inte alla elever klumpas ihop till ett kollektiv för att sedan pressas igenom samma form. Då måste vi se på varje elev som en egen individ.

Utbildningsminister Östros har kallat moderat skolpolitik för sorteringsskola. Det vore passande om han var något försiktigare i sina ned-

sättande omdömen om andra partier. Han bör vända den nedåtgående trend som präglat hela hans tid i Utbildningsdepartementet. Resultaten och betygen på landets skolor fortsätter att försämrast. År 1998 tvingades 20,4 % av landets grundskoleelever lämna skolan utan fullständiga betyg. Efter fyra år är det 25,7 % som avslutar sin grundskola utan tillräckliga kunskaper för att över huvud taget bli godkända. Det skulle man kunna kalla en utsorteringsskola. Utbildningsministern får kalla moderat skolpolitik för vad han vill. Det är han som står för ansvaret för en skola som sviker hela generationer av elever.

Människor som är trygga vågar. Människor som vågar drivs av andra motiv där utbildningen är självförverkligandets första steg. Samhällets nytta av ett gott utbildningsklimat spiller över i alla delar, företagande, kulturliv och politik.

Den utbildningsrevolution som friskolereformen innebar för svenskt skolväsende måste få fortsätta. Den mångfald av alternativa pedagogiska inriktningar som blomstrade efter uppluckringen av det rigida skolmonopolet visar på den oerhörda drivkraft och potential som finns.

Nu är det dags att göra även de kommunala skolorna till fria skolor. Vi vill införa en nationell skolpeng som går direkt till den skola som eleverna och föräldrarna väljer. Så flyttas makten och resurserna in i klassrummen. Så uppstår mångfald, konkurrens och kvalitet med olika utbildningsanordnare och skiftande pedagogiker. Då blir skolledare och skickliga lärare och pedagoger viktigare än kommunala sammanträden, och med all säkerhet blir skolmiljöerna för våra barn bättre.

Vem skulle välja en skola där man inte kan känna sig trygg, där kunskapsförmedlingen och respekten för andra brister? Statens uppgift i detta blir att säkra finansieringen, fastställa läroplanen, och inte vägen till kunskap, och stå för kvalitetskontroll.

Skolan ska ge varje enskild elev de allra bästa förutsättningar. Genom att ändra vårt politiska perspektiv på skolans syfte och mål kan vi börja närma oss en utbildningspolitik med individen i centrum där ingen lämnas åt sitt öde.

Anf. 362 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Gunilla Carlsson borde vara väl medveten om att skolpeng leder till uppdelning av elever och drabbar de ungdomar som har det allra jobbigast i skolan allvarligast. Om Gunilla Carlsson har ett ärligt engagemang för de barn som inte klarar målen, undrar jag varför Moderata samlingspartiet har sagt nej till 15 000 nya speciallärare och andra som ska stödja de barn som har det jobbigast.

Anf. 363 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Det kanske är för att vi tror att det inte räcker med 15 000 speciallärare eller att de riktade insatserna är det absolut viktigaste. Det viktigaste måste vara att utgå från att vi kan höja kvaliteten i alla skolor.

Jag vet inte varifrån Inger Lundberg har fått att en skolpeng leder till utsortering. Det är ju tvärtom. När elever och föräldrar får välja en skola som passar ges alla möjlighet att få välja en bättre skola. Det är det vi vill uppnå.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Utbildningsfrågor

Anf. 364 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Nu är det inte bara jag som har fått för mig att skolpengen ger de effekterna. Här finns entydiga kunskaper hos svenska och internationella forskare.

Vi vet att de barn som drabbas allvarligast av skolpeng är arbetarklassens pojkar och invandrabarnen. Det är de barn som många gånger behöver skolans stöd mest.

Jag tycker att det är billigt och dåligt av Moderata samlingspartiet att använda de barn som behöver skolan bäst som murbräcka för att bygga upp en skola som bäst gynnar dem som redan har det bra.

Anf. 365 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Tyvärr är det så att de som redan har det bra kan välja fritt. För dem har det alltid funnits möjligheter.

Vi vet ju att det är framför allt invandrabarn som har använt det fria skolvalet till exempel i Stockholm för att kunna skapa sig själva bättre möjligheter. Jag vet av egna erfarenheter vilken mångfald som har präglat den förändring som har skett och hur många internationella bedömare som verkligen avundas den svenska friskolereformen som ett viktigt strukturinstrument för att höja välståndsskapande krafter i vårt land.

Det skulle vara roligt om Socialdemokraterna ville omfamna friskolereformen.

Anf. 366 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Det var intressant att lyssna till Gunilla Carlssons programförklaring. Särskilt intressant var det att höra att den svenska skolan ska vara till för alla, men inte lika för alla.

Mot bakgrund av det har jag en enkel fråga till Gunilla Carlsson.

Moderata samlingspartiet röstade i riksdagen emot den lag som förbjuder gymnasieskolor att ta ut skolavgifter av eleverna. Ni sade att friskolor måste kunna ta ut avgifter för att finansiera en särskild profil.

Lägg därtill att alla kommunala skolor ska bli friskolor. Det borde betyda att alla gymnasieskolor ska ges rätten att ta ut skäliga elevavgifter.

Min enkla fråga till Gunilla är: Hur mycket ska det maximalt få kosta att studera på gymnasieskolor i Moderaternas Sverige?

Anf. 367 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Vi har sagt att det är rimligt att man får ta ut en viss skälig avgift för att täcka en del merkostnader man har för att kunna ha en viss inriktning för att kunna tillgodose en del intressen. Det handlar ju inte om att skapa oöverstigligen elevavgifter.

Mikael Damberg vet att det redan i dag krävs väldigt mycket av en hel del föräldrar som har sina barn i skolor där det krävs arbetsinsats och där man samlar in lite pengar vid sidan om. Det här finns redan i dag.

Det viktiga är att vi nu ser till att enskilda skolor kan få lov att utvecklas, men att alla ges möjligheten och rätten att välja en skola som passar dem själva.

Det handlar inte om att avgiftsbelägga gymnasierna. Det handlar tvärtom om att höja kunskapen så att gymnasieskolorna ger de bästa förutsättningar för vidare studier och för ett långt arbetsliv.

Anf. 368 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Fru talman! Jag vet att moderater gillar friskolor. Det var inte det frågan gällde.

Beatrice Ask, Gunilla Carlssons företrädare, har sagt att det är konstigt att man i Sverige får köpa hur mycket godis man vill till sina barn, men man får inte betala lite extra för att få den bästa utbildningen.

Jag tycker att det blottlägger en viktig skillnad i svensk skolpolitik.

Gunilla Carlsson får en chans till: Hur höga ska skolavgifterna få vara i Sveriges skolor? Ska det vara 3 000 kronor per termin? Ska det vara 10 000 kronor per termin?

Jag tror att många barnfamiljer är intresserade av svaret från Moderaterna.

Anf. 369 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik:

Fru talman! Det kan hända. Men jag tror att de skulle vara mer intresserade av att Mikael Damberg och jag kunde börja tala om hur vi får en bättre skola, hur vi undviker att så många barn lämnas åt sitt öde och inte får de bästa förutsättningarna eftersom skolan inte fungerar.

Det är det som är den viktiga uppgiften.

Kom inte här och skräms med elevavgifter på 10 000 eller 3 000 kronor. Det är inte det den viktiga utbildningsdebatten skulle handla om. Det måste vara hur vi kan skapa bättre förutsättningar för kunnande, kunskap och välbefinnande i Sverige.

Anf. 370 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag tänker ägna de här minuterna åt att tala om studenternas situation vid universitet och högskolor.

Den som väljer att satsa på att studera gör det ofta på grund av intresse och på grund av kunskapsörst och kanske med drömmar om ett spännande arbete i framtiden.

Det finns många hinder på vägen: dålig ekonomi under studietiden, osäkerhet om framtiden och ibland en omgivning som ser med förakt på kunskapssökande.

Vi ska vara glada över att så många ändå väljer att satsa på studier vid högskolor och universitet, och vi måste underlätta för människor att satsa på studier. Inte minst för dem som inte har studietradition i familjen är en bra studiemiljö avgörande.

Svenska högskolor håller fortfarande en hög klass men påfrestningarna på systemet blir större och större. Den som väljer att studera har inte alltid en lätt situation. Att stå i kö är ett välkänt begrepp för dagens student. Det är ofta en tröttsam och nervös väntan på en efterlängtat utbildningsplats. Det är väntan på studiemedel som aldrig kommer eller på en bostad och tak över huvudet. Det är ett kösamhälle för många studenter.

Den här situationen beror inte på enstaka misstag eller tillfälligheter. Jag menar att den har sin grund i ett systemfel i studentpolitiken. Under ett antal år har framför allt socialdemokratiska makthavare i vårt land levt i tron att politiker i Regeringskansliet kan bestämma vilka kurser och på vilken ort studenterna ska läsa och vilken service studenterna behöver när det gäller studiemedel. Hela systemet är alltmer likt en utbildningsfabrik. Men nu är det dags att stänga utbildningsfabriken och i stället öppna den fria akademien som vi liberaler förespråkar.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Utbildningsfrågor

Vi vill lansera en helt ny högskolepolitik, och vi känner att det finns ett starkt stöd för detta både bland studenter och bland högskolelärare. Ett nytt friare antagningssystem, ett nytt serviceinriktat studiestödssystem och en kraftig satsning på undervisning och forskarutbildning är några av punkterna i den liberala politiken.

Det är dags att låta studenterna styra var utbildningsplatserna ska förläggas. När en tredjedel av högskolorna inte kan fylla sina platser medan köerna är långa på andra håll är det något fel på systemet. När många måste börja sina studier med att läsa det de önskat först i andra eller tredje hand har centralplaneringen misslyckats. Vi tycker att det är studenten själv som bäst vet vilka studier som är lämpliga för honom, inte utbildningspolitikerna.

Jag tror att de flesta har hört talas om allt krångel med utbetalningen av studiemedel. Första utbetalningen kommer inte alltför sällan många veckor efter det utlovade datumet. Svar på ansökan dröjer långt efter det att utbildningen har börjat. Telefonköerna är så hopplösa att man får stå i dagar i kö för att komma fram.

Det behövs en genomgripande reformering av studiemedelssystemet, men dagens studenter kan inte vänta på att det ska hända någon gång i framtiden.

Vi föreslår en omedelbar höjning av totalbeloppet av studiestödet med ca 2 000 kronor per år.

För att korta köerna på CSN vill vi att myndigheten ska betala en omvänd straffavgift till studenter som inte får sina studiemedel i tid eller som inte får svar på sin ansökan i tid.

På längre sikt vill vi avskaffa Centrala Studiestödsnämndens monopol på att betala ut studiemedel.

Vi behöver öppna även den här marknaden för konkurrens. Det ska bygga på att staten sätter upp reglerna och går i borgen för studielån så att alla har rätt till studielån. Banker och andra institut ska få konkurrera om förmedlingen av lånen.

Det stora flertalet studenter skulle på det sättet säkert kunna få sina ärenden väldigt snabbt expedierade över disk.

Över huvud taget är ju studenternas sociala situation svår. Särskilt tänker jag på studenter med barn. Det gäller också alla vuxenstuderande på komvux och folkhögskolor. Man får inga extra stöd i studiestödssystemet om man har barn. Många ensamma mammor måste avbryta sina studier efter en hopplös kamp för att få tillvaron att gå ihop.

Det har visserligen tillsatts en studiesocial utredning men den är låst med direktiv att den inte får föreslå något principiellt nytt. Det är dags för en allvarlig diskussion om hur de mer än 50 000 studerande med barn ska kunna få lite bättre villkor.

Fru talman! Den som väljer att studera har också rätt att vänta sig en kvalificerad undervisning av utbildade lärare. Flera undersökningar visar att studenterna får mycket mindre undervisning i timmar räknat för varje år. Många studenter lämnas i sticket när de bara får några timmars undervisning i veckan. Det behövs därför en riktig satsning på forskarutbildning, men någon sådan har vi inte sett från regeringens sida. Det behövs en uppskrivning av resurserna till undervisning vid universiteten, som har legat på samma nivå under hela den här utbyggnadsperioden.

Verkligheten är alltså den att undervisningen har fått mindre och mindre utrymme vid våra högskolor. Det är naturligtvis helt fel att bara räkna upp tjusiga siffror över hur många studieplatser som nyskapas, om resurserna ligger kvar på samma nivå som tidigare och om det hela bygger på att lärarna ska jobba på obetald övertid, vilket sker alltmer.

Jag skulle önska att regeringen överraskade oss alla med att avisera en riktig nysatsning på studenterna – på en utbyggd undervisning, på forskning och forskarutbildning och på bättre service i studiestödssystemet. De som verkligen satsar på att utbilda sig behöver det stöd som de kan få, men de behöver inte pekpinnar eller politiker som bestämmer vad som är viktigt att studera. I en fri akademi är det studenter och forskare som har makten, inte byråkrater och politiker.

Anf. 371 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag har ofta hört Ulf Nilsson tala om att studenterna i Sverige möter ett förakt för kunskapssökande. Eftersom vi i kväll inte diskuterar en proposition utan ska ha en allmänpolitisk debatt, ska jag nu ge Ulf Nilsson möjligheten att förklara och konkret beskriva hur det kunskapsförakt som studenten möter ser ut. Jag har inte hört Ulf Nilsson konkret beskriva det.

Anf. 372 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är två typer av kunskapsförakt som jag tänker på. För det första kan vi alla drabbas av omgivningens eller till och med familjens kunskapsförakt, om man lever i miljöer där människor inte är vana vid studier. För att möta det behöver man samhällets stöd. Det var kanske närmast det som jag åsyftade i min inledning.

För det andra finns det också ett kunskapsförakt inbyggt i det plantänkande som ni socialdemokrater i väldigt stor utsträckning står för. Man försöker där göra en indelning i nyttiga och onyttiga kunskaper. Man försöker bestämma kvantitetsmål, där så och så många studenter ska läsa det och det därför att det är nyttigt för samhället.

Vi vill överlämna makten. Det är själva kunskapssökandet som är viktigt, och ingen ska tala om att en student ska läsa latin, fysik eller genvetenskap. Ingen kan tala om att ett visst val kommer att vara det bästa rent samhällsekonomiskt om 20 år utan den enda ledstjärnan är just kunskapssökandet. Det är skillnaden vad gäller vår kunskapssyn.

Anf. 373 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Fru talman! Jag blir beklämd när jag hör Ulf Nilsson beskriva det arbete som har genomförts i vårt land för att ge alla möjligheter till utbildning. Detta beskrivs som uttryck för någon form av kunskapsförakt, och våra högskolor och universitet beskrivs som utbildningsfabriker.

Detta betyder att ju färre studenter som går på universitet och högskolor, desto mindre är kunskapsföraktet. Jag skulle vilja dra rakt motsatt slutsats av den analysen, Ulf Nilsson. Det är Ulf Nilsson som har ett stort förakt för alla de nya studenter som kommer till högskola och universitet.

Anf. 374 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Inte helt oväntat gör vi här olika definitioner. För mig är det så att ju fler studenter som fritt får välja vad de vill studera, desto bättre är det och desto mindre är kunskapsföraktet. Ju fler studenter som klarar sin utbildning och får tid till handledning och hjälp av lärare och forskare, desto bättre undervisning får de och desto bättre klarar sig inte minst de studenter som inte har den riktiga traditionen med sig hemifrån. För att kunna möta dem måste vi ha en kvalitet i högskolan, inte bara siffror på hur många som antas men aldrig slutför studierna.

Anf. 375 OLLE SANDAHL (kd):

Fru talman! Forskning och utbildning är i sig självt uttryck för välfärd men leder dessutom till välfärd. Ny och överförd kunskap ger direkt bättre sjukvård, bättre kommunikationer, bättre skola, bättre samhällsplanering och bättre miljö och ger många nyttiga verktyg till tjänst för människa och samhälle.

Ny kunskap kan omsättas i produktion och ge starkare försörjning – det kallar vi tillväxt. Det är bra, inte minst för den gemensamma sektorns alla angelägna behov och uppgifter. Vi kan dessutom utgå ifrån att forskning och utbildning är samhällsekonomiskt självbärande och självfinansierande på sikt.

Summan av detta är att utbildning och forskning är en synnerligen viktig uppgift för staten. Dessvärre har vi inte lyckats upprätthålla vår tidigare tätposition. Sverige har halkat ned på listan.

Inom den högre utbildningen finns problem att lösa. Antalet akademiska lärare har inte tillnärmelsevis ökat i takt med antalet studenter. Lärartätheten har avtagit till men för utbildningarnas kvalitet. Trots ökat antal studenter har en lägre andel av arbetskraften i Sverige högskoleexamen än i flertalet av våra konkurrentländer. En orsak till det kan vara examinationsfrekvensen, som enligt Högskoleverket är så låg som 40 %. Detta är mycket allvarligt eftersom kunskap måste bli en av våra viktigaste framtida exportprodukter.

Storskalig forskning inom områden som metallurgi, elektronik och läkemedel – vi känner alla till Losec och Ericsson – har betytt mycket för folkhushållet. Högre utbildning och forskning har stor betydelse också när den sker vid mindre enheter och i mindre skala. Utvecklingen kring Växjö universitet och Blekinge tekniska högskola är exempel på detta.

Växjö universitet har i samverkan med det omgivande samhället bidragit starkt till utveckling av tillväxt, sysselsättning och konkurrenskraft. Här har Kunskapsbron varit ett verktyg. Beräkningar gjorda av Centrum för arbetsmarknadspolitisk forskning visar att 1 satsad krona ger 7 kronor tillbaka till samhället. Finansieringen av Kunskapsbron är nu efter börsnedgången i fara för 2003. Här finns anledning att göra en akutinsats, lämpligen av Näringsdepartementet.

Blekinge tekniska högskola har med sin spetskompetens inom tillämpad IT varit avgörande för Blekinges starka utveckling på senare år.

Inte bara när det gäller utbildning har vi halkat efter. Det gäller också för forskningen. Vetenskapsrådet har visat att antalet forsknings- och utvecklingsårsverken i Sverige har ökat endast mycket marginellt sedan 1993.

Finansieringen har krympt i så måtto att forskaren under mitten av 1980-talet hade dubbelt så stor finansiering som under 1990-talet. Sveriges universitetsforskning betalas till 54 % genom basfinansiering. Resten måste sökas externt. Detta tar både tid och kraft och styr även hur den fasta finansieringen används. Risken är stor att kortsiktigt förmodad nytta kommer att dominera i val av forskningsuppgifter, till men för grundforskningen.

Gunilla Westergren-Thorsson, som är docent i cell- och molekylärbiologi i Lund, tog sin forskarexamen för tio år sedan. Sedan dess har hon inte haft någon fast tjänst. Hon säger: "Att söka pengar tar en allt större del av tiden." "Stressen över tjänstesituationen hämmar tyvärr en del av kreativiteten."

De mindre och yngre högskolorna och universiteten har genom sin ungdom svårare att få fram extern finansiering. Samhällsvetenskap och humaniora har det särskilt svårt. En stark forskning är nödvändig också för undervisningens kvalitet. Undervisning och forskning måste gå hand i hand. Detta innebär behov av en god basfinansiering under en lång uppbyggnadstid. Detta är särskilt påtagligt inom samhällsvetenskap och humaniora.

Utöver basfinansieringen av de mindre lärosätena kvarstår behovet av att rekonstruera finansieringen av de större. Vi välkomnar därför alla anslag men ser det angeläget att tillföra ytterligare 100 miljoner kronor i vårt budgetförslag. Vi vill också införa försäljning av utbildning till studerande från länder utanför EES-området.

Jämställdheten inom högskolevärlden har stora brister. Det är en brådskande och angelägen uppgift att ta itu med detta. Av dem som börjar forskarutbildning är 43 % kvinnor, medan bara 12 % av professorerna är kvinnor. Forskarsamhället måste öppnas för kvinnor. Det finns kulturella, sociala och många andra hinder. Ett reformerat studiestöd som gör det möjligt att kombinera barn och studier är ett självklart första steg.

Även samhället utanför högskolan måste dra sitt strå till stacken. Näringsliv och arbetsgivare måste ta sitt ansvar för att stimulera till studier med till exempel lönemässig uppskattning. En ny undersökning visar att högskoleexamen genomsnittligt ger en löneökning på 5 %, omkring 1,5 % per studieår som ingår i examen. Detta stimulerar knappast till studielån, studiemöda och utebliven inkomst under flera år.

Vi kristdemokrater ser ett behov av att bredda högskolan. Vi vill införa en yrkeshögskola för utbildning i specifika yrkesprofessioner i nära samarbete med befintliga lärosäten och branschorganisationer.

Sammanfattningsvis, herr talman, konstaterar jag att forskning och högre utbildning är i trångmål i Sverige och i behov av utveckling och stärkt finansiering.

Anf. 376 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s):

Herr talman! Enligt OECD har Sverige världens mest kunskapsintensiva ekonomi. Vilka faktorer har bidragit till denna framskjutna position i den ekonomiska utvecklingsligan? Det finns säkert flera. Men det svenska utbildningssystemet bör med all rätt kunna ta till sig en stor del av äran.

Den satsning på breddutbildning som utmärkt den svenska utbildningspolitiken har varit framgångsrik. Tron på kunskapens betydelse för

att stärka demokratin, skapa ett gott och innehållsrikt liv för den enskilde individen och vara navet för tillväxten är grundbulten i denna politik.

Hur bör vi nu fortsätta arbetet för att förstärka och vidareutveckla vårt utbildningssystem? Jo, vi måste först göra oss av med den bild av utbildningssystemet som vi alltför länge, gång på gång, målat upp: bilden av pyramiden, där basen bär upp en alltmer avsmalnande kropp upp mot den i guld lysande spetsen.

Bilden av utbildningssystemet bör bli bilden av vägen, en väl utbyggd sträcka, från förskola till forskarutbildning, med flera rastplatser på sträckan, men utan bommar och utestängande gränskontroller. Det kommer förhoppningsvis att vara ganska trångt på den här vägen, men trängselavgifter tycker jag inte att vi ska acceptera. Alla trafikanter på utbildningsvägen bör ges förutsättningar att komma så långt som möjligt och i sin egen takt.

Att skapa förutsättningar för många att skaffa sig kunskaper är inte kunskapsförakt. När många har samma kunskap devalveras inte kunskapens värde. När mångas informella kunskaper räknas och tas till vara minskar inte betydelsen av formell kunskap.

Bilden av utbildningen är på väg att förnyas. Det är detta som är det väsentliga om vi i vårt samhälle ska känna att det bär och att vi är med i framkanten.

Hur är det då med bilden av hur vi skapar ny kunskap? Jag tror att varje tid har sin syn på hur ny kunskap bildas. Den nu urgamla traditionella synen på hur ny kunskap bildas brukar vara bilden av forskare bak stängda dörrar inne på universitetet som plötsligt, med gnistor som tänd-der, skapar ny kunskap som man sedan kommer ut och informerar om.

Men ny kunskap, tillämpningsbar i det nya samhället, skapas i sam-
verkan mellan många olika aktörer. Universitet och högskolor är ett par av dessa spelare på kunskapsfältet, men vilka medspelare finns det? Jo, det finns näringsliv. Det talar vi ofta om. Men det finns även myndigheter och ideella föreningar. Det som länge ansetts vara en akademisk ceremoni, att kritiskt pröva ny kunskap, har flyttat ut i samhället. Den enskilda människan ifrågasätter kunskapens legitimitet om man känner att man inte haft insyn i hur kunskapen har bildats. Den enskilda människan nöjer sig inte längre med forskningsinformationen. Den moderna männi-
skan kräver en dialog mellan forskare och allmänhet.

Herr talman! Ett framsynt forskarsamhälle tar den dialogen i vetenskap om att här, i samspelet mellan vetenskap och samhälle, bildas den nya kunskap som för hela samhället framåt.

Anf. 377 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Låt mig börja med att beklaga att inget av de ansvariga statsråden i Utbildningsdepartementet har möjlighet att vara med oss i kväll. Jag vill ändå ta tillfället i akt att ställa en fråga till Majléne Westerlund Panke såsom företrädare för regeringspartiet.

Majléne Westerlund Panke talar om Sverige som ett av de mest kunskapsintensiva samhällena. Min fråga till Majléne Westerlund Panke blir då: Hur ska Sverige kunna vara ett kunskapsintensivt samhälle, när vi nyligen fick en undersökning som visar att 42 % av våra lärare vill sluta i förtid, lämna skolan helt och hållet eller på annat sätt minska sin arbetsinsats i skolan? Hur ska Sverige kunna vara ett kunskapsintensivt

samhälle när de som förväntas bära upp samhället, de verksamma professionella lärarna, inte vill vara med längre?

Prot. 2002/03:13
7 november

Anf. 378 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja säga till Torsten Lindström att jag tror att en stor orsak till att den enskilde läraren i dag känner att han kanske skulle vilja göra något annat än att vara lärare, är att han ständigt får höra att han sysslar med ett enda stort misslyckande. Det finns två yrkeskategorier i Sverige i dag som indirekt i årtal har svartmålets. Det är människor inom skola och utbildning, och det är människor inom vården.

När vi klagat på att skolan är uruselt och vården ännu värre säger vi också indirekt att vi har urdåliga lärare, sjuksköterskor och läkare. Jag tror att vi måste reda ut detta lite bättre.

Anf. 379 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Återigen vill jag säga att det är tråkigt att inget statsråd är närvarande i kammaren.

Svartmåling talar Majléne Westerlund Panke om. Ja, det kan vi säkert vara överens om. Men vem bär ansvaret för denna svartmåling? Vem bär ansvaret för det misslyckande som de senaste årens utveckling av läraryrket innebär?

Ansvaret, Majléne Westerlund Panke, ligger på den nuvarande regeringen.

Anf. 380 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Därför är det glädjande att i dag läsa rapporten från Höskoleverket där det sägs att de sökande till lärarutbildningarna nästa läsår är 25 % fler. De sökande till vårdutbildningarna är 22 % fler.

Jag tror att det har att göra med att allt tal om att satsa pengar på det viktigaste i samhället, vård, skola och omsorg, nu ger utdelning. Fler känner att de behövs i dessa sektorer.

Anf. 381 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Apropå svartmåling vill jag säga att under de 15 år som jag har ägnat mig åt högre utbildning och forskning har jag aldrig någonsin sett inlåsta vetenskapsmän sitta för sig själva tills det slår gnistor om dem.

Om det är den bild Majléne Westerlund Panke har förstått jag att hon verkligen vill göra något för att ändra den. Den bilden har ändrat sig för både 30 och 40 år sedan, kanske ännu längre tillbaka.

Det är lite lustigt att vi så ofta hänvisar till OECD. Majléne Westerlund Panke plockar fram ett par tre av hundra siffror som är bra för regeringen, medan jag naturligtvis försöker hitta ett par tre som jag använder. Jag gör inte detta bara för att de är bra för oppositionen, utan därför att man också måste titta kritiskt på vad vi är duktiga på, och på var vi har hamnat efter.

Ett av de områden där vi har hamnat efter är det mycket lägre antalet unga människor som i dag har en god utbildning jämfört med vad vi hade för 15 år sedan. Det är ett problem.

Allmänpolitisk debatt

Utbildningsfrågor

Anf. 382 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Kanske Per Bill och jag inte läser samma rapporter. Enligt de senaste rönen är nämligen 70-talisterna kanske den generation ungdomar som har den absolut bästa utbildningen, inte 40-talisterna.

Vi 40-talister hade en god utbildning beroende på att vi kom rakt in i strömmen av ny utbildningspolitik som möjliggjorde för arbetarungar som jag själv att skaffa sig en universitetsutbildning. Men 70-talets ungdomar slår oss på fingrarna med kunskaper och bredd på sina kunskaper.

Jag tror att det också visar att Sverige i dag har världens mest kunskapsintensiva ekonomi. Vi har alltså generellt här i landet en väldigt högt utbildad arbetskraft.

Anf. 383 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Bara 11 % av Sveriges befolkning i åldern 25–34 år har examen från en forskningsförberedande högskoleutbildning. Sverige är femma från slutet i hela OECD-statistiken. I USA är andelen 29 %, att jämföra med 11 % i Sverige. Dessa siffror är från 1999 eller 2000, så de är ganska färska.

Anf. 384 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag vill gärna återkomma till vad kunskap är och vilken kunskap som räknas.

I alla utredningar som gjorts när det gäller förmågan att ta till sig text, analysera text – vilket jag anser vara basen för kunskapsinhämtning – placerar sig Sverige tillsammans med övriga skandinaviska länder allra högst.

Därför vill jag återigen påpeka att det är viktigt att även räkna den informella kunskapen som man har fått på annat sätt än genom högskolestudier. Kunskapsbasen är oerhört bred i det här landet.

Anf. 385 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! Just intresset för lärarutbildningarna är ett väldigt bra exempel på kris i utbildningssystemet. Eftersom Majléne Westerlund Panke drog upp lärarutbildningen är det viktigt att säga att intresset tvärtom sjunker.

Om man tittar på förstahandssökandena, vilket man ju ska göra för att se intresset, visar det sig att intresset minskat med 14 % på två år – jag har också läst Högskoleverkets rapport. Om vi går tillbaka till 1997 var antalet förstahandssökande 24 700. I år är antalet 16 000. Det är ett exempel på många problem inom Utbildnings-Sverige.

Jag nämnde en del problem som inte är okända vare sig för Socialdemokraterna eller andra, nämligen att undervisningstimmar blir färre och färre på högskolan, att forskarna känner att deras frihet är hotad, och att den fria grundforskningen är hotad.

Det fanns inte en enda kommentar eller ett enda konkret förslag till förändringar från företrädaren för regeringspartiet som möjligen skulle kunna stilla den oro som en hel del studenter och lärare i högskolan känner i dag.

Har Majléne Westerlund Panke några konkreta förslag?

Anf. 386 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Vi har konkreta satsningar i årets budgetproposition, som vi så småningom ska debattera här i kammaren. Där skjuter vi till medel både till grundforskning och till grundutbildning på universiteten och högskolorna.

Men precis som andra myndigheter i det här landet tog universitet och högskolor stryk under åren på 90-talet. Och precis som vi har arbetat när det gäller andra myndigheter och organisationer har vi börjat fylla på penningpåsen igen till universitet och högskolor.

Under den här tiden har vi samtidigt haft en makalös expansion när det gäller antalet studenter som finns inom universitet och högskola i dag.

Anf. 387 ULF NILSSON (fp) replik:

Herr talman! En makalös expansion i antalet tycker jag ofta är väldigt typiskt för tonläget i debatten från socialdemokratiskt håll.

Det viktiga är att många studenter klarar sina studier. Våra svenska studenter tar väldigt lång tid på sig genom systemet, och vi har ett jämförelsevis litet antal studenter som blir färdiga med examen. Det beror på att man inte har tittat på kvaliteten, utan i stället bara sett på siffrorna.

Anf. 388 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Nu är vi åter inne på den gräns där våra synsätt väsentligt skiljer sig åt. I Ulf Nilssons vokabulär betyder många studenter genast sänkt kvalitet och högskolor och universitet blir utbildningsfabriker. Därför undrar jag var Ulf Nilssons gräns går för den så kallade fria akademien.

Anf. 389 EWA BJÖRLING (m) replik:

Herr talman! Jag ska bli lite personlig så här på kvällskvisten och börja med att säga att mitt forskarhjärta gråter när jag hör Majléne Westerlund Panke.

Vi behöver både spets och bredd. Det fungerar inte att kapa toppen på pyramiden eftersom vi behöver alla delar för att få en bra forskarutbildning och ett bra forskarsamhälle.

Det som ni gör med det nya systemet för forskarutbildning är ett utmärkt exempel. Det är en stelbent regelmässig forskarutbildning där ni inte ser den enskilda individen, utan där allting ska vara färdigt på fyra år. Jag kan aldrig någonsin tro att det kan gagna forskningens kvalitet.

Därför frågar jag: Vad är ert mål med den nya forskarutbildningen? Är det bara att få in så många som möjligt? Tänker ni alls på att vi också behöver en god kvalitet i forskningen i Sverige?

Anf. 390 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi behöver samma kvalitet på forskningen i Sverige som det behövs i övriga Europa. Fyra års forskarutbildning räknas inte som speciellt kort tid för en forskarutbildning ute i Europa. Vi har diskussioner i den så kallade Bolognaprocessen i dag där man talar om en treårig utbildning i toppen eller 3 + 2 + 3.

Jag tycker inte att fyra år är en bristande kvalitet på forskarutbildning. Man tittar på längden när man bör titta på innehållet. En koncentrerad fyraårig forskarutbildning med god handledning är för mig en kvalitetsmässigt mycket bättre utbildning än kanske en tolvårig forskarutbildning där handledningen är minimal därför att antalet studenter är så stort på respektive handledare. Vi har haft den situationen inom humaniora under väldigt lång tid.

Anf. 391 EWA BJÖRLING (m) replik:

Herr talman! Det måste finnas både–och. Det finns de som klarar av det bra på fyra år. Men man måste också kunna se till individerna. Det finns de som behöver längre tid. Dessutom kommer vi fortfarande att behöva en topp för att vi ska kunna hålla en bra undervisningskvalitet för alla de nya doktoranderna. Det går inte att kapa toppen på pyramiden och tro att resten ska bygga sig själv.

Anf. 392 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om man kan kalla den situationen att vi har fördubblat antalet forskarutbildade i det här landet och att målsättningen är att vi ytterligare ska fördubbla antalet forskarutbildade till år 2010 att vi kapar toppen på pyramiden. Jag ser snarare tvärtom att det är alltfler som på den sammanhållna vägen från förskola till forskarutbildning kör ända fram.

Anf. 393 PER BILL (m):

Herr talman! Av debatten att döma befinner vi oss fortfarande i valrörelsen. Med tanke på vilka vänner ni för tillfället regerar med kanske det är bra att hålla en hög debattnivå, eftersom vi väl har ett nyval precis när som helst.

Sverige är ett bra land när det gäller utbildning. Det är ingen tvekan om det. Men Sverige är inte längre något toppland. Vi har på många områden sjunkit tillbaka från väldigt fina positioner, och på många andra ställen är vi någonstans mitt i gänget.

Jag vill inte att Sverige ska vara någonstans mitt i OECD-snittet. Vi är land nr 16 av 29 när det gäller högre utbildade, 13 %. Vi är femte sist när det gäller dem som är 25–34 år och har examen från en forskarförberedande högskoleutbildning.

Vi kan titta på de yngre. Av tjugoåringarna bedriver bara 22 % av svenska tjugoåringar högskolestudier om vi tittar på årskurs 99. I Korea, Belgien och Frankrike varierar siffrorna mellan 42 % och 53 %.

Sedan finns det tyvärr ganska många som kör av kunskapens väg, eller kunskapens trappa, som jag gärna talar om. En fjärdedel av studenterna lämnar högskolan efter mindre än ett år av studier bakom sig. Förmodligen kommer många tillbaka igen senare. Men siffran är ändå alarmerande.

Vad är då skälen till detta? Jag tror att problemen börjar redan i grundskolan. Vi brukar tala om att grundskolan inte ger den utbildning man behöver för att klara gymnasieskolan, och gymnasieskolan ger sedan inte heller den utbildning man behöver för att klara de högre studierna. Därför får man ägna en god tid av första året på universitetet till att

inhämta kunskaper som man borde ha fått i gymnasieskolan utan att behöva ta studielån.

Det beror också på att vi har sett en urholkning av grundutbildningsanslagen, en urholkning av forskningsanslagen och att vi har ett centralistiskt antagningssystem som gör att bara var femte student kommer in på sitt förstahandsval vid det lärosäte där han eller hon vill plugga. Jag är övertygad om att det är lättare att vara kvar och prestera på topp om man kommer in på sin drömutbildning och får plugga på det ställe man vill.

Herr talman! Kraftfulla, långsiktiga och kloka satsningar på utbildning och forskning tillhör det mest fantastiska ett land kan satsa på. Det är en vinstsituation både för landet och för den enskilde medborgaren eller individen. Landet får ökad tillväxt och kan locka till sig globala företag. Det har möjligheter att locka till sig framstående forskare, entreprenörer och designer, och man kan bygga upp *Centers of Excellence* dit människor från hela världen vill komma för att vara med och skapa någonting. Vi har en del sådana kunskapskluster. Dem ska vi vara väldigt stolta och väldigt rädda om.

Det finns också en annan dimension för samhället. Med hjälp av kunskap och utbildning skapar vi ett samhälle med respekt, öppenhet, mångfald och tolerans. Det blir ett trevligare samhälle att leva i. För den enskilde individen ger utbildningen möjligheter till ett bra jobb till en lön som man kan leva på även efter skatt, ett jobb man gillar, ett jobb man älskar och ett jobb man utvecklas i.

Men det ger också andra viktiga dimensioner för individen. Det ger ett nöje av att kunna förstå komplexa samband. Det handlar om att lära sig skilja på vidskepelse och vetenskap, kanske till och med att förstå att det är skillnad på astronomi och astrologi.

I många länder är också högre utbildning en bra språngbräda för en riktigt bra lön, en hög utbildningspremie. Så är det tyvärr inte i Sverige. Det har flera undersökningar visat.

Nu senast kom en undersökning från Näringsdepartementets eget institut för arbetsmarknadsforskning som visar att om man går en treårig akademisk utbildning kan man i snitt räkna med 5 % högre lön. Det skiljer sig drastiskt från äldre undersökningar där Sverige låg på ungefär 15 % premie. 15 % har blivit 5 %, och då var de 15 % lågt oavsett om man räknade mot USA, England eller ett OECD-snitt.

Det är här som jag tror att vi måste börja tänka till. Om vi inte ser till att det lönar sig att utbilda sig kommer vår kunskapsbas att erodera sakta men säkert.

Anf. 394 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Per Bill är medveten om att han i sitt anförande faktiskt beskrev den moderna högskolan i sin nya roll. Det är en väldigt låg procent som examineras av alla dem som tar sig in på högskolan. Men vi och framför allt studenterna börjar alltmer räkna med den reella kunskapen, Per.

Jag tror att både Per och jag har läst samma rapport från Högskoleverket som visar att vi har många studenter som lämnar högskolan med 120 poäng och mer i bagaget men som inte plockar ut någon examen.

Vi ska vara lite försiktiga med att säga att de studenter som lämnar högskolan utan examen inte har några kunskaper. Jag tror att både Per och jag vet att så inte är fallet.

Anf. 395 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Visst tycker jag att det är ett problem att man inte hämtar ut sin examen. Men det innebär naturligtvis inte att man inte har lärt sig oerhört mycket, inte lärt sig studieteknik och så vidare. Man kan bli en mycket framstående svensk person trots att man har sin färdiga sista uppsats liggande i datorn. Det är ju egentligen bara att trycka på en knapp. Sedan är det färdigt och så skulle även denna högt uppsatta person kunna plocka ut sin fil.kand. – så visst kan man komma långt och visst kan man ha lärt sig mycket men det är ingen nackdel att också få ut examensbeviset.

Anf. 396 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Per Bill har faktiskt också beskrivit den andra delen när det gäller detta med att väldigt många har goda kunskaper. Om Per Bill hade ställt samma fråga när det gällde gymnasister för 40 år sedan – alltså hur mycket mer den tjänar som har tagit studentexamen jämfört med någon som inte har gjort det – skulle Per Bill ha fått ett ganska högt procenttal till svar. Men om Per Bill ställer samma fråga till en gymnasist i dag – alltså hur mycket mer den tjänar som har gått en treårig gymnasieutbildning jämfört med någon som inte har gjort det – blir procenttalet lågt. Det är alltså ett tecken på den höga allmänbildningsnivån som beskrivs i de här siffrorna.

Anf. 397 PER BILL (m) replik:

Herr talman! Jag har siffrorna här i min bänk men inte så långt tillbaka som till 40-talet. Gymnasieutbildningspremien har legat ganska konstant. Det lönar sig att göra sin gymnasieutbildning; den saken är klar. Däremot har premien när det gäller högre utbildning gått både uppåt och nedåt – och på slutet här nedåt, om vi ska tro de senaste studierna.

Anf. 398 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Det passar väl bra att också kulturen är sammanförd med utbildningen, särskilt som vi i Folkpartiet i hög grad satsar på *bildning* – oberoende av om det handlar om kultur eller utbildning.

Som nyvald ordförande i kulturutskottet hade jag kanske hoppats på att få höra fler kulturinlägg här i kammaren eftersom kulturen är en så viktig del i våra liv och finns så nära oss.

Vem kan tänka sig att vara utan läsning, musik, scenföreställningar, radio och TV som medel för att förmedla kultur, eller idrott och konst – områden som alla är delar av det verksamhetsområde som vi i utskottet hanterar?

Jag har fått många gratulationer med anledning av detta mitt uppdrag, ett uppdrag som måste vara ett av de roligaste i riksdagen. För en gångs skull var kulturministern och jag häromdagen eniga, och det var i just den frågan.

Sedan finns det andra områden där vi ser olika på kulturpolitiken. Det handlar då i hög grad om synen på vad staten ska styra och vad andra aktörer ska styra på den offentliga sidan.

Vi i Folkpartiet hävdar att regionerna, landstingen, kan kulturfrågor bra på sin nivå. Det innebär att vi gärna ser att det statliga bidraget till regionerna utformas så att regionerna får stor eller fullständig frihet att förvalta de pengarna, tillsammans med de skattemedel som de själva satsar. Ibland jobbar man tillsammans med kommunerna.

På musikens område kan jag nämna några exempel på att det kan bli olika hantering i olika delar av landet. I Örebro län och i Dalarna väljer man att satsa pengar på i huvudsak ett område – i det ena fallet på Svenska kammарorkestern och i det andra fallet, i Dalarna, på Dalasymfoniettan. I ett mångfaldsperspektiv kan man naturligtvis ha synpunkter på detta men det viktiga är att så här har den demokratiska nivån i respektive landsting beslutat. Jag anser att man ska ha respekt för det. Förhoppningsvis avstår staten från att komma med pekpinnar om det agerandet. Varken regeringen eller Kulturrådet bör lägga sig i regionernas lokala kulturpolitik. Men jag vet att till exempel i Örebro län har Kulturrådet av och till haft synpunkter på verksamheten.

Det här med självstyrelsen fick en bra relief genom en artikel i DN i dag. Sju socialdemokratiska kommunstyrelseordförande framställer vad de tycker om statens inblandning i den kommunala självstyrelsen. Därmed fick jag ett antal formuleringar alldeles gratis. Jag hoppas att användandet av formuleringarna inte kolliderar med någon form av upphovsmannarätt.

De sju kommunstyrelseordförandena säger att riksdag och regering har låtit sin rätt att bestämma gå före den kommunala självstyrelsen. De säger också att en stor och därtill växande del av den kommunala verksamheten är så starkt statligt reglerad att den inte längre går att påverka genom kommunala beslut. Man beskriver oss här i riksdagen som ett slags överkommunfullmäktige.

Det handlar givetvis om ekonomiskt mycket större frågor än kulturen men tendensen på området är densamma. Detta oroar mig. Både den lokala och den regionala demokratin riskerar att gå förlorade, och därmed engagemanget.

I Folkpartiets kulturpolitik försöker vi alltså att i viss mån renodla uppgifterna. En annan del är synen på professionalism och amatörism inom kulturen. Den senare är naturligtvis mycket viktig för oss men vi anser att det i huvudsak är kommunerna som ska svara för stödet till amatörkulturen. Statens insatser på det området räcker genom att man stöder en nationell samarbetsorganisation för amatörkulturen.

I övrigt bör staten koncentrera sig på den professionella delen. Självfallet finns det väldigt många bra professionella företrädare ute i regionerna och också i kommunerna men statligt stöd bör gå till professionella konstutövare, nationella scener och museer och så vidare. Vi tror att det i framtiden finns rätt mycket att rätta till och att fundera över sett till en del förslag om statliga anslag till enskilda teatrar, museer och så vidare som inte kan betecknas vara av nationellt värde, däremot i hög grad av regionalt och kommunalt värde.

Samtidigt behöver inte alla kulturinstitutioner lokaliseras inom Stockholms gränser. Med dagens kommunikationsteknik går det alldeles utmärkt att lokalisera framför allt eventuella nya myndigheter och institutioner utanför tullarna. Däremot har nog erfarenheterna visat att man ska vara försiktig med att flytta befintliga institutioner.

Folkpartiets kulturmotion i år har rubriken *Kultur med mångfald och kvalitet*. Vi anser att kulturen erbjuder visioner, reflexion, fördjupning och livsglädje och utgör en grogrund för tolerans och skapande möten mellan människor.

Avslutningsvis, herr talman, vill jag säga att det är vår övertygelse att en aktiv kulturpolitik leder till ökad livskvalitet för alla människor i vårt land. Uppgiften för oss i Folkpartiet är nu att vara inspirerande i kulturfrågor, liksom på så många andra politikområden.

Anf. 399 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Med anledning av diskussionen om debattartikeln i DN i dag skulle jag vilja ställa ett par frågor till Lennart Kollmats.

De sju kommunalråden tar upp, vill jag minnas, tre väldigt konkreta exempel. Det första exemplet gäller LSS och LASS, och det andra exemplet gäller flyktningmottagningen. Det tredje exemplet gäller friskolorna. Är det så att Folkpartiet vill reglera mindre där, ha ett mindre flyktningmottagande? Var det inte så att Folkpartiet i våras väldigt bestämt sade nej till att kommunerna skulle ha något inflytande när det gäller friskoleetableringarna? Och är vi inte väldigt eniga om att LSS och LASS är värdefulla reformer?

Anf. 400 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Det finns naturligtvis områden där vi fattar beslut här i riksdagen. Men vad som togs upp är att vi också – från statlig nivå, från riksdagen – ska skicka med varenda krona som detta kostar. Det finns områden där man uppenbart inte har gjort det. I frågor som är av samma karaktär som just kulturfrågorna kan jag inte begripa varför man ska tala om för regioner, för landsting och kommuner, att de inte får satsa på en orkester utan att det ska gälla alla musikformer. Vad man från statens sida gör är ju att man säger: Ni ska ha en länsteater som är si eller så stor och så vidare – detta i stället för att låta kommunerna och landstingen själva bestämma sådant.

Anf. 401 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Lennart Kollmats borde kunna så mycket om kommunal ekonomi att han är införstådd med att de stora pengarna för kommunerna och det som verkligen påverkar kommunernas utrymme är socialtjänsten och utbildningsfrågorna.

Jag har inte vid något tillfälle sett att Folkpartiet har begärt att vi här i riksdagen för ut mer pengar till kommunerna – detta med att täcka finansieringsprincipen.

Folkpartiet skröt i valrörelsen om att man säger som det är. Men Folkpartiet är ett parti som pratar väldigt mycket och som gör desto mindre.

Anf. 402 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Herr talman! Tyvärr har vi ju inte fått möjlighet att sitta i regeringsställning. Då skulle Inger Lundberg ha fått se på handlingskraft. Nu är vi i den situationen att vi är i opposition, och vi lägger fram en massa konkreta förslag. Det är inte bara snack, utan det är mycket konkreta förslag. I det ingår också att öka det kommunala självstyret.

Anf. 403 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Den svenska grund- och gymnasieskolan rymmer både glädjeämnen och bekymmer.

Alltfler elever lär sig inte det de ska i skolan. Fler underkänns i svenska, engelska och matematik. Det visar många undersökningar, inte minst från residensstaden Västerås i min egen valkrets Västmanland. Och bland de elever som ändå blir godkända kan man ana en snedvriden fokusering på basämnena så att allmänbildning och grundläggande kunskaper i andra ämnen kommer i skymundan.

Alltför många elever känner sig oroliga och har ont i magen på morgonen innan de går till skolan. Skolans bas – lärarna, personalen – flyr på grund av bristerna i arbetsmiljön.

Samtidigt finns mycket positivt i svensk skola. Det visar otaliga exempel på den skolutveckling, framåtanda och värdighet som ändå präglar en stor del av skolan.

Ansaret för de problem som finns åligger i hög grad den centrala skolpolitik som förts de gångna åren. Trots, eller på grund av, till exempel specialdestinerade statsbidrag lider många skolor av resursbrist. Riksdagens revisorer har granskat de öronmärkta bidragen. Vi kristdemokrater instämmer i deras kritiska slutsats att skolutveckling bäst görs på respektive skola. Därför lägger vi i vårt budgetförslag mer pengar till kommunerna och därmed skolorna än vad regeringen och dess samarbetspartier klarat av. Därför överför vi också de specialdestinerade statsbidragen till den allmänna kommunpåsen eftersom vi tror att skolutveckling bäst sker lokalt. Det är bättre med utveckling på skolorna än med styrning från Rosenbad.

Herr talman! Målet med skolan är självklart för oss kristdemokrater att fostra framtidens medborgare till goda, trygga människor med hållbara kunskaper, kunskaper som bär genom hela livet. Då är nyckeln just trygghet. Trygga barn lär bäst. En trygg skola där alla barn blir sedda, bekräftade och respekterade av såväl andra barn som vuxna är grunden. Därför hävdar vi betydelsen av ett intensivt arbete med skolans värdegrund.

Värdegrunden är den grund som ett samhälle står på, det paket av värderingar som håller alla eller åtminstone flertalet samman, oavsett till exempel politiska och religiösa synpunkter.

Värdegrunden för Sverige och för skolan är utmärkt formulerad i läroplanerna för grundskolan och de frivilliga skolformerna. I planerna för grundskolan och gymnasiet står tydligt och klart om respekten för varje människas värde och egenart och om jämställdhet mellan könen. Här finns en tydlig hänvisning till den goda tradition där dessa värden i vårt land förvaltas, inom den judisk-kristna traditionens etik.

När värdegrunden praktiseras blir skolan en tryggare miljö för alla. Då blir det självklart med nolltolerans mot mobbning och andra kränk-

Prot. 2002/03:13

7 november

Allmänpolitisk debatt

Utbildningsfrågor

ningar. En gemensam och god värdegrund krävs för att hålla samman och utveckla ett så mångfasetterat samhälle som vårt. Därför vill vi kristdemokrater att varje skola i sin kvalitetsredovisning ska redovisa hur arbetet med värdegrundsfrågorna bedrivs.

När skolans värdegrund fungerar finns förutsättningar för lärande. Att våra barn och ungdomar får de kunskaper som krävs är helt nödvändigt. Vi kristdemokrater vill öka fokus på kunskapen i skolan. Därför bör nationella prov införas i fler ämnen för att garantera en nationellt likvärdig och högkvalitativ skola.

Herr talman! För att klara detta viktiga uppdrag krävs människor. Utan de goda vuxna – lärare, kuratorer, assistenter och andra – stannar den goda skolan. Lärarnas kompetens är också den faktor som betyder mest för om en elev lär sig. Regeringspartierna har misslyckats när andelen kvalificerade och utbildade lärare stadigt sjunker. Vi vill garantera alla lärare en individuell, skriftlig kompetensutvecklingsplan som kontinuerligt uppdateras. I planen ska lärarens behov och önskemål vägas mot skolans och konkret nedtecknas med både mål och medel – en morot för att våra kvalificerade lärare ska vilja vara kvar.

Herr talman! En skola med trygghet och kunskaper, med personal som känner sig uppskattad och sedd, där det finns resurser, en god värdegrund, fokus på kunskap och utveckling för personalen, det är en god skola. Den vill vi kristdemokrater se.

Anf. 404 SOFIA LARSEN (c):

Herr talman! Under mina drygt fyra år här i riksdagen har vi debatterat skolan ett antal gånger. Varje gång har jag hört någon representant från Socialdemokraterna härifrån talarstolen säga att nu minsann ska det ske en vändning. Vi andra partier från oppositionen har kritiserat och sagt: Varför kommer det inte några nya förslag så att vi kan se en vändning i skolan? Men regeringens representant har sagt: Snart kommer vändningen. Men det har den tyvärr inte gjort. Insatserna från Socialdemokraterna och regeringen har inte varit tillräckliga.

Jag tycker att det är väldigt tragiskt, eftersom vi alla partier här i kammaren med ett gemensamt klubbslag har uttalat att alla elever ska lämna grundskolan med godkända och tillräckliga kunskaper. Alla har vi varit överens om det. Ändå väljer man från Socialdemokraternas sida att luta sig tillbaka och säga: Vi accepterar situationen som den är i dag. Jag tycker att det är synd. Jag tycker att det är tragiskt att vi har den här acceptansen, att vi redan så tidigt ger denna möjlighet till delning i skolan.

Det är ju inte brist på fakta och statistik som gör att vi inte kan ta krafttag eller ta de här besluten. Skolverket har lämnat ett antal rapporter som visar att fler och fler lämnar grundskolan utan tillräckliga kunskaper. Vi vet att många elever inte får den hjälp och det stöd de behöver för att nå dessa kunskaper. Vi vet också att det kommer att krävas att vi tillsätter 70 000 nya lärare fram till 2005 – 70 000 nya lärare!

De här sakerna är ett resultat av Socialdemokraternas havererade skolpolitik, som jag ser det. Inför förra valrörelsen stod man på barrikaderna och utlovade krafttag för skolan. Nu, drygt fyra år och ett val senare, väntar elever, föräldrar och lärare fortfarande på att dessa krafttag ska komma.

Man kan också se att den skolpolitik som förts de senaste åren har lett till att grundskolans problem har skjutits över till gymnasieskolan. Ett tydligt exempel på det är att det individuella programmet i dag har blivit det näst största programmet på gymnasieskolan. I och för sig har man sagt att vi ska försöka lappa och laga i ett redan ohållbart system för gymnasieskolan och grundskolan, men det är just den här efterhandspolitiken och bristen på konkreta initiativ som är så trist.

En konkret idé har man i och för sig kommit med. Det var utbildningsministern som under sommaren kom på att om vi tar bort intagningskraven till gymnasieskolan så syns det ju inte hur många det är som inte klarar dessa krav när de går ut nian. Det är dock min absoluta uppfattning att olikheter inte kan eller ska utjämnas genom att man sänker kunskapskraven för alla. Min och Centerpartiets tanke är i stället att se till att göra de stora insatserna från början, att se till att alla elever verkligen får det stöd och den hjälp de behöver.

Man kan säga att vi har en omvänd skolpolitik jämfört med den politik som regeringen för i dag. Vi vill att man tidigt, redan under det första året eleven sätter sin fot i skolan, gör stora insatser i form av speciella läs- och skrivprogram, individuella studieplaner och kunskapskontrakt.

Vi har också en annan syn på skolan som innebär att det inte är tiden utan kunskaperna som är det viktigaste för eleven. Vi vill ha bort den fyrkantiga skolan och ge möjlighet för en mer elevenpassad skola där eleven med sina specifika utgångspunkter och erfarenheter ställs i centrum. Vi vill inte ha något fyrkantigt papper där det står att alla ska lära på samma sätt och inom samma tid.

Det är en väldigt viktig och tydlig skillnad mellan Centerpartiets politik och Socialdemokraternas politik. Socialdemokraterna kämpar fortfarande för det gamla klassbegreppet och vill ha kvar den tidsbestämda skolan. De vågar inte släppa ifrån sig makten så mycket som jag och många andra med mig önskar att de kunde göra.

Jag hoppas och väntar mig att man snart lägger fram konkreta och tydliga förslag för att se till att eleverna i grundskolan får den kunskap som de har rätt att få i det svenska samhället.

Herr talman! Sedan tänkte jag kort beröra förskolan. Där finns det väldigt mycket att göra. Barngrupperna måste bli mindre om kvaliteten ska kunna bli bättre. Det råder en stor brist på förskollärare i dag.

I regeringens budgetproposition står det att man tänker tillföra 6 000 nya förskollärare och barnskötare inom barnomsorgen. Men det står ingenting om någon plan för hur man ska tillsätta dessa eller för hur man ska göra yrket mer attraktivt så att människor söker sig till förskolan.

Jag vill fråga Majléne Westerlund Panke: Hur ser planen ut? Hur har ni tänkt er att 6 000 nya förskollärare ska komma till? När ska det ske och hur mycket får det kosta?

Anf. 405 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag begärde replik därför att jag ville föra till protokollet att Sofia Larsen inte är sanningsenlig när hon säger att vi i valrörelsen var ute och talade om att man skulle ta bort alla krav på behörighet för inträde till gymnasieskolan. Det är inte sant. Vi sade att vi skulle se till att ungdomar inte hindras från att börja läsa karaktärsämnen på gymnasienivå på grund av att de inte är godkända i svenska, engelska eller mate-

matik. De skulle få möjlighet att påbörja sina studier i karaktärsämnen samtidigt som de läste in de kärnämnen som ingår i behörighetskraven. Det är någonting helt annorlunda.

Anf. 406 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Utbildningsministern gick ju ut och sade att man skulle sänka kunskapskraven så att fler kunde komma in direkt på gymnasieskolan. När det blev en riktig folkstorm mot detta drogs förslaget tillbaka, vilket var väldigt bra.

Majléne Westerlund Panke har ytterligare 30 sekunder till sitt förförande, och jag vill fråga henne: Är det inte bättre att föra en annan politik än vad ni gör i dag och medge att ni krånglar till det på gymnasieskolan? Är det inte bättre att i stället göra stora insatser när eleverna börjar skolan? Om man gör en tidig satsning lär sig barnen tidigt att läsa, skriva och räkna i grundskolan. Det är väl bättre än att lära sig det svenska språket, läsa, skriva och räkna i gymnasieskolan? Vidare: När kommer de 6 000 förskollärarna till?

Anf. 407 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag vill än en gång betona att när man talar i denna kammare bör man vara varsam med orden. Vi var icke ute i valrörelsen, vare sig utbildningsministern eller någon annan socialdemokrat, och talade om att vi skulle sänka kunskapskraven. Vi skulle möjliggöra för den enskilda eleven att läsa kurser samtidigt på två olika nivåer, karaktärsämnen på gymnasienivå och kärnämnen på grundskolenivå. Något annat sade vi inte.

Anf. 408 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Innebär inte det som Majléne Westerlund Panke säger att man sänker kunskapskraven? Man låter eleverna få tillträde till gymnasieskolan trots att de inte har tillräckliga kunskaper.

Jag har en annan syn på detta. Jag tycker att eleverna ska ha rätt att få med sig tillräckliga kunskaper och godkända betyg från grundskolan innan de går över till gymnasieskolan. Vi har olika syn.

Majléne Westerlund Panke svarade inte på min andra fråga, men vi får återkomma till den i budgetdebatten.

Anf. 409 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Det var bra att Majléne Westerlund Panke redde ut att utbildningsministern inte har sänkt eller tagit bort några behörighetskrav för gymnasieskolan. Snarare har väl Centerpartiet problem med sina borgerliga kamrater som har velat sänka kunskapskraven i gymnasieskolan genom att de har sagt att de elever som ska börja på de yrkesförberedande programmen egentligen inte är tillräckligt kloka för att klara av en så lång och krävande utbildning. De klarar inte av behörighetskraven i matte, svenska och engelska och därför ska man sänka kunskapskraven för de yrkesförberedande linjerna. Är det några partier som har gått till val på sänkta kunskapskrav så är det de borgerliga partierna, inte Socialdemokraterna.

Anf. 410 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Jag håller med att det är trist att det finns flera som vill gå tillbaka till den gamla gymnasieskolan. Det är oerhört viktigt att vi ser till att gymnasiet utvecklas, att – precis som vår tanke när det gäller grundskolan – det är kunskaperna och inte tiden som är det viktiga. Utifrån elevernas förutsättningar och kunskaper ska man kunna välja etappindelning och till exempel varva teori och praktik. Men studierna ska vara högskoleförberedande som de är i dag.

Då vill jag fråga: Vad anser Mikael Damberg vara de viktigaste förslagen som regeringen ska lägga fram för man ska kunna ändra på det här trista som vi ser i dag, att elever går ut grundskolan utan tillräckliga kunskaper? Vilka är de viktigaste politiska insatserna som Socialdemokraterna ska föra fram för att genomföra förändringar och erbjuda eleverna möjligheter?

Anf. 411 MIKAEL DAMBERG (s) replik:

Herr talman! Precis som Sofia Larsen vet gick vi till val på att vi skulle satsa 5 miljarder extra på grundskolan för att man skulle kunna anställa 15 000 fler lärare och andra specialister som ska hjälpa de elever som i dag inte får tillräckligt med stöd och hjälp. Det var detta som det svenska folket valde att rösta på.

Anf. 412 SOFIA LARSEN (c) replik:

Herr talman! Jag kan informera om att vi i Centerpartiet vill satsa ett par extra miljarder på skolan för att kommunerna ska kunna göra skolan ännu bättre. Den stora skillnaden mellan Socialdemokraterna och Centerpartiet är att vi har både resurser och en politik som gör att skolan blir bättre.

Anf. 413 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Herr talman! En grön skolpolitik är en politik där eleven står i centrum. Skolan ska vara en plats för alla där barn och ungdomar med olika förutsättningar från olika miljöer och kulturer lär sig att leva tillsammans med respekt för varandras egenart. Det viktiga är att skolan utgår från barnen, från ungdomarna och studenterna.

Miljöpartiet vill ha ett decentraliserat styrelseskick i skolan. På gymnasieskolorna vill vi att det ska finnas styrelser med elevmajoritet. Vi anser att elevråden ska ha tydligare beslutande funktion i frågor som rör eleverna.

För att få eleverna att ta ansvar måste man också ge dem ansvar. Jag hoppas att den arbetande Skollagskommittén kommer att lägga fram förslag som stärker elevernas inflytande och rättigheter.

Den kanske viktigaste livskvalitetsfrågan i skolan – precis som i samhället i övrigt – är stressen. Allt fler elever som jag möter vittnar om en skolsituation med en enorm stress. Det är stress inför prov och betygssstress. Den dåliga arbetsmiljön är stressande. Mobbning och brist på resurser stressar också. Vi riskerar att få en generation som är sönderstressad innan den ens har kommit ut i arbetslivet. Det, herr talman, är en av de största utmaningarna framöver.

Skolan måste bli en plats dit alla går med glädje. En viktig del i arbetet för att komma till rätta med stressen är att avskaffa de nuvarande betygen i grundskolan och ersätta dem med ett utvecklat system med utvärderingar. Sant lärande visar sig inte så enkelt som med en bokstav eller en siffra. I väntan på ett avskaffande av dagens betygssystem måste vi ge elever rätt att överklaga betyg.

Gymnasieskolan måste utgå från ett självständigt kunskapssökande och undervisningen genomsyras av ett individperspektiv. Vi kommer väl att få anledning framöver att återkomma till en debatt om reformering av gymnasieskolan, men jag vill redan nu peka på en del problem som jag ser finns inom gymnasieskolan och som kräver en förändring.

Många gymnasieskolor har lyckats väl med sina nya uppgifter, men det finns brister. Vissa elever på yrkesförberedande program, som i undervisning i kärnämnen möter samma innehåll och undervisningsform som det som har utformats för elever på de teoretiska programmen har svårigheter att tillgodogöra sig undervisningen. Det kan i värsta fall handla om utslagning i stället för utveckling av unga människor.

Det måste ske en utveckling där undervisningen i kärnämnen anpassas efter programmets innehåll och metodik. Undervisningen måste, för att komma till rätta med de här problemen, så långt som möjligt anpassas efter individens egen förmåga och läggning. En individualiserad undervisning kräver emellertid mindre undervisningsgrupper.

Miljöpartiet har i samverkan med regeringen medverkat till ökade statsbidrag till kommunernas skolverksamhet. Vi har nu i 121-punktsöverenskommelsen sagt att barnen ska stå i centrum för politiken. Det är otroligt viktigt att vi låter våra beslut här i riksdagen genomsyras av ett barnperspektiv.

Vi är överens med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet om att en av de viktigaste åtgärderna framöver är att det blir fler lärare i skolan och mindre barngrupper i förskolan. Skolan måste alltid möta eleverna där de befinner sig.

För att förverkliga det här är det viktigt att det finns kompetent personal för att ge stöd. Det har ofta varit kringpersonal som tyvärr har fått stryka på foten när kommunerna har sparat pengar. Det har gjort lärarnas arbetsuppgifter mer komplexa och svåra. De som i första hand drabbas är elever med behov av särskilt stöd. Det behövs i skolan fler specialpedagoger, kuratorer, skolsköterskor, vaktmästare, fritidspedagoger och elevassistenter. På det sättet kan eleverna få det stöd de behöver och lärarna kan få vara lärare.

Vi måste, slutligen, i skolan bejaka individens förutsättningar och motverka all diskriminering och mobbning. I skollagen föreskrivs ett obligatoriskt arbete mot mobbning i varje skola. Men fortfarande är det enligt en rapport från Barnombudsmannen cirka 100 000 barn per år som utsätts för mobbning. Nu är det dags att gå vidare och ge rätt till elever att alltid medverka i framtagandet av mobbningsplaner och en skärpt tillsyn för Skolverket med sanktionsmöjligheter. Det här kommer vi att återkomma till i senare förslag till ny skollag.

Man kan dock redan nu konstatera att det är nödvändigt med ett kraftfullt förebyggande arbete mot mobbning som inkluderar både elever, personal i skolan och föräldrar. Det är en grundläggande demokratisk rättighet för en elev att känna sig trygg i skolan och slippa bli föremål för

övergrepp eller förnedrande behandling. Ingen ska behöva vara rädd för att gå till skolan på grund av mobbning. Och ingen förälder ska behöva oroa sig för att hans eller hennes barn utsätts för någonting sådant.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Utbildningsfrågor

Anf. 414 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Mikaela Valtersson för att hon lade vikt vid det som måste vara grunden i all skolpolitik, omsorg och kärlek till barnen. Skolan är inte bara en förberedelse för livet, det är en del av livet. Det finns ingenting som vi måste värna så mycket om som att alla ungar får en fin barndom, där de blir sedda, får självförtroende och känner att det är en tid av lycka och gemenskap med andra.

Herr talman! Jag har träffat Malin. Hon läser till mattelärare i Karlstad och tycker att hon håller på att utbilda sig till ett av världens härligaste jobb. Hon vet vad hon talar om, för hon har varit ute i flera skolor. Hon har träffat elever som är jätteengagerade och har det lätt för sig. Hon har träffat dem som tycker att matte är pest. Och hon har träffat elever som har det riktigt, riktigt jobbigt och bara inte orkar med den utmaning som skolan också är.

Vi svenskar kan vara stolta över vår skola. Alla internationella jämförelser visar att svenska barn är i topp i läsning och skrivning, att de ligger en bra bit över medel i matte och naturvetenskap, att de klarar sig bra i främmande språk och i IT. Näringslivet kan vidimera att våra ungdomar lär sig samarbete och ansvarstagande i skolan.

Ändå kan vi inte vara nöjda. Ett av tio barn klarar inte målen i kärnämnen matte, svenska eller engelska. Och fortfarande finns det en liten del, ungefär 2 % av antalet ungdomar men en alldeles för illa utsatt grupp, som går ut grundskolan med riktigt bristfälliga kunskaper i nästan alla ämnen. Det allvarliga är att de ofta också saknar så mycket annat – trygghet, omsorg och, som Mikaela var inne på tidigare, att någon ser dem och verkligen bryr sig om dem. Det här måste vi ta tag i. Alla barn har rätt till en bra framtid.

Därför är jag väldigt stolt över den utvecklingsplan för skolan som utbildningsministern lade fram i våras.

Det första är resurserna. Det handlar inte, som Sofia Larsen säger, bara om att vi ska klubba igenom här i huset att ungarna ska klara målen i skolan. Det handlar om att vi ska klara av att tillföra resurser, och tillföra resurser just till de barn som behöver dem allra mest. Vi vet genom välfärdsundersökningarna att på 90-talet var det de barn som hade de allra största behoven som tappade väldigt mycket resurser. Vi vet också att för de barn som har det lätt för sig i skolan, som har en stark stimulans hemifrån, spelar kanske inte lärartäthet och klasstorlek så stor roll. Men för de barn som har det jobbigt krävs det att vi vågar satsa resurser, och det gör nu regeringen med 15 000 nya lärare och andra vuxna till skolan.

Den andra viktiga frågan, som är självklar för oss socialdemokrater, är att vi ska säkra att barn och föräldrar ska kunna lita på närmaste skola. Vi ska inte ha ett skolpengssystem där skolorna konkurrerar om ungarna, där några skolor blir förlorare och där de barn som har det jobbigast blir förlorare. Föräldrar och barn måste känna tryggt att de kan lita på närmaste skola. Föräldrarna ska känna att de vet att deras barn får den undervisning och det stöd som han eller hon behöver. Därför är de insatser som utbildningsministern nu gör för att skapa en verkligt skarp och fram-

åtsyftande granskning och tillsyn av skolan i det nya Skolverket så värdefull.

Den tredje frågan är den nya lärarutbildningen – en lärarutbildning där alla lärare har kunskap om barn med särskilda behov, en lärarutbildning som arbetar nära tillsammans med forskningen och som syftar till att föra ut forskningsresultat till skolorna. Och kanske – det vore ganska underbart efter att ha lyssnat på Moderaterna och Folkpartiet här i dag – skulle man också föra in mycket mer av forskningsresultat och kunskap i skoldebatten.

Det fjärde området är skolutvecklingen. Det finns områden där vi måste jobba mycket mer. Ett är att möta de barn som har utländsk bakgrund. Många av de barnen klarar sig lysande i den svenska skolan. Men vi vore inte ärliga om vi inte också sade att för många barn är bristen på svensk kunskaper och svårigheterna i en ny kultur ett väldigt allvarligt hinder och att vi därför måste möta dessa barn. De är lika klyftiga som de ungar som är födda i Sverige och ska ha samma möjligheter till en bra utbildning, men då måste de mötas på ett sådant sätt att de får möjlighet att utnyttja hela sin begåvning.

I skolutvecklingen ligger också det arbete som skolministern nu drar i gång för att utveckla matematiken. Jag tror att det är oerhört viktigt. Jag tycker att det är ganska allvarligt att de partier här som har talat så väldigt mycket om kunskap över huvud taget aldrig har nämnt det som är den svenska skolans akilleshäla, matematikundervisningen. Det är allvarligt att svenska ungdomar, även om de ligger något över genomsnittet i OECD i matte, säger att ämnet är tråkigt, att många ungdomar väljer bort naturvetenskaplig utbildning därför att de tycker att matematiken är ett hinder.

Jag är väldigt glad och stolt över utbildningsministerns initiativ att tillsätta en matematikdelegation. Jag bedömer sammantaget att vi har alla förutsättningar att göra en riktigt bra skola i Sverige ännu bättre.

Anf. 415 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Det är positivt att vi i kammaren kan vara överens om betydelsen av resurser. Det finns dock en avgörande skillnad mellan Inger Lundbergs socialdemokrater och oss kristdemokrater. Vi lägger mer pengar till kommunerna, som är ansvariga för skolan, än vad regeringen har gjort. Vi vill ha en gräns för antalet elever per lärare, 15 elever per lärare.

Samtidigt blir det en smält besvärande slutsats som Riksdagens revisorer drar apropå de specialdestinerade statsbidrag som Inger Lundberg hyllar. Det är en slutsats som säger att regeringens insatser för skolan snarare stjälpt än hjälpt skolutvecklingen ute i skolorna. Det vore intressant att höra Inger Lundberg kommentera de här slutsatserna och vad de kommer att få för konsekvenser för socialdemokraternas inbrott med olika öronmärkta pengar till skolorna.

Anf. 416 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Jag hälsar Torsten Lindström och Riksdagens revisorer välkomna till Brickebackens högstadium i Örebro. Det är ett högstadium som ligger i ett miljonprogramsområde där för några år sedan bara 69 % av eleverna klarade målen i svenska, matte och engelska. Där har man

gjort en kraftsamling, bland annat med hjälp av de specialdestinerade statsbidragen. I våras var det 85–87 % som klarade målen på den skolan. Jag tror att det är oerhört värdefullt att vi törs, att vi vågar, rikta pengar till de barn som behöver det bäst. Och jag tycker uppriktigt sagt att det är trist att Kristdemokraterna inte vågat göra det.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Utbildningsfrågor

Anf. 417 TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik:

Herr talman! Tack för inbjudan! Jag får returnera den och hälsa Inger Lundberg välkommen till alla de skolor där jag haft min förankring, åtminstone fram tills för några veckor sedan. Min fråga kvarstår: Varför vill Inger Lundberg centralstyra skolan? Varför tror Inger Lundberg att pengar härifrån direkt ut till skolan fungerar bättre än att lägga förtroendet hos dem som kan skolan bäst, nämligen de lokala kommunerna? Varför tror inte Inger Lundberg detsamma som de kommunalråd från hennes eget parti som i dag skrev i Dagens Nyheter att det bästa vore att utvecklingen skedde lokalt?

Anf. 418 INGER LUNDBERG (s) replik:

Herr talman! Utvecklingen i Brickebacken har skett lokalt. Kommunpolitikerna i Örebro har själva bedömt var de vill satsa de nya resurserna. De har inte varit låsta av någon bestämmelse som säger att det får vara högst 15 elever per lärare i de mest besuttna villaområdena. De har haft möjlighet att prioritera de barn som behöver det bäst. Det är en sådan skolpolitik jag vill ha.

Anf. 419 EWA BJÖRLING (m):

Herr talman! Jag tänkte börja med att beskriva bilden av dagens forskning sedd genom en forskares ögon. Då vill jag börja med att säga att universitetens infrastruktur håller på att kollapsa i dag. I dag har både universitetens frihet och möjligheten till egen styrning minskat drastiskt. Det gör att forskningsmiljön blir sämre och sämre genom att basanslagen urholkas alltmer. Det har de nu gjort under en längre period. De medel som kommer från statligt håll räcker inte till på långa vägar. Det är annan finansiering som har gjort att universitetsforskningen, framför allt grundforskningen, överlever.

En konsekvens av detta är att de mest forskningsaktiva i dag finansierar sin forskning med till största delen externa anslag. Det finns institutioner som har så mycket som 80 % externa anslag. Det är alltså huvuddelen av det de lever på. Det här är naturligtvis ett utmärkt sätt att finansiera forskningen på, men ett stort bekymmer är att många externa finansierare väljer att låta anslagen gå utanför universiteten på grund av extremt höga overheadkostnader.

Varför, kan man då fråga sig, tvingas universiteten till så höga kostnadsavdrag, eller så kallad forskningsanslagsskatt, kan man säga? Naturligtvis beror det på att basresurserna inte är tillräckliga från början. Jag förstår fullständigt om externa stiftelser inte tycker att det är deras sak att bidra med en så stor del till det här som de tvingas göra i dag.

En annan viktig aspekt i det här är att de bästa forskarna inte blir knutna till universiteten på samma sätt som tidigare och då undervisar i lägre grad än tidigare eftersom de inte längre har någon skyldighet. De duktiga forskarna får visserligen ägna sig på heltid åt forskning, och det

är positivt. Men om ingen koppling mellan våra universitet och högskolor och forskarna finns kvar blir det också sämre undervisning. Enligt mitt synsätt är bra kvalitet på högre utbildning ytterst intimt kopplad till stark grundforskning knuten till universiteten. Det är oftast kompetenta forskare som också bedriver undervisningen på bästa sätt.

I Socialdemokraternas Sverige finns det snart inte tillräckliga medel för att kunna bedriva vare sig den fria forskning som vi pratar om eller till några lektors- eller professorslöner. Samtidigt har man ett mål, att 50 % ska studera vid universitet eller högskolor, som ska uppfyllas. Man frågar sig hur det här ska vara möjligt. Hur kan den här ekvationen över huvud taget gå ihop? Det skulle vara intressant att höra hur regeringen kan förklara det.

Det finns inte tillräckligt med tjänster i dag för att kvalitativt undervisa dessa 50 %. Då frågar man sig, som jag var inne på tidigare här i kväll, om det är en kvalitetssänkning vi står inför?

I dagens frågestund, när jag frågade utbildningsminister Thomas Östros, fick jag höra att vi har fått fler studenter som tar doktorsexamen. Det är bra. Det ska vi vara stolta över. Men man kan också fråga sig om det bara är kvantiteten som räknas. Är det bättre att ha flera med högskoleutbildning även om det resulterar i en sämre kvalitet på utbildningen?

Ännu värre ser situationen ut för klinisk forskning. I dag har vi en alldeles för liten tilldelning av resurser till Vetenskapsrådet. Det gör att kliniker som inte kan bedriva heltidsforskning har väldigt svårt att hävda sig i konkurrensen. Det blir en väldigt reducerad skara som lyckas få medel från Vetenskapsrådet. Så småningom resulterar det här, tillsammans med lönsamhets- och patientkrav, i att klinikern helt ger upp sin forskning. Nästa steg är att det då saknas handledare för kliniska doktorander som fortfarande vill bedriva forskning trots att det är tufft.

Så ser verkligheten ut på många sjukhus i dag. Sakta men säkert urholkas hela vetenskapssamhället både från pre-klinisk och klinisk sida. För att universiteten inte ska drabbas av vidare intellektuell svält krävs en helt annan syn. Ett viktigt led i det här är att vi från moderat håll kraftigt vill höja den statliga tilldelningen till Vetenskapsrådet för att stärka svensk forskning.

Till skillnad från vad utbildningsministern insinuerade vid dagens frågestund – där han för övrigt inte svarade på min fråga heller, men det är en annan sak – när det gäller moderat satsning på forskning, kapar vi faktiskt inte med kniven, utan vi satsar mer än socialdemokraterna.

Vidare insinuerade utbildningsministern att den moderata traditionen har varit att forskningsmedel ska hållas så långt borta från forskarnas inflytande som möjligt. Nu citerar jag. Det här tycker jag är ett uppenbart bevis på att Thomas Östros inte har tagit till sig någon kunskap om oppositionens politik. Moderaterna är de som både tidigare och nu trycker på mest för en fri grundforskning. Vi satsar 1,5 miljarder kronor mer än det förslag som finns i budgetpropositionen. Vi vill också satsa på ökade resurser till Vetenskapsrådet, ungefär 600 miljoner kronor mer än i det förslag som finns.

Jag tycker att det vore intressant, om det fortfarande finns någon kvar från Socialdemokraterna här i kammaren, om ni kan svara på om ni anser att utbildningsministerns åsikt om, eller rättare sagt hans förtal av, skulle jag vilja säga, den moderata forskningspolitiken stämmer med Socialde-

mokraternas generella uppfattning. Majléne Westerlund Panke påpekade tidigare här i kväll hur viktigt det är att vara sanningsenlig. Så jag hoppas att åtminstone hon har en annan insikt om sina motståndares förslag.

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Utbildningsfrågor

Anf. 420 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag hade tyvärr inte möjlighet att höra hela inlägget vid frågestunden i dag. Nog är det så, Eva Björling, att när det gäller de miljarder som pytsades ut till forskningsstiftelserna var det inte i första hand forskarna som satt i styrelserna för stiftelserna och fördelade pengarna, utan det var några avsuttna statssekreterare och liknande – den kategori som ni i dag jagar: dem som ni kallar byråkrater och politiker. Det var de som skulle styra forskningsmedlen. Där skedde en brytning mot hur det har varit tidigare.

Vi har faktiskt återupprättat forskarnas inflytande på fördelningen av forskningsmedel i landet i dag.

Anf. 421 EWA BJÖRLING (m) replik:

Herr talman! Det var inte riktigt svar på min fråga. Jag undrade om Majléne Westerlund Panke håller med Thomas Östros när han talar om att Moderaterna är emot fri grundforskning och att Moderaterna kapar med kniven och gör kraftiga besparingar. Det vi har föreslagit är faktiskt precis tvärtom.

När det gäller de strategiska stiftelserna och den debatt som fördes i tidningarna för en tid sedan vill jag säga att det faktiskt är forskare som har varit med och bedömt de anslagen. Så är det i allra högsta grad.

Anf. 422 MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik:

Herr talman! Jag ska fatta mig mycket kort.

Jag vill inte i den allmänpolitiska debatten ge mig in i en uppföljning av en debatt från frågestunden. Den debatten får vi ta i samband med att vi debatterar budgetpropositionen.

Anf. 423 EWA BJÖRLING (m) replik:

Herr talman! Jag hoppas då att vi kan återkomma till en bättre och mer sanningsenlig debatt än den som har varit i dag. Jag hoppas vi får förmånen att ha en högre intellektuell nivå då.

Anf. 424 ÅSA LINDESTAM (s):

Herr talman! Utbildningsväsendet behöver en mer reflekterande praktik och en kvalificerad handledning.

Det är i dag lättare att styra en organisation än att styra en verksamhet. Det framkommer i den kritik som Skolverket har framfört när det gäller kommunernas ansvarstagande. Samtidigt konstateras att det inte är någon enkel process att utveckla rollfördelning och helhetstänkande i ett decentraliserat styrsystem.

För att nå ett mer medvetet handlande i klassrummet krävs att en reflekterande praktik sammanfaller med målstyrningens effekter. Reflexion ger distans till mig själv och en förståelse varför just jag gör som jag gör. En kvalificerad handledare som finns utanför arbetslaget i skolan, men som med jämna mellanrum ger handledning till lärarlaget, skulle öka

kompetensen hos den enskilda läraren men också öka kompetensen för hela arbetslaget. En handledare kan delge forskning i förhållande till de egna funderingar som lärare och lärararbetslag har och på så sätt berika och tillåta varje individ att växa inom ramen för sitt arbetslag.

Lärare har ofta försvarat sina individuella friheter mer än de har utvecklat nya egenskaper som gör att de korrigerar sina tidigare intryck. Det menar ofta skolforskare. Med handledning kan man befästa kompetenser på ett helt annat sätt.

I näringslivet utvecklar man de produkter man använder för att ge högre effektivitet. I skolan använder läraren sig själv som det arbetsredskap som ska förädlas för att vara effektivare. Folkpartiet talade i går om att ta ett helt nytt grepp i skolan. Jag anser att vi ska förädla den yrkeskår vi har.

Herr talman! Under många år har lärarna utfört ett ensamarbete i enskilda klassrum. Att ensam vara ansvarig för ett antal elever under en längre tid kan kännas oerhört betungande. Då behöver varje lärare bli bekräftad och bli sedd av sina kollegor och av sin rektor. De behöver också få samtala med någon utan att bli lönesatt.

Jag menar att varje lärares vilja är god. De vill utföra det bästa arbetet för att föra sina elever mot goda resultat. De behöver ibland hjälp med att stanna upp i den stressade vardagen och titta på resultat och mål i förhållande till den verksamhet som de befinner sig i. De behöver fundera, värdera och välja väg. I den reflekterande lärarens vardag finns det tid för självförståelse. Det finns även tid att välja medvetna handlingar. Men det finns också tid att välja bort.

Vi vet att det som mest påverkar en lärare är dennes professionella kolleger. Lärare behöver träffas regelbundet i ett arbetslag och få utveckla trygghet tillsammans. Det behöver alla. I ett sådant arbetslag kan alla ge och få kritik för att växa i sin yrkesroll och utvecklas i sin profession som lärare.

Andra yrkesgrupper har alltid haft tillgång till kvalificerad handledning, exempelvis läkare, psykologer och socialarbetare. En kvalificerad handledare som träffar arbetslag regelbundet och använder ett reflekterande förhållningssätt skulle motverka utbrändhet. Detta skulle tillåta alla lärare att känna att de utvecklas i sin profession. Dessutom skulle det ge karriärtjänster för lärare, vilket i dag är närmast obefintligt.

De som ändå tjänar mest på det här är våra elever, som får lärare som har funderat över metoder och har fått ta del av forskning. De skulle få lärare som upplever sig själva som professionella.

Anf. 425 MIKAEL DAMBERG (s):

Herr talman! I mitt första anförande från riksdagens talarstol, tillika kvällens sista, vill jag tala om drömmar – om betydelsen av unga människors drömmar inför framtiden.

Jag måste börja i skolan, för det är i skolan som många drömmar formas, och det är i skolan som unga människor kan ges verktyg att förverkliga sina egna livsmål. Med ökad kunskap upptäcker vi nya världar. Vi vidgar våra synfält. Ökad kunskap ger också människan makt och möjlighet att förverkliga dessa drömmar.

I en bra skola stärks eleverna till att tro både på sig själva och på sina möjligheter. Men den svenska skolan lyckas inte alltid med att ge sina

elever allt detta. Vi har lämnat ett nittiotial bakom oss med tusentals krossade visioner och alltför futtiga drömmar.

Politikens uppgift måste vara att vända trenden och visa att verkligheten kan förändras. Ungdomar måste våga drömma stort igen.

Men ungdomars verklighet ser inte alltid ut som i drömmen. Vi ser det i den svenska skolan, som lämnar tusentals av de elever som har stort behov av stöd och hjälp i sticket. Många lämnar skolan utan fullständiga betyg. Tusentals elever mår dåligt i skolan. De mobbas och kränks varje dag.

Därför behövs det ökade resurser och fler lärare som har tid för alla elever. För oss socialdemokrater är därför miljardsatsningen på skolan de kommande åren långt viktigare än stora skattesänkningar.

Alltfler unga människor förverkligar i dag sin dröm om att studera vidare på högskola och universitet. Det är väldigt positivt. Kanske kan vi äntligen förmå att bryta den sociala snedrekryteringen till högre studier. Men trots att Socialdemokraterna i strid med vissa partier i denna kammar har byggt ut högskolan med 100 000 nya platser över hela landet får fortfarande inte alla plats. Fortfarande nekas ungdomar som har de kunskaper som krävs tillträde till högre utbildning. Det är ett obegripligt slöseri med kunskap och visioner. Därför måste utbyggnaden av högskolan fortsätta de kommande åren.

Vi ser att drömmar också begränsas på den svenska arbetsmarknaden. Ungdomsarbetslösheten har visserligen sjunkit dramatiskt, men ungdomar hänvisas i stället till de mest tillfälliga och osäkra anställningsförhållandena.

Vi ser att unga människors drömmar om ett eget boende allt oftare går i kras. Ungdomar tvingas vänta allt längre med att flytta hemifrån och starta sina egna fria liv. Många har inte råd att köpa en bostad, andra får helt enkelt inte tag på en hyreslägenhet eller en studentlägenhet.

Jag vet att debatten om bostadsbyggandet ägde rum för några timmar sedan, men jag vill ändå framhålla att detta med den första egna bostaden handlar oerhört mycket om frihet och drömmar.

Sammanfattningsvis: Det är inte alltid lätt att vara ung i dag. Men jag är fullt övertygad om att vi tillsammans kan skapa en framtid där unga människors drömmar och livsprojekt inte tillåts begränsas och hindras.

Då är jag tillbaka där vi började – i skolan. Den svenska skolan måste vara en plats där den som är ung hämtar sin kraft, skapar sina möjligheter och vågar drömma stort. Om skolan misslyckas med detta är risken stor att ungdomar tappar tron, inte bara på skolan utan också på samhället och demokratin.

Herr talman! Min slutsats är entydig: Sverige måste sätta unga människors drömmar i centrum för vår framtidsdiskussion. För ärligt talat, om de unga inte vågar drömma, vilken framtid har vi då?

(forts. prot. 14)

Prot. 2002/03:13
7 november

Allmänpolitisk debatt

Utbildningsfrågor

9 § Meddelande om val

Talmannen meddelade att val av en ledamot till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond skulle äga rum *fredagen den 8 november kl. 9.00*.

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
2002/03:18 Ersättning vid flygolyckor

Motioner
med anledning av prop. 2002/03:5 Vissa mervärdesskattefrågor, m.m.
2002/03:Sk1 av Anna Grönlund m.fl. (fp)
2002/03:Sk2 av Lennart Hedquist m.fl. (m)
2002/03:Sk3 av Per Landgren m.fl. (kd)
2002/03:Sk4 av Roger Karlsson och Claes Västerteg (c)

med anledning av prop. 2002/03:9 Sjukhus med vinstsyfte; förlängd giltighet av lagen (2000:1440) om inskränkning i landstingens rätt att överlämna driften av akutsjukhus till annan
2002/03:So3 av Chris Heister m.fl. (m)
2002/03:So4 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd)
2002/03:So5 av Kenneth Johansson m.fl. (c)
2002/03:So6 av Kerstin-Maria Stalin och Helena Hillar Rosenqvist (mp)
2002/03:So7 av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

med anledning av förs. 2002/03:RR7 Riksdagens revisorers förslag angående styrningen av försvarets fastigheter och anläggningar
2002/03:Fi1 av Gunnar Hökmark m.fl. (m)

11 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 7 november

2002/03:26 av *Göran Lindblad* (m) till socialminister Lars Engqvist
Förhandsprövning av tandvårdsförmån

Interpellationen redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 12 november.

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 7 november

2002/03:86 av *Jan-Evert Rådström* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Stöd till kommersiell service

2002/03:87 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Berit Andnor
Vårdbidrag och handikappersättning eller aktivitetsersättning

2002/03:88 av *Tasso Stafilidis* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Utomobligatoriska förpliktelser

2002/03:89 av *Tasso Stafilidis* (v) till justitieminister Thomas Bodström
Hemförsäkring och våld av närstående

2002/03:90 av *Alice Åström* (v) till statsrådet Jan O Karlsson
Ryska fängelser

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 12 november.

13 § Kammarkens åtskildes kl. 22.31.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till och med anf. 76
(delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 166,

av talmannen därefter till och med anf. 224 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med anf. 303 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med anf. 375 (delvis) och

av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Avsägelse	1
2 § Ansökan om ledighet	1
3 § Anmälan om ordförande och vice ordförande i vissa utskott	1
4 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	1
5 § Allmänpolitisk debatt (forts. från prot. 12)	2
<i>Regionalpolitik och infrastruktur</i>	<i>2</i>
Anf. 1 CECILIA WIDEGREN (m)	2
Anf. 2 ERLING WÄLIVAARA (kd)	3
Anf. 3 MARIE ENGSTRÖM (v)	5
Anf. 4 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	6
Anf. 5 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	6
Anf. 6 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	7
Anf. 7 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	7
Anf. 8 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	7
Anf. 9 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	7
Anf. 10 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	7
Anf. 11 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	8
Anf. 12 CECILIA WIDEGREN (m) replik	8
Anf. 13 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	8
Anf. 14 CECILIA WIDEGREN (m) replik	8
Anf. 15 MARIE ENGSTRÖM (v) replik	9
Anf. 16 HÅKAN LARSSON (c)	9
Anf. 17 KRISTER ÖRNFJÄDER (s)	10
Anf. 18 ANITA BRODÉN (fp) replik	12
Anf. 19 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik	12
Anf. 20 ANITA BRODÉN (fp) replik	12
Anf. 21 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik	12
Anf. 22 CECILIA WIDEGREN (m) replik	13
Anf. 23 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik	13
Anf. 24 CECILIA WIDEGREN (m) replik	13
Anf. 25 KRISTER ÖRNFJÄDER (s) replik	13
Anf. 26 INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	13
Anf. 27 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	15
Anf. 28 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	16
Anf. 29 RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	16
Anf. 30 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	16
Anf. 31 JÖRGEN JOHANSSON (c)	16
Anf. 32 MARIA ÖBERG (s)	18
Anf. 33 ANITA BRODÉN (fp) replik	19
Anf. 34 MARIA ÖBERG (s) replik	19
Anf. 35 ANITA BRODÉN (fp) replik	19
Anf. 36 MARIA ÖBERG (s) replik	19
Anf. 37 GUNNAR ANDRÉN (fp) replik	20

Anf. 38	MARIA ÖBERG (s) replik.....	20
Anf. 39	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	20
Anf. 40	MARIA ÖBERG (s) replik.....	20
Anf. 41	MIKAEL OSCARSSON (kd)	20
Anf. 42	BÖRJE VESTLUND (s) replik	22
Anf. 43	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	22
Anf. 44	BÖRJE VESTLUND (s) replik	22
Anf. 45	MIKAEL OSCARSSON (kd) replik	23
Anf. 46	SVEN BERGSTRÖM (c).....	23
Anf. 47	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	25
Anf. 48	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	25
Anf. 49	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	25
Anf. 50	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	26
Anf. 51	MARIA ÖBERG (s) replik.....	26
Anf. 52	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	26
Anf. 53	MARIA ÖBERG (s) replik.....	26
Anf. 54	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	26
Anf. 55	CLAES ROXBERGH (mp).....	27
Anf. 56	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	28
Anf. 57	CLAES ROXBERGH (mp) replik	28
Anf. 58	SVEN BERGSTRÖM (c) replik	28
Anf. 59	CLAES ROXBERGH (mp) replik	29
Anf. 60	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik.....	29
Anf. 61	CLAES ROXBERGH (mp) replik	29
Anf. 62	CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) replik.....	29
Anf. 63	CLAES ROXBERGH (mp) replik	30
Anf. 64	CECILIA WIDEGREN (m) replik.....	30
Anf. 65	CLAES ROXBERGH (mp) replik	30
Anf. 66	CECILIA WIDEGREN (m) replik.....	30
Anf. 67	CLAES ROXBERGH (mp) replik	30
Anf. 68	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	31
Anf. 69	CLAES ROXBERGH (mp) replik	31
Anf. 70	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	31
Anf. 71	CLAES ROXBERGH (mp) replik	31
Anf. 72	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	32
Anf. 73	CLAES ROXBERGH (mp) replik	32
Anf. 74	ERLING WÄLIVAARA (kd) replik.....	32
Anf. 75	CLAES ROXBERGH (mp) replik	32
Anf. 76	JAN-OLOF LARSSON (s)	32
Anf. 77	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	34
Anf. 78	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	34
Anf. 79	RUNAR PATRIKSSON (fp) replik	35
Anf. 80	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	35
Anf. 81	ROSITA RUNEGRUND (kd) replik.....	35
Anf. 82	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	35
Anf. 83	ROSITA RUNEGRUND (kd) replik.....	35
Anf. 84	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	36
Anf. 85	LARS TYSKLIND (fp) replik.....	36
Anf. 86	JAN-OLOF LARSSON (s) replik	36

Anf. 87 LARS TYSKLIND (fp) replik	36
Anf. 88 JAN-OLOF LARSSON (s) replik	36
Anf. 89 BIRGITTA SELLÉN (c)	36
Anf. 90 LENNART KLOCKARE (s)	38
Anf. 91 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	40
Anf. 92 LENNART KLOCKARE (s) replik	40
Anf. 93 ERLING WÄLIVAARA (kd) replik	40
Anf. 94 LENNART KLOCKARE (s) replik	40
Anf. 95 BIRGITTA SELLÉN (c) replik	41
Anf. 96 LENNART KLOCKARE (s) replik	41
Anf. 97 BIRGITTA SELLÉN (c) replik	41
Anf. 98 LENNART KLOCKARE (s) replik	42
<i>Företagande och näringslivspolitik</i>	42
Anf. 99 MIKAEL ODENBERG (m)	42
Anf. 100 SYLVIA LINDGREN (s) replik	43
Anf. 101 MIKAEL ODENBERG (m) replik	43
Anf. 102 SYLVIA LINDGREN (s) replik	44
Anf. 103 MIKAEL ODENBERG (m) replik	44
Anf. 104 ANNA GRÖNLUND (fp)	44
Anf. 105 SYLVIA LINDGREN (s) replik	46
Anf. 106 ANNA GRÖNLUND (fp) replik	46
Anf. 107 SYLVIA LINDGREN (s) replik	46
Anf. 108 ANNA GRÖNLUND (fp) replik	47
(forts. 8 §)	47
Ajournering	47
Återupptagna förhandlingar	47
6 § Frågestund	47
Anf. 109 TREDJE VICE TALMANNEN	47
<i>Medlemskap i EMU</i>	47
Anf. 110 CARL B HAMILTON (fp)	47
Anf. 111 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	48
Anf. 112 CARL B HAMILTON (fp)	48
Anf. 113 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	48
<i>Villkoren för friskolor</i>	49
Anf. 114 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m)	49
Anf. 115 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	49
Anf. 116 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m)	49
Anf. 117 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	49
<i>Mål för bostadsproduktionen</i>	50
Anf. 118 OWE HELLBERG (v)	50
Anf. 119 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	50
Anf. 120 OWE HELLBERG (v)	50
Anf. 121 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	51
<i>Telia–Sonera-affären</i>	51
Anf. 122 MARIA LARSSON (kd)	51
Anf. 123 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	51
Anf. 124 MARIA LARSSON (kd)	52
Anf. 125 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	52
<i>Flyktningbarns mänskliga rättigheter</i>	52

Anf. 126 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	52
Anf. 127 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	53
Anf. 128 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	53
Anf. 129 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	53
<i>Resurser till grundskolan</i>	53
Anf. 130 SOFIA LARSEN (c)	53
Anf. 131 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	54
Anf. 132 SOFIA LARSEN (c)	54
Anf. 133 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	55
<i>Illegal arbetskraft</i>	55
Anf. 134 BÖRJE VESTLUND (s)	55
Anf. 135 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	55
Anf. 136 BÖRJE VESTLUND (s)	56
Anf. 137 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	56
<i>Studentbostäder</i>	56
Anf. 138 AXEL DARVIK (fp).....	56
Anf. 139 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	57
Anf. 140 AXEL DARVIK (fp).....	57
Anf. 141 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	57
<i>Bullersanering</i>	58
Anf. 142 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	58
Anf. 143 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	58
Anf. 144 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	58
Anf. 145 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	59
<i>Drogrfria miljöer för ungdomar</i>	59
Anf. 146 MONICA GREEN (s)	59
Anf. 147 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	59
Anf. 148 MONICA GREEN (s)	59
Anf. 149 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	60
<i>Resurser till grundforskning</i>	60
Anf. 150 EWA BJÖRLING (m).....	60
Anf. 151 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	60
Anf. 152 EWA BJÖRLING (m).....	61
Anf. 153 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	61
<i>Östersjön</i>	61
Anf. 154 ROGER KARLSSON (c).....	61
Anf. 155 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	62
Anf. 156 ROGER KARLSSON (c).....	62
Anf. 157 Miljöminister LENA SOMMESTAD (s)	62
<i>Disciplinära åtgärder i skolorna</i>	62
Anf. 158 LENNART GUSTAVSSON (v)	62
Anf. 159 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	63
Anf. 160 LENNART GUSTAVSSON (v)	63
Anf. 161 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	63
<i>Politiska opinionsmätningar</i>	64
Anf. 162 GUNNAR ANDRÉN (fp)	64
Anf. 163 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	64
<i>Umgängesrätt</i>	64
Anf. 164 JEPPE JOHNSSON (m).....	64

Anf. 165 Statsrådet BERIT ANDNOR (s)	65
Anf. 166 TREDJE VICE TALMANNEN.....	65
Ajournering.....	65
Återupptagna förhandlingar	65
7 § Information från regeringen om EU:s toppmöte i Bryssel	
den 24 och 25 oktober 2002.....	65
Anf. 167 TALMANNEN	65
Anf. 168 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	65
Anf. 169 AGNE HANSSON (c)	67
Anf. 170 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	68
Anf. 171 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m)	68
Anf. 172 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	69
Anf. 173 GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m)	69
Anf. 174 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	70
Anf. 175 YVONNE RUWAIDA (mp).....	70
Anf. 176 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	71
Anf. 177 YVONNE RUWAIDA (mp).....	71
Anf. 178 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	71
Anf. 179 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	72
Anf. 180 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	72
Anf. 181 LARS OHLY (v).....	72
Anf. 182 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	73
Anf. 183 LARS OHLY (v).....	73
Anf. 184 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	74
Anf. 185 PER WESTERBERG (m).....	74
Anf. 186 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	74
Anf. 187 PER WESTERBERG (m).....	75
Anf. 188 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	75
Anf. 189 CARL B HAMILTON (fp)	75
Anf. 190 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	76
Anf. 191 CARL B HAMILTON (fp)	76
Anf. 192 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	77
Anf. 193 KARIN GRANBOM (fp).....	77
Anf. 194 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	77
Anf. 195 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	78
Anf. 196 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	78
Anf. 197 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	78
Anf. 198 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	79
Anf. 199 LOTTA N HEDSTRÖM (mp).....	79
Anf. 200 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	79
Anf. 201 LOTTA N HEDSTRÖM (mp).....	80
Anf. 202 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	80
Anf. 203 ANITA BRODÉN (fp).....	80
Anf. 204 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	80
Anf. 205 ANITA BRODÉN (fp).....	81
Anf. 206 Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	81
Ajournering.....	81
Återupptagna förhandlingar	81
8 § (forts. från 5 §) Allmänpolitisk debatt.....	82

<i>Företagande och näringspolitik (forts.)</i>	82	Prot. 2002/03:13
Anf. 207 MARIA LARSSON (kd).....	82	7 november
Anf. 208 ÅSA TORSTENSSON (c)	83	
Anf. 209 TALMANNEN.....	84	
Anf. 210 SYLVIA LINDGREN (s) replik	84	
Anf. 211 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	85	
Anf. 212 SYLVIA LINDGREN (s) replik	85	
Anf. 213 ÅSA TORSTENSSON (c) replik	85	
Anf. 214 HENRIK VON SYDOW (m).....	85	
Anf. 215 SYLVIA LINDGREN (s) replik	87	
Anf. 216 HENRIK VON SYDOW (m) replik.....	87	
Anf. 217 HANS BACKMAN (fp).....	87	
Anf. 218 LENNART BEIJER (v) replik	89	
Anf. 219 HANS BACKMAN (fp) replik	89	
Anf. 220 LENNART BEIJER (v) replik	89	
Anf. 221 HANS BACKMAN (fp) replik	90	
Anf. 222 CLAES VÄSTERTEG (c).....	90	
Anf. 223 BENGT-ANDERS JOHANSSON (m)	91	
Anf. 224 NYAMKO SABUNI (fp)	93	
Anf. 225 LENNART BEIJER (v) replik	94	
Anf. 226 NYAMKO SABUNI (fp) replik	94	
Anf. 227 LENNART BEIJER (v) replik	95	
Anf. 228 NYAMKO SABUNI (fp) replik	95	
Anf. 229 SYLVIA LINDGREN (s) replik	95	
Anf. 230 NYAMKO SABUNI (fp) replik	95	
Anf. 231 LENNART BEIJER (v).....	95	
Anf. 232 NYAMKO SABUNI (fp) replik	97	
Anf. 233 LENNART BEIJER (v) replik	97	
Anf. 234 NYAMKO SABUNI (fp) replik	97	
Anf. 235 LENNART BEIJER (v) replik	97	
Anf. 236 ANNA LILLIEHÖÖK (m).....	98	
Anf. 237 SYLVIA LINDGREN (s) replik	99	
Anf. 238 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	100	
Anf. 239 SYLVIA LINDGREN (s) replik	100	
Anf. 240 ANNA LILLIEHÖÖK (m) replik	100	
Anf. 241 JOE FRANS (s).....	100	
<i>Bostadspolitik</i>	102	
Anf. 242 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	102	
Anf. 243 ANDERS YGEMAN (s) replik	103	
Anf. 244 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	103	
Anf. 245 ANDERS YGEMAN (s) replik	104	
Anf. 246 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	104	
Anf. 247 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	104	
Anf. 248 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	104	
Anf. 249 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	104	

Anf. 250 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	
replik	104
Anf. 251 OWE HELLBERG (v) replik	105
Anf. 252 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	
replik	105
Anf. 253 OWE HELLBERG (v) replik	105
Anf. 254 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	
replik	105
Anf. 255 NINA LUNDSTRÖM (fp)	106
Anf. 256 OWE HELLBERG (v) replik	107
Anf. 257 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	108
Anf. 258 OWE HELLBERG (v) replik	108
Anf. 259 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	108
Anf. 260 ANDERS YGEMAN (s) replik	108
Anf. 261 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	108
Anf. 262 ANDERS YGEMAN (s) replik	109
Anf. 263 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik	109
Anf. 264 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	109
Anf. 265 OWE HELLBERG (v) replik	111
Anf. 266 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	111
Anf. 267 OWE HELLBERG (v) replik	111
Anf. 268 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	111
Anf. 269 ANDERS YGEMAN (s) replik	112
Anf. 270 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	112
Anf. 271 ANDERS YGEMAN (s) replik	112
Anf. 272 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	112
Anf. 273 RIGMOR STENMARK (c)	112
Anf. 274 SIW WITTGREN-AHL (s) replik	114
Anf. 275 RIGMOR STENMARK (c) replik	114
Anf. 276 SIW WITTGREN-AHL (s) replik	114
Anf. 277 RIGMOR STENMARK (c) replik	114
Anf. 278 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp)	115
Anf. 279 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	
replik	116
Anf. 280 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	116
Anf. 281 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	
replik	117
Anf. 282 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	117
Anf. 283 RIGMOR STENMARK (c) replik	117
Anf. 284 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	117
Anf. 285 RIGMOR STENMARK (c) replik	118
Anf. 286 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik	118
Anf. 287 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	118
Anf. 288 OWE HELLBERG (v) replik	120
Anf. 289 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	121
Anf. 290 OWE HELLBERG (v) replik	121
Anf. 291 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik	121
Anf. 292 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m)	
replik	122

Anf. 293 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	122
Anf. 294 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	122
Anf. 295 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	122
Anf. 296 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	123
Anf. 297 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	123
Anf. 298 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	123
Anf. 299 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	124
Anf. 300 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	124
Anf. 301 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	124
Anf. 302 RIGMOR STENMARK (c) replik	124
Anf. 303 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	125
Anf. 304 RIGMOR STENMARK (c) replik	125
Anf. 305 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	125
Anf. 306 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik.....	125
Anf. 307 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	126
Anf. 308 JÖRGEN JOHANSSON (c) replik.....	126
Anf. 309 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	126
Anf. 310 LARS-IVAR ERICSON (c) replik	126
Anf. 311 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	127
Anf. 312 AXEL DARVIK (fp) replik.....	127
Anf. 313 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	127
Anf. 314 AXEL DARVIK (fp) replik.....	127
Anf. 315 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s) replik.....	128
Anf. 316 RONNY OLANDER (s)	128
Anf. 317 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	129
Anf. 318 RONNY OLANDER (s) replik	130
Anf. 319 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	130
Anf. 320 RONNY OLANDER (s) replik	130
Anf. 321 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	130
Anf. 322 RONNY OLANDER (s) replik	130
Anf. 323 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	131
Anf. 324 RONNY OLANDER (s) replik	131
Anf. 325 SIW WITTGREN-AHL (s)	131
Anf. 326 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	133
Anf. 327 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	133
Anf. 328 MARIETTA DE POURBAIX-LUNDIN (m) replik.....	133
Anf. 329 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	133
Anf. 330 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	134
Anf. 331 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	134
Anf. 332 NINA LUNDSTRÖM (fp) replik.....	134
Anf. 333 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	134
Anf. 334 RIGMOR STENMARK (c) replik	134
Anf. 335 SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	135
Anf. 336 RIGMOR STENMARK (c) replik	135

Anf. 337	SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	135
Anf. 338	MARIE WAHLGREN (fp) replik.....	135
Anf. 339	SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	135
Anf. 340	MARIE WAHLGREN (fp) replik.....	135
Anf. 341	SIW WITTGREN-AHL (s) replik.....	136
<i>Justitiefrågor</i>		136
Anf. 342	BEATRICE ASK (m)	136
Anf. 343	RONNY OLANDER (s) replik.....	138
Anf. 344	BEATRICE ASK (m) replik	138
Anf. 345	RONNY OLANDER (s) replik.....	138
Anf. 346	BEATRICE ASK (m) replik	138
Anf. 347	TORKILD STRANDBERG (fp).....	139
Anf. 348	PETER ALTHIN (kd).....	140
Anf. 349	JOHAN LINANDER (c).....	141
Anf. 350	HILLEVI LARSSON (s).....	143
Anf. 351	JOHAN LINANDER (c) replik.....	145
Anf. 352	HILLEVI LARSSON (s) replik	145
Anf. 353	ULF SJÖSTEN (m) replik	145
Anf. 354	HILLEVI LARSSON (s) replik	145
Anf. 355	ULF SJÖSTEN (m) replik	146
Anf. 356	HILLEVI LARSSON (s) replik	146
Anf. 357	ULF SJÖSTEN (m).....	146
Anf. 358	JOHAN LINANDER (c) replik.....	148
Anf. 359	ULF SJÖSTEN (m) replik	148
Anf. 360	BERTIL KJELLBERG (m).....	148
<i>Utbildningsfrågor</i>		149
Anf. 361	GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m)	149
Anf. 362	INGER LUNDBERG (s) replik	151
Anf. 363	GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik	151
Anf. 364	INGER LUNDBERG (s) replik	152
Anf. 365	GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik	152
Anf. 366	MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	152
Anf. 367	GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik	152
Anf. 368	MIKAEL DAMBERG (s) replik.....	153
Anf. 369	GUNILLA CARLSSON i Tyresö (m) replik	153
Anf. 370	ULF NILSSON (fp)	153
Anf. 371	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	155
Anf. 372	ULF NILSSON (fp) replik.....	155
Anf. 373	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	155
Anf. 374	ULF NILSSON (fp) replik.....	156
Anf. 375	OLLE SANDAHL (kd).....	156
Anf. 376	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s)	157
Anf. 377	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	158
Anf. 378	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	159
Anf. 379	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	159
Anf. 380	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	159
Anf. 381	PER BILL (m) replik	159
Anf. 382	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik.....	160
Anf. 383	PER BILL (m) replik	160

Anf. 384	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	160
Anf. 385	ULF NILSSON (fp) replik	160
Anf. 386	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	161
Anf. 387	ULF NILSSON (fp) replik	161
Anf. 388	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	161
Anf. 389	EWA BJÖRLING (m) replik.....	161
Anf. 390	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	161
Anf. 391	EWA BJÖRLING (m) replik.....	162
Anf. 392	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	162
Anf. 393	PER BILL (m)	162
Anf. 394	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	163
Anf. 395	PER BILL (m) replik.....	164
Anf. 396	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	164
Anf. 397	PER BILL (m) replik.....	164
Anf. 398	LENNART KOLLMATS (fp).....	164
Anf. 399	INGER LUNDBERG (s) replik.....	166
Anf. 400	LENNART KOLLMATS (fp) replik	166
Anf. 401	INGER LUNDBERG (s) replik.....	166
Anf. 402	LENNART KOLLMATS (fp) replik	167
Anf. 403	TORSTEN LINDSTRÖM (kd)	167
Anf. 404	SOFIA LARSEN (c)	168
Anf. 405	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	169
Anf. 406	SOFIA LARSEN (c) replik	170
Anf. 407	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	170
Anf. 408	SOFIA LARSEN (c) replik	170
Anf. 409	MIKAEL DAMBERG (s) replik	170
Anf. 410	SOFIA LARSEN (c) replik	171
Anf. 411	MIKAEL DAMBERG (s) replik	171
Anf. 412	SOFIA LARSEN (c) replik	171
Anf. 413	MIKAELA VALTERSSON (mp)	171
Anf. 414	INGER LUNDBERG (s).....	173
Anf. 415	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	174
Anf. 416	INGER LUNDBERG (s) replik.....	174
Anf. 417	TORSTEN LINDSTRÖM (kd) replik.....	175
Anf. 418	INGER LUNDBERG (s) replik.....	175
Anf. 419	EWA BJÖRLING (m).....	175
Anf. 420	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	177
Anf. 421	EWA BJÖRLING (m) replik.....	177
Anf. 422	MAJLÉNE WESTERLUND PANKE (s) replik	177
Anf. 423	EWA BJÖRLING (m) replik.....	177
Anf. 424	ÅSA LINDESTAM (s).....	177
Anf. 425	MIKAEL DAMBERG (s)	178
	(forts. prot. 14).....	179
9 §	Meddelande om val.....	180
10 §	Bordläggning.....	180
11 §	Anmälan om interpellation	180
12 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	181
13 §	Kammaren åtskildes kl. 22.31.....	181

Elanders Gotab, Stockholm 2002